

Catena Manuscripts of the Greek New Testament

Parpulov, Georgi

License:

Creative Commons: Attribution-NonCommercial-NoDerivs (CC BY-NC-ND)

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Citation for published version (Harvard):

Parpulov, G 2021, *Catena Manuscripts of the Greek New Testament: A Catalogue*. Texts and Studies, Third Series, vol. 25, Gorgias Press, Piscataway NJ.

[Link to publication on Research at Birmingham portal](#)

General rights

Unless a licence is specified above, all rights (including copyright and moral rights) in this document are retained by the authors and/or the copyright holders. The express permission of the copyright holder must be obtained for any use of this material other than for purposes permitted by law.

- Users may freely distribute the URL that is used to identify this publication.
- Users may download and/or print one copy of the publication from the University of Birmingham research portal for the purpose of private study or non-commercial research.
- User may use extracts from the document in line with the concept of 'fair dealing' under the Copyright, Designs and Patents Act 1988 (?)
- Users may not further distribute the material nor use it for the purposes of commercial gain.

Where a licence is displayed above, please note the terms and conditions of the licence govern your use of this document.

When citing, please reference the published version.

Take down policy

While the University of Birmingham exercises care and attention in making items available there are rare occasions when an item has been uploaded in error or has been deemed to be commercially or otherwise sensitive.

If you believe that this is the case for this document, please contact UBIRA@lists.bham.ac.uk providing details and we will remove access to the work immediately and investigate.

Catena Manuscripts of the Greek New Testament

Texts and Studies (Third Series)

25

Series Editor

H. A. G. Houghton

Editorial Board

Jeff W. Childers

Alba Fedeli

Viktor Golinets

Christina M. Kreinecker

Gregory S. Paulson

Peter J. Williams

Texts and Studies is a series of monographs devoted to the study of Biblical and Patristic texts. Maintaining the highest scholarly standards, the series includes critical editions, studies of primary sources, and analyses of textual traditions.

Catena Manuscripts of the Greek New Testament

A Catalogue

Georgi R. Parpulov

GORGAS
Gp PRESS

2021

Gorgias Press LLC, 954 River Road, Piscataway, NJ, 08854, USA

www.gorgiaspress.com

2021 Copyright © by Gorgias Press LLC

All rights reserved under International and Pan-American Copyright Conventions. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, scanning or otherwise without the prior written permission of Gorgias Press LLC.

This book is published in Open Access under a Creative Commons 4.0 License BY-NC-ND

2021

∞

ISBN 978-1-4632-4260-2

ISSN 1935-6927

**Library of Congress Cataloging-in-Publication
Data**

A Cataloging-in-Publication Record is available
at the Library of Congress.

Printed in the United States of America

The preparation of this catalogue was undertaken as part of the CATENA project, which has received funding from the European Research Council (ERC) under the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme (grant agreement no. 770816) and also enabled its publication in Open Access

European Research Council

Established by the European Commission

TABLE OF CONTENTS

Acknowledgements	ix
Bibliographical Abbreviations	xi
Introduction.....	1
Catalogue	5
Appendix: Manuscripts with Single-Author Commentaries	211
Indices	215
Index of texts by CPG number	215
Index of texts by von Soden number.....	218
Index of texts by BHG number.....	220
Index of manuscripts by GA number.....	221
Index of manuscripts by location.....	224

ACKNOWLEDGEMENTS

The idea of producing a new catalogue of New Testament catena manuscripts originated with David Parker and Hugh Houghton, who recruited me to complete the work they had begun. This is their book as much as it is mine.

My starting point was a checklist published by David and Hugh,¹ which I revised and supplemented. Several manuscripts that I had overlooked were most kindly brought to my attention by Theodora Panella (*GA 457*), Emanuele Scieri (*GA 916*), Amy Myshrahl (*GA 1870*), Agnes Lorrain (*GA 2244*), Elijah Hixson (*GA 2755*), and James Dowden (*GA 2957*). Emanuele also assisted me greatly with his accurate observations on the contents of *GA 437*. Andrew Patton did the same in the case of *GA 1411*, and Jacopo Marcon in that of *GA 1980*. Research carried out by my friend and colleague Panagiotis Manafis provided invaluable guidance in classifying codices that contain the Gospel of Luke. Last but not least, I am obliged to Gregory Paulson for promptly assigning *GA* numbers to some witnesses not previously included in his census (*Kurzgefasste Liste*) of Greek New Testament manuscripts.

I wrote the catalogue when I was employed by the *CATENA* research project directed by Hugh Houghton at the Department of Theology and Religion of the University of Birmingham. This project was funded by the European Research Council (ERC) under the European Union Horizon 2020 research and innovation programme (grant agreement no. 770816).

---

¹ H. Houghton and D. Parker, 'An Introduction to Greek New Testament Commentaries with a Preliminary Checklist of New Testament Catena Manuscripts', in H. Houghton (ed.), *Commentaries, Catenae and Biblical Tradition*, Piscataway NJ 2016, 1–36.

BIBLIOGRAPHICAL ABBREVIATIONS

- BHG F. Halkin (ed.), *Bibliotheca hagiographica graeca*, 3d edn, 3 vols & novum auctarium, Brussels 1957–1984
- CPG M. Geerard (ed.), *Clavis patrum graecorum*, 5 vols & supplement, Turnhout 1974–2018¹
- PG J.-P. Migne (ed.), *Patrologiae cursus completus: series graeca*, 161 vols, Paris 1857–1866
- PLP Erich Trapp (ed.), *Prosopographisches Lexikon der Paläologenzeit*, cd-rom edn, Vienna 2001
- von Soden H. von Soden, *Die Schriften des Neuen Testaments in ihrer ältesten erreichbaren Textgestalt hergestellt auf Grund ihrer Textgeschichte*, I.1, Göttingen 1911

References that follow these abbreviations directly, without a comma, point to a catalogue number rather than page or column numbers.

---

¹ For CPG numbers that are not found in this printed edition, one should refer to the on-line database *Clavis Clavium*.

INTRODUCTION

While all of Christian literature comments, in a way, on the New Testament, commentaries in the narrower, technical sense of the word follow the biblical text as it were step by step from the beginning to the end of one of the four Gospels, of the Book of Acts, of the Catholic Epistles, or of those of the Apostle Paul. The present volume deals with commentaries which are written in Greek, which were copied by hand between ca. 800 and ca. 1600 CE,¹ and which consist of passages excerpted from the works of John Chrysostom, Cyril of Alexandria, Origen, Theodoret, Photius, and other authoritative theologians. Since the thirteenth century, this kind of composite text has been conventionally called *catena*, i.e. ‘chain’ (where individual excerpts form the ‘chain-links’).²

I have catalogued some four hundred catena manuscripts. About 65 per cent of these date from just two centuries, the tenth and the eleventh. Thereafter, catenae seem to have been eclipsed by new commentaries which Theophylact, Archbishop of Bulgaria ca. 1100 CE, wrote for the Gospels and the Pauline Epistles. Theophylact’s best-selling work is preserved in an impressive number of pre-seventeenth century copies listed, together with those of similar commentaries by other authors³ (some of them nameless), in an appendix at the end of this book.

---

¹ This means that manuscripts copied in the seventeenth century or later are not included in my catalogue.

² R. A. Layton, ‘Catenae’, in: P. M. Blowers and P. W. Martens (eds), *The Oxford Handbook of Early Christian Biblical Interpretation*, Oxford 2019, 221–229.

³ Maximos (Constas), ‘Byzantine Biblical Hermeneutics’, in: S. Papaioannou (ed.), *The Oxford Handbook of Byzantine Literature*, Oxford 2021, 110–131.

Quite a few scholars have studied Greek catenae in recent years but no systematic survey of the surviving manuscript material has been attempted. It is my hope that the present catalogue might provide a convenient starting point for further research. Since catenae are often linked to prefaces or other supplementary texts, I have analysed each manuscript in its entirety (excluding only chapter lists, lection lists, verse epigrams, titles, and colophons). Each textual unit is identified by means of the words with which it begins (*inc.*, i.e. *incipit*) and ends (*des.*, i.e. *desinit*).¹ When manuscripts name the author of a given text, I have listed those attributions (which may not always be reliable) at the beginning of the respective item.

Given that one codex would be copied from another, many have very similar contents and some are virtually identical.² Rather than describe such ‘relatives’ one by one, I have grouped them together into single catalogue entries. These entries are arranged and numbered according to degrees of similarity,³ so that, say, groups **1.i.α** and **1.i.β** closely resemble each other and groups **1.i**, **1.ii**, **1.iii**, etc. are more distantly related, while classes **1**, **2**, **3**, etc. are substantially different. (This does not imply

---

¹ Readers should bear in mind that some catenae begin, in effect, more than once, because their explanation to the first verse of the respective biblical book is preceded by one or more prefatory passages. In those cases I have printed both the beginning of the prefatory passage(s) and the beginning of the running commentary, so that the corresponding entry looks somewhat like this: *inc.* Εὐαγγέλιον ἢ παρούσα βίβλος etc. Mt 1:1 Βίβλον δὲ γενέσεως, *des.* εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. (In this particular instance, the prefatory passage explains the meaning of the word ‘Gospel’).

² H. von Soden, *Die Schriften des Neuen Testaments in ihrer ältesten erreichbaren Textgestalt hergestellt aufgrund ihrer Textgeschichte*, I.1, Göttingen 1911, 249–292 and 525–702.

³ Conversely, each group is marked off from the others by certain differences. Upon going through the catalogue entries, attentive readers will notice, for example, that the catena **CPG C130** occurs in different combinations with other texts, that its exact beginning and end may vary, that it may either occupy the full width of a manuscript’s pages or be placed in the margins round its biblical text, and that this biblical text may be either abridged or copied in full.

that class 1 predates classes 2, 3, 4, that class 2 predates classes 3, 4, 5, and so on.) Each catalogue number is preceded by one or more of the letters **e**, **a**, **c**, **p**, and (occasionally) **r**: they stand for ‘Gospels’, ‘Acts’, ‘Catholic Epistles’, ‘Pauline Epistles’, ‘Revelation’, and mark the section(s) of the New Testament contained in the respective manuscripts.¹

My aim was to describe codices as they were originally copied, so I have most often excluded from consideration leaves or text passages that were added to them at an obviously later date. For each item, I cite the [*diktyon*] number and, when applicable, the ‘Gregory & Aland’ (*GA*) number associated with it in several electronic databases:

Πίνακες. Textes et manuscrits grecs, maintained by the Institut de recherche et d’histoire des textes in Paris;

Kurzgefasste Liste der griechischen Handschriften des Neuen Testaments, maintained by the Institut für neutestamentliche Textforschung in Münster;

Paratexts of the Bible (PTB), maintained by the Evangelisch-Theologische Fakultät of the Ludwig-Maximilians-Universität in Munich;

Database of Byzantine Book Epigrams (DBBE), maintained by the Faculty of Arts and Philosophy at the University of Ghent.

It is in these databases, as well as of course in any specialised catalogue which describes the holdings of a given library, that one will find data about individual codices and lists of scholarly publications pertaining to them. I provide basic information in the following order: holding institution(s), shelfmark(s), writing material (*membr.* means ‘parchment’, *chart.* means ‘paper’), page size, number of leaves (*ff.*, i.e. ‘folia’), number of lines (*linn.*) per page, date. I have determined each manuscript’s age on the basis of photographs (not always of excellent quality). Dates are recorded in concise form, so that *s. X*, for example, stands for ‘tenth century’, *s. X in.*, for ‘early tenth century’, *s. X med.*, for ‘mid-tenth century’, *s. X ex.*, for ‘late tenth century’, *s. X/1*, for ‘first half of

---

¹ Manuscripts with commentary on Revelation are only included in this catalogue if they also contain other New Testament books.

the tenth century', and so on.¹ Texts which are now incomplete at the beginning or at the end because of damage are marked with the abbreviations *i.m.* (*initio mutilus*) and *f.m.* (*fine mutilus*).

Finally, I note with regret some unhelpful circumstances. First, the current whereabouts of *GA 253*, *814*, and *1184* are unknown and no photographs of them exist. Second, *GA 101* was damaged in World War II to an extent that makes its commentary text illegible. Third, I was prevented from studying the manuscripts which carry *diktyon* numbers [*72381*] and [*72430*]: my visit to the library that holds them proved fruitless.

A searchable electronic database of selected information about the manuscripts in this catalogue, complementing the more detailed presentation in this volume, is being prepared by the CATENA Project for release at <http://purl.org/itsee/catena-catalogue>

---

¹ The abbreviations correspond to the Latin words *s(aeculi)*, *in(eunte)*, *med(io)*, and *ex(eunte)*.

CATALOGUE

e.1.i

full-page commentary; NT text abridged

1. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (**CPG C110.1**), inc. Εὐαγγέλιον ἡ παροῦσα βίβλος λέγεται ὅτι κολάσεως ἀναίρεσιν etc. Mt 1:1 Βίβλον δὲ γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ τούτου χάριν αὐτὴν καλεῖ, des. διὰ τοῦτο ἀγωνισώμεθα τῶν αἰωνίων ἀπολαῦσαι ἀγαθῶν χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
2. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου (**von Soden [159]**), inc. Πῶς παρὰ μὲν τῷ Ματθαίῳ ὁψὲ Σαββάτων φαίνεται ἐγγεγεμένος ὁ Σωτήρ, παρὰ δὲ τῷ Μάρκῳ πρῶτῃ μᾶζ τῶν Σαββάτων; des. θεωρὸς ἐγένετο ἡ Μαγδαληνὴ διὸ καὶ παρὰ τοῖς πᾶσιν ἐμνημονεύθη.
3. Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου (**von Soden [161]**), inc. Λίαν θαυμάζω καὶ ἐκπλήττομαι τὴν ἄνοιαν τῶν ζητούντων, des. οἱ τὴν ἀλήθειαν μὴ ἠλήθευκέναι διΐσχυριζόμενοι.
4. Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου (**from CPG 5557**), inc. Τῶν τριῶν τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου ἡμερονυκτίων αὕτη ἐστὶν ἡ διασάφησις, des. παρὰ πάντων εἰκότως προσκυνηθήσεται.
5. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου (**von Soden [160]**), inc. Πῶς παρὰ [μὲν] τῷ Ματθαίῳ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία μετὰ τῆς ὀμωμῆτος ἐωρακέναι ἐκτὸς τοῦ μνήματος, des. καὶ πρὸ τούτου καὶ τῶν παρὰ τῷ Λουκᾷ οἱ δύο οἱ εἶσω τοῦ μνήματος.
6. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (**CPG C140.1**), inc. Τίνος ἕνεκεν τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ἀρξαμένων etc. Jn 1:1 Διατί εἶπεν «ἐν ἀρχῇ»; des. ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι.
7. **von Soden [102]**
8. Τίτου ἐπισκόπου Βοστρῶν|Βόστρων καὶ ἄλλων τινων / Χρυσοστόμου / Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ ἄλλων πατέρων / Διαφόρων (**CPG C130**), inc. Ἰστέον ὅτι τοὺς μὲν ἄλλους εὐαγγελιστὰς ἐξ αὐτῶν ἀρχομένους ἐστὶν ἰδεῖν τῶν πραγμάτων etc. Lk 1:1 Τὸ «ἐπιχείρησαν» ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ ὅτι χωρὶς χαρίσματος ἦλθον εἰς τὴν ἀναγραφὴν, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ παναγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

9. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου (from **CPG 3010.30**), inc. Δέκατον αὐτοῖς ἔστιν ἡ ἄγνοια, καὶ τὸ μηδένα γινώσκειν τὴν τελευταίαν ἡμέραν ἢ ὥραν, des. ὡς δῆλον ὅτι μηδενὶ γνωστὸν τοῦτο μηδὲ ληπτὸν πλὴν τῆς πρώτης φύσεως.

10. Βασιλείου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας (from **CPG 2901.86**), inc. Ἐξηγημένον ἤδη παρὰ πολλοῖς τὸ εὐαγγελικὸν ῥητὸν περὶ τοῦ ἀγνοεῖν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὴν ἡμέραν τοῦ τέλους, des. τὸ ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ δόξῃ τῇ πρεπούσῃ αὐτοῦ τῇ θεότητι θεωρεῖσθαι.

11. Βίκτορος πρεσβυτέρου Ἀντιοχείας (**CPG C125.2**), inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Ἰωάννην οὖν τὸν τελευταῖον τῶν προφητῶν ἀρχὴν εἶναι τοῦ εὐαγγελίου φησιν, des. ὥστε φανῆναι τὸ ἀπερίεργον αὐτῶν τοῦ τῆς Ἀναστάσεως θαύματος καὶ τῶν λοιπῶν δὲ δογμάτων συμφώνως ὑπὸ πάντων κηρυττομένων.

[43762] and [44009] Moscow, ГИМ, Syn. gr. 137 and Syn. gr. 384, membr., 280 × 210 mm, 281 + 147 ff., linn. 30, s. IX/2: (I:14r–170r) **1**, (I:170r–171r) **2**, (I:171v–172v) **3**, (I:172v–173v) **4**, (I:173v–175r) **5**, (I:175r–282v) **6**, (II:1r) **7**, (II:1r–54r) **8**, (II:54r–147r) **11**.

[54303] Patmos, M. Ay. Ιωάννου του Θεολόγου, 59, membr., 265 × 190 mm, 236 ff., linn. 34, s. X in.: (1r–105r) **1**/i.m., (105r–106r) **2**, (106r–107r) **3**, (107r–v) **4**, (107v–109r) **5**, (109r–191r) **6**, (192r–235r) **8**, (235r–236r) **2**.

[54304] Patmos, M. Ay. Ιωάννου του Θεολόγου, 60, membr., 250 × 170 mm, 381 ff., linn. 31, s. X/1: (1r–183v) **1**, (185r–315r) **6**, (315v) **7**, (315v–375v) **8**, (375v–377r) **2**, (377r–378v) **3**, (378v–379r) **4**, (379r–381r) **5**.

[11910] Cambridge, Trinity College, B.VII.1, membr., 250 × 170 mm, 295 ff., linn. 30, s. X/1: (1r–144v) **1**, (145r–146r) **2**, (146r–147r) **3**, (147v–148r) **4**, (148r–149v) **5**, (150r–253r) **6**, (253v–295r) **8**.

[16905] Florence, BML, S. Marco 687, membr., 280 × 200 mm, 173 ff., linn. 36 × 2, a. 943 (173v): (1r–83v) **1**, (83v–84r) **2**, (84v–85r) **3**, (85r–v) **4**, (85v–86r) **5**, (86v–114v) **8**, (115r–173v) **6**.²

¹ The two parts of the manuscript are designated here I and II.

² I owe some information about this manuscript to the kindness of Davide Baldi (Florence).

[50285] Paris, BnF, Grec 704, membr., 265 × 175 mm, 184 ff., linn. 34-35, s. X med.: (1r-53r) 1/i.m., (53v-54r) 2, (54v-55r) 3, (55r-v) 4, (55v-57r) 5, (57r-140r) 6, (140v-184v) 8.

[2394] GA 1412 Athens, EBE, 98, membr., 310 × 210 mm, 224 ff., linn. 33, s. X med.¹: (64r-203v) 1, (203v-204v) 2, (204v-205v) 3/f.m., (206r-207r) 5/i.m., (1r-63v and 207r-216v) 6/i.m., (216v-224v) 8/f.m.

[50281] Paris, BnF, Grec 700, membr., 350 × 240 mm, 350 ff., linn. 38 × 2, s. X/1: (1r-43v) 1/i.m., (43v-44v) 2, (44v-45v) 3, (45v) 4/f.m.,² (87r-163r) 6.

[66421] GA 1366 Vatican City, BAV, Ross. 211, membr., 255 × 183 mm, 127 ff., linn. 34, s. XII/1: (1r) 2/i.m., (1r-v) 3, (2r) 4, (2v-3v) 5, (4r-85v) 6, (86r-127v) 8.

[50282] Paris, BnF, Grec 701, membr., 365 × 280 mm, 292 ff., linn. 30, s. X/1: (4r-137v) 1, (137v-138v) 2, (138v-140r) 3, (140r-v) 4, (140v-142r) 5, (143r-240v) 6, (241r) 7, (241r-292v) 8/f.m.

[49771] GA 055 Paris, BnF, Grec 201, membr., 260 × 195 mm, 303 ff., linn. 37, s. X/1: (6r-112r) 1, (112r-113r) 2, (113r-114r) 3, (114r-v) 4, (114v-115v) 5, (116r-191r) 6, (191r-230r) 8, (230v-303r) 11.

[70130] Venice, BNM, Cl. I,34, membr., 322 × 240 mm, 314 ff., linn. 46 × 2, s. XII in.³ (4r-111v) 1, (111v-112v) 2, (112v-113v) 3, (113v-114r) 4, (114r-115v) 5, (116r-194v) 6, (195r-228r) 8, (229r-314v) 11.

[55974] Rome, Biblioteca Angelica, Gr. 67, membr., 305 × 230 mm, 294 ff., linn. 33-34, s. X med.: (1r-59r) 1/i.m., (59r-60r) 2, (60r-61r) 3, (61r-v) 4, (61v-62v) 5, (63r-138v) 6, (139v-177v) 8, (177v-178r) 9, (178r-179v) 10, (179v-258r) 11.

[2391] GA 1411 Athens, EBE, 95, membr., 270 × 195 mm, 163 ff., linn. 28-30 × 2, s. X: (126r-157v.1r-v.158r-163v) 1/i.f.m., (2r-93r) 6/i.m., (93v-125v) 8/f.m.

---

¹ Ff. 72 and 79 replaced, s. XIV.

² Ff. 46-86 lost.

³ Comissioned by the *megas doux* Constantine (314v); cf. DBBE 22412.

- [64987] Vatican City, BAV, Barb. gr. 444, membr., 228 × 160 mm, 227 ff., linn. var., s. XI: (53r–122v.15r–52v) 1/i.m., (1r–14v.123r–201v.203r–227v) 6/f.m.
- [65480] Vatican City, BAV, Ottob. gr. 237, ff. 1–71, chart., 376 × 257 mm, 71 ff., linn. 37, s. XVI: (1r–46v) 6, (47r–71r) 8.
- [49803] Paris, BnF, Grec 231, membr., 205 × 160 mm, 203 ff., linn. 31–32, s. X:¹ (2r–98r) 1, (100r–131r) 8, (132v–203v) 6/f.m.
- [49215] Paris, BnF, Coislin 71, membr., 310 × 230 mm, 192 ff., linn. 25, s. X: (7r–135v) 1/f.m., (136r–155v) 8/i.f.m., (164r–186v) 6/i.f.m.
- [48617] Oxford, Corpus Christi College, 25 (with ff. 63–66 of Corpus Christi College, 489), membr., 340 × 255 mm, 161 ff., linn. 28, a. 1109 (161v): (3r–42v) 1, (43r–64v) 8, (65v–161r) 6.
- [16072] Florence, BML, Plut. 08.14, ff. 21–27, membr., 298 × 232 mm, linn. 34, s. XI: (21r–27v) 1/f.m.
- [46483] New Haven, Yale University, Beinecke Library, 235, ff. 5–23, chart., 260 × 190 mm, linn. 40–43, s. XIII/2: (5r–23r) 6/i.m.²
- [43077] Milan, Biblioteca Ambrosiana, O 142 sup., ff. 1–72, chart., 240 × 174 mm, linn. 25, s. XVI: (1r–70v) 8.³

---

¹ South-Italian hand (*‘asso di picche’*).

² 6 unfinished, des. ἐπὶ τῶν νοητῶν φησιν ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεσθαι τὸν ποιμένα;

³ I owe some information about this manuscript to the kindness of Stefano Serventi (Milan).

e.1.ii

full-page commentary; full NT text

1. Ἰωάννου τοῦ Χρυσσοστόμου (CPG C140.1), inc. Τίνος ἕνεκεν τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ἀρξαμένων etc. Διατί εἶπεν «ἐν ἀρχῇ»; des. ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, [ἀμήν].

2. CPG C130, inc. Ἰστέον ὅτι τοὺς μὲν ἄλλους εὐαγγελιστὰς ἐξ αὐτῶν ἀρχομενος (sic) ἐστὶν ἰδεῖν τῶν πραγμάτων etc. Τὸ «ἐπιχειρήσαν» ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ ὅτι χωρὶς χαρίσματος ἦλθον εἰς τὴν ἀναγραφὴν, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

3. Mk without commentary

4. CPG C110.1, inc. [Εὐαγγέλιον ἢ παροῦσα βίβλος λέγεται ὅτι κολάσεως ἀναίρεσιν etc. Mt 1:1 Βίβλον δὲ γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ τούτου χάριν αὐτὴν καλεῖ], des. [διὰ τοῦτο ἀγωνισώμεθα τῶν αἰωνίων ἀπολαῦσαι ἀγαθῶν χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων].

[45102] GA 033 Munich, Universitätsbibliothek, 2° 30 (Cim. 16), membr., 373 × 254 mm, 160 ff., linn. 45 × 2, s. X/1:¹ (3r–58r) **1**, (59r–100v) **2**, (101r–109v) **3**, (1r–2v.110r–160v) **4**/i.f.m.

[68103] GA 865 Vatican City, BAV, Vat. gr. 1472, chart., 360 × 250 mm, 123 ff., linn. 29, s. XVI: (1r–123v) **1**.²

[42494] Milan, Biblioteca Ambrosiana, C 255 inf., ff. 1–90, chart., 337 × 228 mm, linn. 30, s. XVI: (1r–90r) **1**.³

¹ Ff. 11–14 replaced, chart., s. XII/1.

² This manuscript is a direct copy of [45102].

³ **1** NT text abridged, tit. Κυρίλλου πατριάρχου Ἀλεξανδρίας.

ec.1.iii

full-page commentary; full Gospel text, Epistles text abridged

1. Βίκτορος πρεσβυτέρου Ἀντιοχείας (**CPG C125.2**), inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Ἰωάννην τὸν τελευταῖον τῶν προφητῶν ἀρχὴν εἶναι τοῦ εὐαγγελίου φησιν, des. ὥστε φανῆναι τὸ ἀπερίεργον αὐτῶν τοῦ τῆς Ἀναστάσεως θαύματος καὶ τῶν λοιπῶν δὲ δογμάτων συμφώνως ὑπὸ πάντων κηρυττομένων.

2. **CPG C176**, inc. Ἐκαστος τῶν ἀποστόλων ἐπιστέλλων προοίμιον τῆς ἐπιστολῆς τὸ ἀξίωμα ἑαυτοῦ ποιεῖται, des. Τὴν πορνείαν λέγει καὶ τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ τὴν ἀσελγείαν ἣν οἱ ἀπὸ Σίμωνος ἐπετήδευον.

[8966] GA 92 Basel, Universitätsbibliothek, O.II.27, membr., 260 × 200 mm, 141 ff., linn. 31-32, s. X: (Br-v.1r-116v) **1**, (117r-137r) **2**.

ecp.1.iv

full-page commentary; Gospels text abridged, full Epistles text

1. CPG C110.1, inc. Εὐαγγέλιον ἢ παροῦσα βίβλος λέγεται ὅτι κολάσεως ἀναίρεσιν etc. Mt 1:1 Βίβλον δὲ γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ τούτου χάριν αὐτὴν καλεῖ, des. διὰ τοῦτο οὖν ἀγωνισώμεθα τῶν αἰωνίων ἀπολαῦσαι ἀγαθῶν χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

2. von Soden [159], inc. Πῶς παρὰ μὲν τῷ Ματθαίῳ ὁψὲ Σαββάτων φαίνεται ἐγγεγεμένους ὁ Σωτὴρ, παρὰ δὲ τῷ Μάρκῳ πρῶτῃ μιᾷ τῶν Σαββάτων; des. θεωρὸς ἐγένετο ἡ Μαγδαληνὴ διὸ καὶ παρὰ τοῖς πᾶσιν ἐμνημονεύθη.

3. von Soden [161], inc. Λίαν θαυμάζω καὶ ἐκπλήττομαι τὴν ἄνοιαν τῶν ζητούντων, des. οἱ τὴν ἀλήθειαν μὴ ἠληθευκεναὶ διίσχυριζόμενοι.

4. from CPG 5557, inc. Τῶν τριῶν τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου ἡμερονυκτίων αὕτη ἐστὶν ἡ διασάφησις, des. παρὰ πάντων εἰκότως προσκυνηθήσεται.

5. von Soden [160], inc. Πῶς παρὰ τῷ Ματθαίῳ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία μετὰ τῆς ὁμωνύμου ἑωρακεναὶ ἐκτὸς τοῦ μνήματος, des. καὶ πρὸ τούτου καὶ τῶν παρὰ τῷ Λουκᾷ οἱ δύο εἴσω τοῦ μνήματος.

6. Ἰωάννου τοῦ Χρυσσοστόμου (CPG C140.1), inc. Τίνος ἔνεκεν τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ἀρξαμένων etc. Jn 1:1 Διατί εἶπεν «ἐν ἀρχῇ»; des. ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι.

7. von Soden [102]

8. CPG C130, inc. Ἰστέον ὅτι τοὺς μὲν ἄλλους εὐαγγελιστὰς ἐξ αὐτῶν ἀρχομένους ἐστὶν ἰδεῖν τῶν πραγμάτων etc. Lk 1:1 Τὸ «ἐπιχείρησαν» ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ ὅτι χωρὶς χαρίσματος ἦλθον εἰς τὴν ἀναγραφὴν, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ παναγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

9. CPG C176 with von Soden [134], inc. Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:1 Ἐκαστος τῶν ἀποστόλων ἐπιστέλλων προίμιον τῆς ἐπιστολῆς τὸ ἀξίωμα ἑαυτοῦ ποιεῖται, des. οὐ γὰρ χάριν ἀπαιτεῖ ἀλλὰ ἀδικεῖσθαι διαβεβαιούται.

10. ἐκ τῆς καθόλου ἐρμηνείας Ἰωάννου τοῦ Χρυσσοστόμου ἐκλογαὶ ἐν ἐπιτομῇ ἐκλεγείσαι παρὰ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ / Ἰωάννου τοῦ Χρυσσοστόμου

(CPG 8079), inc. Τρεῖς εἰσὶ δουλείας τρόποι, des. τουτέστιν τῷ Κυρίῳ διδῶς τὴν χάριν οὐκ ἔμοί.

11. Γερμανοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινοπόλεως (CPG 8021), title only, without text

[50283] GA 2110 Paris, BnF, Grec 702, membr., 285 × 185 mm, 434 ff., linn. 34, s. X/1: (1r-121v) 1, (122r-v) 2, (123r-v) 3, (123v-124r) 4, (124r-125v) 5, (126r-207v) 6, (208r) 7, (208r-250v) 8, (250v-251v) 2, (252r-434r) 10.

[54305] GA 0150 Patmos, M. Αγ. Ιωάννου του Θεολόγου, 61, membr., 260 × 178 mm, 150 ff., linn. 34, s. X/1: (1r-150r) 10/i.m., (150r) 11.

[15992] and [48369] GA 832 Florence, BML, Plut. 06.05 and Oxford, Bodleian Library, Rawlinson G 157, membr., 330 × 250 mm, 251 + 6 ff., linn. 37 × 2, s. X:¹ (F:1r-74v) 1/i.m., (F:74v-75v) 2, (F:75v-76r) 3, (F:76r-v) 4, (F:76v-77v) 5, (F:77v-144v) 6, (F:145r-180r) 7/i.m., (F:180v.O:1r-6v.F:181r-251v) 9/f.m.

[43722] GA 018 Moscow, ГИМ, Syn. gr. 97, membr., 338 × 242 mm, 288 ff., linn. 27 × 2, s. IX ex.: (1r-68r) 9, (69r-288v) 10.²

[54306] GA 0151 Patmos, M. Αγ. Ιωάννου του Θεολόγου, 62, membr., 340 × 250 mm, 192 ff., linn. 33 × 2, s. X: (1r-192v) 10/f.m.

---

¹ South-Italian hand ('*asso di picche*').

² 10 des. εἰ γὰρ θαυμαστός ἐστιν.

e.1.v

full-page commentary; NT text abridged

1. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (**CPG C110.1**), inc. Εὐαγγέλιον ἡ παροῦσα βίβλος λέγεται ὅτι κολάσεως ἀναίρεσιν etc. Mt 1:1 Βίβλον δὲ γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ τούτου χάριν αὐτὴν καλεῖ, des. διὰ τοῦτο ἀγωνισώμεθα τῶν αἰώνων ἀπολαῦσαι ἀγαθῶν χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

2. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου (**von Soden [159]**), inc. Πῶς παρὰ μὲν τῷ Ματθαίῳ ὁψὲ Σαββάτων φαίνεται ἐγγεγεμένος ὁ Σωτήρ, παρὰ δὲ τῷ Μάρκῳ πρῶτῃ μᾶ τῶν Σαββάτων; des. ἀλλὰ παρὴν καὶ παρέμενε, διὸ καὶ διαφόρων ἐμφανειῶν παρὰ τὰς λοιπὰς κατηξίεται.

3. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (**CPG C140.1**), inc. Τίνος ἕνεκεν τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ἀρξαμένων etc. Jn 1:1 Διατί εἶπεν «ἐν ἀρχῇ»; des. ἐπιτύχωμεν τῶν αἰώνων ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ παναγίῳ καὶ ζωποιοῦ Πνεύματι.

[49769] Paris, BnF, Grec 199, membr., 285 × 225 mm, 306 ff., linn. 29, s. X/1:¹ (1r–176v) **1**, (176v–177v) **2**, (177v–306v) **3**/f.m.

[49770] GA 2964 Paris, BnF, Grec 200, membr., 280 × 220 mm, 187 ff., linn. 27, s. X med.: (1r–130v) **1**/i.m., (130v–131r) **2**, (131r–187v) **3**/f.m.

[16087] Florence, BML, Plut. 08.29, membr., 317 × 245 mm, 188 ff., linn. 26 × 2, s. XI: (3r–188r) **1**.

[68433] Vatican City, BAV, Vat. gr. 1804, membr., 375 × 268 mm, 269 ff., linn. 19, s. X/1: (1r–268v) **3**/f.m.

[71918] Vienna, ÖNB, Theol. gr. 251, chart., 200 × 140 mm, 363 ff., linn. 22, s. XVI/1: (1r–217v) **1**,² (218r–354v) **3**.

¹ Fol. 1 replaced, s. XIV.

² **1** inc. Βίβλον δὲ γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ.

e.1.vi.α*marginal commentary; full NT text***1. CPG 3465****2. von Soden [108] + [82]****3. CPG C110.1**, inc. Εὐαγγέλιον ἢ παροῦσα βίβλος λέγεται ὅτι κολάσεως ἀναίρεσιν, des. ὅθεν σύμφωνοί εἰσιν καὶ ἐν τούτῳ οἱ εὐαγγελισταί.**4. von Soden [108]**, des. δεικνύς.**5. Mk** without commentary**6. von Soden [108]**, des. ἤρξατο.**7. Lk** without commentary**8. von Soden [108]**, des. γενεάν.**9. CPG C140.2**, inc. Διατί εἶπεν «ἐν ἀρχῇ»; Διὰ τὸ τοὺς ἀνθρώπους μάλιστα τὸ πρεσβύτερον καὶ πρὸ πάντων θεοποιεῖσθαι, des. Ἰωάννης δὲ τὴν ὥραν ἔφρασεν ἐν ᾗ ἔσταυρώθη ὁ Κύριος.

[63374] GA 2244 Tirana, Arkivi Qëndror i Shtetit, f. 488, dos. 15, membr., 210 × 160 mm, 365 ff., linn. 17 (NT text), s. X:¹ (8r-v.1r-4v) 1/i.m., (6v-7r) 2, (9r-115v) 3, (117v) 4, (118r-182r) 5, (183v) 6, (184r-287v) 7, (288v) 8, (289r-365v) 9.

---

¹ Fol. 317 replaced, chart., s. XV.

e.1.vi.β*marginal commentary; full NT text***1. CPG 3465****2. von Soden [108] + [82]****3. CPG C110.1**, inc. Βίβλον γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ τούτου χάριν αὐτὴν καλεῖ, des. θεωρὸς ἐγένετο ἡ Μαγδαληνὴ διὸ καὶ παρὰ τοῖς πᾶσιν ἐμνημονεύθη.**4. von Soden [108]**, des. δεικνύς.**5. Mk without commentary****6. von Soden [108]**, des. ἤρξατο.**7. CPG C130**, inc. Ἰστέον ὅτι τοὺς μὲν ἄλλους εὐαγγελιστὰς ἐξ αὐτῶν ἀρχομένους ἐστὶν ἰδεῖν τῶν πραγμάτων, des. μετὰ τῶν ἀγίων ἀγγέλων καὶ παραλήψεται ἡμᾶς μεθ' ἑαυτοῦ· αὐτῶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.**8. von Soden [108]**, des. γενεάν.**9. CPG C140.1**, inc. Τίνος ἔνεκεν ὁ Ἰωάννης πάντα τὰ τῆς οἰκονομίας καταλιπὼν, des. τὴν προστασίαν ἐνεπιστεύθη τῶν ἀδελφῶν.

[26943] GA 1080 Athos, M. Μεγίστης Λαύρας, A 15, membr., 195 × 135 mm, 408 ff., linn. 16 (NT text), s. X med.: (5r-v) **2**, (9r-120v) **3**, (123r) **4**, (125r-193v) **5**, (195r) **6**, (198r-316r.317r) **7**, (319r) **8**, (322r-408r) **9**.

[1100] GA 2097 Athens, Βιβλιοθήκη της Βουλῆς των Ελλήνων, 4, membr., 175 × 135 mm, 289 ff., linn. 16-17 (NT text), s. X med.: (1r-2v) **1**, (5v) **2/f.m.**, (6r-86r) **3/i.m.**, (88r) **4**, (89r-132r) **5/i.m.**, (135r) **6**, (136r-213v) **7/i.m.**, (214v) **8**, (215r-289v) **9/i.m.**

e.1.vi.γ*marginal commentary; full NT text***1. CPG 3465****2. inc.** Τὰ τῆς Νέας πάνσεπτα ταῦτα βιβλία, des. ὁ δὲ ἅγιος Ἰωάννης τίτλους ιη', κεφάλεια σλβ' (von Soden, 402).**3. CPG C110.1**, des. ἐσχάτην ὄψιν ταύτην εἶναι νομίζω τὴν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ὅτε αὐτοὺς ἐξέπεμψε βαπτίζοντας.**4. Mk** without commentary**5. CPG C131**, inc. Τὸ «ἐπιχείρησαν» ἀντὶ τοῦ χωρὶς χαρίσματος ἦλθον εἰς τὴν ἀναγραφὴν, des. Lk 10:30 (173r) τὰς β' διαθήκας ἐπ' ἀναστροφὴν τῆς δευτέρας αὐτοῦ παρουσίας.**6. CPG C147.3**,¹ inc. Ἐπειδὴ οἱ ἄλλοι εὐαγγελιστὰὶ τὸ πλεῖον ἐν τοῖς κατὰ σάρκα διατρίψαντες λόγοις etc. Jn 1:1 «Ἐν ἀρχῇ» εἶπεν ἐπειδὴ οἶδεν τοὺς ἀνθρώπους τὸ πρεσβύτερον καὶ τὸ πρὸ πάντων τιμῶντας καὶ τιθεμένους Θεόν.

[53889] GA 1293 Paris, BnF, Suppl. gr. 1225, membr., 146 × 115 mm, 270 ff., linn. 20, s. X:² (1r.2v–4v) 1/f.m., (2r) 2, (5r–80r) 3/i.m., (83r–130r) 4, (134r–218v) 5, (221r–270v) 6/f.m.

---

¹ This catena is an abridgement of CPG C140.1.

² Ff. 13–16 replaced, s. XIV/1.

e.1.vi.δ

marginal commentary; full NT text

1. CPG C110.1, inc. Εὐαγγέλιον ἢ παροῦσα βιβλος λέγεται ὅτι κολάσεως ἀναίρεσιν etc. Mt 1:1 Βίβλον γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ τούτου χάριν αὐτὴν καλεῖ, des. θεωρὸς ἐγένετο ἡ Μαγδαληνὴ διὸ καὶ παρὰ τοῖς πᾶσιν ἐμνημονεύθη.

2. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται), des. μαθηταῖς.

3. Mk without commentary

4. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

5. Lk without commentary

6. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

7. Jn with a section from **CPG C140.1**, inc. Τίνος ἕνεκεν ὑπομιμνήσκει τῆς ἱστορίας ταύτης ὁ εὐαγγελιστὴς λέγων «ἦν δέ τις ἀσθενῶν Λάζαρος», des. οὐκ ἐπιστομίζει δὲ αὐτοὺς ἐπειδὴ (sic).

[2417] GA 780 Athens, EBE, 121, membr., 200 × 160 mm, 241 ff., linn. 22 (NT text), s. X:¹ (4.17–153)² **1**, (154) **2**, (157–240) **3**, (241) **4**, (245–383) **5**, (384–385) **6**, (386–481) **7**.

---

¹ Ff. 3–8, 151, 211–212, 230, 232, 240–241 (pp. 5–16, 301f., 421–424, 459f., 463f., 479–482) added s. XIII/2.

² The manuscript is paginated.

e.1.vi.ε

marginal commentary; full NT text

1. Mt with a section from **CPG C110.1**, inc. [Βίβλον γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ τούτου χάριν αὐτὴν καλεῖ], des. ὅπερ ἦν ἔσχατον αὐτῶ κατόρθωμα τουτέστιν τὸ βάπτισμα καθὼς αὐτὸς φησὶ πρὸς τὸν Ἰωάννην «οὕτω».

2. Mk without commentary

3. Lk without commentary

4. Jn without commentary

[65868] GA 148 Vatican City, BAV, Pal. gr. 136, membr., 190 × 159 mm,¹ 153 ff., linn. 21 (NT text), s. XI: (1r–47v) **1**, (48v–73r) **2**, (74v–118v) **3**, (119v–153r) **4**.

---

¹ The manuscript has been trimmed down from its original size. As a result, some of its text is lost.

e.1.vii

full-page commentary; NT text abridged

1. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (**CPG C110.1**), inc. Εὐαγγέλιον ἡ παροῦσα βίβλος λέγεται ὅτι κολάσεως ἀναίρεσιν etc. Mt 1:1 Βίβλον δὲ γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ τούτου χάριν αὐτὴν καλεῖ, des. διὰ τοῦτο ἀγωνισώμεθα τῶν αἰωνίων ἀπολαῦσαι ἀγαθῶν χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
2. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (**CPG C140.1**), inc. Τίνος ἔνεκεν τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ἀρξαμένων etc. Jn 1:1 Διὰ τί εἶπεν «ἐν ἀρχῇ»; des. ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι.
3. Τίτου ἐπισκόπου Βόστρων καὶ ἄλλων τινων (**CPG C130**), inc. Ἰστέον ὅτι τοὺς μὲν ἄλλους εὐαγγελιστὰς ἐξ αὐτῶν ἀρχομένους ἐστὶν ἰδεῖν τῶν πραγμάτων etc. Lk 1:1 Τὸ «ἐπιχείρησαν» ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ ὅτι χωρὶς χαρίσματος ἦλθον εἰς τὴν ἀναγραφὴν, des. τὸ ἐν πάσῃ σοφία καὶ δόξῃ τῇ πρεπούσῃ αὐτοῦ τῇ θεότητι θεωρεῖσθαι.
4. **CPG C125.1**, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. οὕτω παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα συμβάντων ὑπέκουσε τῶν γεγονότων.
5. Ὁριγένους, inc. «Βίβλος γενέσεως» ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, des. ἡ ἐπαγγελία τῆς τοῦ λόγου σαρκώσεως γέγονε. Ζήτει τὰ λοιπὰ προεῖρηται πάντα ζητήματα ἐν ἐρμηνείᾳ τοῦ Χρυσοστόμου.
6. Ὁριγένους, inc. Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, des. ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ καὶ φιλεῖσθαι θεόφιλοι ἐσμέν. Ζήτει τὰ λοιπὰ πάντα ἐν ἐρμηνείᾳ ἐπισκόπου Βόστρων.
7. Ὁριγένους, inc. Οὗτος ὁ εὐαγγελιστὴς πατρίδος μὲν ἦν ἡτοι κώμης εὐτελοῦς, des. ἦν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ πρὸ τούτου. Εὐρίσεις τὰ λοιπὰ ἐν ἐρμηνείᾳ τοῦ Χρυσοστόμου.
8. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου (**von Soden [159]**), inc. Πῶς παρὰ μὲν τῷ Ματθαίῳ ὁψὲ Σαββάτων φαίνεται ἐγγεγερμένος ὁ Σωτήρ, παρὰ δὲ τῷ Μάρκῳ πρῶτ' μιᾶ τῶν Σαββάτων; des. θεωρὸς ἐγένετο ἡ Μαγδαληνὴ διὸ καὶ παρὰ τοῖς πᾶσιν ἐμνημονεύθη.

9. Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου (**von Soden [161]**), inc. Λίαν θαυμάζω καὶ ἐκπλήττομαι τὴν ἄνοιαν τῶν ζητούντων, des. οἱ τὴν ἀλήθειαν μὴ ἤληθευκέναι διΐσχυριζόμενοι.

10. Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου (from **CPG 5557**), inc. Τῶν τριῶν τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου ἡμερονυκτίων αὕτη ἐστὶν ἡ διασάφησις, des. παρὰ πάντων εἰκότως προσκυνηθήσεται.

11. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου (**von Soden [160]**), inc. Πῶς παρὰ τῷ Ματθαίῳ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία μετὰ τῆς ὁμωνύμου ἐωρακέναι ἐκτὸς τοῦ μνήματος, des. καὶ πρὸ τούτου καὶ τῶν παρὰ τῷ Λουκᾷ οἱ δύο οἱ εἶσω τοῦ μνήματος.

12. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου (from **CPG 3010.30**), inc. Δέκατον αὐτοῖς ἐστὶν ἡ ἄγνοια, καὶ τὸ μηδένα γινώσκειν τὴν τελευταίαν ἡμέραν ἢ ὥραν, des. ὡς δῆλον ὅτι μηδενὶ γνωστὸν τοῦτο μηδὲ ληπτὸν πλὴν τῆς πρώτης φύσεως.

13. Βασιλείου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας (from **CPG 2901.86**), inc. Ἐξητημένον ἤδη παρὰ πολλοῖς τὸ εὐαγγελικὸν ῥητὸν περὶ τοῦ ἀγνοεῖν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὴν ἡμέραν τοῦ τέλους, des. τὸ ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ δόξῃ τῇ πρεπούσῃ αὐτοῦ τῇ θεότητι θεωρεῖσθαι.

[50284] Paris, BnF, Grec 703, membr., 260 × 198 mm, 296 ff., linn.

31, s. XI:¹ (28r–134r) **1**, (134v–207v) **2**, (208v–246r) **3**, (247r–296r) **4**, (294r–v) **5**, (294v–295r) **6**, (295r–296r) **7**.

[65344] Vatican City, BAV, Ottob. gr. 113, chart., 348 × 232 mm, 117 ff., linn. 29, s. XVI: (1r–48r) **3**, (49r–114r) **4**, (114v–115r) **5**, (115r–v) **6**, (115v–117r) **7**.

[67015] Vatican City, BAV, Vat. gr. 384, chart., 325 × 227 mm, 68 ff., linn. 38, a. 1553 (135):² (1–72) **4**, (72) **5**, (72–73) **6**, (73–75) **7**, (77–127) **3**, (127–129) **8**, (129–130) **9**, (130–131) **10**, (131–133) **11**, (133) **12**, (134–135) **13**.

[50528] Paris, BnF, Grec 939, chart., 280 × 160 mm, 77 ff., linn. 25, s. XVI: (1r–77v) **4**.

¹ Ff. 1–27 added s. XVI in.

² The manuscript is paginated.

e.1.viii

full-page commentary; NT text abridged

1. inc. Ἰωάννης δὲ ὁ Κύριος ἠγάπησεν υἱὸς ἦν Ζεβεδαίου, **des.** ἀλλ' ἐπὶ Δομετιανοῦ υἱοῦ Οὐεσπεσιανοῦ.

2. inc. Τοῖς μὲν πρὸ νόμου θείοις ἀνδράσι τῷ Νῶε δηλονότι, **des.** ἀλλὰ καὶ διὰ παντὸς τοῦ εὐαγγελίου τῶν ἄλλων ἐστὶν ὑψηλότερος.

3. inc. Τέσσαρα εἰσὶν εὐαγγέλια καὶ τέσσαρα καθολικὰ πνεύματα κατὰ τὰ τετράμορφα ζῶα, **des.** καὶ μόσχος δὲ ἦν ὁ θυόμενος τότε.

4. von Soden [120], inc. Κατὰ Ἰωάννην τὸ εὐαγγέλιον ἐπιγράφεται.

5. inc. Τίς οὕτως ἀναισθησίαν νοσῶν ὡς τοιοῦτον κάλλος ἐννοίας καὶ βάθος δογμάτων, **des.** τούτοις ἐποικοδομήσομεν Θεοῦ διδόντος καὶ τὰ λειπόμενα.

6. Τίτου ἐπισκόπου Βοστρῶν (CPG C140.1), inc. Τίνος ἔνεκεν τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ἀρξαμένων etc. **Jn 1:1** Διατί εἶπεν «ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος»; **des.** ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα ἅμα τῷ ἀγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

7. Τίτου ἐπισκόπου Βοστρῶν (CPG C130), inc. Ἰστέον ὅτι τοὺς μὲν ἄλλους εὐαγγελιστὰς ἐξ αὐτῶν ἀρχομένους ἐστὶν ἰδεῖν τῶν πραγμάτων etc. **Lk 1:1** Τὸ «ἐπιχείρησαν» ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ ὅτι χωρὶς χαρίσματος ἤλθον εἰς τὴν ἀναγραφὴν, **des.** καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

8. Τίτου ἐπισκόπου Βοστρῶν (CPG C110.1), inc. Εὐαγγέλιον ἡ παροῦσα βίβλος λέγεται ὅτι κολάσεως ἀναίρεσιν etc. **Mt 1:1** Βίβλον δὲ γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ τούτου χάριν αὐτὴν καλεῖ, **des.** διὰ τοῦτο οὖν ἀγωνισώμεθα τῶν αἰωνίων ἀπολαῦσαι ἀγαθῶν χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

[63852] Turin, Biblioteca Nazionale Universitaria, C.II.14, chart., 293 × 203 mm, 404 ff., linn. 22, s. XVI: (1r) **1**, (2r–5r) **2**, (6r–8r) **3**, (8r–v) **4**, (11r–15v) **5**, (16r–140r) **6**, (140v–210r) **7**, (211r–404v) **8**.

[40252] Madrid, BNE, 4777, ff. 1–182, chart., 305 × 220 mm, linn. 27, s. XVI: (16r–182r) **8**.¹

¹ **8** **des.** κύριοι γὰρ ὑπῆρχον ἀφεῖναι τῆς καταδίκης εἴπερ ἤθελον.

e.1.ix.α

full-page commentary; NT text abridged

1. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (**CPG C110.2**), inc. Εὐαγγέλιον ἡ παροῦσα βίβλος λέγεται ὅτι κολάσεως ἀναίρεσιν etc. Mt 1:1 Βίβλον δὲ γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ τούτου χάριν αὐτὴν καλεῖ, des. διὰ τοῦτο ἀγωνισώμεθα τῶν αἰωνίων ἀπολαῦσαι ἀγαθῶν χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
2. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου (**von Soden [159]**), inc. Πῶς παρὰ μὲν τῷ Ματθαίῳ ὁψὲ Σαββάτων φαίνεται ἐγγεγεμένος ὁ Σωτήρ, παρὰ δὲ τῷ Μάρκῳ πρῶτ' μιᾷ τῶν Σαββάτων; des. θεωρὸς ἐγένετο ἡ Μαγδαληνὴ διὸ καὶ παρὰ τοῖς πᾶσιν ἐμνημονεύθη.
3. Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου (**von Soden [161]**), inc. Λίαν θαυμάζω καὶ ἐκπλήττομαι τὴν ἄνοιαν τῶν ζητούντων, des. οἱ τὴν ἀληθειαν μὴ ἠληθευκέναι διΐσχυριζόμενοι.
4. Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου (**from CPG 5557**), inc. Τῶν τριῶν τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου ἡμερονυκτίων αὕτη ἐστὶν ἡ διασάφησις, des. παρὰ πάντων εἰκότως προσκυνηθήσεται.
5. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου (**von Soden [160]**), inc. Πῶς παρὰ τῷ Ματθαίῳ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία μετὰ τῆς ὁμωνύμου ἐωρακέναι ἐκτὸς τοῦ μνήματος, des. καὶ πρὸ τούτου καὶ τῶν παρὰ τῷ Λουκᾷ οἱ δύο οἱ εἶσω τοῦ μνήματος.
6. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (**CPG C140.2**), inc. Τίνος ἔνεκεν τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ἀρξαμένων etc. Jn 1:1 Διατί εἶπεν «ἐν ἀρχῇ»; des. ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι.
7. **von Soden [102]**
8. διαφόρων (**CPG C130**), inc. Τὸ προοίμιον τοῦ εὐαγγελιστοῦ δύο τινα κεφάλαια περιέχει etc. Lk 1:1 Τὸ «ἐπιχείρησαν» ἐναυθὰ ἀντὶ τοῦ ὅτι χωρὶς χαρίσματος ἦλθον εἰς τὴν ἀναγραφὴν, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ παναγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
9. **CPG C125.1**, [inc. Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος], des. δεσποτικὴν ἀνάστασιν μετὰ τὸ «ἐφοβοῦντο γάρ».

[64536] Vatican City, BAV, Archivio di S. Pietro B 59, membr., 354 × 248 mm, 332 ff., linn. 30-31 × 2, s. X: (1r-22v.30r-v.24r-29v.23r-v.31r-36v.45r-200v) 1/f.m., (37r-44v.201r-303r) 6/i.m., (303v-332v) 8/f.m.

[47130] Oxford, Bodleian Library, Auct. T.1.4, membr., 320 × 245 mm, 354 ff., linn. 32, s. XI/1: (4r-169r) 1, (169r-170r) 2, (170r-171v) 3, (171v-172v) 4, (172r-173v) 5, (174v-300v) 6, (301r) 7, (301r-354v) 8/f.m.

[65102] Vatican City, BAV, Barb. gr. 562, membr., 315 × 255 mm, 271 ff., linn. 29, s. X: (1r-120r) 1, (120v-121v) 2, (121v-123r) 3, (123r-v) 4, (123v-125v) 5, (125v-246v) 6, (247r-271v) 8/f.m.¹

[68163] Vatican City, BAV, Vat. gr. 1532, chart., 195 × 120 mm, 226 ff., linn. 20-23, s. XI: (1r-12v.19r-135v.137r-140v) 1, (140v-142r) 2, (142r-143r) 3, (143r-v) 4, (143v-145r) 5, (145r-226v) 6/f.m., (136r-v.13r-17r) 9/i.m.

[49773] GA 311 Paris, BnF, Grec 203, membr., 355 × 285 mm, 357 ff., linn. 27, s. XI: (1r-357v) 1/i.f.m.

---

¹ I owe some information about this manuscript to the kindness of Francesco D'Aiuto (Rome).

e.1.ix.β

full-page commentary with additional scholia in the margin; NT text abridged

1. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (**CPG C140.2**), inc. Τίνος ἕνεκεν τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ἀρξαμένων etc. Jn 1:1 Διατί εἶπεν «ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος»; des. ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

2. Τίτου ἐπισκόπου Βοστρῶν (**CPG C130+C135**), inc. Ἰστέον ὅτι τοὺς μὲν ἄλλους εὐαγγελιστάς ἐξ αὐτῶν ἀρχομένους ἐστὶν ἰδεῖν τῶν πραγμάτων etc. (in marg.) Τὸ προοίμιον τοῦ εὐαγγελιστοῦ δύο τινα κεφάλαια περιέχει etc. Lk 1:1 Τὸ «ἐπιχείρησαν» ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ ὅτι χωρὶς χάριματος ἦλθον εἰς τὴν ἀναγραφὴν, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

[16082] Florence, BML, Plut. 08.24, chart., 300 × 195 mm, 107 ff., linn. 29, s. XV/2: (1r–72r) **1**, (72r–107v) **2**.

[67178] Vatican City, BAV, Vat. gr. 547, chart., 318 × 216 mm, 142 ff., linn. 30, s. XVI: (1r–95v) **1**, (96r–142r) **2**.

[9322] Berlin, Staatsbibliothek, Philipps 1419, chart., 314 × 216 mm, 110 ff., linn. 29, s. XVI: (1r–73r) **1**, (73r–110v) **2**.

e.1.x

marginal commentary; full NT text

1. CPG 3465

2. inc. Τὰ τῆς Νέας πάνσεπτα ταῦτα βιβλία, des. ὁ δὲ ἅγιος Ἰωάννης τίτλους δέκα καὶ ὀκτώ, κεφάλεια διακόσια τριακονταδύο (von Soden, 402).

3. von Soden [80], inc. Εὐαγγέλιον τὸ θεῖον τοῦτο βιβλίον λέγεται, διότι κολάσεως ἀναίρεσιν, des. πᾶσιν εὐαγγελίζεται.

4. Τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον συναγωγή ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ματθαίου μετὰ ὀκτὼ χρόνους τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως, ἐβραϊδί διαλέκτῳ, ἐν Ἱερουσαλήμ· ἐρμηνεύθη δὲ ὑπὸ Ἰωάννου.

5. CPG C110.2, inc. Εὐαγγέλιον ἢ παροῦσα καλεῖται βίβλος ὅτι κολάσεως ἀναίρεσιν etc. Mt 1:1 «Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαυίδ, υἱοῦ Ἀβραάμ» τούτου χάριν λέγεται, des. διὰ τοῦτο οὖν ἀγωνισάμεθα τῶν αἰώνιων ἀπολαῦσαι ἀγαθῶν χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

6. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου (von Soden [159]), inc. Πῶς παρὰ μὲν τῷ Ματθαίῳ ὀψὲ Σαββάτων φαίνεται ἐγηγεμένος ὁ Σωτήρ, παρὰ δὲ τῷ Μάρκῳ πρωτὶ μᾶζ τῶν Σαββάτων; des. θεωρὸς ἐγένετο ἡ Μαγδαληνὴ διὸ καὶ παρὰ τοῖς πᾶσιν ἐμνημονεύθη.

7. Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου (von Soden [161]), inc. Λίαν θαυμάζω καὶ ἐκπλήττομαι τὴν ἄνοιαν τῶν ζητούντων, des. οἱ τὴν ἀλήθειαν μὴ ἠληθευκεναὶ δι᾽ ἰσχυριζόμενοι.

8. Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου (from CPG 5557), inc. Τῶν τριῶν τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου ἡμερονυκτίων αὕτη ἐστὶν ἡ διασάφησις, des. παρὰ πάντων εἰκότως προσκυνηθῆσεται.

9. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου (von Soden [160]), inc. Πῶς παρὰ τῷ Ματθαίῳ ἢ Μαγδαληνῇ Μαρία μετὰ τῆς ὁμωνύμου ἐωρακεναὶ ἐκτὸς τοῦ μνήματος, des. καὶ πρὸ τούτου καὶ τῶν παρὰ τῷ Λουκᾷ οἱ δύο οἱ εἴσω τοῦ μνήματος.

10. Ἰστέον ὅτι ἐπειδὴ ἔνδεκα μαθητὰς εἶχεν ὁ Χριστός, ἐκβληθέντος τοῦ Ἰούδα, ἔνδεκατον ἐπιφαίνεται καὶ τοῖς ἀποστόλοις. α' ταῖς γυναιξί, etc. ια' ἐπὶ τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.

11. Ἦσυχίου πρεσβυτέρου Ἱεροσολύμων (from CPG 7035), inc. Οὐ γὰρ εἶπον τῶν εὐαγγελίων οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς, des. καὶ ἄλλην Μαρίαν

παρὰ τοῖς ἄλλοις εὐαγγελισταῖς ὠνομασμένην τὴν παναγίαν Θεοτόκον καὶ οὐκ ἄλλην εἶναι πεπιστεύκαμεν.

12. Ἰπολύτου Ἐθβαίου (**von Soden [150]**), inc. Ἰάκωβος ὁ γενόμενος πρῶτος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων, des. ἐπειδὴ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ τῶν ἐκ τῆς πρῆτης γυναικὸς ἀδελφὸς ἐνομίζετο.

13. Κοσμᾶ τοῦ Βεστίτωρος (**from CPG 8151**), inc. Ἀληθῶς γὰρ ὡς ἄξιοι προωρίσθησαν οἱ δίκαιοι τῆς Θεοτόκου γενήτορες, des. δόξα τῇ συγκαταβάσει Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας.

14. Σωφρονίου ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων (**from CPG 7648**), inc. Ζεβεδαιοῦ Ἰωάννης παῖς καὶ Σαλώμης προέλαμψεν, des. ἴν' ὡς ἀδελφὴ τὸν Χριστὸν ἰκετεύσειεν.

15. Ἰωάννου τοῦ Μανσοῦρ (**from CPG 8043**), inc. Αὕτη γὰρ ἡ προαιώνιος προγνωστικὴ βουλή τοῦ Θεοῦ προορισθεῖσα ἐκ δαυϊτικῆς ρίζης ἐβλάστησεν, des. ἅγιος γὰρ ὢν, ἐν ἀγίοις ἀναπαύεται.

16. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην τὸν υἱὸν τῆς βροντῆς συνταξάντων ὑπομνήματα, ὀλίγων δὲ εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν, des. προφητικὸς γὰρ ὁ χαρακτήρ οὗτος.

17. **von Soden [40]**: Τὸ κατὰ Μάρκον εὐαγγέλιον συνεγράφη ὑπὸ Μάρκου μετὰ δέκα χρόνους τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως. Οὗτος ὑπὸ Πέτρου ἀποστόλου ἤκουσεν τὸ εὐαγγέλιον καὶ συνεγράψατο αὐτό, μαθητῆς ὢν Πέτρου.

18. **CPG C125.2**, inc. Ἰωάννην οὖν τελευταῖον τῶν προφητῶν ἀρχὴν εἶναι τοῦ εὐαγγελίου φησιν, des. ὥστε φανῆναι τὸ ἀπερίεργον αὐτῶν τοῦ τῆς Ἀναστάσεως θαύματος καὶ τῶν λοιπῶν δὲ δογμάτων συμφώνως ὑπὸ πάντων κηρυττομένων.

19. **von Soden [40]**: Τὸ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγέλιον ὑπὸ Λουκᾶ ἀποστόλου μετὰ ἐ' χρόνους τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως, καὶ οὗτος ὑπὸ Παύλου ἤκουσεν τὸ εὐαγγέλιον καὶ συνεγράψατο, μαθητῆς ὢν Παύλου.

20. **CPG C130**, inc. Ἰστέον ὅτι τοὺς μὲν ἄλλους εὐαγγελιστὰς ἐξ αὐτῶν ἀρχομένους ἐστὶν ἰδεῖν τῶν πραγμάτων etc. Lk 1:1 Τὸ «ἐπιχείρησαν» ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ ὅτι χωρὶς χαρίσματος ἦλθον εἰς τὴν ἀναγραφὴν, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἢ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.

21. **von Soden [40]**: Τὸ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγέλιον ὑπὸ Ἰωάννου συνεγράφη μετὰ λβ' χρόνους τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως.

22. **CPG C140.2**, inc. Τίνος ἕνεκεν τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ἀρξαμένων etc. Jn 1:1 Διατί εἶπεν «ἐν ἀρχῇ»; des. ἐπιτύχω-

μεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

[49757] GA 20 Paris, BnF, Grec 188, membr., 333 × 235 mm, 274 ff., linn. var., s. X: (1r–81r) 5/f.m., (81v–82r) 6, (82r–v) 7, (82v–83r) 8, (83r–v) 9, (84r) 12/i.m., (84r) 13, (84r–v) 14, (84v–85r) 15, (85r–v) 16, (87r–140v) 18, (142r–202v) 20, (204r–242r) 22.

[2352] GA 773 Athens, EBE, 56, membr., 340 × 245 mm, 285 ff., linn. var., s. X med.: (2r–v) 1/i.f.m., (4r) 4, (4r–85r) 5, (86r–v) 6, (86v–87r) 7, (87r–v) 8, (87v–88r) 9, (88r) 10, (88v) 11, (88v–89r) 12, (89r) 13, (89r–v) 14, (89v–90r) 15, (90r–v) 16, (96r) 17, (96r–149v) 18, (155r) 19, (155r–215v) 20, (218r) 21, (219r–285r) 22.

[48255] GA 50 Oxford, Bodleian Library, Laud gr. 33, membr., 290 × 220 mm, 241 ff., linn. var., s. XI/1:¹ (1r–78v) 5/i.m., (79r–v) 6, (79v–80r) 7, (80r–v) 8, (80v–81r) 9, (81r) 10, (81v) 11, (81v–82r) 12, (82r) 13, (82r–v) 14, (82v–83r) 15, (83r–v) 16,² (86r) 17, (86r–145r) 18, (147v–214r) 20, (216v) 21, (216v–241) 22/f.m.

[49755] GA 300 Paris, BnF, Grec 186, membr., 330 × 230 mm, 209 ff., linn. var., s. XI: (1r–81r) 5/f.m., (81v–82r) 6, (82r–v) 7, (82v–83r) 8, (83r–v) 9, (84r) 12/i.m., (84r) 13, (84r–v) 14, (84v–85r) 15, (85r–v) 16, (87r–140v) 18, (142r–202v) 20, (204r–242r) 22.

[70015] GA 215 Venice, BNM, Z.544, membr., 320 × 240 mm, 272 ff., linn. var., s. X/2: (1v–6r) 1, (6v) 2, (6v) 3, (12r–88r) 5, (90r–143r) 18, (145r–202v) 20, (204r–272r) 22.

---

¹ Ff. 141–145 replaced, s. XIII.

² Des. ἡσθῆναι μὲν τῆ τῶν ἀνδρῶν προθυμία, κυρῶσαι τὲ τὴν γραφὴν εἰς ἔντευξιν ταῖς ἐκκλησίαις.

e.1.xi

full-page commentary; NT text abridged

1. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (**CPG C110.1**), inc. Εὐαγγέλιον ἡ παροῦσα βίβλος λέγεται ὅτι κολάσεως ἀναίρεσιν etc. Mt 1:1 Βίβλον δὲ γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ τούτου χάριν αὐτὴν καλεῖ, des. διὰ τοῦτο ἀγωνισώμεθα τῶν αἰωνίων ἀπολαῦσαι ἀγαθῶν χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
2. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου (**von Soden [159]**), inc. Πῶς παρὰ μὲν τῷ Ματθαίῳ ὁψὲ Σαββάτων φαίνεται ἐγγεγεμένος ὁ Σωτήρ, παρὰ δὲ τῷ Μάρκῳ πρωτὶ μίᾳ τῶν Σαββάτων; des. θεωρὸς ἐγένετο ἡ Μαγδαληνὴ διὸ καὶ παρὰ τοῖς πᾶσιν ἐμνημονεύθη.
3. Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου (**von Soden [161]**), inc. Λίαν θαυμάζω καὶ ἐκπλήττομαι τὴν ἄνοιαν τῶν ζητούντων, des. οἱ τὴν ἀληθειαν μὴ ἠλήθευκέναι διΐσχυριζόμενοι.
4. Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου (**from CPG 5557**), inc. Τῶν τριῶν τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου ἡμερονυκτίων αὕτη ἐστὶν ἡ διασάφησις, des. παρὰ πάντων εἰκότως προσκυνηθήσεται.
5. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου (**von Soden [160]**), inc. Πῶς παρὰ τῷ Ματθαίῳ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία μετὰ τῆς ὁμωνύμου ἐωρακέναι ἐκτὸς τοῦ μνήματος, des. καὶ πρὸ τούτου καὶ τῶν παρὰ τῷ Λουκᾷ οἱ δύο οἱ εἶσω τοῦ μνήματος.
6. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (**CPG C140.1**), inc. Τίνος ἔνεκεν τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ἀρξαμένων etc. Jn 1:1 Διατί εἶπεν «ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος»; des. ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι.
7. Ἐπισκόπου Βόστρων καὶ ἄλλων τινων (**CPG C130**), inc. Λουκᾶς ὁ μακάριος ἱατρὸς ἦν τὴν τέχνην etc. Lk 1:1 Τὸ «ἐπιχείρησαν» ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ ὅτι χωρὶς χαρίσματος ἦλθον εἰς τὴν ἀναγραφὴν, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ παναγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
8. **CPG C126.4**, inc. Ἐπειδὴ μὴ εὐρόν τινα τῶν πατέρων ἐρμηνευσάντων τὸν Μάρκον etc. Μάρκος ὁ θεσπέσιος εὐαγγελιστῆς γέγονεν ἀκροατῆς καὶ φοιτητῆς Πέτρου etc. Mk 1:4 inc. Οὐχ ἀπλῶς μοι δοκεῖ προσκεῖσθαι τὸ «Ἱεροσολυμίται», des. ὃς καὶ αὐτὸς ἦν

προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ φησὶ βασιλείαν.

[68321] Vatican City, BAV, Vat. gr. 1692, membr., 268 × 202 mm, 198 ff., linn. 37, s. X/2: (1r–85r) **1**, (85r–v) **2**, (86r–v) **3**, (86v–87r) **4**, (87r–v) **5**/f.m., (88r–144r) **6**, (144r–177r) **7**, (177v–196r) **8**.

[18806] GA 2453 Athos, M. Βατοπεδίου, 662, membr., 274 × 220 mm, 264 ff., linn. 29, s. XI:¹ (24r–123v) **1**/i.m., (125r–204v) **6**, (205r–217v) **8**,² (219v–253v) **7**/f.m.

---

¹ Ff. 1–24 and 254–264 added s. XV.

² **8** inc. Μάρκος ὁ θεσπέσιος.

e.1.xii

full-page commentary; full NT text

1. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (**CPG C110.2**), inc. Εὐαγγέλιον ἡ παροῦσα βίβλος λέγεται ὅτι κολάσεως ἀναίρεσιν etc. Mt 1:1 Βίβλον δὲ γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ τούτου χάριν αὐτὴν καλεῖ, des. ἴν' ἀπολαύσωμεν τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐτοιμασμένων τοῖς ἀγίοις, ὧν γένοιτο ἡμᾶς ἀπολαῦσαι χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

2. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (**CPG C140.2**), inc. Τίνος ἔνεκεν τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ἀρξαμένων, Jn 1:1 Διατί εἶπεν «ἐν ἀρχῇ»; des. ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

3. διαφόρων (**CPG C125.1**), inc. Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. δεσποτικὴν ἀνάστασιν μετὰ τὸ «ἐφοβοῦντο γάρ».

4. **CPG C130**, inc. Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

[49346] GA 1266 Paris, BnF, Coislin 206, membr., 280 × 210 mm, linn. 26, s. X-XI: (4r-143v) **1**, (145r-244r) **2**, (246r-331v) **3**, (331v.333r-432v) **4**.

e.1.xiii*full-page commentary; full NT text*

1. CPG C110.2, inc. [Εὐαγγέλιον ἢ παροῦσα βίβλος λέγεται ὅτι κολάσεως ἀναίρεσιν etc. Mt 1:1 Βίβλον δὲ γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ τούτου χάριν αὐτὴν καλεῖ], des. διὰ τοῦτο οὖν ἀγωνισώμεθα τῶν αἰωνίων ἐκεῖνων ἀπολαῦσαι ἀγαθῶν χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

2. διαφόρων (CPG C147.1), inc. Χρὴ γινώσκειν ὅτι ἡ τῶν λοιπῶν εὐαγγελιστῶν ἔκδοσις etc. Jn 1:1 Πόθεν ᾠρμηται ὁ εὐαγγελιστῆς οὕτως ἀπάρξασθαι τοῦ εὐαγγελίου; des. καὶ χριστοὺς ὁμοίως καλεῖ καὶ τοὺς μὴ ἔχοντας χρίσμα τὴν δὲ τοῦ Χριστοῦ εὐσέβειαν κεκτημένους.

[44654] GA 2768 Munich, BSB, Gr. 208, ff. 3–234, membr., 275 × 230 mm, linn. 30–36 × 2, a. 978 (234r): (3r–106r) 1/i.m., (107r–234r) 2.

e.1.xiv*full-page commentary; NT text abridged*

- 1. CPG C115, inc.** Πρώτος τῶν λοιπῶν εὐαγγελιστῶν γεγράφηκεν ὁ θεῖος etc. Mt 1:1 Ἡ τοῦ Χριστοῦ γέννησις οὐχὶ δόξ ἐστὶν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι, des. δοξάσωμεν τὴν μίαν καὶ μόνην θεότητά τε καὶ οὐσίαν ἐν τρισὶ ὑποστάσεσιν ἧς ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.
- 2. CPG C125.2, inc.** Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Τοῦτο τὸ προφητικὸν ῥητὸν Μαλαχίου ἐστὶν οὐχ Ἡσαίου γραφέως τοίνυν ἔστι σφάλμα, des. ὥστε φανῆν[αι] τὸ ἀπερίεργον αὐτῶν τοῦ τῆς Ἀναστάσεως θαύματος ἧς ἀξιωθῆιμεν καὶ ἡμεῖς ἐπιβραβεῖων καὶ ἀγαθῶν ἀπολαύσει πρεσβείαις τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῶν θεοιδῶν ἀγγέλων καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἀμήν.
- 3. CPG C130, inc.** Τοὺς μὲν ἄλλους εὐαγγελιστὰς ἐξ αὐτῶν ἀρχομένους ἐστὶν ἰδεῖν τῶν πραγμάτων etc. Lk 1:1 Τὸ «ἐπιχείρησαν» ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ ὅτι χωρὶς χαρίσματος ἤλθον εἰς τὴν ἀναγραφὴν, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.
- 4. excerpt from CPG 4425, inc.** Πολλῆς ἡμῖν δεῖ σπουδῆς καὶ προθυμίας, des. ἀρξώμεθα τοίνυν ἐντεύθεν.
- 5. CPG C146, inc.** Μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν etc. Jn 1:1 Μέλλων παραδιδόναι ἡμῖν τὰ περὶ τῆς θεολογίας τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, des. ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.
- 6. unidentified text, des.** ἄνθρωπος γὰρ ἀνθρώπου ὁμοούσιος καὶ ἵππος ἵππῳ οὐκοῦν καὶ υἱὸς ὁμοούσιος καὶ λέλυται ὑμῶν τὸ φιλόνεικον.
- 7. Μαξίμου μοναχοῦ (CPG 7689), inc.** Τί δηλοῖ ὁ Κύριος λέγων ὅτι «δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖ»;
- 8. Ἡσυχίου π(ατ)ρὸς(ς) (sic) Ἱεροσολύμων (CPG 6561), inc.** Τίνι λόγῳ ἀρξάμενος ὁ Μάρκος καὶ εἰπῶν, des. ἀπαύστως ὑμνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν Κύριον ὅτι αὐτῷ πρέπει πάσα δοξολογία τιμὴ κράτος προσκύνησις ἅμα τῷ μονογενῆ αὐτοῦ Υἱῷ σὺν τῷ παναγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.
- 9. von Soden [102], des.** σεσηοπιμένων οὗτος ἀπεμνημόνευσε.
- 10. Τίτου ἐπισκόπου Βοστρῶν (CPG C130), inc.** Ἰστέον ὅτι τοὺς μὲν ἄλλους εὐαγγελιστὰς ἐξ αὐτῶν ἀρχομένους ἐστὶν ἰδεῖν τῶν πραγμάτων.

[27165] GA 1507 Athos, M. Μεγίστης Λαύρας, B 113, membr., 361 × 258 mm, 252 ff., linn. 35, s. X: (1r-8v.33r-48v.25r-32v.9r-24v.65r-133r) **1**, (133r-136v.161r-172r) **2**, (172r-189r) **3**, (189r) **4**, (189r-192v.145r-152v.57r-64v.49r-56v.193r-200v.153r-v.156r-v.138r-v.154r-v.159r-v.143r-v.157r-v.160r-v.209r-216v.155r-v) **5**, (137r) **6**/i.m., (137r-v.139r-142v.144r-v) **7**/f.m., (217r-228r) **8**, (228r) **9**, (228r-232v.201r-208v.233r-252v) **10**/f.m.

e.1.xv.a

full-page commentary; NT text abridged

1. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (**CPG C110.1**), inc. Εὐαγγέλιον ἡ παροῦσα βίβλος λέγεται ὅτι κολάσεως ἀναίρεσιν etc. Mt 1:1 Βίβλον δὲ γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ τούτου χάριν αὐτὴν καλεῖ, des. διὰ τοῦτο ἀγωνισώμεθα τῶν αἰωνίων ἀπολαῦσαι ἀγαθῶν χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
2. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου (**von Soden [159]**), inc. Πῶς παρὰ μὲν τῷ Ματθαίῳ ὡς Σαββάτων φαίνεται ἐγγεγεμένος ὁ Σωτὴρ, παρὰ δὲ τῷ Μάρκῳ πρῶτ' ἡμῶν τῶν Σαββάτων; des. θεωρὸς ἐγένετο ἡ Μαγδαληνὴ διὸ καὶ παρὰ τοῖς πᾶσιν ἐμνημονεύθη.
3. Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου (**von Soden [161]**), inc. Λίαν θαυμάζω καὶ ἐκπλήττομαι τὴν ἄνοιαν τῶν ζητούντων, des. οἱ τὴν ἀλήθειαν μὴ ἠληθευκέναι διΐσχυριζόμενοι.
4. Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου (**from CPG 5557**), inc. Τῶν τριῶν τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου ἡμερονυκτίων αὕτη ἐστὶν ἡ διασάφησις, des. παρὰ πάντων εἰκότως προσκυνηθήσεται.
5. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου (**von Soden [160]**), inc. Πῶς παρὰ τῷ Ματθαίῳ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία μετὰ τῆς ὁμωνύμου ἐωρακέναι ἐκτὸς τοῦ μνήματος, des. καὶ πρὸ τούτου καὶ τῶν παρὰ τῷ Λουκᾷ οἱ δύο οἱ εἶσω τοῦ μνήματος.
6. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (**CPG C140.1**), inc. Τίνος ἕνεκεν τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ἀρξαμένων, des. ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι [νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν].
7. **CPG C125.2**, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ τὸ κατὰ Ἰωάννην, des. ὥστε φανῆναι τὸ ἀπερίεργον αὐτῶν τοῦ τῆς Ἀναστάσεως θαύματος [καὶ τῶν λοιπῶν δὲ δογμάτων συμφόνως ὑπὸ πάντων κηρυττομένων] vel [ἤξιωθεῖμεν καὶ ἡμεῖς ἐπιβραβεῖων καὶ ἀγαθῶν ἀπολαύσει πρσβεῖαις τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῶν θεοῖδων ἀγγέλων καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἀμήν].
8. **CPG C130**, inc. Τοὺς μὲν ἄλλους εὐαγγελιστὰς ἐξ αὐτῶν ἀρχομένους ἐστὶν ἰδεῖν τῶν πραγμάτων, des. ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων καὶ παραλήψεται ἡμᾶς μεθ' ἑαυτοῦ.

[43763] Moscow, ГИМ, Syn. gr. 138, membr., 270 × 190 mm, 298 ff., linn. 30–32, s. XIII/2:¹ (7r–135r) **1**, (135v–136v) **2**, (136v–138r) **3**, (138r–v) **4**, (138v–140r) **5**, (141r–243v) **6**, (244r–268r) **7**,² (268r–297v) **8**/f.m.³

[49776] Paris, BnF, Grec 206, membr., 265 × 205 mm, 87 ff., linn. 30, a. 1307 (85v): (1r–2r) **2**, (2r–3r) **3**, (3r–v) **4**, (3v–5v) **5**, (5v–85v) **7**.⁴

---

¹ Ff. 1–6 added and f. 298 replaced, s. XVII.

² **7** des. τῶν ἁγίων, ἀμήν. This manuscript is one of the sources ('codex B') for the text printed in C. F. Matthaei, *Βίβλιος πρεσβυτέρου Ἀντιοχείας καὶ ἄλλων τινῶν ἁγίων πατέρων ἐξήγησις εἰς τὸ κατὰ Μάρκον ἅγιον εὐαγγέλιον*, 2 vols, Moscow 1775.

³ I owe some information about this manuscript to the kindness of Alexander L. Saminsky (Moscow).

⁴ **7** des. ὑπὸ πάντων κηρυττομένων.

e.1.xv.β

full-page commentary; NT text abridged

1. Βίκτορος πρεβυτέρου Ἀντιοχείας (**CPG C125.2**), inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ τὸ κατὰ Ἰωάννην, des. καὶ τῶν λοιπῶν δὲ δογμάτων συμφώνως ὑπὸ πάντων κηρυττομένων.

2. Διονυσίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας (**CPG 1569**)

3. Τίτου ἐπισκόπου Βοστροῶν (**CPG C130**), inc. Ἰστέον ὅτι τοὺς μὲν ἄλλους εὐαγγελιστὰς ἐξ αὐτῶν ἀρχομένους ἐστὶν ἰδεῖν τῶν πραγμάτων, des. μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων καὶ παραλήψεται ἡμᾶς μεθ' ἑαυτοῦ ὅτι αὐτῶ πρέπει δόξα κράτος εἰς τοὺς αἰώνας, ἀμήν.

4. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου (**von Soden [159]**), inc. Πῶς παρὰ μὲν τῷ Ματθαίῳ ὁψὲ Σαββάτων φαίνεται ἐγγεγραμμένος ὁ Σωτήρ, παρὰ δὲ τῷ Μάρκῳ πρωτὶ μιᾷ τῶν Σαββάτων; des. θεωρὸς ἐγένετο ἡ Μαγδαληνὴ διὸ καὶ παρὰ τοῖς πᾶσιν ἐμνημονεύθη.

5. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου (**von Soden [160]**), inc. Πῶς παρὰ τῷ Ματθαίῳ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία μετὰ τῆς ὁμωνύμου ἐωρακένοι ἐκτὸς τοῦ μνήματος, des. καὶ πρὸ τούτου καὶ τῶν παρὰ τῷ Λουκᾷ οἱ δύο οἱ εἶσω τοῦ μνήματος.

[8964] Basel, Universitätsbibliothek, O.II.23, chart., 217 × 141 mm, 178 ff., linn. 21, s. XVI: (1r–95r) **1**, (95r–98r) **2**, (101r–172r) **3**, (174r–175v) **4**, (176r–178v) **5**.

[44543] Munich, BSB, Gr. 99, ff. 217–278, chart., 340 × 217 mm, linn. 30, s. XVI: (217r–232v.241r–248v.233r–240v.249r–277r) **1**, (277r–278v) **2**.

[44527] Munich, BSB, Gr. 83, ff. 1–44, chart., 340 × 220 mm, linn. 30, s. XVI: (1r–44v) **3**.

e.2.i

marginal commentary; full NT text

1. CPG 3465

2. inc. Κανόνες δὲ προσηγορεύθησαν διὰ τὸ εὐθὲς αὐτῶν καὶ ἀκριβός, **des.** τῶν ἐχθεισῶν φωνῶν τοῖς εὐαγγελισταῖς (von Soden, 389).

3. CPG C111, inc. Εὐαγγέλιον ἢ παροῦσα καλεῖται βίβλος etc. Mt 1:1 Ἡ «βίβλος γενέσεως» ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, **des.** ἵνα μὴ διαπορηθῶσιν ὡς οὐ δυνάμενοι τοῦτο ποιῆσαι εἶπεν «ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος».

4. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου (**von Soden [159]**), **inc.** Πῶς παρὰ μὲν τῷ Ματθαίῳ ὁπὲ Σαββάτων φαίνεται ἐγγεγεμένος ὁ Σωτήρ, παρὰ δὲ τῷ Μάρκῳ πρωτὶ μιᾷ τῶν Σαββάτων; **des.** θεωρὸς ἐγένετο ἡ Μαγδαληνὴ διὸ καὶ παρὰ τοῖς πᾶσιν ἐμνημονεύθη.

5. Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου (**von Soden [161]**), **inc.** Λίαν θαυμάζω καὶ ἐκπλήττομαι τὴν ἄνοιαν τῶν ζητούντων, **des.** οἱ τὴν ἀλήθειαν μὴ ἠληθευκέναι δι᾽ ἰσχυρίζομενοι.

6. Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου (**from CPG 5557**), **inc.** Τῶν τριῶν τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου ἡμερονυκτίων αὕτη ἐστὶν ἡ διασάφησις, **des.** παρὰ πάντων εἰκότως προσκνηθήσεται.

7. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου (**von Soden [160]**), **inc.** Πῶς παρὰ τῷ Ματθαίῳ ἢ Μαγδαληνὴ Μαρία μετὰ τῆς ὁμωνύμου ἐωρακέναι ἐκτὸς τοῦ μνήματος, **des.** καὶ πρὸ τούτου καὶ τῶν παρὰ τῷ Λουκᾷ οἱ δύο οἱ εἶσω τοῦ μνήματος.

8. Ἦσυχίου πρεσβυτέρου Ἱεροσολύμων (**from CPG 7035**), **inc.** Οὐ γὰρ εἶπον τῶν εὐαγγελίων οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς, **des.** καὶ ἄλλην Μαρίαν παρὰ τοῖς ἄλλοις εὐαγγελισταῖς ὀνομασμένην τὴν παναγίαν Θεοτόκον καὶ οὐκ ἄλλην εἶναι πεπιστεύκαμεν.

9. Κυρίλλου (**von Soden [150]**), **inc.** Ἰάκωβος ὁ γενόμενος πρῶτος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων, **des.** ἐπειδὴ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ τῶν ἐκ τῆς πρώτης γυναικὸς ἀδελφὸς ἐνομίζετο.

10. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

11. CPG C125.1, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, **des.** δεσποτικὴν ἀνάστασιν μετὰ τὸ «ἐφοβοῦντο γάρ».

12. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

13. CPG C132, inc. Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, **des.** καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

14. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

15. CPG C141.1, inc. Οὗτος ὁ εὐαγγελιστῆς πατρίδος μὲν ἦν ἦτοι κώμης εὐτελοῦς, ἀπὸ Βιθσαιδᾶ τῆς Γαλιλαίας etc. Jn 1:1 Ἴσον δύναται τοῦ «ἐν ἀρχῇ» τὸ «ἦν», des. καὶ ἡ συνήθεια φέρεσθαι παρεσκευάσεν.

[66989] GA 129 Vatican City, BAV, Vat. gr. 358, membr., 287 × 224 mm, 355 ff., linn. var., s. XI: (9v–16r) **1**, (16r) **2**, (18r) **3**, (20r–109v) **4**, (110r) **5**, (110r–v) **6**, (110v) **7**, (110v–111v) **8**, (111v) **9**, (115r–v) **10**, (117r–170v) **11**, (173r) **12**, (176r–272r) **13**, (273v–274r) **14**, (276r–354v) **15**.

e.2.ii.a

full-page commentary; NT text abridged

1. CPG C111, inc. [H] «βίβλος γενέσεως» ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, des. ἵνα μὴ διαπορηθῶσιν ὡς οὐ δυνάμενοι τοῦτο ποιῆσαι εἶπεν τοῦτο.

2. CPG C125.1, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. δεσποτικὴν ἀνάστασιν μετὰ τὸ «έφοβοῦντο γάρ».

3. von Soden [40]: Τὸ κατὰ Λουκᾶν ὑπὸ Λουκᾶ εὐαγγέλιον τοῦ ἀποστόλου μετὰ ἰε' χρόνους τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως, καὶ οὗτος ὑπὸ Παύλου ἤκουσεν τὸ τοιοῦτον εὐαγγέλιον καὶ συνεγράψατο, μαθητῆς ὢν Παύλου.

4. CPG C132, inc. Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

5. CPG C141.1, inc. Οὗτος ὁ εὐαγγελιστὴς πατρίδος μὲν ἦν ἤτοι κώμης εὐτελοῦς etc. Jn 1:1 Ἴσον δύναται τοῦ «ἐν ἀρχῇ» τὸ «ἦν», des. καὶ ἡ συνήθεια φέρεσθαι παρεσκευάσεν.

[71784] Vienna, ÖNB, Theol. gr. 117, membr., 268 × 178 mm, 251 ff., linn. var., s. X/1: (3r–91r) 1/i.m., (91r–125r) 2, (125r–169v.178r–185v.170r–177v.186r–190v) 4, (190v–249v) 5/f.m.

[68370] Vatican City, BAV, Vat. gr. 1741, membr., 227 × 150 mm, 126 ff., linn. var., s. XIV: (1r–35r) 1, (35r–53r) 2, (53r) 3, (53r–89r) 4, (89r–124r) 5.

[71876] Vienna, ÖNB, Theol. gr. 209, ff. 1–55, membr., 215 × 165 mm, linn. 24–28, s. XII: (1r–55v) 1/i.f.m.

[68981] GA 2481 Vatican City, BAV, Vat. gr. 2350, ff. 1–59, chart., 316 × 220 mm, linn. 29, s. XVI: (1r–58v) 2.¹

[68906] Vatican City, BAV, Vat. gr. 2275, ff. 47–48, chart., 345 × 230 mm, linn. 29, s. XVI: (47r–48v) 2/f.m.

[68979] GA 2480 Vatican City, BAV, Vat. gr. 2348, chart., 230 × 135 mm, 92 ff., linn. 29, s. XVI: (1r–92r) 4.

---

¹ 2 des. τὸ «έφοβοῦντο γάρ» ἤγουν τὸ «ἀναστὰς δὲ πρῶτῃ πρώτης Σαββάτου» καὶ τὰ ἐξῆς.

e.2.ii.β

full-page commentary; full NT text

1. CPG 3465

2. Χρυσοστόμου (from **CPG 4424**), inc. Τί λέγεις; περί τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ διαλέξεσθαι, des. ἦν ἔμελλεν ἐκ Πνεύματος χαρίζεσθαι.

3. von Soden [123], des. ἤδη τοῦ ὕφους.

4. CPG C111, inc. [H] «βίβλος [τῆς] γενέσεως» ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, des. ἵνα μὴ διαπορηθῶσιν ὡς οὐ δυνάμενοι τοῦτο ποιῆσαι εἶπεν τοῦτο.

5. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται), des. μαθηταῖς.

6. CPG C125.1, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. δεσποτικὴν ἀνάστασιν μετὰ τὸ «έφοβοῦντο γάρ».

7. CPG C132, inc. Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

8. additional scholia to Lk, inc. Ἐπειδὴ περ οἱ εἰς τὴν κώμην Ἐμμαοὺς μαθηταί, des. «καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον αὐτόν, αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον».

9. CPG C141.1, inc. Οὗτος ὁ εὐαγγελιστὴς πατρίδος μὲν ἦν ἤτοι κώμης εὐτελοῦς etc. Jn 1:1 Ἴσον Ὅσον δύναται τοῦ «έν ἀρχῇ» τὸ «ἦν», des. καὶ ἡ συνήθεια φέρεσθαι παρεσκεύασεν.

[63843] GA 332 Turin, Biblioteca Nazionale Universitaria, C.II.4, membr., 311 × 233 mm, 304 ff., linn. 33, s. XI: (4r-) ¹ 4, (81r-127v) 6, (130r-) 7, ² (252r-304v) 9. ³

[13127] GA 2381 Cleveland, Cleveland Museum of Art, 42.152, membr., 299 × 235 mm, 428 ff., linn. 29, s. XI: (6r-130v) 4, (131v-197v) 6, (200r-322v) 7, (324r-427v) 9. ⁴

[16072] GA 197 Florence, BML, Plut. 08.14, ff. 29-157, membr., 298 × 232 mm, linn. 23, s. XI/2: (29r-68r) 4/i.m., (68v-157v) 6/f.m.

¹ The foliation of this manuscript is now uncertain, because it suffered fire damage in 1904.

² 7 inc. Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν ἄνθρωπον ὄντα Θεοῦ διδασκαλίαν.

³ 9 inc. Μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν etc., Οὗτος ὁ εὐαγγελιστὴς.

⁴ 9 inc. Ἴσον δύναται.

[2499] GA 770 Athens, EBE, 203, membr., 265 × 210 mm, 270 ff., linn. 24–26, s. XI: (1–304)¹ 4/i.f.m., (305–540) 9/f.m.

[71847] GA 222 Vienna, ÖNB, Theol. gr. 180, chart., 218 × 154 mm, 346 ff., linn. var., s. XIV: (1r–93r) 4/i.m., (94r–166v) 6,² (167r–274v) 7, (275r–346v) 9/f.m.

[58568] GA 1230 Sinai, Μονὴ Ἁγ. Αἰκατερίνης, Gr. 193, membr., 260 × 210 mm, 328 ff., linn. 39 × 2, a. 1124 (322v): (1r–5v) 1, (6r–97v) 4, (97v–149r) 6, (149r–242v) 7, (243r–322r) 9.

[68076] GA 374 Vatican City, BAV, Vat. gr. 1445, membr., 292 × 214 mm, 173 ff., linn. 45, s. XII in.: (4r–55v) 4, (57r–84v) 6, (86r–134v) 7, (136r–173r) 9.

[15476] GA 233 Escorial, Real Biblioteca del Monasterio, Y.II.8, chart., 267 × 200 mm, 279 ff., linn. 37 × 2, s. XII in.: (1r–6v) 1, (6v) 2, (8r–83v) 4, (83v–131r) 6, (132r–217v) 7, (217v–218r) 8, (218r–279v) 9/f.m.

[58678] GA 1253 Sinai, Μονὴ Ἁγ. Αἰκατερίνης, Gr. 303, chart., 305 × 225 mm, 209 ff., linn. 36 × 2, s. XIV: (1r–65r) 4/i.m., (65r–104v) 6, (105r–183r) 7, (184r–209v) 9/f.m.³

[21249] GA 978 Athos, M. Δοχειαρίου, 76, chart., 295 × 220 mm, 412 ff., linn. 27, a. 1360/61 (412v):⁴ (9r–10r) 3, (10r–114v) 4, (115v) 5, (115v–180v) 6, (183r–308v) 7, (310r–412r) 9.⁵

---

¹ The manuscript is paginated.

² 6 des. *κατὰ τὴν πράξιν αὐτοῦ*.

³ 9 inc. *Ὅσον δύναται*.

⁴ Copied (in the ‘Hodegon’ style) by Gabriel (PLP 3406) for the hieromonk John, abbot of τοῦ Κωφοῦ; cf. DBBE 26603.

⁵ 9 inc. *Ἵσον δύναται*.

e.2.ii.γ

full-page commentary; full NT text

1. Πέτρου Λαοδικείας (CPG C111), inc. Ἡ «βίβλος γενέσεως» ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, des. ἵνα μὴ διαπορηθῶσιν ὡς οὐ δυνάμενοι τοῦτο ποιῆσαι εἶπε τοῦτο.
2. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται), des. μαθηταῖς.
3. von Soden [122]
4. von Soden [115]
5. CPG C125.1, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. δεσποτικὴν ἀνάστασιν μετὰ τὸ «ἐφοβοῦντο γάρ».
6. additional scholia to Mk, inc. Ἐπειδὴ πολλὰ περὶ κινδύνων διηλέχθη καὶ θανάτου τοῦ πάθους αὐτοῦ, des. τῆς τῶν ἀγαθῶν ἐργασίας ἔρημοὶ τινες ἀπέρχονται εἰ καὶ ἡ συντέλεια δῆλη ἦν τί οὐκ ἂν ἐποίησαν.
7. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)
8. CPG C132, inc. Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.
9. von Soden [120]
10. von Soden [122], des. διαθήκη.
11. CPG C141.1, inc. Οὗτος ὁ εὐαγγελιστὴς πατρίδος μὲν ἦν ἤτοι κώμης εὐτελοῦς etc. Jn 1:1 Ἴσον δύναται τοῦ «ἐν ἀρχῇ» τὸ «ἦν», des. καὶ ἡ συνήθεια φέρεσθαι παρεσκευάσεν.

[67721] GA 861 Vatican City, BAV, Vat. gr. 1090, chart., 275 × 210 mm, 510 ff., linn. 40, s. XVI: (1r–76r) 1,¹ (77r) 2, (79r–v) 3, (79v) 4, (80r–185r) 5, (188r–356r) 8, (358r–v) 9, (359r–v) 10, (360r–510r) 11.²

[68906] GA 2981 Vatican City, BAV, Vat. gr. 2275, ff. 45–46, chart., 345 × 230 mm, linn. 40, s. XVI: (45r–46v) 1/i.f.m.

[43289] GA 1814 Milan, Biblioteca Nazionale Braidense, AF XIV.15, chart., 325 × 230 mm, 487 ff., linn. 29, s. XVI: (1r–151v) 1,³ (152v) 2, (154r–224v) 5, (224v–232r) 6, (232v) 7, (233r–363r) 8, (364r) 9, (365r–485r) 11.

¹ 1 des. ἵνα μὴ διαπορηθῶσιν ὡς οὐ δυνάμενοι τοῦτο ποιῆσαι εἶπε τοῦτο.

² This manuscript is a direct copy of [68076], incl. some texts added to [68076] by hands other than that of the original scribe.

³ 1 tit. Βασιλείου τοῦ Μεγάλου.

[66175] GA 885 Vatican City, BAV, Reg. gr. 5, chart., 330 × 224 mm, 486 ff., linn. 29, s. XVI: (2r–137v) **1**,¹ (139r, 149r) **2**, (140r–146v, 150r–216v) **5**, (216v–225r) **6**, (225v) **7**, (227r–367v) **8**, (368v) **9**, (370r–486v) **11**.

[68538] GA 2770 Vatican City, BAV, Vat. gr. 1909, ff. 120–140, chart., 317 × 220 mm, linn. 29, s. XVI: (120r–140r) **1/i.m.**

---

¹ **1** tit. Βασιλείου τοῦ Μεγάλου.

e.2.ii.δ

full-page commentary; NT text abridged

1. **CPG C111, inc.** «Βίβλος τῆς γενέσεως» ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, **des.** τοσοῦτω χριστιανοὶ πλείους γίνονται καὶ ὡς ἡμέραι εἰς πλῆθος διδῶσιν.
2. **CPG C132, inc.** Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, **des.** ἵνα καὶ πάθῃ φυσικῶς ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἀναστῆ θεικῶς ὑπὲρ ἡμῶν.
3. **CPG C141.1, inc.** Ἴσον δύναται τοῦ «ἐν ἀρχῇ» τὸ «ἦν», **des.** καὶ ἡ συνήθεια φέρεσθαι παρεσκεύασεν.
4. Ἦσυχίου πρεσβυτέρου Ἱεροσολύμων (**CPG 7035**), **inc.** Διαφωνεῖν τινες ἐνόμισαν τοὺς θείους εὐαγγελιστάς, **des.** ἀναβαλλόμενος φῶς ὡς ἰμάτιον ἢ φησὶ ὁ προφήτης Δαυὶδ· αὐτῶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.
5. Κυρίλλου (from **CPG 7267**), **inc.** Ἐζήτηται περὶ τοῦ δείπνου τοῦ δεσποτικοῦ παρὰ πολλοῖς, **des.** τῇ καινῇ τοίνυν διαθήκῃ παρούσῃ ἡ παλαιὰ δικαίως ὑπεχώρει.
6. Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου (from **CPG 6610**), **inc.** Ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα πρὸς Ἑλληνας ἢ πρὸς ἄλλους εἰπῶν, **des.** πραγμάτων τοσαῦτα ὡς κατ' ἐπιστολὴν ἡμῖν εἰρήσθω.
7. ἀγ. Ἀθανασίου (from **CPG 2247**), **inc.** Ταῦτα γὰρ φησι «ἐγένοντο ἵνα πληρωθῶσιν αἱ Γραφαί», **des.** καὶ ὡς προεσημάνθη καὶ προαπηγγέλθη οὕτω καὶ πεπλήρωται.
8. **inc.** Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἐκρύβη ἵνα ἀπόλεσαν τὸν χειραγωγοῦντα, **des.** διὰ τοῦτο καὶ ἐχάρησαν ὅτι τὸν ζητούμενον εὔρον.
9. **inc.** Πλούσιον ἐνταῦθα λέγει οὐ τὸν τὰ χρήματα ἔχοντα, **des.** ἀσθένεια γὰρ ἡ τῶν κακῶν ποιήσις.
10. **inc.** Παρθένους παρεικάζει τοὺς τῶν λαῶν ἡγουμένους, **des.** πρὸς τὴν ἔξοδον καὶ αἰεὶ αὐτὴν νηφαλέως ἐπιτηρεῖν.
11. **inc.** Κατέλλειψιν περιοδικὴν εἴρηται ἢ παραβολὴ, **des.** τὰ ἔξω τῆς τοῦ παντὸς κόσμου κατασκευῆς.
12. **inc.** Δύο τάγματα εἰσάγει ἀπειθοῦς τὰ ἐξ ἀρχῆς, **des.** ὅτι οὐκ ἐν λόγοις τις πληροῖ τὸν νόμον ἀλλ' ἔργοις.
13. **inc.** Διὰ τοὺς ψευδαποστόλους ἐσημειώσατο τὰ ὀνόματα, **des.** ἰστέον δὲ ὅτι καὶ ὁ Ἰσκαριώτης Ἰούδας Σίμων ἐκαλεῖτο καὶ ὁ Θωμᾶς Ἰούδας.
14. **inc.** Οὐ τὸν ἐπιθυμίσαντα κατὰ τινα συντυχίαν κατάκριτον λέγει εἶναι, **des.** ὡς λοιμῶν μεταδιδόντων καὶ ἄλλοις τῆς νόσου.
15. **excerpt from CPG 1306, inc.** Οὔτε πλείονα τὸν ἀριθμὸν οὔτε ἐλάττονα ἐνδέχεται εἶναι τὰ εὐαγγέλια ἐπεὶ γὰρ τέσσερα κλίματα τοῦ

κόσμου, des. τῆς τῶν Ἑβραίων φωνῆς αὐτοῖς ἐκθέσαι ἐπὶ ταύτην ὤρμησεν τὴν συγγραφὴν (cf. von Soden [85] + [92]).

16. Εἰρηναίου (from CPG 4424), inc. Τί δήποτε τοσοῦτων ὄντων μαθητῶν, des. ἐν οἷς πολλή ἡ συμφωνία (cf. von Soden, 543).

17. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (from CPG 4424), inc. Ἔδει μὲν ἡμᾶς μηδὲν δεῖσθαι, des. ἀκριβῆ παράσχη τὴν βάσανον ἡμῖν.

18. τοῦ αὐτοῦ (from CPG 4424), inc. Ματθαῖος ὁ μακάριος Ἑβραίος γράφων, des. ἀπὸ τοῦ σῶσαι τὸν λαὸν αὐτοῦ εἴρηται.

19. von Soden [120] for Mt (ἐπιτέγραπται)

20. von Soden [81], inc. Εὐαγγέλιον εἰκότως ὁ Ματθαῖος τὴν πραγματείαν ἐκάλεσεν, des. γένοιτ' ἂν ἴσον.

21. Μαξίμου μοναχοῦ (from CPG 7688), inc. Ὁ Σωτὴρ οὐκ εἶχε πέντε χιτῶνας, des. προσαγορεύουσιν ἱμάτιον.

22. inc. Υἱὸς εἴρηται ἐπειδὴ σάρκα ἐνεδύσατο, des. ἐρμηνεύεται αὕτη τῆ Ἑλλάδι φωνῆ.

23. inc. Καὶ στολή καὶ ἡ τροφή Ἰωάννου αἰνίγματα, des. καὶ ἐπὶ δὲ ἡμερον μέλι ἐτηρεῖτο Χριστῷ.

24. von Soden [122], des. ἡ πολιτεία.

25. von Soden [120] (ἐπιτέγραπται), des. μαθηταῖς.

26. inc. Πολλῶν ὡς εἰκὸς εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην συνταξάντων ὑπομνήματα, ὀλίγων δὲ εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν, des. τὸν εὐσεβῆ τῆς πίστεως λόγον κατηχήσας ἐφώτισεν.

27. inc. Πᾶσαν τὴν φιλόφρονον οἰκονομίαν ὁ Λόγος ἐκτίθεται, des. καὶ ἀκούει τὸ «πορεύου καὶ σὺ ποιεῖ ὁμοίως».

28. inc. Δοκεῖ μὲν τισὶ διὰ τῆς τῶν υἱῶν δυάδος τοὺς ἀγίους ἀγγέλους κατασημαίνειν, des. καὶ γὰρ οὐκ ἦλθεν καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

29. inc. Νόμον ὧδε πᾶσαν τὴν γραφὴν τὴν θεόπνευστον, des. κεραία γὰρ ἐστὶν ἢ ἐν μέσῳ τοῦ ἰ' ἐμβαλλομένη ἐγκαρσία γραμμῆ.

30. inc. Οἱ μὲν θ' θεραπευθέντες ἀπῆλθον ἀχαριστοὶ εἰς δὲ ἐξ αὐτῶν, des. Ἰουδαῖοι δὲ καὶ εὐεργετούμενοι ἀχαριστοῦσιν.

31. inc. Χρῆ τὸν ἐντυγχάνοντα τῆδε τῆ βίβλῳ γινώσκειν, des. ἴν' εὐσύνοπτα ἔσται τοῖς ἐντυγχάνουσι τὰ νοήματα (von Soden, 605).

32. Τίτου ἐπισκόπου Βοστρῶν (from CPG 3576), inc. Ἰστέον ὅτι τοὺς μὲν ἄλλους εὐαγγελιστὰς ἐξ αὐτῶν ἀρχομένους ἐστὶν ἰδεῖν τῶν πραγμάτων, des. ἢ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία προσδέχεται.

33. von Soden [122], des. καὶ πληροῦντι, ἀμήν.

34. von Soden [120] (ἐπιτέγραπται)

- 35.** Ἰωάννου (**von Soden [102]**)
- 36.** ἐξ ἀνεπιγράφου, **inc.** Τὴν ἅπασαν ἱστορίαν τῆς Χριστοῦ παρουσίας διὰ τῶν τεσσάρων εὐαγγελιστῶν ἀναπληρουμένην εὐρίσκομεν, **des.** καὶ προλαληθέντα ὑπὸ τοῦ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.
- 37.** Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (**from CPG 4425**), **inc.** Τίνος ἔνεκεν τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ἀρξαμένων, **des.** τὸ κινοῦν τὰς ἀπάντων ψυχάς.
- 38.** Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (**from CPG 4425**), **inc.** Πολλῆς ἡμῖν δεῖ σπουδῆς καὶ προθυμίας, **des.** ἰδεῖν τῶν λεγομένων τὸ ὕψος.
- 39.** Θεοδώρου Μουψουεστίας (**von Soden [124]**), **inc.** Μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν, **des.** [ἀληθεστάτην ἀρχὴν].
- 40.** Εὐλογίου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας (**CPG 6975**), **inc.** "Ὅτι ἐρωτῶν ὁ Κύριος τῷ Πέτρῳ, **des.** «ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν».
- 41.** **inc.** Τρίτη μὲν ἐστὶν ἡμέρα ἀπὸ τῆς εἰς τὴν Γαλιλαίαν ἐξόδου τοῦ Κυρίου, **des.** δεῖξον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ.
- 42.** **inc.** Ἐπειδὴ τρόπον τινα τοῖς ἐν τῷ γάμῳ ἠβούλετο φανῆναι, **des.** ἐπιδεικνῦναι τὰ ὑπὲρ ... δεῖ ὡς Θεόν.
- 43.** **inc.** Οὐχ ἀπλῶς φησι διὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν Ἰουδαίων, **des.** ἀλλ' ἐγγύθεν ἔχει τοῦ καθαρισμοῦ τὸν τρόπον.
- 44.** **inc.** Δεικνύς ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ἐν ταῖς ἀμπέλοις, **des.** ἐν κόσμῳ καὶ τάξει πάντα διατιθέναι.
- 45.** **inc.** Εἰκὸς οὖν τὸν νυμφίον, **des.** οὐχ ἀπλῶς δὲ οἶνον ἐποίησεν ἀλλ' οἶνον κάλλιστον.
- 46.** **inc.** Τοῦτο εἰπῶν ὁ εὐαγγελιστῆς, **des.** γεγονέναι φησι τὸ σημεῖον.
- 47.** **inc.** Παραγίνεται μετὰ τῆς μητρὸς εἰς Καπερναοῦμ, **des.** γυναικὸς αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ μὴ ὦν.

[53964] Paris, BnF, Suppl. gr. 1300, membr., 168 × 127 mm, 292 ff., linn. 20/27, s. XII: (8r–112r) **1**, (112v–203r) **2**, (203r–265r.286r–291v) **3**, (265v–269r) **4**, (269r–270v) **5**, (270v) **6**, (270v–271v) **7**, (271v–272r) **8**, (272r-v) **9**, (272v–273r) **10**, (273r–274v) **11**, (274v–275r) **12**, (275r-v) **13**, (275v) **14**, (275v–276v) **15**, (276v–277r) **16**, (277r-v) **17**, (277v) **18**, (277v–278r) **19**, (278r) **20**, (278r) **21**, (278r) **22**, (278r-v) **23**, (278v–279r) **24**, (279r) **25**, (279r-v) **26**, (279v–280v) **27**, (280v–282r) **28**, (282r-v) **29**, (282v) **30**, (282v–283r) **31**, (283r) **32**, (283r-v) **33**, (283v–284r) **34**, (284r) **35**, (284r–285r) **36**, (285r) **37**, (285r-v) **38**, (285v) **39**/f.m., (291v) **40**, (291v–292r) **41**, (292r) **42**, (292r) **43**, (292r-v) **44**, (292v) **45**, (292v) **46**, (292v) **47**.

e.2.ii.ε

marginal commentary; full NT text

1. inc. Ματθαῖος ὁ Χριστοῦ μαθητῆς ὕστερον τελώνης πρότερον ἦν καὶ χρημάτων πρᾶκτωρ, **des.** καὶ πληρῆς ἡμερῶν γενόμενος τῶν τοῦ πνεύματος ἐν εἰρήνῃ ἀναλύει Θεῶ.

2. gloss on Is 11:2, inc. Πνεύματα τὰς ἐνεργείας λέγει τοῦ Πνεύματος, **des.** πρὸς τὴν σοφίαν καὶ δι' αὐτῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἄνιμεν.

3. CPG C111, inc. Εὐαγγέλιόν ἐστι λόγος περιέχων ἀγαθῶν παρουσίαν ἢ λόγος ἀπαγγέλων etc. Mt 1:1 Ἡ βίβλος τῆς γενέσεως ἐστὶν τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, **des.** ἵνα μὴ διαπορηθῶσιν ὡς οὐ δυνάμενοι τοῦτο ποιῆσαι εἶπεν τοῦτο· αὐτῶ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

4. CPG C125.1, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστῆς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, **des.** δεσποτικὴν ἀνάστασιν μετὰ τὸ «έφοβοῦντο γάρ».

5. inc. Λουκᾶς ὁ πανάγαθος ἐπὶ τὰς σωτηρίους ἐπὶ γῆς τῶν πάντων Θεῶ καὶ δεσπότη Χριστῶ ποιουμένῳ διατριβάς, **des.** ἐν εἰρήνῃ πρὸς τῆς εἰρήνης ἀναλύει Θεόν.

6. CPG C132, inc. Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, **des.** καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· αὐτῶ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

7. inc. Ἰωάννης ὁ θειότατος εὐαγγελιστῆς ἄχρι τῶν χρόνων Τραϊανοῦ παρέμεινε, **des.** καὶ τὴν πλάκα ἀφελόμενοι μόνοις αὐτοῦ ἀποπτάντος τοῖς ἐνταφίοις περιέτυχον.

8. τοῦ μεγάλου Βασιλείου (from CPG 2860), inc. Πολλαὶ ἀρχαὶ πολλῶν πραγμάτων ἀλλὰ μία ἀρχὴ ἢ πάντων ἐπέκεινα, **des.** τέταρτον εἶπε τὸ «ἦν» καὶ καταργήσεις αὐτῶν τὸ «οὐκ ἦν».

9. CPG C141.1, inc. Τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ἀρξαμένων etc. Οὗτος ὁ εὐαγγελιστῆς πατρίδος μὲν ἦν ἦτοι κώμης εὐτελοῦς etc. Jn 1:1 Ἴσον δύναται τῶ «ἐν ἀρχῇ» τὸ «ἦν», **des.** οὐ διὰ πλῆθος γραμμάτων ἀλλὰ διὰ μέγεθος πραγμάτων.

[39171] GA 549 London, BL, Add. 39592, membr., 290 × 235 mm, 217 ff., linn. var., s. XI: (2v) 1, (2v) 2, (18r–80r) 3, (80v.81v–111r) 4, (112r) 5, (112v–169v) 6, (170r) 7 (170r) 8, (170v–217v) 9.

e.2.ii.ζ

marginal commentary; full NT text

1. excerpt from **CPG 1306**, inc. Οὔτε πλείονα τὸν ἀριθμὸν οὔτε ἐλάττονα ἐνδέχεται εἶναι τὰ εὐαγγέλια ἐπεὶ γὰρ τέσσερα κλίματα τοῦ κόσμου, des. τῆς τῶν Ἑβραίων φωνῆς αὐτοῖς ἐκθέσαι ἐπὶ ταύτην ὥρμησεν τὴν συγγραφὴν (cf. von Soden [85] + [92]).

2. excerpt from **CPG 4424**, inc. Τί δήποτε τοσοῦτων ὄντων μαθητῶν, des. ἐν οἷς πολλή ἡ συμφωνία (cf. von Soden, 543).

3. von Soden [91]

4. von Soden [120] for Mt (ἐπιγέγραπται)

5. glossary, inc. Ἀμιναδάβ· λαοῦ ἐκουσίου λαός, des. ὠσανᾶ· «σῶσον δὴ» ἢ «ἔρχου, Κύριε».

6. von Soden [120] for Lk (ἐπιγέγραπται)

7. excerpt from **CPG 3576**, inc. Ἰστέον ὅτι τοὺς μὲν ἄλλους εὐαγγελιστὰς ἐξ αὐτῶν ἀρχομένους ἐστὶν ἰδεῖν τῶν πραγμάτων, des. [ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία προσδέχεται].

8. glossary, inc. Αὔγουστος· «ἐορτάζων κτίσιν» ἢ «ἐορτὴν προστιθέμενος κιβωτοῦ», des. Συμεών· ἤκουσεν αὐτός.

9. von Soden [120] for Mk (ἐπιγέγραπται), des. μαθηταῖς.

10. inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην τὸν υἱὸν τῆς βροντῆς συνταξάντων ὑπομνήματα, ὀλίγων δὲ εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν, des. τῆς πρὸς τῷ μεσημβρινῷ κλίματι θέσεως ἔνθα τὸν εὐσεβῆ λαὸν κατηχήσας ἐφώτισεν.

11. glossary, inc. Ἀριμαθαία· ὕψος αὐτῆς, des. Τρεχωνίτηδος· ἐμπορίας λύπης.

12. **CPG C111**, inc. Βίβλος τῆς γενέσεως ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, des. ἵνα μὴ διαπορηθῶσιν ὡς οὐ δυνάμενοι τοῦτο ποιῆσαι.

13. **CPG C125.1**, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. [δεσποτικὴν ἀνάστασιν μετὰ τὸ «ἐφοβοῦντο γάρ»].

14. **CPG C132**, inc. [Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα], des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

15. **CPG C141.1**, inc. Οὗτος ὁ εὐαγγελιστὴς πατρίδος μὲν ἦν ἤτοι κώμης εὐτελοῦς etc. Jn 1:1 Ἴσον δύναται τῷ «ἐν ἀρχῇ» τὸ «ἦν».

[35262] GA 1312 Jerusalem, Greek Orthodox Patriarchate, Π. Τάφου 25, membr., 290 × 232 mm, 264 ff., linn. var., s. XI: (10v–12r) 1, (marg. 10v–11r) 2, (12r–v) 3, (12v) 4, (12v–13r) 5, (13r–v) 6, (13v)

7/f.m., (14r) **8**, (14r) **9**, (14r-v) **10**, (14v) **11**, (15r-96v) **12**, (98r-127v)
13/f.m., (128r-203v) **14**/i.m., (204r-263v) **15**/f.m.

e.2.ii.η

marginal commentary; full NT text

1. CPG 4596, inc. «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς». Πατέρα λέγεις, ἄνθρωπε, τὸν Θεόν; Καλῶς λέγεις, *des.* οὕτως καὶ τὸ ἔλεός σου Πάτερ Παντοκράτορ καὶ Κύριε τοῦ ἐλέους.

2. inc. Τὰ τῆς Νέας πάνσεπτα ταῦτα βιβλία, *des.* ὁ δὲ ἅγιος Ἰωάννης τίτλους δέκα καὶ ὀκτώ, κεφάλαια διακόσια τριακονταδύο (*von Soden*, 402).

3. CPG 3465

4. Ἰστέον ὅτι τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον ἐγράφη μετὰ χρόνους ὀκτῶ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναλήψεως, τὸ δὲ κατὰ Μάρκον μετὰ χρόνους δέκα, τὸ δὲ κατὰ Λουκᾶν μετὰ χρόνους πεντεκαίδεκα, τὸ δὲ κατὰ Ἰωάννην μετὰ χρόνους τριακονταδύο.

5. CPG C111, inc. Εὐαγγέλιόν ἐστι λόγος περιέχων ἀγαθῶν ἀγγελίαν πραγμάτων etc. Mt 1:1 Βίβλος τῆς γενέσεως ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, *des.* καθάπερ ὑμῖν πολλάκις ἔμπροσθεν εἶπον.

6. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται), *des.* μαθηταῖς.

7. CPG C125.1, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, *des.* δηλονότι καὶ ὄλην τὴν φύσιν ἡμῶν ἀνέπλασεν.

8. CPG C132, inc. Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, *des.* καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

9. CPG C141.1, inc. Δημιουργὸν τῶν ἀπάντων ὁ θεολόγος Ἰωάννης τιθέμενος τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ etc. Οὗτος ὁ εὐαγγελιστὴς πατρίδος μὲν ἦν ἦτοι κώμης εὐτελοῦς etc. Jn 1:1 Ἴσον δύναται τῷ «ἐν ἀρχῇ» τὸ «ἦν», *des.* οὐ διὰ πλῆθος γραμμάτων ἀλλὰ διὰ μέγεθος πραγμάτων.

10. Ἐπιφανίου πρεσβυτέρου καὶ μοναχοῦ (**BHG 1046k**), *inc.* Δαυὶδ δύο ἔσχεν υἱοὺς, *des.* καὶ ὁ Χριστὸς σὺν Θεοτόκῳ ὡς συγγενής.

11. Ἰσιδώρου (**CPG 5557**), *inc.* «Τρία ἐστὶν ἀδύνατά μοι νοῆσαι καὶ τὸ τέταρτον οὐκ ἐπιγινώσκω» εἶπεν ὁ Σολομών, *des.* καὶ τὸ «γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ».

[57142] GA 569 Saint Petersburg, PHB, Gr. 72, membr., 262 × 193 mm, 358 ff., linn. var., a. 1061 (4v): (3v–4r) **1**, (4v) **2**, (5r–11r) **3**, (12v) **4**, (14r–121r) **5**, (121r) **6**, (124r–176v) **7**, (181v–268r) **8**, (271v–346v) **9**, (355v–356v) **10**, (357r) **4** [bis], (357r-v) **11**.

eacpr.2.ii.θ*marginal commentary; full NT text***1. CPG 3465****2. von Soden [120]** (ἐπιγέγραπται)**3. Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας (commentary on Mt)****4. CPG C111, inc.** Βίβλος τῆς γενέσεως ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, *des.* ἵνα μὴ διαπορηθῶσιν ὡς οὐ δυνάμενοι τοῦτο ποιῆσαι εἶπεν τοῦτο.**5. von Soden [120]** (ἐπιγέγραπται), *des.* μαθηταῖς.**6. CPG C125.1, inc.** Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην *etc.* Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, *des.* δεσποτικὴν ἀνάστασιν μετὰ τὸ «ἐφοβοῦντο γάρ».**7. von Soden [120]** (ἐπιγέγραπται)**8. CPG C132, inc.** Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχειρῆσαι, *des.* καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.**9. von Soden [120]** (ἐπιγέγραπται)**10. CPG C141.1, inc.** Οὗτος ὁ εὐαγγελιστὴς πατρίδος μὲν ἦν ἤτοι κώμης εὐτελοῦς *etc.* Jn 1:1 Ἴσον δύναται τὸ «ἐν ἀρχῇ» τὸ «ἦν», *des.* καὶ ἡ συνήθεια φέρεσθαι παρεσκευάσεν.**11. BHG 1459b, inc.** Ὅσοι τῆς ὄντως πάνυ πως ἀγχιθέου καὶ θεοφιλοῦς ἀθανασίας εἰσὶν ἐρασταί, *des.* οἱ ἀπόστολοι διὰ Χριστὸν πολλῶν τε καὶ μεγίστων κινδύνων.**12. von Soden § 38, inc.** Ἐκ πατέρων ἡμεῖς καὶ διδασκάλων τὸν τρόπον καὶ τὸν τύπον, *des.* ἅτινα τὰς σημειώσεις ἔχουσι διὰ τοῦ κιναβάρους.**13. Acts with scholia, inc.** Τὸν περὶ τοῦ εὐαγγελίου «λόγον» λέγει ὃν συνεγράψατο, *des.* Acts 2:3 ἐνταῦθα δὲ καὶ τὸ τιμωριτικὸν καὶ τῆς κρίσεως λοιπὸν ἀναμνησκει.**14. CPG 3641, inc.** Μικροῖς μὲν καὶ μικρὰ τολμῶσιν οὐκ ἀδεές, *des.* καὶ θείων μαρτυριῶν μετρίως ἐνθένδε ποιούμενος.**15. inc.** Τὰς πᾶσας ἐπιστολάς ἀναγνοὺς τῶν καθολικῶν ἀνειλώμην, *des.* ἀπολήγει δὲ ἐκάτερος αὐτῶν καὶ πάλιν ἄρχεται κατ' ἐπιστολήν.**16. CPG C175 with von Soden [134], inc.** Ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν *etc.* I Pt 1:1¹ Καὶ οὗτος ὁ ἀπόστολος τοῖς ἐκ περιτομῆς κηρύττειν προσταχθεὶς εἰκότως, *des.*

---

¹ Jc has no commentary.

«λαὸν ἐκ γῆς Αἰγύπτου σώσας τὸ δεύτερον τοὺς μὴ πιστεύσαντας ἀπόλεσεν».

17. CPG 3642, inc. Τὸ φιλομαθὲς καὶ σπουδαῖον ἀγάμενος τῆς σῆς ἀγάπης, *des.* καὶ παραδόσεις πρὸς οἰκοδομὴν παραδεχόμενοι τῆς οὐρανοῦ βασιλείας κληρονόμοι καθίστανται.

18. excerpt from CPG 2249, inc. Ἐπειδὴ ταύτας αὐτὸς ὁ ἀπόστολος ἰδίᾳ ἐπιστέλλει καὶ διὰ τούτων, *des.* ὡς ἐστὶν ἀπ' αὐτῶν τὸν ἐντυγχάνοντα καταμαθεῖν.

19. CPG C165.e with von Soden [140–141], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους *etc.* Rom 1:1 Εἶδη λατρείας πολλὰ· καὶ γὰρ ὁ προσευχόμενος Θεῷ λατρεύει καὶ ὁ νηστεία χρώμενος καὶ τοῖς θείοις προσέχων λόγοις, *des.* διὰ δὲ τὸ «ὑπέικετε» τὴν ἐπιτεταμένην πειθῶ δηλοῖ.

20. synopsis of the seven Ecumenical Councils, inc. Ἀ' ἐπὶ τοῦ ἐν ἁγίοις βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καὶ Σιλβέστρου, *des.* δόξα τιμὴ κράτος νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

21. Ἀνδρέου ἐπισκόπου Καισαρείας, inc. Τριμερὴ εἶναι τὴν γραφὴν καὶ ταύτης σωματογράμμα καὶ ἡ κατάσθησιν ἱστορία, *des.* τῶν πνευμάτων καὶ τῶν σαρκικῶν λογισμῶν.

22. Rev without commentary

[13616] GA 1780 Durham NC, Duke University, David M. Rubenstein Library, K. W. Clark Collection 1, membr., 300 × 216 mm, 199 ff., linn. var., s. XIII: (5r–8v) **1**, (9r) **2**, (9r–25v) **3**, (27r–47r) **4**, (47r) **5**, (47v–61r) **6**, (61r–v) **7**, (61v–87r) **8**, (87v) **9**, (88r–105v) **10**, (106r–v) **11**, (106v–108r) **12**, (108r–124v) **13**, (124v) **14**, (124v–125r) **15**, (125r–127r.181v–190v) **16**, (127v–130r) **17**, (130r) **18**, (130r–181v) **19**, (191r–192r) **20**, (192r) **21**, (192v–199v) **22**.¹

---

¹ I owe some information about this manuscript to the kindness of Sara Seten Berghausen (Durham NC).

e.2.iii.a

marginal commentary; full NT text

1. CPG 3465

2. inc. Τὰ τῆς Νέας πάνσεπτα ταῦτα βιβλία, des. ὁ δὲ ἅγιος Ἰωάννης τίτλους ιη', κεφάλεια σλβ' (von Soden, 402).

3. von Soden [80] (from CPG 4424), inc. Εὐαγγέλιον τὸ θεῖον τοῦτο βιβλίον λέγεται διότι κρίσεως ἀναίρεσιν, des. πᾶσιν εὐαγγελίζεται.

4. von Soden [150], inc. Ἰάκωβος γενόμενος ἐπίσκοπος πρῶτος Ἱεροσολύμων, des. ἐπειδὴ τῶν υἱῶν αὐτοῦ τῶν ἐκ τῆς πρώτης γυναικὸς ἀδελφὸς ἐνομιζέτο.

5. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

6. CPG C111, inc. [H] «βίβλος γενέσεως» ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, des. ἵνα μὴ διαπορηθῶσιν ὡς οὐ δυνάμενοι τοῦτο ποιῆσαι εἶπεν τοῦτο.

7. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται), des. μαθηταῖς.

8. CPG C125.1, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. δεσποτικὴν ἀνάστασιν μετὰ τὸ «ἐφοβοῦντο γάρ».

9. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

10. CPG C132, inc. Λουκᾶς ὁ [μακάριος] εὐαγγελιστὴς ἰατρός μὲν ἦν τῇ τέχνῃ etc. Lk 1:1 Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

11. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

12. CPG C141.1, inc. Οὗτος ὁ εὐαγγελιστὴς πατρίδος μὲν ἦν ἦτοι κώμης εὐτελοῦς etc. Jn 1:1 Ἴσον δύναται τοῦ «ἐν ἀρχῇ» τὸ «ἦν», des. καὶ ἡ συνήθεια φέρεσθαι παρεσκευάσεν.

13. Ἰππολύτου (von Soden [150]), inc. Ἀπὸ μὲν τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μέχρι τῆς τῶν μάγων παρουσίας εἰσὶν ἔτη β', des. ἐπειδὴ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ τῶν ἐκ τῆς πρώτης γυναικὸς ἀδελφὸς ἐνομιζέτο.

14. Καὶ γὰρ τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον μετὰ ὀκτῶ χρόνους τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως συνεγράφη, τὸ κατὰ Μάρκον μετὰ δέκα, τὸ κατὰ Λουκᾶν μετὰ ἑξήκοντα, τὸ κατὰ Ἰωάννην μετὰ τριακονταδύο, ἐπὶ Δομετιανοῦ.

15. Χρυσοστόμου (from CPG 4447), inc. Τίνος ἕνεκεν εἰπὼν ὅτι ἔσται ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, des. «ἐκατὸν εἴκοσιν ἐτῶν ἔσται ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων» καὶ ἐκατὸν ἔτη ζῶσιν.

16. von Soden [157], inc. Κατὰ Ἰωάννην Μαρία μόνη προῖ, ἔτι σκοτίας οὔσης, des. καθ' ἕκαστον τῶν εὐαγγελιστῶν παρίστασθαι.

17. von Soden [158], inc. Κατὰ Μάρκον μετὰ τὴν ἀνάστασιν λέγεται ὤφθαι τοῖς μαθηταῖς, des. καὶ πάλιν ἐξήγαγεν αὐτοὺς εἰς Βηθανίαν καὶ διέστη ἀπ' αὐτῶν.

18. excerpt from **CPG 4425**, inc. Πολλαὶ εἰσιν αἱ αἰτίαι τοῦ ταπεινὰ φθέγγεσθαι περὶ ἑαυτοῦ τὸν Χριστόν, des. μίαν ἂν εὔροι τις αἰτίαν τὸ μέγεθος τῆς θείας αὐτοῦ φύσεως.

[21180] GA 964 Athos, M. Δοχειαρίου, 7, membr., 321 × 250 mm, 164 ff., linn. var., s. X med.: (1r-v) 1/i.f.m., (3r-71r) 6, (71v) 7, (72r-102v) 8, (103r-158v) 10,¹ (159r-164v) 12/f.m.²

[49747] GA 24 Paris, BnF, Grec 178, membr., 255 × 180 mm, 240 ff., linn. var., s. X:³ (8r-70v) 6/i.f.m., (71r-105r) 8/i.m., (105v) 9, (109r-185v) 10, (185v-186r) 11, (187r-240v) 12.

[57739] GA 2539 Saint Petersburg, PHB, Gr. 667, membr., 280 × 215 mm, 200 ff., linn. var., s. XI: (1r-60r) 6, (60v) 7, (62r-98r) 8, (98v) 9, (102r-163v) 10, (164v) 11, (165r-200v) 12/f.m.

[43013] GA 353 Milan, Biblioteca Ambrosiana, M 93 sup., membr., 282 × 218 mm, 194 ff., linn. var., s. XI:⁴ (1r-53r) 6, (54r) 7, (56r-92r) 8, (92v) 9, (95r-139v) 10, (140v) 11,⁵ (142r-193v) 12/f.m.

[16005] GA 186 Florence, BML, Plut. 06.18, membr., 280 × 215 mm, 268 ff., linn. var., s. XI: (9r-14r) 1, (15r) 5, (18r-91r) 6, (91v) 7, (95r-136v) 8, (137r) 9, (140r-210r) 10, (210v) 11, (213r-268v) 12.

[43669] GA 259 Moscow, ГИМ, Syn. gr. 44, membr., 284 × 215 mm, 262 ff., linn. var., s. XI: (9r-13v) 1, (14r) 5, (15r-88r) 6, (88v) 7, (90r-131v) 8,⁶ (132r) 9, (133r-203r) 10, (203v) 11, (205r-260v) 12.

[72487] GA 2414 Zagora, Δημόσια Ιστορική Βιβλιοθήκη, 1, membr., 300 × 240 mm, 215 ff., linn. var., s. XI:¹ (5r-9r) 1, (10r) 5, (12r-67r) 6,

¹ 10 inc. Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν (without prologue).

² 12 inc. Ἴσον δύναται (without prologue).

³ Ff. 1-7 replaced, s. XIV in., *écritures Chypristes* « *carrée* » et « *bouclée* ».

⁴ The text on many pages, e.g. the first ones of each Gospel, has been re-written s. XIII ex.

⁵ 7, 9, and 11 added by a different hand, s. XI.

⁶ This manuscript is one of the sources ('codex A') for the text printed in C. F. Matthaei, *Βίβλιος πρεσβυτέρου Ἀντιοχείας καὶ ἄλλων τινῶν ἀγίων πατέρων ἐξήγησις εἰς τὸ κατὰ Μάρκον ἅγιον εὐαγγέλιον*, 2 vols, Moscow 1775.

(67v) **7**, (69r–106r) **8**/i.m., (107v) **9**, (93r.110r–169v) **10**, (170v) **11**, (172r–213r) **12**.

[19080] GA 1570 Athos, M. Βατοπεδίου, 936, membr., 284 × 217 mm, 352 ff., linn. var., s. XI: (10v–14r) **1**, (14r) **1a**, (17r–v) **5**, (19r–108v) **6**, (111r–v) **7**, (113r–167v) **8**, (170r–v) **9**, (172r–269r) **10**, (270v–271r) **11**, (273r–351v) **12**.

[16021] GA 195 Florence, BML, Plut. 06.34, membr., 279 × 215 mm, 277 ff., linn. var., s. XI: (1r–75v) **6**, (76r) **7**, (77r–124v) **8**, (125r) **9**, (127r–203v) **10**, (204v) **11**, (205r–263v) **12**, (264r) **18**.

[49746] GA 299 Paris, BnF, Grec 177, membr., 275 × 205 mm, 328 ff., linn. var., s. X: (2r–6r) **1**, (2v) **2**, (2v) **3**, (6v–7r) **4**, (10r–97r) **6**, (97r–v) **7**, (100r–154r) **8**, (154v–155r) **9**, (158r–249v) **10**, (250r–v) **11**, (251r–321v) **12**, (322r–323v) **13**, (323v) **14**, (324r–v) **15**, (324v–325v) **16**, (326r) **17**.

---

¹ Fol. 69 replaced, s. XVII.

e.2.iii.β

marginal commentary; full NT text

1. **von Soden [150]**, inc. Ἰάκωβος γενόμενος ἐπίσκοπος πρῶτος Ἱεροσολύμων, des. υἱὸς δὲ τοῦ Ἰωσήφ ὁ Κύριος ἐνομίζετο.
2. **von Soden [157]**, inc. Κατὰ Ἰωάννην Μαρία μόνη προῖ, ἔτι σκοτίας οὔσης, des. καθ' ἕκαστον τῶν εὐαγγελιστῶν παρίστασθαι.
3. **von Soden [158]**, inc. Κατὰ Μάρκον μετὰ τὴν ἀνάστασιν λέγεται ὤφθαι τοῖς μαθηταῖς, des. καὶ πάλιν ἐξήγαγεν αὐτοὺς εἰς Βηθανίαν καὶ διέστη ἀπ' αὐτῶν.
4. **CPG 3465**
5. **von Soden [120]** (ἐπιγέγραπται)
6. inc. Μετὰ τὴν σφαγὴν τῶν παιδῶν ἐγένετο τῷ Ἡρώδι πυρετὸς καὶ κνησμὸς καὶ ὄγκος, des. ὅτι ζῶντος αὐτοῦ δυναστικῶς καὶ βιαιῶς τὴν γυναῖκα καὶ τὴν τετραρχίαν ἔχουσα καὶ θυγατέρα ἔλαβεν.
7. **von Soden [108] + [82]**
8. **CPG C111**, inc. Ἡ «βίβλος γενέσεως» ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, des. ἵνα μὴ διαπορηθῶσιν ὡς οὐ δυναμένοις τοῦτο ποιῆσαι εἶπε τοῦτο.
9. **von Soden [120]** (ἐπιγέγραπται), des. μαθηταῖς.
10. inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην τὸν υἱὸν τῆς βροντῆς συνταξάντων ὑπομνήματα, ὀλίγων δὲ εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν, des. τοὺς πρὸς τῷ μεσημβρινῷ κλίματι τὸν εὐσεβῆ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως λόγον κατηχήσας ἐφώτισεν.
11. **von Soden [108]**, des. δεικνύς.
12. **CPG C125.1**, inc. Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. δεσποτικὴν ἀνάστασιν μετὰ τὸ «ἐφοβοῦντο γάρ».
13. **von Soden [120]** (ἐπιγέγραπται)
14. **CPG C132**, inc. Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.
15. **von Soden [120]** (ἐπιγέγραπται)
16. inc. Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς πατρίδος μὲν ἦν ἦτοι κώμης εὐτελοῦς, des. συναῖδιον λέγων εἶναι τῷ γεγεννηκότι.
17. **von Soden [108]**
18. **CPG C141.1**, inc. Ἴσον δύναται τοῦ «ἐν ἀρχῇ» τὸ «ἦν», des. καὶ ἡ συνήθεια φέρεσθαι παρεσκευάσεν.

[36795] GA 2211 Cephalonia, M. Κηπουραίων, 2, membr., 260 × 195 mm, 326 ff., linn. var., s. XI: (10v) 1, (10v–11v) 2, (11v–12r) 3, (13r–

14v) **4**,¹ (15r–101r) **8**, (101v) **9**, (102v) **10**, (103r–160r) **12**, (160v–161r) **13**, (163r–239r) **14**/i.m., (239r–240r) **15**, (240v) **16**, (241r–312v) **18**.

[18391] GA 1535 Athos, M. Βατοπεδίου, 247, ff. 5–325, chart., 285 × 205 mm, linn. var., s. XVI/1 (sic):² (18r) **1**, (18r–19r) **2**, (19r–v) **3**, (21r–24r.26r–v) **4**, (25v–26r) **5**, (27r) **6**, (28r) **7**, (29r–112r) **8**, (112v) **9**, (113v–114r) **10**, (114r) **11**, (116r–167r) **12**, (167v) **13**, (170r–255v) **14**, (256r–v) **15**, (257r) **16**, (257r) **17**, (258r–320v) **18**.

---

¹ Canon tables iii–x lost.

² Scribal colophon (320v): Πόνος παναθλίου Γεωργίου Ῥωμανοῦ (PLP 24519).

e.2.iv

marginal commentary; full NT text

1. CPG 3465

2. inc. Κανόνες δὲ προσηγορεύθησαν διὰ τὸ εὐθὲς αὐτῶν καὶ ἀκριβός, des. τῶν ἐχθεισῶν φωνῶν τοῖς εὐαγγελισταῖς (von Soden, 389).

3. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

4. CPG C111, inc. Ἡ «βίβλος γενέσεως» ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, des. ἵνα μὴ διαπορηθῶσιν ὡς οὐ δυνάμενοι τοῦτο ποιῆσαι εἶπεν τοῦτο.

5. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται), des. μαθηταῖς.

6. CPG C125.1, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Μκ 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. δεσποτικὴν ἀνάστασιν μετὰ τὸ «ἐφοβοῦντο γάρ».

7. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

8. CPG C132, inc. Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

9. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

10. CPG C141.1, inc. Οὗτος ὁ εὐαγγελιστὴς πατρίδος μὲν ἦν ἦτοι κώμης εὐτελοῦς etc. Jn 1:1 Ἴσον δύνανται τοῦ «ἐν ἀρχῇ» τὸ «ἦν», des. καὶ ἡ συνῆθεια φέρεσθαι παρεσκευάσεν.

[49163] GA 37 Paris, BnF, Coislin 21, membr., 310 × 240 mm, 357 ff., linn. var., s. XI: (3v–8r.17r–18r) 1, (18r) 2, (20^{bis}r-v) 3, (23r–112v) 4, (114v–115r) 5, (117r–171v) 6, (174r-v) 7, (176r–273r) 8, (274v–275r) 9, (277r–355v) 10.

[49164] GA 40 Paris, BnF, Coislin 22, membr., 300 × 220 mm, 312 ff., linn. var., s. XI: (3r–8v) 1, (8v) 2, (9r–100v) 4, (101r) 5, (103r–154v) 6, (155r) 7, (157r–249r) 8, (249v) 9, (250r–308v) 10/f.m.

[24260] GA 1028 Athos, M. Ἰβήρων, 665, membr., 251 × 170 mm, 79 ff., linn. 20 (NT text), s. XI: (1r–78r) 4/i.m., (78v) 5.

[698] GA 1373 Ankara, Türk Tarih Kurumu, 26, membr., 197 × 148 mm, 262 ff., linn. 22 × 2 (NT text), s. XI:¹ (1r–57v) 4/i.m., (59v–107v) 6, (110r–190v) 8/f.m., (191r–249r) 10/i.m.

---

¹ Ff. 250–262 added s. XIV.

e.2.v.a*marginal commentary; full NT text***1. CPG 3465**

2. CPG C111, inc. Ἡ «βίβλος γενέσεως» ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, des. ἵνα μὴ διαπορηθῶσιν ὡς οὐ δυνάμενοι τοῦτο ποιῆσαι εἶπεν τοῦτο.

3. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται), des. μαθηταῖς.

4. CPG C125.1, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. δεσποτικὴν ἀνάστασιν μετὰ τὸ «ἐφοβοῦντο γάρ».

5. additional scholia to Mk, inc. Ἐπειδὴ πολλὰ περὶ κινδύνων διηλέχθη καὶ θανάτου τοῦ πάθους αὐτοῦ, des. τῆς τῶν ἀγαθῶν ἐργασίας ἔρημοὶ τινες ἀπέρχονται, εἰ καὶ ἡ συντέλεια δὴλη ἦν τί οὐκ ἂν ἐποίησαν|ἐποίησαντο.

6. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

7. CPG C132, inc. Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

8. excerpt from CPG 5208, inc. Μετὰ τὸν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν σταυρὸν καὶ εἰς οὐρανοὺς ἄνοδον, des. ἐπὶ τὴν τοῦ παρόντος βιβλίου ἔδραμε συγγραφήν.

9. CPG C141.1, inc. Οὗτος ὁ εὐαγγελιστὴς πατρίδος μὲν ἦν ἤτοι κώμης εὐτελοῦς etc. Jn 1:1 Ἴσον δύναται τοῦ, des. καὶ ἡ συνήθεια φέρεσθαι παρεσκεύασεν.

[40400] GA 2812 Madrid, BNE, Res. 235, membr., 278 × 212 mm, 300 ff., linn. var., s. X:¹ (1r–3v) **1**, (5r–88r) **2**, (88r–v) **3**, (90r–134r) **4**, (134r–137v) **5**, (134v–135r) **6**, (138r–227r) **7**, (227r–v) **8**, (228r–298v) **9**.

[53346] GA 746 Paris, BnF, Suppl. gr. 611, membr., 270 × 200 mm, 396 ff., linn. var., s. XI/1: (2r–5v) **1**, (7r–98v) **2**, (99r) **3**, (101r–153r) **4**, (153r–155r) **5**,² (155v) **6**, (157v–275v) **7**, (276r) **8**, (277r–396r) **9**.

¹ Ff. 178–179 replaced, s. XIV in.

² **5** des. κατὰ τὰ γραμμένα παθεῖν δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

e.2.v.β

full-page commentary; NT text abridged

1. CPG C111, inc. «Βίβλος γενέσεως» ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυιδ κατὰ σάρκα, des. ἵνα μὴ διαπορηθῶσιν ὡς οὐ δυνάμενοι τοῦτο ποιῆσαι εἶπεν τοῦτο.

2. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται), des. μαθηταῖς.

[49762] Paris, BnF, Grec 193, ff. 1–143, chart., 330 × 227 mm, linn. 28, s. XVI/2: (1r–142v) **1**, (143r) **2**.

[68906] Vatican City, BAV, Vat. gr. 2275, f. 183, chart., 345 × 230 mm, linn. 40, s. XVI: (183r–v) **1/f.m.**

[67355] Vatican City, BAV, Vat. gr. 724, ff. 116–216, chart., 325 × 226 mm, linn. 37, s. XVI/2: (1r–215v) **1**, (216r) **2**.

e.2.vi.α

marginal commentary; full NT text

1. CPG 3465

2. inc. Κανόνες δὲ προσηγορεύθησαν διὰ τὸ εὐθὲς αὐτῶν καὶ ἀκριβός, des. τῶν ἐχθεισῶν φωνῶν τοῖς εὐαγγελισταῖς (von Soden, 389).

3. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

4. CPG C111, inc. [H] «βίβλος γενέσεως» ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, des. ἵνα μὴ διαπορηθῶσιν ὡς οὐ δυνάμενοι τοῦτο ποιῆσαι εἶπεν τοῦτο.

5. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται), des. μαθηταῖς.

6. CPG C125.1, inc. Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. δεσποτικὴν ἀνάστασιν μετὰ τὸ «έφοβοῦντο γάρ».

7. additional scholia to Mk, inc. Ἐπειδὴ πολλὰ περὶ κινδύνων διηλέχθη καὶ θανάτου τοῦ πάθους αὐτοῦ, des. τῆς τῶν ἀγαθῶν ἐργασίας ἔρημοὶ τινες ἀπέρχονται, εἰ καὶ ἡ συντέλεια δῆλη ἦν τί οὐκ ἂν ἐποίησαν|ἐποιήσαντο.

8. von Soden [150], inc. Ἰάκωβος γενόμενος ἐπίσκοπος πρῶτος Ἱεροσολύμων, des. μετὰ δὲ τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ ἔζησεν ἔτη λ´.

9. glossary, inc. Αὐγουστος· «έορτάζων κτίσιν» ἢ «έορτὴν προστιθέμενος κιβωτοῦ», des. Σαδδουκαῖοι· δικαιοῦμενοι.

10. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

11. CPG C132, inc. Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

12. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

13. von Soden [124], inc. Μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν, des. ἀληθεστάτην ἀρχήν.

14. excerpt from CPG 5208, inc. Μετὰ τὸν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν σταυρὸν καὶ εἰς οὐρανοὺς ἄνοδον, des. ἐπὶ τὴν τοῦ παρόντος βιβλίου ἔδραμε συγγραφήν.

15. CPG C141.1, inc. Οὗτος τοίνυν ὁ εὐαγγελιστὴς πατρίδος μὲν ἦν ἦτοι κώμης εὐτελοῦς, ἀπὸ Βιθσαιᾶ δὲ τῆς Γαλιλαίας etc. Jn 1:1 Ἴσον δύνатаι τοῦ «ἐν ἀρχῇ» τὸ «ἦν», des. καὶ ἡ συνήθεια φέρεσθαι παρεσκευάσεν.

[20556] GA 2458 Athos, M. Διονυσίου, 588, membr., 234 × 187 mm, 285 ff., linn. 21 (NT text), s. XI/2: (1r–9r) 1, (9v) 2, (12v–13r) 3, (15r–87r) 4, (87r) 5, (90r–135r) 6, (135r–138r) 7, (138r–v) 9, (137v–138r) 10, (140r–222v) 11, (223r–v) 12, (224v) 13, (224v) 14, (226r–284r) 15.

[71821] GA 77 Vienna, ÖNB, Theol. gr. 154, membr., 240 × 185 mm, 302 ff., linn. 21 (NT text), s. XI/2: (2r-3r.4r-7v) **1**, (3v) **2**, (9v-10r) **3**, (15r-84v) **4**, (85r) **5**, (88r-131v) **6**, (131v-134r) **7**, (134r-v) **10**, (135v) **8**, (134v-135r) **9**, (137r-214v) **11**, (215r-v) **12**, (217r-218r) **12**[bis], (218r-v) **13**, (218v) **14**, (220r-295r) **15**.

e.2.vi.β

marginal commentary; full NT text

1. Ἀθανασίου (from CPG 2247), inc. Ταῦτα γάρ φησιν «ἐγένοντο, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαί», des. οὕτω καὶ πεπλήρωται καὶ πέπρακται.
2. CPG C111, inc. «Βίβλος γενέσεως» ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, des. ἵνα μὴ διαπορηθῶσιν ὡς οὐ δυνάμενοι τοῦτο ποιῆσαι εἶπεν τοῦτο.
3. von Soden [122]
4. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται), des. μαθηταῖς.
5. CPG C125.1, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. δεσποτικὴν ἀνάστασιν μετὰ τὸ «ἐφοβοῦντο γάρ».
6. inc. Χρῆ τὸν ἐντυγχάνοντα τῆδε τῆ βίβλω γινώσκειν, des. ἵνα εὐσύνοπτα ἔσται τοῖς ἐντυγχάνουσι τὰ νοήματα (von Soden, 605).
7. Τίτου ἐπισκόπου Βόστρων (from CPG 3576), inc. Ἰστέον ὅτι τοὺς μὲν ἄλλους εὐαγγελιστὰς ἐξ αὐτῶν ἀρχομένους ἐστὶν ἰδεῖν τῶν πραγμάτων, des. ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία προσδέχεται.
8. von Soden [122]
9. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)
10. CPG C132, inc. Λουκάς ὁ μακάριος εὐαγγελιστὴς ἰατρός μὲν ἦν τῆ τέχνη etc. Lk 1:1 Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχειρήμα, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.
11. inc. Τὴν ἅπασαν ἱστορίαν τῆς Χριστοῦ παρουσίας διὰ τῶν τεσσάρων εὐαγγελιστῶν ἀναπληρουμένην εὐρίσκομεν, des. καὶ προλαληθέντα ὑπὸ τοῦ δεσπότη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.
12. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (from CPG 4425), inc. Τίνος ἔνεκεν τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ἀρξαμένων, des. τὸ κινουὺν τὰς ἀπάντων ψυχάς.
13. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (from CPG 4425), inc. Πολλῆς ἡμῖν δεῖ σπουδῆς καὶ προθυμίας, des. ἰδεῖν τῶν λεγομένων τὸ ὕψος.
14. Θεοδώρου Μομφουεστίας (von Soden [124]), inc. Μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν, des. ἀληθεστάτην ἀρχήν.
15. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας (from CPG 5208), inc. Μετὰ τὸν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν σταυρὸν καὶ εἰς οὐρανοὺς ἄνοδον, des. ἐπὶ τὴν τοῦ παρόντος βιβλίου ἔδραμε συγγραφὴν.
16. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)
17. CPG 4852, inc. Ἀναγκαῖον δὲ ζητῆσαι περὶ τούτου· Οὗτος γὰρ ὁ Κλεόπας ἀδελφὸς ἦν Ἰωακείμ, des. ἐκ δύο μητέρων, ἐνὸς δὲ πατρὸς.

18. CPG C141.1, inc. Οὗτος ὁ εὐαγγελιστῆς πατρίδος μὲν ἦν ἤτοι κώμης εὐτελοῦς etc. Jn 1:1 Ἴσον δύναται τοῦ «ἐν ἀρχῇ» τὸ «ἦν», des. καὶ ἡ συνήθεια φέρεσθαι παρεσκευάσεν.

19. Εὐλόγιου πάπα Ἀλεξανδρείας (**CPG 6975**), inc. Ὅτι ἐρωτῶν ὁ Κύριος τῷ Πέτρῳ, des. «ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν».

[67387] GA 137 Vatican City, BAV, Vat. gr. 756, membr., 285 × 215 mm, 301 ff., linn. var., s. XI: (10r-v) **1**, (14r-96v) **2**, (98v) **3**, (98v) **4**, (98v-99r.100r-151v) **5**, (154v) **6**, (154v) **7**, (154v-155r) **8**, (155r) **9**, (155r.156r-234v) **10**, (235v) **11**, (235v-236r) **12**, (236r) **13**, (236r-v) **14**, (236v) **15**, (237r) **16**, (237r) **17**, (238r-299v) **18**, (300r) **19**.¹

---

¹ **1, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19** added by a supplementary hand, s. XI/2.

e.2.vii*marginal commentary; full NT text***1. CPG 3465****2. von Soden [120]** (ἐπιγέγραπται)**3. CPG C111, inc.** Τί δήποτε τοσούτων ὄντων μαθητῶν etc. Mt 1:1 «Βίβλος γενέσεως» ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, des. ἵνα μὴ διαπορηθῶσιν ὡς οὐ δυνάμενοι τοῦτο ποιῆσαι εἶπεν τοῦτο.**4. von Soden [120]** (ἐπιγέγραπται), des. μαθηταῖς.**5. CPG C125.1, inc.** Τὸ κατὰ Μάρκον εὐαγγέλιον συνεγράφη ὑπὸ Μάρκου μετὰ δέκα χρόνους etc. (in marg.), Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστῆς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. καὶ ἀποδοῦναι καὶ ἐκάστω κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ.**6. von Soden [120]** (ἐπιγέγραπται)**7. CPG C132, inc.** Τὸ κατὰ Λουκᾶν ὑπὸ Λουκᾶ ἀποστόλου μετὰ ἑ' χρόνους τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως etc. Lk 1:1 Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχειρήμα, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.**8. von Soden [120]** (ἐπιγέγραπται)**9. CPG C141.1, inc.** Τὸ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγέλιον ὑπὸ Ἰωάννου ἀποστόλου μετὰ λβ' χρόνους τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως. Οὗτος ὁ εὐαγγελιστῆς πατρίδος μὲν ἦν ἦτοι κώμης εὐτελοῦς etc. Jn 1:1 Ὅσον δύναται τοῦ «ἐν ἀρχῇ» τὸ «ἦν», des. καὶ ἡ συνήθεια φέρεσθαι παρεσκευάσεν.

[65675] GA 391 Vatican City, BAV, Ottob. gr. 432, membr., 291 × 232 mm, 232 ff., linn. var., a. 1055 (232v): (1r-v) 1/tables missing, (2r) 2, (3r-74r) 3/i.m., (74v) 4, (75r-104v) 5, (105r) 6, (106r-175r) 7/i.m., (175v) 8, (176v-232v) 9.

[13585] GA 63 Dublin, Trinity College, 31, membr., 318 × 240 mm, 237 ff., linn. var., s. XI: (1-135)¹ 3, (136) 4, (141-212) 5, (214) 6, (219-357) 7, (358) 8, (360-474) 9/f.m.

[23599] GA 989 Athos, M. Ἰβήρων, 2, membr., 342 × 263 mm, 264 ff., linn. var., s. XI: (12v-15r) 1/epistle missing, (18r-92r) 3, (92v) 4, (94r-131v) 5, (132r) 6, (134r-205r) 7, (205v) 8, (207v-265r) 9.

---

¹ The manuscript is paginated.

[2361] GA 800 Athens, EBE, 65, membr., 270 × 195 mm, 217 ff., linn. var., s. XIII: (1r–67r) 3, (67v) 4, (68r–105v) 5, (106r–175r) 7,¹ (175v) 8, (176v–217v) 9/f.m.

[73324] GA 2994 Rethymno, Βιβλιοθήκη Δικηγορικού Συλλόγου, 2, membr., 282 × 225 mm, 55 ff., linn. var., s. XI: (1r–21r) 3/i.f.m., (22r–55v) 7/i.f.m.

---

¹ 7 inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον.

e.2.viii

marginal commentary; full NT text

1. CPG C111, inc. Τί δήποτε τοσούτων ὄντων μαθητῶν etc. Mt 1:1 Ἡ βίβλος τῆς γενέσεως ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, des. καὶ οὕτως ἐγείρας αὐτῶν τὰ φρονήματα ἐξέπεμψεν.

2. CPG C125.1, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. πάλιν αὐτὸν προσελάβετο καὶ τοῖς ἀποστόλοις ἐποίησεν ἐναρίθμιον.

3. CPG C132, inc. Τὸ κατὰ Λουκᾶν ὑπὸ Λουκᾶ ἀποστόλου μετὰ ἰε' χρόνους τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως etc. Lk 1:1 Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, des. ἔμελλον ἀλλοφώνοις καὶ ἀλλογλώσσοις ἔθνεσι διαλέγεσθαι.

4. CPG C141.1, inc. Οὗτος ὁ εὐαγγελιστὴς πατρίδος μὲν ἦν κώμης εὐτελοῦς καὶ χώρας φαυλοτέρας, des. καὶ ἡ συνήθεια φέρεσθαι παρεσκεύασεν.

[13159] GA 556 Coligny, Fondation Martin Bodmer, Bodmer 25, membr., 315 × 240 mm, 197 ff., linn. var., s. XI: (1r–56r) **1**, (59r–90r) **2**, (93r–141v) **3**, (143r–183r) **4**.

[65738] GA 146 Vatican City, BAV, Pal. gr. 5, membr., 310 × 230 mm, 265 ff., linn. var., s. XI: (1r–164r) **1**, (166r–265v) **2**.

[43671] GA 239 Moscow, ГИМ, Syn. gr. 46, membr., 325 × 255 mm, 277 ff., linn. var., s. XI: (3r–157v) **3**,¹ (159r–276v) **4/f.m.**

---

¹ **3** inc. Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα.

e.2.ix

marginal commentary; full NT text

1. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ ἄλλων (**CPG C111**), inc. Τί δήποτε τοσούτων ὄντων μαθητῶν etc. Mt 1:1 «Βίβλος γενέσεως» ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, des. ἵνα μὴ διαπορηθῶσιν ὡς οὐ δυνάμενοι τοῦτο ποιῆσαι εἶπεν τοῦτο.

2. Βίκτορος πρεβυτέρου Ἀντιοχείας (**CPG C125.2**), inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. καὶ ἀποδοῦναι καὶ ἐκάστω κατὰ τὴν πράξιν αὐτοῦ.

3. **CPG C132**, inc. Τὸ κατὰ Λουκᾶν ὑπὸ Λουκᾶ ἀποστόλου μετὰ ἰε' χρόνους τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως etc. Lk 1:1 Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

4. **CPG C140.4|141.1**, inc. Εἰ μὲν Ἰωάννης ἡμῖν ἔμελλε διαλέγεσθαι καὶ τὰ αὐτοῦ ἐρεῖν etc. Τίνος ἔνεκεν τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ἀρξαμένων etc. Jn 1:1 Ἰωάννης τὸν γενεαλογούμενον σιωπῶν ἀπὸ τοῦ ἀγενεαλογήτου ἄρχεται, des. καὶ ἡ συνήθεια φέρεσθαι παρεσκευάσεν.

[49758] GA 19 Paris, BnF, Grec 189, membr., 315 × 230 mm, 387 ff., linn. var., s. XI: (2r–92r) 4, (94r–205v) 1, (207r–314v) 3, (316r–387v) 2.

e.2.x*marginal commentary; full NT text***1. CPG 3465****2. von Soden [120]** (ἐπιγέγραπται)

3. CPG C111, inc. Εὐαγγέλιόν ἐστι λόγος περιέχων ἀγαθῶν ἀγγελίαν πραγμάτων etc. «Κατὰ Ματθαῖον» ἐπιγέγραπται τὸ παρὸν εὐαγγέλιον etc. Mt 1:1 Ἡ «βίβλος γενέσεως» ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, des. ἐὰν δὲ τῷ κόσμῳ σταυρωθῶμεν καὶ ἡμῖν ὁ κόσμος οὐκ ἔτι μεθ' ἡμῶν ἐστίν, ἐν ἡμῖν δέ.

4. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται), des. μαθηταῖς.

5. CPG C125.2, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. δεσποτικὴν ἀνάστασιν μετὰ τὸ «ἐφοβοῦντο γάρ».

6. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

7. CPG C132, inc. Λουκᾶς ὁ μακάριος εὐαγγελιστὴς ἰατρός μὲν ἦν τῆ τέχνη etc. Lk 1:1 Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

8. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

9. CPG C140.4, inc. Ὁ μὲν Ἰωάννης ἡμῖν ἔμελλε διαλέγεσθαι καὶ τὰ αὐτοῦ ἐρεῖν etc. Jn 1:1 Ἰωάννης τὸν γενεαλογούμενον σιωπῶν ἀπὸ τοῦ ἀγενεαλογήτου ἄρχεται, des. ἢ τὸν ὀφειλόμενον ἔπαινον ἀποπληρῶσαι τῷ κτίσαντι.

10. additional scholia to Jn, inc. Οὐδὲν ἐναντίον ἐστὶν εἰ ὁ μὲν Ἰωάννης τὸν τῆς ἀναστάσεως καιρὸν πρῶτῃ σκοτίας ἔτι οὔσης φησίν, des. εἶδον ἄνδρας δύο ἐν εὐθήσεσιν ἀστραπτούσαις κατὰ τὸν Λουκᾶν.

11. inc. Πάντες οἱ φιλοπόνως ἐντυγχάνοντες τῇ τοῦδε τοῦ εὐαγγελίου συγγραφῇ καὶ πολλὴν τὴν ὠφέλειαν ἐκ τῆς τῶν πονηθέντων ἡμῖν ἀπὸ διαφόρων ἐρμηνειῶν συναγωγῆς ἀρυσάμενοι εὐχεσθε, des. ὁ ἐστὶ τῶν ἐφετῶν τὸ ἀκρότατον διηνεκῶς ἐπαπολαύειν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀμήν.

[49162] GA 36 Paris, BnF, Coislin 20, membr., 292 × 210 mm, 509 ff., linn. var., s. X: (3r–6v) **1**, (7r–v) **2**, (11r–178v) **3**, (179r–v) **4**, (178v–182r–219v) **5**, (220r–v) **6**, (224r–355r) **7**, (355v–356r) **8**, (358r–506r) **9**, (506v–507v) **10**, (507v–508r) **11**.

e.3.i.α

full-page commentary, full NT text

1. CPG C112.3, inc. [Εὐαγγέλιόν ἐστι λόγος περιέχων ἀγαθῶν ἀγγελίαν πραγμάτων etc. «Κατὰ Ματθαῖον» δὲ ἐπιγέγραπται τὸ παρὸν εὐαγγέλιον etc. Mt 1:1 Ἡ «βίβλος τῆς γενέσεως» ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα], des. σύντομον διδασκαλίαν ἐγχειρίσας τὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος.

2. CPG C125.1, inc. Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. πάλιν αὐτὸν προσελάβετο καὶ τοῖς ἀποστόλοις ἐποίησεν ἐναρίθμιον.

3. CPG C133, inc. Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

4. CPG C141.2, inc. Οὗτος ὁ εὐαγγελιστὴς πατρίδος μὲν ἦν ἤτοι κώμης εὐτελοῦς etc. Jn 1:1 Τί πρὸς τοῦτο φασὶ οἱ νέον ἡμῖν καὶ πρόσφατον εἰσφέροντες τὸν υἱόν; des. [καὶ ἡ συνήθεια φέρεσθαι παρεσκευάσεν].

[72287] Zavorda, M. Αγ. Νικάνορος, 5, ff. 307–312, membr., 310 × 235 mm, linn. 37, s. IX/2: (307r–312v) 1/i.f.m.¹

[67388] GA 138 Vatican City, BAV, Vat. gr. 757, membr., 300 × 225 mm, 380 ff., linn. 37, s. XI:² (14r–109v) 1/i.m., (110v–154r) 2, (155r–267r) 3, (268r–380r) 4.

[23616] GA 994 Athos, M. Ἰβήρων, 19, ff. 1–117, membr., 284 × 217 mm, linn. 36, s. XI: (1r–117v) 1/i.f.m.

[23616] GA 994bis Athos, M. Ἰβήρων, 19, ff. 118–246, membr., 284 × 217 mm, linn. 36, s. XI: (118r–246v) 4/f.m.

[42273] GA 2575 Milan, Biblioteca Ambrosiana, A 184 sup., chart., 310 × 200 mm, 172 ff., linn. 26, s. XVI: (1r–172v) 4.³

¹ *NT text abridged.*

² Ff. 1–13 and 380 replaced, chart., s. XIV/1.

³ 4 tit. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας πατριάρχου, des. «καὶ ἄλλος σε ζῶσει καὶ οἶσει ὅπου οὐ θέλεις» τὸν διὰ σταυροῦ θάνατον σημαίνει.

ep.3.i.β

marginal commentary, full NT text

1. CPG 3465

2. CPG C112.3, inc. Εὐαγγέλιόν ἐστι λόγος περιέχων ἀγαθῶν ἀγγελίαν πραγμάτων etc. «Κατὰ Ματθαῖον» δὲ ἐπιγέγραπται τὸ παρὸν εὐαγγέλιον etc. Mt 1:1 Ἡ «βίβλος γενέσεως» ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, des. σύντομον διδασκαλίαν ἐγχειρίσας τὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος.

3. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται), des. μαθηταῖς.

4. CPG C125.1, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. δεσποτικὴν ἀνάστασιν μετὰ τὸ «ἐφοβοῦντο γάρ».

5. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

6. CPG C133, inc. Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

7. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

8. CPG C141.2, inc. Οὗτος ὁ εὐαγγελιστὴς πατρίδος μὲν ἦν ἤτοι κώμης εὐτελοῦς etc. Jn 1:1 Τί πρὸς τοῦτο φασὶ οἱ νέον ἡμῖν καὶ πρόσφατον εἰσφέροντες τὸν υἱόν; des. καὶ προθυμίαν εἰς τὴν ἀκράσιν ἐμποιεῖν εἴωθεν.

9. Θεοφυλάκτου ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας (commentary on **Heb-Phlm**)

[53740] GA 754 Paris, BnF, Suppl. gr. 1076, membr., 307 × 230 mm, 464 ff., linn. var., s. X/2:¹ (1v–2v) 1/f.m., (6r–133r) 2, (136r–202r) 4, (206r–339v) 6, (341r–461v) 8/f.m.

[9680] GA 2482 Bologna, Biblioteca Comunale dell'Archiginnasio, A 3, chart., 340 × 250 mm, 293 ff., linn. var., s. XIV in.: (8r–10v) 1, (11r–62r) 2,² (64r) 3, (65r–84v) 4, (84v) 5, (85v–129r) 6, (129v) 7, (130r–179r) 8, (180r–292r) 9.³

¹ Ff. 30–37 replaced, chart., s. XIII/2; ff. 462–464 replaced, chart., s. XVI.

² 2 des. τρεῖς οὖν τετελειωμένοι ὑποστάσεις Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἀγίου Πνεύματος, μία δὲ οὐσία.

³ 9 full-page commentary.

e.3.ii*full-page commentary; full NT text*

1. CPG C133, inc. Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

2. CPG C141.2, inc. Εἰ μὲν ὁ θεολόγος Ἰωάννης ἔμελλεν ἡμῖν διαλέγεσθαι καὶ τὰ αὐτοῦ ἐρεῖν πρὸς ἡμᾶς etc. Jn 1:1 Τί πρὸς τοῦτο φασι οἱ νέον ἡμῖν καὶ πρόσφατον εἰσφέροντες τὸν Υἱὸν, des. καὶ ἡ συνήθεια φέρεσθαι παρεσκευάσεν.

[69499] GA 357 Venice, BNM, Z.28, membr., 300 × 210 mm, 281 ff., linn. 35, s. XI: (4r–136r) **1**, (137r–281r) **2**.

[66173] GA 884 Vatican City, BAV, Reg. gr. 3, membr., 353 × 265 mm, 256 ff., linn. 30, s. XI: (1r–9v.16r–111v) **1**/i.f.m., (120r–255v) **2**/i.f.m.

e.3.iii

marginal commentary, full NT text

1. CPG C112.3, inc. Ἡ βίβλος τῆς γενέσεως ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, des. ἵνα μὴ διαπορηθῶσιν ὡς οὐ δυνάμενοι τοῦτο ποιῆσαι εἶπεν τοῦτο.

2. CPG C125.1, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. δεσποτικὴν ἀνάστασιν μετὰ τὸ «ἐφοβοῦντο γάρ».

3. CPG C133, inc. Τὸ προοίμιον τοῦ εὐαγγελιστοῦ δύο τινα κεφάλαια περιέχει etc. Lk 1:1 Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ ὅτι πρέπει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων, ἀμήν.

4. CPG C141.2, inc. Οὗτος ὁ εὐαγγελιστὴς πατρίδος μὲν ἦν ἤτοι κώμης εὐτελοῦς etc. Jn 1:1 Τί πρὸς τοῦτο φασὶ οἱ νέον καὶ πρόσφατον ἡμῖν εἰσφέροντες τὸν υἱόν; des. καὶ προθυμίαν εἰς τὴν ἀκρόασιν ἐμποιεῖν εἴωθεν.

[43666] GA 237 Moscow, ГИМ, Syn. gr. 41, membr., 310 × 235 mm, 289 ff., linn. var., s. XI: (2r–76v) 1, (77r–116r) 2,¹ (118r–205v) 3, (207r–288v) 4.

[74393] GA 2986 Basel, Universitätsbibliothek, A.III.51, chart., 260 × 205 mm, 39 ff., linn. var., s. XIV/1: (1r–34r) 4/i.m.

---

¹ This manuscript is one of the sources ('codex D') for the text printed in C. F. Matthaei, *Βίβλιος πρεσβυτέρου Ἀντιοχείας καὶ ἄλλων τινῶν ἀγίων πατέρων ἐξήγησις εἰς τὸ κατὰ Μάρκον ἅγιον εὐαγγέλιον*, 2 vols, Moscow 1775.

e.3.iv*marginal commentary, full NT text***1. CPG 3465**

2. inc. Κανόνες δὲ προσηγορεύθησαν διὰ τὸ εὐθὲς αὐτῶν καὶ ἀκριβός, des. τῶν ἐχθριστῶν φωνῶν τοῖς εὐαγγελισταῖς (von Soden, 389).

3. CPG C112.3, inc. Εὐαγγέλιόν ἐστι λόγος περιέχων ἀγαθῶν ἀγγελίαν πραγμάτων etc. «Κατὰ Ματθαῖον» ἐπιγράφεται τὸ παρὸν εὐαγγέλιον etc. Mt 1:1 «Βίβλος γενέσεως» ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, des. ἵνα μὴ διαπορηθῶσιν ὡς οὐ δυνάμενοι τοῦτο ποιῆσαι εἶπεν τοῦτο.

4. CPG C125.1, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Ἰωάννην γὰρ τὸν τελευταῖον τῶν προφητῶν ἀρχὴν εἶναι τοῦ εὐαγγελίου φησὶν, des. δεσποτικὴν ἀνάστασιν μετὰ τὸ «ἐφοβοῦντο γάρ».

5. CPG C131, inc. Εὐαγγέλιον εἰκότως καλοῖτ' ἂν οὐκ ἐπειδὴ βέβαια καὶ ἀκίνητα μόνον ἐστὶν ἀγαθὰ etc. Λουκᾶς ὁ μακάριος ἰατρός μὲν ἦν τὴν τέχνην etc. Lk 1:1 Τὸ «ἐπιχείρησαν» ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ ὅτι χωρὶς χάρισματος ἦλθον εἰς τὴν ἀναγραφὴν, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

6. CPG C141.2, inc. Οὗτος ὁ εὐαγγελιστὴς πατρίδος μὲν ἦν ἤτοι κώμης εὐτελοῦς etc. Jn 1:1 Τί πρὸς τοῦτο φασὶ οἱ νέον καὶ πρόσφατον ἡμῖν εἰσφέροντες τὸν υἱόν; des. καὶ ἡ συνήθεια φέρεσθαι παρεσκευάσεν.

[45959] GA 108 Naples, Biblioteca Nazionale, ex Vindob. 3, membr., 320 × 245 mm, 426 ff., linn. var., s. XI: (2r–4r) **1**, (4r) **2**, (6r–129v) **3**, (131r–196v) **4**, (198r–314v) **5**, (317r–426v) **6**.

[49161] GA 329 Paris, BnF, Coislin 19, membr., 327 × 240 mm, 321 ff., linn. var., s. XI:¹ (1r–83r) 3/f.m., (89r–140r) **4**, (141r–234v) **5**, (235r–320r) **6**.

---

¹ Ff. 83v–88r written by a later hand, s. XIII.

e.4.i.α

marginal commentary; full NT text

1. CPG 3465

2. inc. Χρῆ τὸν ἐντυγχάνοντα τῆδε τῆ βίβλῳ γινώσκειν, des. ἵνα εὐσύν-
οπτα ἔσται τοῖς ἐντυγχάνουσι τὰ νοήματα (von Soden, 605).

3. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (CPG C110.4), inc. Εὐαγγέλιον ἡ
παροῦσα βίβλος λέγεται ὅτι κολάσεως ἀναίρεσιν etc. Εὐαγγέλιον ἔστι
λόγος περιέχων ἀγαθῶν ἀγγελίαν etc. Mt 1:1 Βίβλον γενέσεως αὐτὴν
καλεῖ Ἰησοῦ Χριστοῦ, des. εἶτε δὲ Θωμᾶς ἐστὶν εἶτε Φίλιππος.

4. Σευήρου ἀρχιεπισκόπου Ἀντιοχείας, inc. Τὸ δὲ «ὄψὲ Σαββάτω» οὐ
τὴν ἔσπεραν, des. πῶς οὐκ ἔστιν ἡ διήγησις καθαρὰ καὶ ἐλευθέρα πάσης
βλάβης.

5. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου (von Soden [159]), inc. Πῶς παρὰ μὲν
τῷ Ματθαίῳ ὄψὲ Σαββάτων φαίνεται ἐγηγεργμένος ὁ Σωτήρ, παρὰ δὲ τῷ
Μάρκῳ πρῶτῃ μιᾷ τῶν Σαββάτων; des. θεωρὸς ἐγένετο ἡ Μαγδαληνὴ διὸ
καὶ παρὰ τοῖς πᾶσιν ἐμνημονεύθη.

6. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου (von Soden [160]), inc. Πῶς παρὰ τῷ
Ματθαίῳ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία μετὰ τῆς ὁμωνύμου ἑωρακεῖται ἐκτὸς τοῦ
μνήματος, des. καὶ πρὸ τούτου καὶ τῶν παρὰ τῷ Λουκᾷ οἱ δύο οἱ εἶσω
τοῦ μνήματος.

7. Ἦσυχίου πρεσβυτέρου Ἱεροσολύμων (from CPG 7035), inc. Ἐπειδὴ
δὲ πολλῶν Μαριῶν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις φέρεται μνήμη, des. τὴν
Θεοτόκον εἶναι καὶ οὐκ ἄλλην πεπιστεύκαμεν.

8. Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου (from CPG 5557), inc. Πῶς νοητέον
τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, des. δυνατὸν ὡς σταυρωθέντος αὐτοῦ
ἀριθμεῖν τὴν τριήμερον.

9. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, inc. Περὶ ποίας γενεᾶς εἶπεν ὅτι οὐ μὴ
παρέλθῃ, des. καὶ γὰρ καὶ Παῦλος τοῦτό φησιν «ὅταν λέγωσιν εἰρήνην
καὶ ἀσφάλειαν, τότε αἰφνίδιος ἐπιστήσεται ὄλεθρος».

10. scholia to Mt,¹ inc. Χρῆ νοεῖν ὅτι τὴν μητέρα ὡς ἀπὸ τοῦ
Λευϊτικοῦ, des. Εἰσὶ τὰ ὀνόματα τῶν ληστῶν Γευτὰς καὶ Δυσμὰς ὡς ἐν
ἀποκρύφοις ἠύραμεν.

11. scholia to Mk, inc. Μάρκος δὲ λέγεται «ὕψηλὴ ἐντολή», des. ἔνθα
καὶ τὸ σκεῦος τὸ δεχόμενον τὸ κέρμα ἔκειτο, διὸ καὶ οὕτω ἐλέγετο.

¹ The phrase Ἐρμηνεῖα τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου ἐν ἐπιτομῇ· ἐγρᾶφη δὲ
τὸ εὐαγγέλιον ἐκεῖνο εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ἐπὶ Σεργίου τοῦ πατριάρχου is a title
to these scholia, not a colophon for the preceding text.

- 12. scholia to Lk, inc.** Λουκᾶς ἐρμηνεύεται «αὐτὸν ἀνιστῶντα», des. καὶ Ἐπιφάνιος ὁ Κύπριος καὶ ἕτεροι πατέρες ἅγιοι.
- 13. scholia to Jn, inc.** Ἰωάννης «μετάνοια» σημαίνει, des. Οὗτος μόνος τῆ ἰδίᾳ γλώσση λαλῶν.
- 14. inc.** Τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον τῆ ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ γραφέν, des. καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰωάννου ἐξεδόθη.
- 15. Βίκτορος πρεσβυτέρου Ἀντιοχεῖας (CPG C125.2), inc.** Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Ἰωάννην οὖν τὸν τελευταῖον τῶν προφητῶν ἀρχὴν εἶναι τοῦ εὐαγγελίου φησιν, des. ὥστε φανῆναι τὸ ἀπεριεργον αὐτῶν τοῦ τῆς Ἀναστάσεως θαύματος καὶ τῶν λοιπῶν δὲ δογμάτων συμφῶνως ὑπὸ πάντων κηρυττομένων.
- 16. Διονυσίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας (CPG 1569)**
- 17. CPG C131, inc.** Εὐαγγέλιον καλοῖτ' ἂν οὐκ ἐπειδὴ βέβαια καὶ ἀκίνητα μόνον ἐστὶν ἀγαθὰ etc. Λουκᾶς ὁ μακάριος ἱατρός μὲν ἦν τὴν τέχνην etc. Lk 1:1 Τὸ «ἐπιχείρησαν» ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ ὅτι χωρὶς χαρίσματος ἤλθον εἰς τὴν ἀναγραφὴν, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ παναγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.
- 18. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (CPG C140.4), inc.** Εἰ μὲν Ἰωάννης ἡμῖν ἔμελλε διαλέγεσθαι καὶ τὰ αὐτοῦ ἐρεῖν etc. Τίνος ἕνεκα τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ἀρξαμένων etc. Jn 1:1 Ἰωάννης τὸν γενεαλογούμενον σιωπῶν ἀπὸ τοῦ ἀγενεαλογήτου ἄρχεται, des. καὶ διὰ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἐργασίας τελειωθέντες ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων ἀμήν.

[49334] GA 34 Paris, BnF, Coislin 195, membr., 288 × 203 mm, 469 ff., linn. var., s. X/1:¹ (4r–8v) 1, (10r–162v) 3, (160v–165r) 4, (165r–166r) 5, (166r–167r) 6, (167r) 7, (167r) 8, (167v–168r) 9, (168r–v) 10, (168v–169r) 11, (169r) 12, (169r–v) 13, (169v) 14, (172r–238r) 15, (238r–239r) 16, (241r–348r) 17, (350r–468v) 18.

[49165] GA 39 Paris, BnF, Coislin 23, membr., 335 × 260 mm, 288 ff., linn. var., s. XI: (2v) 2, (3r–108v) 3, (108r–110v) 4, (110v–111r) 5,

¹ Text on ff. 1v–2v and in the margins of ff. 68v, 72r, 129r–135r, 241r–v, 251v–254r, 275v, 286v–288v, 299v–301v, 326v–328v, 346r–348v added s. XII.

(111r-v) **6**, (111v) **7**, (111v) **8**, (111v-112r) **9**, (112r-v) **10**, (112v) **11**,¹
 (113r-147r) **15**, (147v-148r) **16**, (149r-208v) **17**, (209r-288r) **18**.

[16020] GA 194 Florence, BML, Plut. 06.33, membr., 300 × 245 mm,
 258 ff., linn. var., s. XI: (1r-71r) **3**/i.m., (70r-72v) **4**, (72v-73r) **5**,
 (73r-74r) **6**, (74r) **7**, (74r) **8**, (74r) **9**, (74r-v) **10**, (74v) **11**,² (75r-118r)
15, (117v-118v) **16**, (119r-190v) **17**, (191r-235v) **18**/f.m.

---

¹ **11** des. ὡς ἐν ἱστορίαις φέρεται.

² **11** des. ὡς ἐν ἱστορίαις φαίρεται (sic).

e.4.i.β

full-page commentary; NT text abridged

1. CPG C131, inc. Εὐαγγέλιον καλεῖτ' | καλοῖτ' ἂν οὐκ ἐπειδὴ βέβαια καὶ ἀκίνητα μόνον ἐστὶν ἀγαθῶ (sic) etc. Λουκᾶς ὁ μακάριος ἰατρός μὲν ἦν τὴν τέχνην etc. Lk 1:1 Τὸ «ἐπιχείρησαν» ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ ὅτι χωρὶς χαρίσματος ἦλθον εἰς τὴν ἀναγραφὴν, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ παναγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

[56053] Rome, Biblioteca Casanatense, 334, ff. 17–163, chart., 221 × 149 mm, linn. 21, s. XVI: (17r–162v) 1.¹

[70016] Venice, BNM, Z.545, ff. 1–144, chart., 225 × 160 mm, linn. 21, s. XVI: (1v–140r) 1/unfinished

---

¹ This manuscript is a direct copy, with the NT text omitted, of [16020]. I owe some information about it to the kindness of Martina Pugliesi (Rome).

e.4.i.γ

marginal commentary; full NT text

1. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (**CPG C110.4**), *inc.* Εὐαγγέλιον ἡ παροῦσα βίβλος λέγεται ὅτι κολασέως ἀναίρεσιν *etc.* Εὐαγγέλιον ἔστι λόγος περιέχων ἀγαθῶν ἀγγελίαν *etc.* Τί λέγεις; περὶ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ διαλέξεσθαι *etc.* Mt 1:1 Βίβλον γενέσεως αὐτὴν καλεῖ Ἰησοῦ Χριστοῦ, *des.* εἶτε δὲ Θωμᾶς ἐστὶν εἶτε Φίλιππος.
2. Σευήρου Ἀντιοχείας, *inc.* Τὸ δὲ «ὄψὲ Σαββάτω» οὐ τὴν ἐσπέραν, *des.* πῶς οὐκ ἐστὶν ἡ διήγησις καθαρὰ καὶ ἐλευθέρα πάσης βλάβης.
3. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου (**von Soden [159]**), *inc.* Πῶς παρὰ μὲν τῷ Ματθαίῳ ὄψὲ Σαββάτων φαίνεται ἐγγεγερμένος ὁ Σωτήρ, παρὰ δὲ τῷ Μάρκῳ πρωτὶ μῖξ τῶν Σαββάτων; *des.* θεωρὸς ἐγένετο ἡ Μαγδαληνὴ διὸ καὶ παρὰ τοῖς πᾶσιν ἐμνημονεύθη.
4. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου (**von Soden [160]**), *inc.* Πῶς παρὰ τῷ Ματθαίῳ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία μετὰ τῆς ὁμωνύμου ἐωρακέναι ἐκτὸς τοῦ μνήματος, *des.* καὶ πρὸ τούτου καὶ τῶν παρὰ τῷ Λουκᾷ οἱ δύο οἱ εἶσω τοῦ μνήματος.
5. Ἦσυχίου πρεσβυτέρου Ἱεροσολύμων (**from CPG 7035**), *inc.* Ἐπειδὴ δὲ πολλῶν Μαριῶν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις φέρεται μνήμη, *des.* τὴν Θεοτόκον εἶναι καὶ οὐκ ἄλλην πεπιστεύκαμεν.
6. Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου (**from CPG 5557**), *inc.* Πῶς νοητέον τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, *des.* δυνατὸν ὡς σταυρωθέντος αὐτοῦ ἀριθμεῖν τὴν τριήμερον.
7. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, *inc.* Περὶ ποίας γενεᾶς εἶπεν ὅτι οὐ μὴ παρέλθη, *des.* καὶ γὰρ καὶ Παῦλος τοῦτό φησιν «ὅταν λέγωσιν εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν, τότε αἰφνίδιος ἐπιστήσεται ὄλεθρος».
8. *scholia to Mt*,¹ *inc.* Χρῆ νοεῖν ὅτι τὴν μητέρα ὡς ἀπὸ τοῦ Λευϊτικοῦ, *des.* Εἰσὶ τὰ ὀνόματα τῶν ληστῶν Γευτᾶς καὶ Δυσμᾶς ὡς ἐν ἀποκρύφοις ἠϋραμεν.
9. *scholia to Mk*, *inc.* Μάρκος δὲ λέγεται «ὕψηλὴ ἐντολή», *des.* ἔνθα καὶ τὸ σκεῦος τὸ δεχόμενον τὸ κέρμα ἔκειτο, διὸ καὶ οὕτω ἐλέγετο.
10. *scholia to Lk*, *inc.* Λουκᾶς ἐρμηνεύεται «αὐτὸν ἀνιστῶντα», *des.* καὶ Ἐπιφάνιος ὁ Κύπρου καὶ ἕτεροι πατέρες ἅγιοι.

---

¹ The phrase Ἐρμηνεία τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου ἐν ἐπιτομῇ· ἐγράφη δὲ τὸ εὐαγγέλιον ἐκεῖνο εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ἐπὶ Σεργίου τοῦ πατριάρχου is a title to these scholia, not a colophon for the preceding text.

- 11. scholia to Jn, inc.** Ἰωάννης «μετάνοια» σημαίνει, des. Οὗτος μόνος τῇ ἰδίᾳ γλώσση λαλῶν.
- 12. inc.** Τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον τῇ ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ γραφέν, des. καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰωάννου ἐξεδόθη.
- 13. Βίκτορος πρεσβυτέρου Ἀντιοχεΐας (CPG C125.2), inc.** Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. ὥστε φανῆναι τὸ ἀπερίεργον αὐτῶν τοῦ τῆς Ἀναστάσεως θαύματος καὶ τῶν λοιπῶν δὲ δογμάτων συμφῶνως ὑπὸ πάντων κηρυττομένων.
- 14. Διονυσίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας (CPG 1569)**
- 15. Τίτου Βοστρῶν (CPG C131), inc.** Εὐαγγέλιον καλοῖτ' ἂν οὐκ ἐπειδὴ βέβαια καὶ ἀκίνητα μόνον ἐστὶν ἀγαθὰ etc. Λουκάς ὁ μακάριος ἰατρὸς μὲν ἦν τὴν τέχνην etc. Lk 1:1 Τὸ «ἐπιχείρησαν» ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ ὅτι χωρὶς χαρίσματος ἦλθον εἰς τὴν ἀναγραφὴν, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ παναγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
- 16. CPG C140.4, inc.** Εἰ μὲν Ἰωάννης ἡμῖν ἔμελλε διαλέγεσθαι καὶ τὰ αὐτοῦ ἐρεῖν etc. Τίνος ἕνεκεν τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ἀρξαμένων etc. Jn 1:1 Ἰωάννης τὸν γενεαλογούμενον σιωπῶν ἀπὸ τοῦ ἀγενεαλογήτου ἀρχεται, des. καὶ διὰ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἐργασίας τελειωθέντες ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

[62431] GA 1684 Sofia, ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“, D. gr. 177, membr., 350 × 280 mm, 246 ff., linn. var., s. XI: (14r–82r) 1, (82r–83v) 2, (83v) 3, (83v–84r) 4, (84r–v) 5, (84v) 6, (84v) 7, (84v–85r) 8, (85r) 9, (85r) 10, (85v) 11, (85v) 12, (87r–119r) 13, (119v–120r) 14, (121r–180r) 15, (181r–245r) 16.

e.4.i.δ

marginal commentary; full NT text

1. CPG C110.4, inc. Εὐαγγέλιον ἢ παροῦσα βιβλος λέγεται ὅτι κολασέως ἀναίρεσιν etc. Εὐαγγέλιον ἔστι λόγος περιέχων ἀγαθῶν ἀγγελίαν etc. Mt 1:1 Βίβλον γενέσεως αὐτὴν καλεῖ Ἰησοῦ Χριστοῦ, des. διὰ τοῦτο οὖν ἀγωνισώμεθα τῶν αἰωνίων ἀπολαῦσαι ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

2. additional scholia to Mt, inc. Ὁ διστάσας ἦν ὁ Θωμᾶς ἀλλὰ πληροφορηθεὶς ἐδραίως ἐπίστευσεν, des. τὸ πρόσταγμα τοῦ Κυρίου πληροῦσαι τοῖς μαθηταῖς πάντως ἀπήγγελεν.

3. CPG C125.2, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. ὥστε φανῆναι τὸ ἀπερίεργον αὐτῶν τοῦ τῆς Ἀναστάσεως θαύματος καὶ τῶν λοιπῶν δὲ δογμάτων συμφώνως ὑπὸ πάντων κηρυττομένων.

4. Διονυσίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας (CPG 1569)

5. CPG C131, inc. Εὐαγγέλιον καλοῖτ' ἂν οὐκ ἐπειδὴ βέβαια καὶ ἀκίνητα μόνον ἐστὶν ἀγαθὰ etc. Λουκᾶς ὁ μακάριος ἰατρός μὲν ἦν τὴν τέχνην etc. Lk 1:1 Τὸ «ἐπιχείρησαν» ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ ὅτι χωρὶς χαρίσματος ἦλθον εἰς τὴν ἀναγραφὴν, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ καὶ Θεῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

6. CPG C140.4, inc. Εἰ μὲν Ἰωάννης ἡμῖν ἔμελλε διαλέγεσθαι καὶ τὰ αὐτοῦ ἐρεῖν etc. Τίνος ἕνεκεν τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ἀρξαμένων etc. Jn 1:1 Ἰωάννης τὸν γενεαλογούμενον σιωπῶν ἀπὸ τοῦ ἀγενεαλογήτου ἀρχεται, des. καὶ διὰ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἐργασίας τελειωθέντες ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

7. additional scholia to Jn, inc. Τὸ «ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχωμαι» οὕτω φησι ὁ ἅγιος Κύριλλος, des. μετὰ δὲ τὴν Ἀνάστασιν λέγει αὐτοῖς «ὕμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι ἁγίῳ οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας».

[49756] GA 301 Paris, BnF, Grec 187, membr., 340 × 265 mm, 221 ff., linn. var., s. XI: (1r–66v) 1, (66v) 2, (67r–103r) 3, (102v–103v) 4, (104r–159v) 5, (160r–219r) 6, (219v) 7.

[68054] GA 373 Vatican City, BAV, Vat. gr. 1423, chart., 415 × 280 mm, 221 ff., linn. var., s. XVI: (1r–66r) 1, (66v) 2, (67r–103r) 3, (102v–103v) 4, (104r–159v) 5, (160r–221r) 6, (221v) 7.

e.4.i.ε

marginal commentary; full NT text

1. CPG 3465

2. inc. [Χρῆ τὸν ἐντυγχάνοντα τῆδε τῇ βίβλῳ γινώσκειν], **des.** ἴν' εὐσύνοπτα [ἔσ]ται τοῖς ἐντυγχάνουσι τὰ νοήματα (von Soden, 605).

3. CPG C110.4, inc. [Εὐαγγέλιον ἢ παροῦσα βίβλος λέγεται ὅτι κολασέως ἀναίρεσιν etc. Εὐαγγέλιον ἔστι λόγος περιέχων ἀγαθῶν ἀγγελίαν etc. Mt 1:1 Βίβλον γενέσεως αὐτὴν καλεῖ Ἰησοῦ Χριστοῦ], **des.** διὰ τοῦτο οὖν ἀγωνισώμεθα τῶν αἰωνίων ἀπολαύσαι ἀγαθῶν χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ᾧ ἢ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

4. von Soden [95]

5. CPG C125.2, inc. [Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Ἰωάννην οὖν τὸν τελευταῖον τῶν προφητῶν ἀρχὴν εἶναι τοῦ εὐαγγελίου φησιν], **des.** ὥστε φανῆναι τὸ ἀπερίεργον αὐτῶν τοῦ τῆς Ἀναστάσεως θαύματος καὶ τῶν λοιπῶν δὲ δογμάτων συμφώνως ὑπὸ πάντων κηρυττομένων.

6. CPG 1569

7. von Soden [96]

8. CPG C131, inc. [Εὐαγγέλιον καλοῖτ' ἂν οὐκ ἐπειδὴ βέβαια καὶ ἀκίνητα μόνον ἐστὶν ἀγαθὰ etc. Λουκᾶς ὁ μακάριος ἰατρός μὲν ἦν τὴν τέχνην etc. Lk 1:1 Τὸ «ἐπιχείρησαν» ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ ὅτι χωρὶς χαρίσματος ἤλθον εἰς τὴν ἀναγραφὴν], **des.** καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ καὶ Θεῷ ἢ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

9. [...τὸ εὐαγ]γέλιον αὐτοῦ μετὰ χρόνους [λβ'] τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως [ἐν τοῖς χρό]νοις Τραιανοῦ ὅπου καὶ τὴν ἀποκάλυψιν ἐθεάσατο [...] ἐν Ἐφέσῳ μετάρσιος γεγρονῶς διὸ καὶ λόγος κεκράτηκεν σ[ὺν τῷ Ἐνώχ] καὶ Ἡλία ἔτι ἐν σαρκὶ αὐτὸν ὑπάρχειν (cf. von Soden, 542).

10. CPG C140.4, inc. [Εἰ μὲν Ἰωάννης ἡμῖν ἔμελλε διαλέγεσθαι καὶ τὰ αὐτοῦ ἐρεῖν etc. Τίν]ος ἔνεκεν [τῶν ἄλλων Εὐαγγελιστῶ]ν ἀπὸ τῆς [οἰκονομίας ἀρ]ξαμένων etc. Jn 1:1 [Ἰωάννης τὸν γενεαλογούμενον σιωπῶν ἀπὸ τοῦ ἀγενεαλογήτου ἄρχεται], **des.** καὶ διὰ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἐργασίας τελειωθέντες ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἢ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

11. [Ὁ Ἰωάννης ὁ ἐπὶ τὸ στήθος] τοῦ Ἰησοῦ ἀναπεσὼν ὃς ἐγενήθη ἱερεὺς τὸ πέταλον πεφορεκῶς καὶ μάρτυς [καὶ διδάσκαλος] οὗτος ἐν Ἐφέσῳ κεκοιμήται.

12. additional scholia to **Jn**, inc. [Εὐσέβι]ος ὁ Καισαρεύς ὁ Παμφίλου προσαγορευόμενος ἐν ταῖς πρὸς Μαρῖνον ἐπὶ ταῖς [περὶ] τοῦ θείου πάθους καὶ τῆς ἀναστάσεως ζητήσεσι καὶ ἐπιλύσεσι etc.

[26944] GA 1078 Athos, M. Μεγίστης Λαύρας, A 16, membr., 189 × 142 mm,¹ 192 ff., linn. 23–25 (NT text), s. X: (1r–4r) 1/i.m., (4v) 2, (5r–52v) 3, (53r) 4, (53v–87r) 5, (87v–88v) 6, (89r) 7, (89v–146v) 8, (147r) 9, (147v–191r) 10, (191r) 11, (191v–192v) 12/f.m.

[2500] GA 771 Athens, EBE, 204, membr., 301 × 230 mm, 153 ff., linn. 20 (NT text), s. XI:² (1r–26r) 3/i.m., (27r–62v) 5/i.m., (64r–110v) 8/i.m., (112r–153v) 10/i.m.

---

¹ The manuscript has been heavily trimmed down from its original size. As a result, some of its text is lost.

² Text on f. 26v added s. XIII. Fol. 111 replaced, s. XIII. Fol. 63 replaced, chart., s. XVII–XVIII.

e.4.ii

marginal commentary; full NT text

1. **CPG C110.4**, [inc. Βίβλον γενέσεως αὐτὴν καλεῖ Ἰησοῦ Χριστοῦ]
2. **CPG C126.7**, Mk 7:24 inc. Πρὸ τούτου ἐπιτάξας τῶν μαθητῶν εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπελθεῖν καὶ κηρύξαι, des. Mk 16:2 τὰ ἀρώματα καὶ τὰ μύρα φέρουσαι ὅτε δῆλον ὡς ἀνειστήκει πρὸ πολλοῦ.
3. **CPG C130**, [inc. Ἰστέον ὅτι τοὺς μὲν ἄλλους εὐαγγελιστὰς ἐξ αὐτῶν ἀρχομένους ἐστὶν ἰδεῖν τῶν πραγμάτων], des. μετὰ τῶν ἀγίων ἀγγέλων καὶ παραλήψεται ἡμᾶς μεθ' ἑαυτοῦ.
4. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου (**von Soden [159]**), inc. Τὸ «ὄψε σαββάτω» μὴ τὴν ἐσπερινὴν ὥραν νομίσης, des. θεωρὸς ἐγένετο ἡ Μαгдаληνὴ διὸ καὶ παρὰ τοῖς πᾶσιν ἐμνημονεύθη.
5. τοῦ αὐτοῦ (**von Soden [160]**), inc. Πῶς παρὰ Ματθαίῳ ἡ Μαгдаληνὴ ἢ Μαρία μετὰ τῆς ὁμωνύμου Μαρίας ἐωρακέναι ἐκτὸς τοῦ μνήματος, des. καὶ πρὸ τούτου καὶ τῶν παρὰ τῷ Λουκᾷ οἱ β'' οἱ εἶσω τοῦ μνήματος.
6. inc. [Κατὰ Ἰωάννην] μόνη ἡ Μαгдаληνὴ πρωτὶ ἔτι σκοτίας οὔσης ἐλθοῦσα πρῶτον εἰς [τὸ] μνημεῖον ὄρᾷ τὸν λίθον ἠρμένον, des. τούτω οἱ εὐαγγελισταί.
7. **CPG C140.1**, inc. Ἐπειδὴ οἱ ἄλλοι εὐαγγελισταὶ τὸ πλεῖον ἐν τοῖς κατὰ σάρκα διατρίψαντες λόγοις etc. Jn 1:1 Ἐπειδὴ οἶδεν τοὺς ἀνθρώπους τὸ πρεσβύτερον καὶ τὸ πρὸ πάντων μάλιστα τιμῶντας καὶ τιθεμένους Θεόν

[39505] GA 114 London, BL, Harley 5540, membr., 135 × 105 mm, 280 ff., linn. 20 (NT text), s. XI (commentary)¹: (4r–78v) 1/f.m., (80r–127r) 2/i.m., (130r–217r) 3, (218r) 4, (218r–219r) 5, (219v) 6, (220r–270v) 7/f.m.

¹ The manuscript itself dates from the tenth century (except for ff. 79 and 271–278, s. XIII/2 and for ff. 279–280, s. XIV). It has been trimmed down from its original size. As a result, some of the commentary text is lost.

e.4.iii.a

marginal commentary; full NT text

1. CPG C110.4, inc. Εὐαγγέλιον ἢ παροῦσα βίβλος λέγεται ὅτι κολασέως ἀναίρεσιν etc. Εὐαγγέλιον ἔστι λόγος περιέχων ἀγαθῶν ἀγγελίαν etc. Mt 1:1 Βίβλον γενέσεως αὐτὴν καλεῖ Ἰησοῦ Χριστοῦ, des. καὶ πρὸ τούτου καὶ τῶν παρὰ τῷ Λουκᾷ οἱ δύο οἱ εἶσω τοῦ μνήματος.

2. CPG C125.2, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. ὥστε φανῆναι τὸ ἀπερίεργον αὐτῶν τοῦ τῆς Ἀναστάσεως θαύματος καὶ τῶν λοιπῶν δὲ δογμάτων συμφώνως ὑπὸ πάντων κηρυττομένων.

3. CPG C130, inc. Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ.

16. CPG C140.2, inc. Διατί εἶπεν «ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος»; Ἐπειδὴ οἶδε τοὺς ἀνθρώπους τὸ πρεσβύτερον, des. ὅσον ἐργάζεται εἶρκει γὰρ θελήσαι μόνον καὶ πάντα εἶπετο.

[46969] GA 48 Oxford, Bodleian Library, Auct. D.2.17, membr., 285 × 225 mm, 145 ff., linn. 30 × 2, s. XI: (1r–45r) 1, (46r–71r) 2, (72r–113v) 3, (114r–145r) 4.

e.4.iii.β

full-page commentary; full NT text

1. CPG 3465

2. Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας (commentary on **Mt**)

3. von Soden [123] for **Mk**

4. [Θεοφυλάκτου ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας] (commentary on **Mk**)

5. Τίτου ἐπισκόπου Βοστρών και ἄλλων τινων (**CPG C130**), *inc.* Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, *des.* και ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

6. CPG C140.2, *inc.* Διατί εἶπεν «ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος»; Ἐπειδὴ οἶδε τοὺς ἀνθρώπους τὸ πρῆσβύτερον, *des.* [ὅσον ἐργάζεται εἶρκει γὰρ θελήσαι μόνον και πάντα εἶπετο].

[38962] GA 1268 London, BL, Add. 19386, membr., 283 × 207 mm, 267 ff., linn. 29, s. XIII: (1r–3r) **1**, (4r–77v) **2**, (78v–79r) **3**, (80r–126r) **4**, (128r–205v) **5**, (206v–260v) **6/f.m.**

e.5.i

marginal commentary, full NT text

1. CPG 3465

2. inc. Κανόνες δὲ προσηγορεύθησαν διὰ τὸ εὐθὲς αὐτῶν καὶ ἀκριβός, **des.** τῶν ἐχθεισῶν φωνῶν τοῖς εὐαγγελισταῖς (von Soden, 389).

3. von Soden [91]

4. τοῦ ἁγίου Μαξίμου (from CPG 7705), **inc.** [Ὅτι] ἡ τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων συγγραφή στοιχείωσις ἐστίν, **des.** τῆς παρασκευαζούσης ἡμᾶς πλησιάζειν Θεῷ ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν (cf. von Soden, 632).

5. τοῦ αὐτοῦ (from CPG 7694), **inc.** Ἡ ἀπαρχὴ τῆς πρὸς εὐσέβειαν μαθητείας, **des.** ἐλπίδι τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἀκόρεστον ἡδονὴν ἐν Χριστῷ ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν (cf. von Soden, 632).

6. Χρυσοστόμου (from CPG 4424), **inc.** Τί δήποτε τοσούτων ὄντων μαθητῶν, **des.** καὶ πάντων ἐπιτευξόμεθα τῶν ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν (cf. von Soden, 543).

7. glossary, inc. Ἀμιναδάβ· λαοῦ ἑκουσίου λαός, **des.** ὠσαννᾶ· «σῶσον δὴ» ἢ «ἔρχου, Κύριε».

8. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

9. CPG C112.1, inc. Εὐαγγέλιόν ἐστι λόγος περιέχων ἀγαθῶν ἀγγελίαν πραγμάτων etc. Mt 1:1 «Βίβλος γενέσεως» [ἐστὶ] [Ἰησοῦ Χριστοῦ] τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, **des.** «ἕως τῆς συντέλειαις τοῦ αἰῶνος», ἀμήν.

10. glossary, inc. Ἀριμαθαία· ὕψος αὐτῆς, **des.** Τραχωνίτηδος· ἐμπορίας λύπης.

11. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

12. CPG C125.1, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, **des.** εἶτα ἀνάληψιν καὶ καθέδραν ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς ᾧ πρέπει ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας [τῶν αἰώνων], ἀμήν.

13. von Soden [101]

14. glossary, inc. Αὐγουστος· «ἐορτάζων κτίσιν» ἢ «ἐορτὴν προστιθέμενος κιβωτοῦ», **des.** Σαδδουκαῖοι· δικαιοῦμενοι.

15. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

16. CPG C139.2, inc. Ἰστέον ὅτι τοὺς μὲν ἄλλους εὐαγγελιστὰς ἐξ αὐτῶν ἀρχομένους etc. Lk 1:1 Τὸ «ἐπιχείρησαν» ἐνταῦθα λεληθῆσαν ἔχει κατηγορίαν, **des.** ἐπὶ τὸ κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς· αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

17. glossary, inc. Αἰών· πῆγη, des. Σηλωάμ· ἀπεσταλμένος.

18. CPG C147.4, inc. Οὗτος ὁ εὐαγγελιστῆς πατρίδος μὲν ἦν ἦτοι κώμης εὐτελοῦς etc. Jn 1:1 "Ὅρα ὅσον δύναται τοῦ «ἐν ἀρχῇ» τὸ «ἦν», des. τὰ περὶ τούτων γραφόμενα βιβλία, ἀμήν.

[2272] GA 2637 Athens, Βιβλιοθήκη Σπύρου Λοβέρδου, 63, membr., 304 × 227 mm, 356 ff., linn. var., s. XI/1: (1r–3v) **1**, (1r) **2**, (4r–5r) **3**, (5r–6v) **4**, (9r–102v) **9**, (104r–v) **11**, (104r–167r) **12**, (169r) **14**, (169r–170r) **15**, (170r–279v) **16**, (280v) **17**, (280r–356v) **18**.

[13571] GA 2604 Dublin, Chester Beatty Library, W 139, membr., 248 × 197 mm, 378 ff., linn. 20 (NT text), s. XI: (2r–9r) **1**, (4r) **2**, (23r–24r) **7**, (24r–25v) **3**, (25v–28r) **4**, (28v) **5**, (30r–119r) **9**, (120r) **10**, (121v) **11**, (121v.123r–178r) **12**, (178v) **13**, (179r) **14**, (180v) **15**, (180v.182r–277r) **16**, (278r) **17**, (277v–278r.279r–378v) **18**.

[20048] and [57398] GA 951 Athos, M. Διονυσίου, 80 and Saint Petersburg, PHB, Gr. 326, membr., 268 × 203 mm, 373 + 2 ff., linn. 20 (NT text), a. 1316/17 (I:1373v): (I:2r–9v) **1**, (I:4r) **2**, (I:23r–v.21r) **7**, (I:21r–22v) **3**, (I:26v–27r) **8**, (I:28r–116v) **9**, (I:117r) **10**, (I:118v) **11**, (I:118v.120r–175r) **12**, (I:175v) **13**, (I:176r) **14**, (I:177v) **15**, (I:177v.179r–274r) **16**, (I:275r) **17**, (I:274v–275r.276r–330v.II:1v–2r.I:331r–373v) **18**.

[67860] GA 143 Vatican City, BAV, Vat. gr. 1229, ff. 1–275, membr., 321 × 245 mm, linn. var., s. XI/2: (1r–2v) **3**, (2v–5r) **4**, (5r–v) **5**, (5v–7v) **6**, (7v–8v) **7**, (8v) **8**, (10r–80v) **9**, (82r–128r) **12**,² (130r–211v) **16**/f.m.,³ (214r–275v) **18**.⁴

[22356] GA 1677 Athos, M. Αγ. Παντελεήμονος, 217, chart., 280 × 217 mm, 390 ff., linn. 29–31, s. XIII: (1r–79r) **9**/i.m, (79v) **11**, (79v–124v) **12**, (125r) **15**, (125r–247r) **16**, (247r–390r) **18**.⁵

¹ The two parts of the manuscript are designated here I and II.

² **12** inc. Μάρκος ὁ εὐαγγελιστῆς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος.

³ **16** inc. Τὸ «ἐπιχείρησαν» ἐνταῦθα λεληθυίαν ἔχει κατηγορίαν.

⁴ **18** inc. "Ὅρα ὅσον δύναται τοῦ «ἐν ἀρχῇ» τὸ «ἦν».

⁵ The Gospel text in the centre of each page is intermixed with commentary by Theophylact, Archbishop of Bulgaria.

e.5.ii

marginal commentary, full NT text

1. CPG 3465

2. von Soden [108] + [82]

3. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

4. CPG C112.2, inc. Εὐαγγέλιόν ἐστι λόγος περιέχων ἀγαθῶν ἀγγελίαν πραγμάτων etc. Mt 1:1 «Βίβλος γενέσεως» ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, des. «ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου»· αὐτῶ ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις ἅμα τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

5. von Soden [108], des. δεικνύς.

6. CPG C125.1, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. εἶτα ἀνάληψιν καὶ καθέδραν ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς ᾧ πρέπει ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

7. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

8. CPG C139.2, inc. Ἰστέον ὅτι τοὺς μὲν ἄλλους εὐαγγελιστὰς ἐξ αὐτῶν ἀρχομένους etc. Lk 1:1 Τὸ «ἐπιχείρησαν» ἐνταῦθα λεληθυῖαν ἔχει κατηγορίαν, des. ἐπὶ τὸ κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς· αὐτῶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

9. τοῦ ἁγίου Ἰσιδώρου (from CPG 5557), inc. Τῶν γ' ἡμερονυκτίων τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου ἡ διασάφησις αὕτη ἐστί, des. διότι τῷ ἄψασθαι ὁ μὲν τοῦ ἐπίοντος, ὁ δὲ τοῦ παρεληλυθότος ἡμερονύκτος ἐκληρώσατο.

10. von Soden [108], des. γενεάν.

11. CPG C147.4, inc. Ὅρα ὅσον δύναται τοῦ «ἐν ἀρχῇ» τὸ «ἦν», des. τὰ περὶ τούτων γραφόμενα βιβλία.

[49802] GA 12 Paris, BnF, Grec 230, membr., 260 × 200 mm, 294 ff., linn. 21 (NT text), s. XI: (19–32)¹ **1**, (36–37) **2**, (38) **3**, (38.41–190) **4**, (193) **5**, (193.196–291) **6**, (295) **7**, (295.297–461) **8**, (461) **9**, (464) **10**, (465–584) **11**.

¹ The manuscript is paginated.

e.6.i

marginal commentary, full NT text

1. CPG 3465

2. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

3. CPG C110.2, inc. Εὐαγγέλιον ἢ παροῦσα βίβλος λέγεται ὅτι κολάσεως ἀναίρεσιν etc. Mt 1:1 Βίβλον δὲ [γενέσεως] Ἰησοῦ Χριστοῦ τούτου χάριν αὐτὴν καλεῖ, des. ἵνα μὴ διαπορηθῶσιν ὡς οὐ δυνάμενοι τοῦτο ποιῆσαι εἶπεν τοῦτο.

4. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται), des. μαθηταῖς.

5. CPG C125.1, inc. Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. πάλιν αὐτὸν προσελάβετο καὶ τοῖς ἀποστόλοις ἐποίησεν ἐναρίθμιον.

6. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

7. CPG C132, inc. Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

8. von Soden [105]

9. CPG C141.1, inc. Οὗτος ὁ εὐαγγελιστὴς πατρίδος μὲν ἦν ἤτοι κώμης εὐτελοῦς etc. Jn 1:1 Ὅσον δύναται τοῦ «ἐν ἀρχῇ» τὸ «ἦν», des. καὶ ἡ συνήθεια φέρεσθαι παρεσκευάσεν.

[73130] GA 100 Budapest, Eötvös Loránd Tudomány Egyetem Könyvtára, Gr. 1, membr., 235 × 180 mm, 374 ff., linn. var., s. XI: (3r-v) 2, (4r-8r) 1/epistle missing, (11r-107r) 3, (107v) 4, (111r-170r) 5, (170v) 6, (175r-269r) 7, (269v) 8, (271r-357v) 9/f.m.

[13198] GA 2346 current whereabouts unknown, membr., 300 × 224 mm, 273 ff., linn. var., s. XI: (1r-38r) 3/i.m., (38r-v) 1/epistle only, (39v) 4, (40r-94v) 5/i.m., (95r) 6, (96r-202v) 7/i.m., (203r-273v) 9/i.f.m.

[13675] GA 1423 Durham NC, Duke University, David M. Rubenstein Library, K. W. Clark Collection 60, membr., 280 × 207 mm, 352 ff., linn. var., s. XI:¹ (3r-99v) 3, (100r) 4, (102r-161r) 5, (161v) 6, (164r-268r) 7, (269v-351v) 9.

---

¹ Ff. 347-352 replaced, s. XIII ex.

[49760] GA 25 Paris, BnF, Grec 191, membr., 302 × 232 mm, 292 ff., linn. var., s. XI:¹ (13r-79v.1r-12v) 3/i.f.m., (80r-118r) 5/i.m., (119r) 6, (122r-235r) 7, (237r-292r) 9/f.m.²

[54324] GA 1164 Patmos, M. Αγ. Ιωάννου του Θεολόγου, 80, membr., 255 × 195 mm, 255 ff., linn. var., s. XI/2: (9r-91v) 3, (93r) 4, (94v-128v) 5, (129r) 6, (132v-191r) 7, (193r-254r) 9.

---

¹ Fol. 173 replaced, chart., s. XVII-XVIII.

² Ownership note (233r): Τῆς μεγίστης λαύρ(ας) τῆς τοῦ Σ(ωτή)ρ(ο)ς.

e.6.ii

marginal commentary; full NT text

1. CPG 3465

2. CPG C119.2, inc. Τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον συνεγράφη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ματθαίου μετὰ ὀκτῶ χρόνους τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως ἐβραϊδι διαλέκτῳ ἐν Ἱερουσαλήμ τῆς Παλαιστίνης ἐρμηνεύθη δὲ ὑπὸ Ἰωάννου. Ὅτι τεσσάρων ὄντων τῶν εὐαγγελιστῶν δύο γράφουσι μόνον ἐκ τῶν ἀποστόλων etc. Mt 1:1 Τίνος ἕνεκεν βίβλον γενέσεως αὐτὴν καλεῖ πᾶσαν τὴν οἰκονομίαν ἔχουσαν; des. ἵνα μὴ διαπορηθῶσιν ὡς οὐ δυνάμενοι τοῦτο ποιῆσαι εἶπεν τοῦτο.

3. CPG C125.1, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. δεσποτικὴν ἀνάστασιν «ἐφοβοῦντο γάρ».

4. CPG C132, inc. Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

5. CPG C141.1, inc. Οὗτος ὁ εὐαγγελιστὴς πατρίδος μὲν ἦν ἦτοι κώμης εὐτελοῦς etc. Jn 1:1 Τί ἐστὶν ἀρχή; τὸ πρῶτον πέρασ τῶν μετὰ ταῦτα, des. «οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία, ἀμήν».

[29058] GA 1392 Athos, M. Παντοκράτορας, 39, membr., 272 × 226 mm, 324 ff., linn. var., s. X/2: (1v–6r) 1/epistle missing, (7r–99r) 2, (101r–155v) 3, (157r–248r) 4, (249r–317r) 5.

[48670] GA 95 Oxford, Lincoln College, Gr. 16, 270 × 195 mm, 110 ff., linn. 20 (NT text), s. X/2: (1r–44v) 3/i.m., (45r–102r) 4.

e.7.i

marginal commentary, full NT text

1. CPG 3465

2. CPG C119.2, inc. Τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον συνεγράφη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ματθαίου μετὰ ὀκτῶ χρόνους τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως ἐβραϊδὶ διαλέκτῳ ἐν Ἱερουσαλὴμ τῆς Παλαιστίνης ἐρμηνεύθη δὲ ὑπὸ Ἰωάννου. Ὅτι τεσσάρων ὄντων τῶν εὐαγγελιστῶν δύο γράφουσι μόνον ἐκ τῶν ἀποστόλων etc. Mt 1:1 Διατί εἶπεν «βίβλος γενέσεως» καὶ οὐχὶ «γεννήσεως»; des. μορφή γὰρ μορφήν προσλαβοῦσα ἡ Τριάς οὐκ ἐπλεόνασεν εἰς τετράδα.

3. CPG C126.3, inc. Τὸ κατὰ Μάρκον εὐαγγέλιον συνεγράφη ὑπὸ Μάρκου μετὰ δέκα χρόνους τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως etc. Mk 1:1 Νόμου καὶ προφητῶν ὁ Ἰωάννης τέλος, ἀποστόλων δὲ καὶ εὐαγγελιστῶν ἀρχή. «Ἀρχή» φησι «τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐγένετο Ἰωάννης ἐν τῇ ἐρήμῳ βαπτίζων», des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ.

4. CPG C139.1, inc. Τὸ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγέλιον συνεγράφη μετὰ δεκαπέντε χρόνους τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως καὶ ὑπὸ Παύλου ἤκουσε τὸ εὐαγγέλιον καὶ συνεγράψατο μαθητῆς ὢν Παύλου etc. Ὅτι καὶ Θεοφίλω τινι τῶν πιστοτάτων εἰκὸς ἐστὶν ὑπολαμβάνειν etc. Lk 1:1 Ματθαῖος [γὰρ] καὶ Μάρκος [καὶ Ἰωάννης] οὐκ ἐπεχείρησαν, ἀλλ' [ἔγραψαν] ἐξ ἁγίου Πνεύματος κινούμενοι, des. τοῦτο ἐποίησε τῇ μ' ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ κατὰ τὸ ἐν τοῖς Πράξεσιν ἱστορημένον.

5. CPG C147.5, inc. Τὸ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγέλιον ὑπὸ Ἰωάννου μετὰ λβ' χρόνους τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως [ἐν Ἐφέσῳ] συνεγράφη. Περί ἀρχῆς ὁ λόγος τῷ Θεολόγῳ τῆς πρώτης [καὶ] κυρίας, des. ἀναμφιβόλως τὸ τέλος τοῦ θεολόγου ἐστὶν Ἰωάννου.

[35265] GA 1313 Jerusalem, Greek Orthodox Patriarchate, Π. Τάφου 28, membr., 280 × 235 mm, 212 ff., linn. 21 (NT text), s. X med.: (1r–61v) 2, (63r–100r) 3, (102v–165r) 4, (166r–212v) 5.

[1864] GA 2517 Athens, Ch. G. Sarros Collection, 1, membr., 250 × 205 mm, 109 ff., linn. 20–22 (NT text), s. X/2: (1r–9v.66r–v.10r–28v.107r–v.29r–30v.32r–33v.48r–v.34r–v.102r–v.106r–v.61r–v.100r–v) 2/i.m., (35r–36v.105r–v.37r–v.104r–v.38r–41v.68r–v.98r–v.108r–109v.31r–v.99r–v.55r–v.51r–v.65r–v.42r–44v.67r–v.45r–v.56r–57v) 3/i.f.m., (58r–v.69r–v.72r–75v.46r–v.76r–79v.97r–v.80r–82v.52r–v.101r–v.82r–84v.54r–v.85r–v.50r–v.86r–v.60r–v.47r–v.70r–v.59r–v.87r–v.62r–v) 4/i.f.m., (103r–v.71r–v.88r–v.64r–v.89r–v.90r–v.63r–v.91r–97v) 5/i.f.m.

[4396] GA 809 Athens, EBE, 2364, membr., 245 × 200 mm, 284 ff., linn. 18–20 (NT text), s. X/2: (1v–7r) 1, (11r–97v) 2, (101r–149v) 3, (152r–228r) 4, (229r–283v) 5.¹

[56114] GA 591 Rome, Biblioteca dell' Accademia Nazionale dei Lincei e Corsiniana, 41.G.16, membr., 298 × 240 mm, 220 ff., linn. var., s. XII.² (6r–79v) 2,³ (80r–114r) 3,⁴ (115r–174v) 4,⁵ (176r–225v) 5.⁶

---

¹ 5 des. Jn 19:23 και οὐ κάτωθεν τὸ ὕφος ἐπικρούουσιν, followed by von Soden [150] (278r).

² South-Italian hand (*scrittura 'di Reggio'*).

³ 2 inc. Διὰ τί δὲ τεσσάρων εὐαγγελιστῶν δύο γράφουσι μόνον ἐκ τῶν ἀποστόλων, des. ἀλλὰ μένοντες τὸ ἅγιον Πνεῦμα.

⁴ 3 Mk 1:1 «Ἀρχή» φησι «τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ», des. Mk 14:18 κατὰ τὸ ἀληθινὸν ἐπετέλεσε Πάσχα (108r).

⁵ 4 des. και πρὸ τούτου συνευθύων αὐτοῖς.

⁶ 5 des. τὸ τῆς ζωῆς αὐτοῦ τὸ μακρόβιον.

e.7.ii*marginal commentary, full NT text*

1. CPG C119.2, inc. Τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον συνεγράφη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ματθαίου μετὰ ὀκτῶ χρόνους τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως ἐβραϊτῶν διαλέκτῳ ἐν Ἱερουσαλὴμ τῆς Παλαιστίνης ἐρμηνεύθη δὲ ὑπὸ Ἰωάννου. "Ὅτι τεσσάρων ὄντων τῶν εὐαγγελιστῶν δύο γράφουσι μόνον ἐκ τῶν ἀποστόλων etc. Mt 1:1 Διατί εἶπεν «βίβλος γενέσεως» καὶ οὐχὶ «γεννήσεως»; des. μορφή γὰρ μορφὴν προσλαβοῦσα ἡ Τριάς οὐκ ἐπλεόνασεν εἰς τετράδα.

2. von Soden [122]

3. Mk with an excerpt from **CPG C126.3, inc.** Mk 16:19–20 Εἰρηναῖος ὁ τῶν ἀποστόλων πλησίον, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὴν πράξιν αὐτοῦ.

4. von Soden [122], des. πληροῦντι, ἀμήν.

5. Lk without commentary

6. Jn without commentary

[39607] GA 72 London, BL, Harley 5647, membr., 252 × 200 mm, 268 ff., linn. 22 (NT text), s. XI: (4r–81v) **1**, (82r–v) **2**, (86r–133r) **3**, (133v–134v) **4**, (138v–213r) **5**, (216r–267r) **6**.

e.8.i.α*marginal commentary; full NT text***1. CPG 3465**

2. CPG C110.3, inc. Εὐαγγέλιον καλεῖται ἢ βίβλος ὅτι κολάσεως δεικνύει ἀναίρεσιν, des. ὡς ἐνὶ σώματι διαλέγεται πᾶσι τοῖς πιστοῖς.

3. Εὐσεβίου (from CPG 3470), inc. Πόθεν τὸν Χριστὸν ὡς υἱὸν Δαυὶδ γενεαλογοῦσι, des. ὕποπτον δὲ ὅτι τῶν φυλάκων ἀναχωρησάντων κλοπὴ τὸ πρᾶγμα ἐνομίσθη ἄν.

4. CPG C126.1, inc. Mk 9:17 Ὅτι ἐρωτᾷ πόσον χρόνον ἔχει τοῦτο παθῶν, des. Mk 15:37 ἢ τὸ «πάτερ, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμα μου».

5. CPG C132, inc. «Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν» ἀντὶ τοῦ ὅτι χωρὶς χαρίσματος ἦλθον εἰς τὴν ἀναγραφὴν, des. μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας χρὴ νοεῖν γεγονέναι.

6. CPG C140.3, inc. Διατί ἀπὸ θεολογίας ἤρξατο; Ἴνα μὴ τῆ τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν κατὰ σάρκα γεννήσει, des. δείκνυσιν ὅτι τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ παθεῖν δόξα τοῦ πάσχοντός ἐστι καὶ τιμὴ.

[65952] GA 151 Vatican City, BAV, Pal. gr. 220, membr., 243 × 177 mm, 224 ff., linn. var., s. X/1: (1r–7r) 1, (13r–60v) 2, (61r–96r) 3, (100r–128v) 4, (133r–182v) 5, (186r–222v) 6.

ecap.8.i.β

full-page commentary; NT text abridged

1. [Λέοντος μαγίστρου και ἀνθυπάτου και πατρικίου τοῦ προγεγονότος μυστικοῦ και ἐπὶ τοῦ κανικλείου] ἐπιτομή ἀπὸ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Κυρίλλου και ἄλλων διαφόρων πατέρων (**CPG C110.3**), inc. «Εὐαγγέλιον» καλεῖται ἢ βίβλος ὅτι κολάσεως δεικνύει ἀναίρεσιν, des. ὡς ἐνὶ σώματι διαλέγεται πᾶσι τοῖς πιστοῖς.
2. τοῦ αὐτοῦ (from **CPG 3470**), inc. Πῶς παρὰ τῷ Ματθαίῳ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία μετὰ τῆς ὁμωνύμου ἐωρακέναι ἐκτὸς τοῦ μνήματος, des. εἰ δὲ παρὰ τοῦ Πατρὸς ὡς δύναμις τοῦ Πατρὸς [ἐστίν].
3. [Λέοντος μαγίστρου και ἀνθυπάτου και πατρικίου τοῦ προγεγονότος μυστικοῦ και ἐπὶ τοῦ κανικλείου] ἐπιτομή ἀπὸ διαφόρων πατέρων (**CPG C140.3**), inc. Διατί ἀπὸ θεολογίας ἤρξατο; Ἵνα μὴ τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν τῇ κατὰ σάρκα γεννήσει, des. δείκνυσιν ὅτι τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ παθεῖν δόξα τοῦ πάσχοντός ἐστιν και τιμὴ.
4. [Λέοντος μαγίστρου και ἀνθυπάτου και πατρικίου τοῦ προγεγονότος μυστικοῦ και ἐπὶ τοῦ κανικλείου] ἐπιτομή ἀπὸ διαφόρων πατέρων (**CPG C132**), inc. «Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν» ἀντὶ τοῦ ὅτι χωρὶς χαρίσματος ἦλθον εἰς τὴν ἀναγραφὴν, des. μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας χρὴ νοεῖν γεγονέναι.
5. [Λέοντος μαγίστρου και ἀνθυπάτου και πατρικίου τοῦ προγεγονότος μυστικοῦ και ἐπὶ τοῦ κανικλείου] ἐπιτομή ἀπὸ διαφόρων πατέρων (**CPG C176**), inc. Ὡς γὰρ οἱ τοῦ κόσμου ἐν ταῖς συγγραφαῖς ταῖς βιωτικαῖς ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς ἀξιωματῶν χρηματίζειν θέλουσιν, des. Τὴν πορνείαν λέγει και τὴν ἀκρασίαν ἣν οἱ ἀπὸ Σίμωνος ἐπετήδευον.
6. Λέοντος μαγίστρου, ἀνθυπάτου, πατρικίου, τοῦ προγεγονότος μυστικοῦ και ἐπὶ τοῦ κανικλείου ἐπιτομή (**CPG C150**), inc. Καὶ πῶς ὁ Ἰωάννης λέγει ὅτι οὐκ ἦν δυνατόν πάντα γράψαι και ὅτι εἰ ἐγράφη, des. ὅτι Χριστὸς αὐτὸν ἐκάλεσεν προσηγάγοντο δὲ αὐτὸν οἱ ἀπόστολοι.
7. **CPG C165.e**, inc. Πολλοὶ τῆς δουλείας οἱ τρόποι τέως τρεῖς· εἷς ὁ τῆς δημιουργίας, εἷς ὁ τῆς πίστεως, ἄλλος ὁ τῆς ἀποστολῆς, des. Τετελειωμένους αὐτοὺς καλεῖ ὡς μέλλοντας αὐτοὺς τότε τὸ τέλειον ἔξειν καθὼς και ἄνω φησὶν ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσιν.

[68544] Vatican City, BAV, Vat. gr. 1915, membr., 224 × 180 mm, 38 ff., linn. 26-27, s. X ex.¹: (1r-37v) **1**, (37v-38v) **2**.

[54421] Patmos, M. Ay. Ιωάννου του Θεολόγου, 177, ff. 98-232, membr., 280 × 227 mm, linn. 24, s. X/1: (197-302)² **1**, (302-308) **2**, (309-380) **3**, (380-418) **4**, (418-450) **5**, (450-464) **6**.³

[68396] Vatican City, BAV, Vat. gr. 1767, ff. 67-160, chart., 305 × 210 mm, linn. 25, s. XVI: (67v-103r) **1**, (103r-105v) **2**, (105v-130r) **3**, (130r-143v) **4**, (144r-155r) **5**, (155r-160v) **6**.

[67340] Vatican City, BAV, Vat. gr. 709, ff. 88-241, membr., 190 × 132 mm, linn. 27, s. XII: (88r-135r) **1**, (135r-v) **2/f.m.**, (136r-154v) **4**, (155r-188r) **3**, (191r-241r) **7**.⁴

---

¹ This date was assigned to the manuscript by Francesco D'Aiuto (Rome).

² The manuscript is paginated.

³ I owe some information about this manuscript to the kindness of Ioannes Melianos (Patmos) and Marie Cronier (Paris).

⁴ I owe information about this manuscript to the kindness of Jacopo Marcon (Birmingham), András Németh (Rome), and Dieter Hagedorn (Cologne).

ecap.8.i.γ

full-page commentary; NT text abridged – except for the Pauline epistles, which have full NT text

1. [Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου,] Κυρίλλου καὶ ἄλλων διαφόρων (CPG C110.3), inc. «Εὐαγγέλιον» καλεῖται ἢ βίβλος ὅτι κολάσεως δεικνύει ἀναίρεσιν, des. ὡς ἐνὶ σώματι διαλέγεται πᾶσι τοῖς πιστοῖς.
2. τοῦ αὐτοῦ (from CPG 3470), inc. Πῶς παρὰ τῷ Ματθαίῳ ἢ Μαγδαληνῇ Μαρία μετὰ τῆς ὁμωνύμου ἐωρακέσθαι ἐκτὸς τοῦ μηνήματος, des. ὑποπτον δὲ ὅτι τῶν φυλάκων ἀναχωρησάντων κλοπὴ τὸ πρᾶγμα ἐνομήσθη ἄν.
3. διαφόρων (CPG C140.3), inc. Διατί ἀπὸ θεολογίας ἤρξατο; Ἵνα μὴ τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν τῇ κατὰ σάρκα γεννήσει, des. δείκνυσιν ὅτι τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ παθεῖν δόξα τοῦ πάσχοντός ἐστι καὶ τιμὴ.
4. διαφόρων (CPG C132), inc. «Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν» ἀντὶ τοῦ ὅτι χωρὶς χαρίσματος ἦλθον εἰς τὴν ἀναγραφὴν, des. μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας χρὴ νοεῖν γεγενῆσθαι.
5. CPG C150, inc. Καὶ πῶς ὁ Ἰωάννης ὅτι οὐκ ἦν δυνατόν πάντα γράψαι φησὶ καὶ ὅτι εἰ ἐγράφη, des. ὅμοιον ἐστὶ τῷ τοῦ Πάυλου ῥητῶ τῷ λέγοντι «ἢ ἀγνοεῖς ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει;».
6. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (CPG C165.a) with von Soden [142], inc. «Παῦλος» ζητητέον τίνος ἕνεκεν αὐτοῦ τὸ ὄνομα ὁ Θεὸς Σαῦλον λεγόμενον Παῦλον μετωνόμασε.

[42185] GA 1980 Milan, Biblioteca Ambrosiana, A 62 inf., membr., 325 × 245 mm, 316 ff., linn. 32, s. X: (1r–26r) 1, (26r–27r) 2, (27v–47r) 3, (47r–59r) 4, (59r–63v) 5, (64r–316v) 6/f.m.

[2396] GA 075 Athens, EBE, 100, ff. 46–378, membr., 265 × 185 mm, linn. 31, s. X/1:¹ (46r–378v) 6/i.f.m.

---

¹ Ff. 62–66, 154–158, and 367–370 replaced, s. XI.

ec.8.ii*full-page commentary; NT text abridged*

1. Χρυσοστόμου και ἐτέρων διαφόρων (CPG C110.3), inc. «Εὐαγγέλιον» καλεῖται ἢ βίβλος ὅτι κολάσεως δεικνύει ἀναίρεσιν, des. ἀλλὰ τῶν γυναικῶν τὴν ἔλευσιν πρὸς τὸν τάφον.
2. διαφόρων (CPG C132), inc. Λουκᾶς ὁ μακάριος τέλειος ὑπῆρχεν τῆ φρονήσει, des. καὶ συναναστρεφόμενος ἀνθρωπίνως κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν.
3. Χρυσοστόμου (CPG C140.3), inc. Διὰ τί ἀπὸ θεολογίας ἤρξατο, des. αὐτὸ σκόπει καὶ ἄνυε, περὶ δὲ τούτου μηδὲ ὁλως φρόντιζε.
4. CPG C175, inc. Σοφίαν ἐνταῦθα λέγει οὐ τὴν ἐκ μαθημάτων καὶ τῆς ἔξω τέχνης ἀλλὰ γινῶσιν τὴν τελειοτάτην τῶν ἀρετῶν ἦτοι τὴν διάκρισιν etc. Ὑβριστῆς ὁμολογουμένως ὁ διακρινόμενος· εἰ γὰρ μὴ πεπίστευκας etc.

[71968] Vienna, ÖNB, Theol. gr. 301, membr., 175 × 140 mm, 118 ff.,
 linn. 32, s. X: (1r–36v) 1, (36v–79v) 2, (79v–113v) 3, (113v–115v)
 4/f.m.

pcr.8.iii*full-page commentary; full NT text*

1. CPG C165.c with von Soden [140.142] and additional prefaces,¹ des. Heb 13:25 εἰ μὴ ὑβρίσωμεν εἰς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ ἁμαρτάνοντες καὶ ῥαθυμοῦντες.²

2. Cath with scholia and von Soden [134] for I Pt (inc. Ὁ Πέτρος τοῖς ἐν τῇ διασπορᾷ οὖσιν Ἰουδαίοις), inc. Jc 1:1 Ἄρον σεαυτοῦ τὴν διψυχίαν καὶ μηδὲν ὄλως διψυχίσσης, des. ἡ κατὰ τὴν ἀξίαν τῆς χάριτος τάξις τῆς στάσεως.³

3. CPG C176, inc. Jc 1:1 Ὡς γὰρ οἱ τοῦ κόσμου ἐν ταῖς συγγραφαῖς ταῖς βιωτικαῖς ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς ἀξιωματῶν χρηματίζειν θέλουσιν, des. Jd 1:23 Τὴν πορνείαν λέγει καὶ τὴν ἀκαθαρσίαν ἣν οἱ ἀπὸ Σίμωνος ἐπετήδευον.⁴

4. Rev without commentary

[24243] GA 1769 Athos, M. Ἰβήρων, 648, chart., 238 × 170 mm, 210 ff., linn. 36, s. XI: (7r–199r) **1**/i.m., (199r–210v) **2**, (1r–6v) **3**/i.m., (6v) **4**/f.m.

---

¹ **I Cor** has an anonymous preface, inc. Τίνος ἕνεκεν Κορινθίους μόνον καὶ Ῥωμαίους ἐπιστέλλων, des. ὁ Χριστὸς ἐκάλεσεν λέγων «Σαούλ, Σαούλ, τί με διώκεις;». **Heb** has additional prefaces (both excerpted from **CPG 3495**) by Origen, inc. Ὁ χαρακτήρ τῆς λέξεως, des. Λουκᾶς ὁ γράψας τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὰς Πράξεις, and by Clement of Alexandria, inc. Καὶ τὴν πρὸς Ἑβραίους δὲ ἐπιστολὴν Παύλου μὲν εἶναι φησι, des. νοήματα τοῖς συγγράμμασι καθεστάναι.

² The order of the epistles is Gal, Heb, I–II Cor, Eph, Phil, Col, I–II Thess, I–II Tim, Titus, Phlm.

³ The order of the epistles is I–II Pet, I–III Jn, Jc, Jd.

⁴ The order of the epistles is I–II Pet, Jd, I–III Jn, Jc.

pc.8.iv*full-page commentary; full NT text*

1. CPG C165.e with von Soden [~140–142], Heb 13:25 des. εἰ μὴ ὑβρίσωμεν εἰς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ ἀμαρτάνοντες καὶ ῥαθυμοῦντες.¹

2. CPG C176 with von Soden [134], inc. Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Οὐ μὴν δὲ τὸ τῶν πολλῶν νόσημα καὶ ὅπως ἰδίας ἐπιθυμίας ἐκ φύσεως etc. Jc 1:1 Ὡς γὰρ οἱ τοῦ κόσμου ἐν ταῖς συγγραφαῖς ταῖς βιωτικαῖς, des. ἀπὸ Σίμωνος καὶ τῶν ὁμοίων ἐπετήδευον κατὰ τοὺς προειρημένους λόγους.

[64414] GA 442 Uppsala, Universitetsbiblioteket, Gr. 1, ff. 92–220, membr., 225 × 170 mm, linn. 39–41, s. XIII: (92r–198v) 1/i.m, (199r–220v) 2.

---

¹ The order of the epistles is I–II Cor, Gal, Eph, Phil, Col, I–II Thess, Heb, I–II Tim, Titus, Phlm.

e.9

marginal commentary; full NT text

1. CPG C112.6, inc. Εὐαγγέλιόν ἐστι λόγος περιέχων ἀγαθῶν ἐπαγγελίαν πραγμάτων etc. «Κατὰ Ματθαῖον» δὲ ἐπιγέγραπται ἐπειδὴ Ματθαῖος etc. Mt 1:1 Βίβλος τῆς γενέσεως ἐστὶ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυιδ κατὰ σάρκα, des. καὶ καθαρῶς τῆς ἀληθείας φαινομένης καὶ τοῦτο δῆλον ἐξ ὧν αὐτὸς εἶρηκεν· «πάτερ, θέλω ἵνα ὅπου ἐγὼ εἶμι καὶ αὐτοὶ ὧσι μετ' ἐμοῦ ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμήν»· αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

2. CPG C125.1, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστῆς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. διὰ τοῦ μικροῦ τὴν ἄρουραν πᾶσαν εὐλόγησεν οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίησεν.

3. διαφόρων (CPG C133), inc. «Κατὰ Λουκᾶν» τὸ εὐαγγέλιον ἐπιγέγραπται etc. Lk 1:1 Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, des. διὸ καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ παρόντος βιβλίου ἔδραμεν συγγραφὴν.

4. διαφόρων (CPG C142), inc. Πᾶσα μὲν τῶν εὐαγγελίων φωνὴ μεγαλοφυστέρα τῶν λοιπῶν τοῦ πνεύματος διδαγμάτων etc. Jn 1:1 Τί φασι πρὸς τοῦτο οἱ νέον ἡμῖν καὶ πρόσφατον εἰσφέροντες τὸν υἱόν; des. καὶ διὰ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἐργασίας τελειωθέντες ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἢ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

[69498] GA 210 Venice, BNM, Z.27, membr., 375 × 275 mm, 372 ff., linn. var., s. XI: (4r–107v) **1**, (109r–164v) **2**, (166r–241r) **3**, (242r–372v) **4**/i.m.

[67389] GA 139 Vatican City, BAV, Vat. gr. 758, membr., 370 × 275 mm, 233 ff., linn. var., s. XI: (2r–85v) **3**, (87r–233r) **4**.

[18392] GA 1437 Athos, M. Βατοπεδίου, 248, membr., 303 × 250 mm, 160 ff., linn. 12 (NT text), s. XI: (1r–160v) **3**.

[66179] GA 887 Vatican City, BAV, Reg. gr. 9, membr., 300 × 250 mm, 197 ff., linn. var., s. XI: (1r–197v) **4**/f.m.

e.10.i

marginal commentary; full NT text

1. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (from **CPG 4424**), inc. Ἔδει μὲν ἡμᾶς μηδὲν δεῖσθαι, des. καὶ τότε ἐπὶ τὴν γενεαλογίαν πρόεισιν.
2. Χρυσοστόμου (from **CPG 4424**), inc. Ματθαῖος ὁ μακάριος ἅτε Ἑβραῖοις γράφων, des. ἀπὸ τοῦ σῶσαι τὸν λαὸν αὐτοῦ εἴρηται.
3. Ὀριγένους, inc. Πρῶτος δὲ τῶν λοιπῶν εὐαγγελιστῶν γεγράφηκεν, des. εἰσὶ γὰρ καὶ ἄλλοι λόγοι ἐν τούτοις.
4. Ἰππολύτου Θηβαίου (**von Soden [150]**), inc. Ἰάκωβος ὁ γεροντὸς ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων, des. προϊστάμενον δόγματος ἀναποδείκτου.
5. **von Soden [154]**, inc. Ἐκ τοῦ Σολομώντος τοῦ υἱοῦ Δαυὶδ Ματθαῖν ἔσχηκε, des. δύο ἀδελφῶν ἀρρένων.
6. Εὐσεβίου (**von Soden [120]** ἐπιγέγραπται)
7. **CPG C119.1**, inc. Εὐαγγέλιόν ἐστι λόγος περιέχων ἀγαθῶν ἀγγελίαν πραγμάτων etc. «Κατὰ Ματθαῖον» ἐπιγέγραπται τὸ παρὸν εὐαγγέλιον etc. Mt 1:1 Τίνος οὖν ἕνεκεν βίβλον ἄρα τὴν γενέσεως καλεῖ, des. δοξάσωμεν τὴν μίαν καὶ μόνην θεότητά τε καὶ οὐσίαν ἐν τρισὶ ὑποστάσεσιν ἧ ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.
8. Κοσμᾶ Ἰνδικοπλεύστου (**von Soden [122]**).
9. Εὐσεβίου (**von Soden [120]** ἐπιγέγραπται), des. μαθηταῖς.
10. **CPG C125.1**, inc. Πολλῶν ὡς εἰκὸς εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. μέχρι τοῦ «διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων», ἀμήν.
11. inc. Χρῆ τὸν ἐντυγχάνοντα τῆδε τῆ βίβλω γινώσκειν, des. ἵνα εὐ-σύνοπτα ἔσται τοῖς ἐντυγχάνουσι τὰ νοήματα (**von Soden, 605**).
12. Τίτου ἐπισκόπου Βόστρις (from **CPG 3576**), inc. Ἰστέον ὅτι τοὺς μὲν ἄλλους εὐαγγελιστὰς ἐξ αὐτῶν ἀρχομένους ἐστὶν ἰδεῖν τῶν πραγμάτων, des. ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία προσδέχεται.
13. Κοσμᾶ Ἰνδικοπλεύστου (**von Soden [122]**), des. καὶ πληροῦντι, ἀμήν.
14. Εὐσεβίου (**von Soden [120]** ἐπιγέγραπται)
15. **CPG C137.8**, inc. Εὐαγγέλια καλοῖτ' ἂν οὐκ ἐπειδὴ βέβαια καὶ ἀκίνητα μόνον ἐστὶν ἀγαθὰ etc. Λουκᾶς ὁ μακάριος εὐαγγελιστὴς ἱατρὸς μὲν ἦν τὴν τέχνην etc. Lk 1:1 Τὸ «ἐπιχείρησαν» ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ ὅτι χωρὶς χαρίσματος ἤλθον εἰς τὴν ἀναγραφὴν, des. ἵνα κρίνη ζῶντας καὶ νεκρούς· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

- 16. inc.** Τὴν ἅπασαν ἱστορίαν τῆς Χριστοῦ παρουσίας διὰ τῶν τεσσάρων εὐαγγελιστῶν ἀναπληρουμένην εὐρίσκομεν, *des.* καὶ προλαληθέντα ὑπὸ τοῦ δεσπότη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.
- 17.** Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (from **CPG 4425**), *inc.* Τίνος ἕνεκεν τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ἀρξαμένων, *des.* τὸ κινεῖν τὰς ἀπάντων ψυχάς.
- 18.** Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (from **CPG 4425**), *inc.* Πολλῆς ἡμῖν δεῖ σπουδῆς καὶ προθυμίας, *des.* ἰδεῖν τῶν λεγομένων τὸ ὕψος.
- 19.** Θεοδώρου Μομφουεστίας (**von Soden [124]**), *inc.* Μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν, *des.* ἀληθεστάτην ἀρχήν.
- 20.** Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας (from **CPG 5208**), *inc.* Μετὰ τὸν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν σταυρὸν καὶ εἰς οὐρανοὺς ἄνοδον, *des.* ἐπὶ τὴν τοῦ παρόντος βιβλίου ἔδραμε συγγραφὴν.
- 21.** Εὐσεβίου (**von Soden [120]** ἐπιτέγραπται)
- 22.** **CPG C147.9**, *inc.* Εὐαγγέλιόν ἐστὶ λόγος περιέχων ἀγαθῶν ἀγγελίαν πραγμάτων etc. Οὗτος ὁ εὐαγγελιστῆς πατρίδος μὲν ἦν ἤτοι κώμης εὐτελοῦς etc. *Jn 1:1* Οὗτος ὁ ἀλιεύς πάντα μετ' ἀσφαλείας φθέγγεται, *des.* καὶ καρποφορεῖν τὰ αὐτῷ ἀρέσκοντα πρεβείαις πάντων τῶν ἀγίων καὶ ἐξαιρέτως τοῦ αἰοδήμου θεολόγου καὶ ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου· ὅτι Αὐτῷ πρέπει δόξα τιμὴ κράτος μεγαλοπρέπεια ἅμα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ὁμοουσίῳ Πνεύματι νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.
- 23.** excerpt from **CPG 7267**, *inc.* Ἐζήτηται περὶ τοῦ δείπνου τοῦ δεσποτικοῦ πολλοῖς, *des.* ἡ παλαιὰ δικαίως ὑπεχώρει.
- 24.** etymologies, *inc.* Ὁ «μὴν» κατὰ τὸ ὄνομα, *des.* καὶ βλέπων τὰ πάντα.
- 25.** Μαξίμου μοναχοῦ (from **CPG 7688**), *inc.* Ὁ Σωτὴρ οὐκ εἶχε πέντε χιτῶνας, *des.* προσαγορεύουσιν ἱμάτιον.
- 26.** Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου (from **CPG 6610**), *inc.* Ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα πρὸς Ἑλληνας, *des.* τοσαῦτα ὡς κατ' ἐπιστολὴν ἡμῖν εἰρήσθω.
- 27.** Ἰσυχίου πρεσβυτέρου Ἱεροσολύμων (from **CPG 7035**), *inc.* Τοῦτο Ἰωάννης ἱστορεῖ καὶ δεῖ μετὰ τῆς ἀμφιβόλου διανοίας ἐλθοῦσα, *des.* ὡς ἱμάτιον ἢ φησιν ὁ προφήτης Δαυὶδ· Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

[55549] GA 1422 Prague, Národní knihovna České republiky, XXV B 7, membr., 309 × 230 mm, 385 ff., linn. 19-20 (NT text), s. X/1: (1r-5v) 1, (5v) 2, (5v-6v) 3, (6v-8r) 4, (8r-9r) 5, (9v-10r) 6, (14r-114^{bis}r) 7, (114^{bis}v-115r) 8, (115v) 9, (119r-179v) 10, (180r-181r) 11, (181r-v)

12, (181v–183r) **13**, (183r–v) **14**, (188r–292r) **15**, (292v–294r) **16**,
(294v–295r) **17**, (295r–296r) **18**, (296r–297v) **19**, (297v–298r) **20**,
(298r–299r) **21**, (301r–376v) **22**, (370r–380r) **23**, (380r–v) **24**, (380v)
25, (380v–381v) **26**, (381v–385v) **27**.

e.10.ii

full-page commentary; NT text abridged

1. CPG C119.1, [inc. Mt 1:1 Τίνος οὖν ἔνεκεν βίβλον ἄρα τὴν γενέσεως καλεῖ], des. δοξάσωμεν τὴν μίαν καὶ μόνην θεότητά τε καὶ οὐσίαν ἐν τρισὶ ὑποστάσεσιν ἢ ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

2. CPG C125.1, inc. Πολλῶν ὡς εἰκὸς εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. μέχρι τοῦ «διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων», ἀμήν.

3. CPG C132, inc. Εὐαγγέλια καλοῖτ' ἂν οὐκ ἐπειδὴ βέβαια καὶ ἀκίνητα μόνον ἐστὶν ἀγαθὰ etc. Λουκᾶς ὁ μακάριος εὐαγγελιστὴς ἰατρός μὲν ἦν τὴν τέχνην etc. Lk 1:1 Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα, des. [καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ].

4. CPG C147.9, [inc. Jn 1:1 Οὗτος ὁ ἀλιεὺς πάντα μετ' ἀσφαλείας φθέγγεται], des. [καὶ καρποφορεῖν τὰ αὐτῶ ἀρέσκοντα πρεβείαις πάντων τῶν ἁγίων καὶ ἐξαιρέτως τοῦ αἰοδήμου θεολόγου καὶ ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου· ὅτι αὐτῶ πρέπει δόξα τιμὴ κράτος μεγαλοπρέπεια ἅμα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ὁμοουσίῳ Πνεύματι νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν].

[33009] GA 2937 Alexandria, Patriarchal Library, 122, membr., 240 × 200 mm, 263 ff., linn. 35, s. XI: (1r–42r) 1/i.m., (42v–95r) 2, (95v–216v) 3/f.m., (217r–266v) 4/i.f.m.

e.11.i.a

marginal commentary; full NT text

1. inc. Χρῆ τὸν ἐντυγχάνοντα τῆδε τῆ βίβλω γινώσκειν, des. ἵνα εὐσύν-
οπτα ἔσται τοῖς ἐντυγχάνουσι τὰ νοήματα (von Soden, 605).
2. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (from CPG 4425), inc. Πολλῆς ἡμῖν δεῖ
σπουδῆς καὶ προθυμίας, des. ἰδεῖν τῶν λεγομένων τὸ ὕψος.
3. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας (from CPG 5208), inc. Μετὰ τὸν τοῦ
Σωτῆρος ἡμῶν σταυρὸν καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἄνοδον, des. ἐπὶ τὴν τοῦ
παρόντος βιβλίου ἔδραμε συγγραφὴν.
4. Θεοδώρου Μοψουεστίας (von Soden [124]), inc. Μετὰ τὴν εἰς
οὐρανοὺς ἀνάληψιν, des. ἀληθεστάτην ἀρχήν.
5. ἐξ ἀνεπιγράφου, inc. Τὴν ἅπασαν ἱστορίαν τῆς Χριστοῦ παρουσίας διὰ
τῶν τεσσάρων εὐαγγελιστῶν ἀναπληρουμένην εὐρίσκομεν, des. καὶ
προλαληθέντα ὑπὸ τοῦ δεσπότη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.
6. CPG C145, inc. Εὐαγγέλια καλοῖτ' ἂν οὐκ ἐπειδὴ βέβαια καὶ
ἀκίνητα μόνον ἐστὶν ἀγαθὰ etc. Πᾶσα μὲν τῶν εὐαγγελίων φωνὴ
μεγαλοφυστέρα τῶν λοιπῶν τοῦ πνεύματος διδαγμάτων etc. Jn 1:1
Οὗτος ὁ ἄλιεὺς πάντα μετ' ἀσφαλείας φθέγγεται, des. καὶ καρποφορεῖν
τὰ αὐτῶ ἀρέσκοντα πρεβεῖαις πάντων τῶν ἁγίων καὶ ἐξαιρέτως τοῦ
ἀοιδήμου θεολόγου καὶ ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου· ὅτι Αὐτῷ
πρέπει δόξα τιμὴ κράτος μεγαλοπρέπεια ἅμα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ καὶ
ὁμοουσίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

[9588] GA 87 Bernkastel-Kues, Bibliothek des St. Nikolaus-Hospitals,
18, membr., 365 × 257 mm, 231 ff., linn. var., s. X/1: (2r) 1, (2r-v) 2,
(2v) 3, (2v-3r) 4, (3v-4r) 5, (5r-230r) 6.

[43744] + [48524] + [20039] + [3667] GA 050 Moscow, ГИМ, Syn. gr.
119, ff. 1-4 and 383-385; Athos, M. Διονυσίου, 71, ff. 358-365; Athens,
EBE, 1371, ff. 392-393; Oxford, Christ Church, Wake 2, ff. 1 and 238-
239, membr., 325 × 240 mm, linn. var., s. X/1: 1/i.f.m.

e.11.i.β*full-page commentary; full NT text*

1. CPG C145, inc. Εὐαγγέλια καλοῖτ' ἂν οὐκ ἐπειδὴ βέβαια καὶ ἀκίνητα μόνον ἐστὶν ἀγαθὰ etc. Πᾶσα μὲν τῶν εὐαγγελίων φωνὴ μεγαλοφυστέρα τῶν λοιπῶν τοῦ πνεύματος διδαγμάτων etc. **Jn 1:1** ἼΕάν κρατῆς ταύτην τὴν φωνὴν οὐδὲν ἂν πάθοις, des. καὶ καρποφορεῖν τὰ αὐτῷ ἀρέσκοντα πρὸς πάντων τῶν ἁγίων καὶ ἐξαιρέτως τοῦ ἀοιδήμου θεολόγου καὶ ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου· ὅτι Αὐτῷ πρέπει δόξα τιμὴ κράτος μεγαλοπρέπεια ἅμα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ καὶ ὁμοουσίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

[47513] GA 2103 Oxford, Bodleian Library, Barocci 225, membr., 290 × 240 mm, 94 ff., linn. 30, s. XI: (1r-94v) 1/i.f.m.

[49779] GA 0141 Paris, BnF, Grec 209, membr., 280 × 200 mm, 349 ff., linn. 31, s. X/1: (1r-349r) 1.¹

[9323] GA 1370 Berlin, Staatsbibliothek, Phillipps 1420, chart., 333 × 240 mm, 295 ff., linn. 30, a. 1542 (295v): (1r-295r) 1.

[40150] GA 821 Madrid, BNE, 4673, ff. 262-542, chart., 350 × 237 mm, linn. 30, s. XVI: (262r-592v) 1.

---

¹ The first quire of this manuscript now comprises just two leaves. One or more leaves after f. 1 are missing.

e.11.ii

full-page commentary; full NT text

1. excerpt from **CPG 1453**, des. τοῦ σεσιωπεῖσθαι τὸ «τοῦ Θεοῦ» καὶ μὴ ἀναγεγράφθαι «ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ».
2. Θεοδώρου Μοψουεστίας (**von Soden [124]**), inc. Μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν, des. ἀληθεστάτην ἀρχήν.
3. ἐξ ἀνεπιγράφου, inc. Τὴν ἅπασαν ἱστορίαν τῆς Χριστοῦ παρουσίας διὰ τῶν τεσσάρων εὐαγγελιστῶν ἀναπληρουμένην εὐρίσκομεν, des. καὶ προλαληθέντα ὑπὸ τοῦ δεσπότης Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.
4. scholia on **Jn 1:1–5**, inc. Εὐαγγέλια καλοῦνται οὐκ ἐπειδὴ βέβαια καὶ ἀκίνητα μόνον ἐστὶν ἀγαθὰ etc. Εὐαγγέλιόν ἐστι λόγος περιέχων etc. Τίνος ἕνεκεν ἐπιστολαὶ οὖσαι τὰ εὐαγγέλια etc. Ἄπαρχὴ πασῶν γραφῶν εἰσὶ τὰ εὐαγγέλια etc., des. **Jn 1:1 (22r)** ὥσπερ τὸ «ἐν ἀρχῇ ἦν» τὸ αἰδίον δηλοῖ οὕτως τὸ «οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεὸν» τὸ συναῖδιον ἡμῖν ἐνέφηνεν.
5. inc. Χρῆ τὸν ἐντυγχάνοντα τῆδε τῆ βίβλῳ γινώσκειν, des. ἵνα εὐσύν-
οπτα ἔσται τοῖς ἐντυγχάνουσι τὰ νοήματα (**von Soden, 605**).

[56326] GA 397 Rome, Biblioteca Vallicelliana, E.40, ff. 1–22, membr., 280 × 235 mm, linn. 49–52, s. X: (1r–2v) 1/i.m., (2v–3r) 2, (3r–v) 3, (3v–22r) 4/f.m., (5r) 5.

e.12.i

full-page comentary; NT text abridged

1. CPG C112.4, inc. Ούτε πλείονα τὸν ἀριθμὸν οὔτε ἐλάττονα ἐνδέχεται εἶναι τὰ εὐαγγέλια etc. Τί δήποτε τοσούτων ὄντων τῶν μαθητῶν etc. Ὅρίζουσι δέ τινες τὸ «εὐαγγέλιον» οὕτως· εὐαγγέλιόν ἐστι λόγος etc. Mt 1:1 Ὁ Ματθαῖος ἀπὸ τῆς γενέσεως ἄρχεται, **des.** ἀλλὰ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ἀεὶ, δῆλον ἐξ ὧν αὐτὸς εἴρηκεν· «πάτερ, θέλω ἵνα ὅπου ἐγὼ εἶμι, καὶ αὐτοὶ ὧσι μετ' ἐμοῦ καὶ ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμήν»· αὐτῶ ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις ἅμα τῶ ἀνάρχῳ Πατρὶ καὶ τῶ παναγίῳ καὶ ἀγαθῶ καὶ ζωοποιῶ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων, ἀμήν.

2. Βίκτορος πρεσβυτέρου Ἀντιοχεΐας (CPG C125.1), inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστῆς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, **des.** δεσποτικὴν ἀνάστασιν μετὰ τὸ «ἐφοβοῦντο γάρ», διὸ δόξαν ἀναπέμπομεν τῶ ἀναστάντι ἐκ νεκρῶν Χριστῶ τῶ Θεῶ ἡμῶν ἅμα τῶ ἀνάρχῳ Πατρὶ καὶ τῶ ζωοποιῶ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων, ἀμήν.

3. additional scholia to Mt, inc. Τί δήποτε τοσούτων ὄντων τῶν μαθητῶν.

[34488] GA 1332 Jerusalem, Greek Orthodox Patriarchate, Ἁγ. Σάββα 232, membr., 283 × 222 mm, 240 ff., linn. 30, s. XI/2: (1r–240v) 1/i.m.¹

[45113] and [12128] GA 2755 Münster, Bibelmuseum, 9 and Cambridge, UL, Add. 4490, membr., 322 × 232 mm, 370 + 2 ff., linn. 29, s. XI: (M:6r–259v.C:1r–2v.M:260r–280r) 1,² (M:282r–365v) 2,³ (M:366r–370v) 3/f.m.

[55943] GA 847 Rome, Biblioteca Angelica, Gr. 36, membr., 295 × 220 mm, 280 ff., linn. 33, s. XI: (1r–216v) 1, (218r–280v) 2.

[49166] GA 41 Paris, BnF, Coislin 24, membr., 307 × 236 mm, 224 ff., linn. 31, s. XI: (1r–166r) 1, (167v–224v) 2.

¹ 1 **des.** πρὸς πρόσωπον ἀεὶ.

² 1 **des.** πρὸς πρόσωπον ἀεὶ.

³ 2 **des.** μετὰ τὸ «ἐφοβοῦντο γάρ».

e.12.ii

full-page commentary; full NT text

1. CPG C112.4, inc. Οὔτε πλείονα τὸν ἀριθμὸν οὔτε ἐλάττονα ἐνδέχεται εἶναι τὰ εὐαγγέλια etc. Τί δήποτε τοσούτων ὄντων τῶν μαθητῶν etc. Ὅριζοσι δέ τινες τὸ «εὐαγγέλιον» οὕτως· εὐαγγέλιόν ἐστι λόγος etc. Mt 1:1 Ὁ Ματθαῖος ἀπὸ τῆς γενέσεως ἄρχεται, des. ἀλλὰ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον αἰεί.

2. Βίκτωρος πρεσβυτέρου Ἀντιοχεῖας (CPG C125.1), inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστῆς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. δεσποτικὴν ἀνάστασιν μετὰ τὸ «ἐφοβοῦντο γάρ», διὸ δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ ἀναστάντι ἐκ νεκρῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν ἅμα τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ καὶ τῷ ζωοποιῷ Πνεύματι νῦν καὶ αἰεί καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

3. Τίτου ἐπισκόπου Βόστρων καὶ ἄλλων τινῶν (CPG C130), inc. Ἰστέον ὅτι τὸ κατὰ Λουκᾶν ἅγιον εὐαγγέλιον ὑπὸ Παύλου ὑψηγορευέθη etc. Lk 1:1 Τὸ «ἐπιχείρησαν» ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ ὅτι χωρὶς χαρίσματος ἦλθον εἰς τὴν ἀναγραφὴν, des. καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

4. CPG C147.6, inc. Ἰστέον ὅτι τὸ κατὰ Ἰωάννην ἅγιον εὐαγγέλιον ἐν τοῖς χρόνοις Τραϊανοῦ etc. Jn 1:1 Διατί ἀπὸ θεολογίας ἤρξατο; Ἵνα μὴ τι τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν κατὰ σάρκα, des. καὶ διὰ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἐργασίας τελειωθέντες ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἢ δόξα ἅμα τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι νῦν καὶ αἰεί καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

[43672] and [44406] GA 238 Moscow, ГИМ, Syn. gr. 47 and *ibid.*, РГАДА, ф. 1607, no. 3, membr., 312 × 225 mm, 355 + 227 ff., linn. 24, s. XII: (I:14r–257r) 1, (I:260r–353v) 2,² (II:2r–99v) 3, (II:102r–227r) 4.

[1097] GA 807 Athens, Βιβλιοθήκη τῆς Βουλῆς τῶν Ελλήνων, 1, membr., 300 × 220 mm, 281 ff., linn. 38–39, s. XII: (1r–78r) 1/i.m., (80r–137v) 2/i.m., (138v–201v) 3, (202r–281v) 4/f.m.

¹ The two parts of the manuscript are designated here I and II.

² This manuscript is one of the sources ('codex E') for the text printed in C. F. Matthaei, *Βίκτωρος πρεσβυτέρου Ἀντιοχεῖας καὶ ἄλλων τινῶν ἁγίων πατέρων ἐξήγησις εἰς τὸ κατὰ Μάρκον ἅγιον εὐαγγέλιον*, 2 vols, Moscow 1775.

[68249] GA 377 Vatican City, BAV, Vat. gr. 1618, chart., 306 × 209 mm, 339 ff., linn. 30, s. XVI: (1r–156r) **1**, (157r–210r) **2**, (211r–266v) **3**, (267r–339v) **4**.

[54302] GA 1160 Patmos, M. Αγ. Ιωάννου του Θεολόγου, 58, membr., 300 × 240 mm, 527 ff., linn. 35, s. XII: (12r–218v) **1**, (220r–290r) **2**, (291r–366r) **3**, (369r–527v) **Jn** with commentary by Theophylact of Bulgaria/f.m.

e.12.iii

marginal commentary; full NT text

1. CPG 3465

2. excerpt from CPG 1306, inc. Ούτε πλείονα τὸν ἀριθμὸν οὔτε ἐλάττονα ἐνδέχεται εἶναι τὰ εὐαγγέλια ἐπεὶ γὰρ τέσσερα κλίματα τοῦ κόσμου, des. τῆς τῶν Ἑβραίων φωνῆς αὐτοῖς ἐκθέσαι ἐπὶ ταύτην ὤρμησεν τὴν ἐπιγραφὴν (cf. von Soden [85]).

3. Χρυσοστόμου (from CPG 4424), inc. Τί δήποτε τοσοῦτων ὄντων μαθητῶν, des. ἐν οἷς πολλὴν εὐρήσεις τὴν συμφωνίαν (cf. von Soden, 543).

4. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

5. CPG C112.4, inc. Ὁ Ματθαῖος ἀπὸ τῆς γενέσεως ἄρχεται, des. ἀλλὰ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον αἰεὶ, ἀμήν.

6. CPG C125.1, inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, des. δεσποτικὴν ἀνάστασιν μετὰ τὸ «ἐφοβοῦντο γάρ», διὸ δόξαν ἀναπέμφωμεν τῷ ἀναστάντι ἐκ νεκρῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν ἅμα τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ καὶ τῷ ζωοποιῷ Πνεύματι νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

7. CPG C137.7, inc. Ὁρίσαντό τινες οὕτως τὸ «εὐαγγέλιον»· εὐαγγέλιόν ἐστι λόγος etc. Lk 1:1 Μόνος τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀκριβῶς ἐποίησατο τὴν τοῦ εὐαγγελίου γραφὴν, des. ταῦτα τῷ πλάτει τῆς ἱστορίας ἐξαπλοῦται καὶ σαφηνίζεται.

8. CPG C141.1, inc. Ἴσον δύναται τὸ «ἐν ἀρχῇ» τῷ «ἦν», des. Mt 6:20 (316r) μετὰ φωνῆς ἢ γαλήνη παρέγεντο καὶ τότε μὲν εἰς.¹

[53347] GA 747 Paris, BnF, Suppl. gr. 612, membr., 244 × 197 mm, 376 ff., linn. var., a. 1163/4 (376v): (1r–3v) 1/i.m., (5v–6v) 2, (7r–v) 3, (7v) 4, (9r–134v) 5, (136r–183v) 6, (188r–296v) 7, (289r–376v) 8.

[53912] GA 2111 Paris, BnF, Suppl. gr. 1248, ff. 12–23, membr., 194 × 160 mm, linn. var., s. XIII: (12r–23v) 7/i.f.m.

---

¹ For some reason the scribe did not continue with the commentary text after this point, so that the side margins of f. 316v and of the following pages have been left empty.

e.12.iv

full-page comentary; full NT text

1. CPG C112.5

[15873] GA 366 Florence, BML, Conv. soppr. 171, membr., 288 × 224 mm, 323 ff., linn. 31, s. XI: (1r-323v) 1/i.f.m.

ep.13.i

full-page commentary; full NT text

1. κυρίου Νικήτα τοῦ τοῦ Σερρών συνάθροισις (**CPG C113**), inc. "Ἐδει μὲν ἡμᾶς μὴ δὲ δεῖσθαι τῆς ἀπὸ τῶν γραμμάτων βοήθειας etc. Τέσσαρα οὖν δέδοται ἡμῖν εὐαγγέλια ὡσπερ τινες ἐξ Ἑδὲμ τέσσαρες ποταμοὶ etc. Τί δήποτε τοσοῦτων ὄντων τῶν μαθητῶν etc. Τίνος ἔνεκεν βίβλον αὐτὴν καλεῖ γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, des. ἵνα τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀπολαύσωμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ καὶ τῷ ζωοποιῷ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων, ἀμήν.¹

1.1. inc. "Ἐδει μὲν ἡμᾶς μὴ δὲ δεῖσθαι τῆς ἀπὸ τῶν γραμμάτων βοήθειας, des. ὡς αἰτία τῆς παραλύσεως εἶτα καὶ αὐτὴν διωρθώσατο.

1.2. inc. Τότε πότε ὅτε ταῦτα εἶπεν ὅτε αὐτοὺς ἐπεστόμισεν ὅτε ἔστησεν εἰς τὸ μηκέτι τολμᾶν, des. ὡς γένοιτο πάντας τοὺς εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν πιστεύοντας εἰλικρινῶς ἀπολαύσαι· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

1.3. inc. Πάλιν τὴν αἰτίαν τίθησιν δι' ἣν ἔδει σιγῆσαι καὶ τὴν θρασύτητα τὴν ἐκείνων ἀντεῖθεν ἐνδείκνυται, des. καὶ ἑκατέρων δεῖ πρὸς τὸ τὴν ἐκ θανάτου ζωὴν πάλιν συστήναι.

2. συναγωγῆ γεγονυῖα παρὰ Νικήτα μητροπολίτου Ἑρακλέως (sic) τοῦ τοῦ Σερρών / κυρίου Νικήτα διακόνου τῆς τοῦ Θεοῦ Μεγάλῃς Ἐκκλησίας τοῦ τοῦ Σερρών τοῦ καὶ χρηματίσαντος μητροπολίτης Ἑρακλείας τῆς δυτικῆς (**CPG C144**), inc. Πᾶσα μὲν τῶν εὐαγγελίων φωνὴ μεγαλοφυεστέρα τῶν λοιπῶν τοῦ πνεύματος διδαγμάτων etc. Jn 1:1 Τίνος ἔνεκεν τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ἀρξαμένων, des. καὶ τὴν τελείαν τῶν ἀποκρύφων γνώσιν πλουτήσωμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ Πνεύματι ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

2.1. inc. Οἶον ἐν ἀσφαλείᾳ ἔσται καὶ ἀδεία, des. καὶ τὴν τελείαν τῶν ἀποκρύφων γνώσιν πλουτήσωμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ Πνεύματι ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων, ἀμήν.

3. **CPG C161**, inc. Ἀντίθεσιν πάλιν ἀνακύπτουσιν λύει, des. καὶ διὰ τῆς ἐκείνου πρεσβείας τῆς δεσποτικῆς ἀπολαύσωμεν εὐμενείας καὶ τῶν ἐπηγγελμένων τύχῳμεν ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου

¹ This extensive commentary would sometimes be broken down into separate parts, listed below as **1.1**, **1.2**, and **1.3**.

ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ σὺν τῷ παναγίῳ Πνεύματι δόξα πρέπει, τιμὴ καὶ μεγαλοπρέπεια νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

4. [συναγωγὴ ἐξηγή]σεων συλλεγεῖσα παρὰ τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Ἑρακλείας κύρ [Νικήτα] τοῦ Σερρών (CPG C163), inc. Θυμαστὸν οὐδὲν δρῶσιν οἱ τὴν ἀρειανικὴν εἰσδεξάμενοι νόσον, des. οὐχ ὑπ' ἀνέμου παραπεμπόμενοι, ἀλλ' ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Παρακλήτου μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ μονογενεῖ Λόγῳ δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

[63629] GA 333 Turin, Biblioteca Nazionale Universitaria, B.I.9, chart., 337 × 260 mm, 377 ff., linn. 39–44, a. 1213/14? (377r):¹ (1r–167r) 1, (168r–377r) 2.²

[44480] and [44481] GA 423 Munich, BSB, Gr. 36 and 37, chart., 339 × 237 mm, 465 + 576 ff., linn. 30, a. 1556 (I:3465v): (I:1r–465r) 1, (II:1r–575v) 2.⁴

[40215] and [40216] GA 822 Madrid, BNE, 4739 and 4740, membr., 304 × 213 mm, 281 + 289 ff., linn. 28, s. XII in.⁵: (I:61r–II:289v) 1.

[49772] GA 310 Paris, BnF, Gr. 202, membr., 310 × 205 mm, 378 ff., linn. 27, s. XII/1: (1r–375v) 1/i.f.m.

[46997] GA 2975 Oxford, Bodleian Library, Auct. E.2.2, ff. 1–109 and 244–277, chart., 280 × 215 mm, linn. 32–36 × 2, s. XIV/1: (1r–109v.244r–277v) 1.⁷

¹ Ff. 1–3 and 373–377 replaced, s. XV/2.

² 2 des. ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ ἀγίῳ Πνεύματι δόξα κράτος τιμὴ νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

³ The two parts of the manuscript are designated here I and II.

⁴ 2 des. ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ ἀγίῳ Πνεύματι δόξα κράτος τιμὴ νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

⁵ Fol. I:1 replaced, s. XIII.

⁶ The two parts of the manuscript are designated here I and II.

⁷ 1 Χρυσσοστόμου, inc. Ἐδει μὲν ἡμᾶς μὴ δεδεῖσθαι τῆς ἀπὸ τῶν γραμμῶν βοηθείας etc. Mt 1:1 Τίνος ἔνεκεν βίβλον αὐτὴν καλεῖ γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, des. ἵνα τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀπολαύσωμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

- [70157] GA 893 Venice, BNM, Cl. I,61, membr., 254 × 193 mm, 484 ff., linn. 21, s. XII in.: (1r-484r) 1.1.
- [18807] GA 2190 Athos, M. Βατοπεδίου, 663, membr., 255 × 195 mm, 362 ff., linn. 21, s. XII/1: (1r-362r) 1.2.
- [63694] GA 2993 Turin, Biblioteca Nazionale Universitaria, B.III.25,¹ membr., 275 × 210 mm, 114 ff., linn. 28 × 2, s. XII in.: (1r-114v) 1.3.
- [44885] GA 430 Munich, BSB, Gr. 437, membr., 290 × 220 mm, 366 ff., linn. 24, s. XII/1: (1r-366v) 2/f.m.
- [68625] GA 869 Vatican City, BAV, Vat. gr. 1996, membr., 210 × 170 mm, 245 ff., linn. 25, s. XII in.: 2/i.f.m.
- [43718] GA 249 Moscow, ГИМ, Syn. gr. 92, membr., 310 × 235 mm, 807 ff., linn. 30, s. XIII ex.: (1r-807v) 2.
- [42137] GA 2965 Mikulov, Regionální muzeum, MİK 6370, chart., 275 × 200 mm, 502 ff., s. XIV: (1r-502r) 2.
- [49782] GA 317 Paris, BnF, Grec 212, membr., 326 × 222 mm, 353 ff., linn. 29, s. XII: (1r-352v) 2.1.
- [44860] GA 1909 Munich, BSB, Gr. 412, membr., 302 × 212 mm, 359 ff., linn. 24, s. XII/1: (1r-359r) 3.
- [42667] GA 1983 Milan, Biblioteca Ambrosiana, E 2 inf., chart., 335 × 262 mm, 268 ff., linn. 32, s. XII: (3r-268v) 4.
- [49810] GA 1938 Paris, BnF, Grec 238, membr., 195 × 132 mm, 391 ff., linn. 22-23, s. XII in.: (1r-391v) 4.²
- [42288] GA 2890 Milan, Biblioteca Ambrosiana, A 241 inf., chart., 330 × 224 mm, 104 ff., linn. 19-21, s. XVI: (1r-104v) 4.³

---

¹ C. R. Gregory, *Textkritik des Neuen Testamentes*, I, Leipzig 1900, 180, lists this manuscript under no. 337 with the inaccurate shelfmark 'B.VII.25 (62)'.

² 4 des. μενεῖ δὲ ὁμως τῷ λαμπρότερον διὰ τῆς ἐπικαλυψάσης εὐχροίας ἐκφαίνεσθαι.

³ 4 tit. Ἰερεμίου τοῦ Σερρών, des. καὶ αἴδιον ὁ θρόνος σου γάρ φησι εἰς τὸν αἰῶνα.

ecr.13.ii*full-page commentary; full NT text***1. CPG 7478****2. 1–3 Jn without commentary**

3. von Soden [103], inc. Ὁ εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης πατρίδος μὲν ἦν ἀπὸ Βηθσαϊδᾶ, **des.** εἰς ὄφελος ἡμῶν καὶ εἰς δόξαν Χριστοῦ ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

4. συναγωγή γεγонуῖα παρὰ Νικήτα διακόνου τῆς τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας τοῦ τοῦ Σερῶν τοῦ καὶ χρηματίσαντος μητροπολίτης Ἡρακλείας τῆς δυτικῆς (**CPG C144**), **inc.** Πᾶσα μὲν τῶν εὐαγγελίων φωνὴ μεγαλοφυστέρα τῶν λοιπῶν τοῦ πνεύματος διδαγμάτων etc. **Jn 1:1** Τίνος ἔνεκεν τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ἀρξαμένων, **des.** ὅτι οὐ πάντες χωροῦσι τὴν τεταγμένην πολιτείαν. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

[52929] GA 743 Paris, BnF, Suppl. gr. 159, chart., 397 × 277 mm, 406 ff., linn. 35, s. XIII:¹ (3r–50v) **1**, (51r–54v) **2**, (55r–v) **3**, (57r–406v) **4**.²

---

¹ Ff. 2–3 and 8–11 replaced, s. XVI.

² **4** has additional scholia in the margin, **inc.** Ὅρίζουσί τινες δὲ «εὐαγγέλιον» οὕτως· εὐαγγέλιόν ἐστι λόγος etc.

e.14.i

full-page commentary; full NT text

1. συναγωγή παρά Νικήτα διακόνου τῆς τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ διδασκάλου γεγονυῖα (**CPG C135**), inc. Ἐξ ἀρχῆς μὲν ὁ Θεὸς δι' ἑαυτοῦ τοῖς ἀνθρώποις διελέγετο etc. Lk 1:1 Τὸ προοίμιον τοῦ εὐαγγελίου δύο τινα κεφάλαια περιέχει, des. ἵνα κρίνη ζῶντας καὶ νεκρούς· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ ζωαρχικῷ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.¹

1.1. inc. Ἐξ ἀρχῆς μὲν ὁ Θεὸς δι' ἑαυτοῦ τοῖς ἀνθρώποις διελέγετο, des. καὶ γὰρ τέσσαρες ἦσαν ἁλιεῖς καὶ δύο τελῶνες Ματθαῖος καὶ Ἰάκωβος.

1.2. inc. ?, des. ἡ γὰρ «ἐλπίς οὐ καταισχύνει» καθὰ φησὶν ὁ ἀπόστολος.

1.3. inc. Ὅρα δέ μοι καὶ τὴν ἐπίτασιν τῆς ἐντολῆς, des. μία γὰρ ἡ τῆς θεότητος φύσις ἐν ἁγίᾳ καὶ προσκυνητῇ Τριάδι.

1.4. inc. Ὁ μὲν Ματθαῖος ἐν τῷ ὄρει λελέχθαι φησὶ τοὺς μακαρισμούς, des. κατὰ γὰρ τὸ πολὺ ἔλεος αὐτοῦ οὕτω καὶ ἡ ὀργὴ αὐτοῦ.

1.5. inc. «Μικρὸν ποίμνιον» ὀνομάζει τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς, des. ἐν ᾗ ὀφθήσεται ποτε ὑπὸ τῶν ἐκκενησάντων.

[68242] GA 1821 Vatican City, BAV, Vat. gr. 1611, membr., 390 × 300 mm, 320 ff., linn. 40/42, a. 1116–17 (1v, 94v, 158r, 244r): (1r–320v) 1/f.m.

[25034] Athos, M. Ἰβήρων, 1439, membr., 340 × 220 mm, 8 ff., linn. 32–33, s. XII: (1r–8v) 1/i.f.m.

[23968] and [6863] GA 1016 Athos, M. Ἰβήρων, 371, ff. 1–409 and Athens, EBE, Μετοχίου τοῦ Π. Τάφου 466, membr., 245 × 185 mm, 409 + 410 ff., linn. 40, s. XII:² (I:³5r–409v.II:1r–410r) 1.

[23968] GA 1016bis Athos, M. Ἰβήρων, 371, ff. 410–626, chart., 245 × 185 mm, linn. 40, a. 1576 (626v): (410r–626r) 1/i.m.

[49340] GA 1264 Paris, BnF, Coislin 201, chart., 285 × 215 mm, 605 ff., linn. 35, s. XIV ex.: (3r–605v) 1.

¹ This extensive commentary would sometimes be broken down into separate parts, listed below as 1.1 through 1.5.

² Fol. I:5 replaced, s. XIV in.

³ The two parts of the manuscript are designated here I and II.

- [69204] GA 2593 Vatican City, BAV, Vat. gr. 2573, chart., 300 × 220 mm, 289 ff., linn. 27–29, s. XIV: (1r–289v) 1/i.f.m.
- [49778] GA 313 Paris, BnF, Grec 208, chart., 300 × 215 mm, 460 ff., linn. 32/27–29, s. XIV–XV: (1r–460v) 1/i.f.m.
- [68273] GA 1822 Vatican City, BAV, Vat. gr. 1642, membr., 365 × 285 mm, 295 ff., linn. 30 × 2, s. XII/1: (1r–295r) 1.1.
- [71738] GA 434 Vienna, ÖNB, Theol. gr. 71, membr., 300 × 198 mm, 424 ff., linn. 28–30, s. XII: (1r–424r) 1.2/i.m.
- [15876] GA 362 Florence, BML, Conv. soppr. 176, membr., 336 × 235 mm, 314 ff., linn. 32/34, s. XII: (1r–314v) 1.3.
- [56065] GA 853 Rome, Biblioteca Casanatense, 715, chart., 330 × 225 mm, 320 ff., linn. 30, s. XVI: (3r–319v) 1.3.
- [56006] GA 846 Rome, Biblioteca Angelica, Gr. 100, membr., 325 × 225 mm, 343 ff., linn. 31, s. XII: (1r–343r) 1.3/i.f.m.
- [44921] GA 426 Munich, BSB, Gr. 473, chart., 250 × 170 mm, 208 ff., linn. 21–33, s. XIV: (1–415)¹ 1.4.
- [18674] GA 2187 Athos, M. Βατοπεδίου, 530, membr., 330 × 225 mm, 585 ff., linn. 31, s. XII: (1r–585v) 1.5/f.m.
- [67390] GA 859 Vatican City, BAV, Vat. gr. 759, chart., 220 × 145 mm, 261 ff., linn. 25, s. XV: (1r–261v) 1.5.

---

¹ The manuscript is paginated.

e.14.ii*full-page commentary; NT text abridged*

1. διαφόρων (CPG C135), inc. Ἐξ ἀρχῆς μὲν ὁ Θεὸς δι' ἑαυτοῦ τοῖς ἀνθρώποις διελέγετο etc. Lk 1:1 Ματθαῖος μὲν οὖν τοῖς ἐξ Ἑβραίων πιστεύσασι τὰ τοῦ Χριστοῦ ἔγραφε θαύματα, des. ἵνα κρίνη ζῶντας καὶ νεκρούς· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ ζωαρχικῷ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

[69965] GA 598 Venice, BNM, Z.494, chart., 430 × 280 mm, 320 ff., linn. 50 × 2, s. XIV: (3r–58v) **1**.

[55385] GA 2980 Perpignan, Bibliothèque municipale, 13, chart., 350 × 240 mm, 275 ff., linn. 30, a. 1552 (549)¹: (1–548) **1**/i.m.

[44477] Munich, BSB, Gr. 33, chart., 343 × 245 mm, 397 ff., linn. 30, a. 1553: (1r–397v) **1**.

---

¹ The manuscript is paginated.

e.15

full-page commentary; full NT text

1. CPG C134, des. «ἦσαν διαπαντός ἐν τῷ ἱερῷ» κατὰ τοὺς καιροὺς δηλονότι τῶν συνάξεων ὅτε εἶναι ἐν αὐτῷ ἐξῆν.

[66173] GA 884 Vatican City, BAV, Reg. gr. 3, ff. 10–15 and 112–119, membr., 353 × 265 mm, linn. 34, s. XIV/1: (10r–15v.112r–119v) **1/i.m.**

[65753] GA 381 Vatican City, BAV, Pal. gr. 20, chart., 314 × 250 mm, 226 ff., linn. 33, s. XII/1: (1r–2v.9r–226r) **1/i.m.**

acpr.16.i.α

marginal commentary; full NT text

1. CPG C152, inc. [Οὗτος ὁ μακάριος Λουκᾶς μαθητῆς ἦν Παύλου etc. Acts 1:1 Τὰ θαύματα καὶ τὰς διδασκαλίας φησί οὐ τοῦτο δὲ μόνον ἀλλ' ὅτι καὶ ἐν τῷ ποιεῖν ἐδίδασκεν], **des.** ἔτει Νέρωνος τελειοῦται ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεῖς.

2. CPG C175 with von Soden [134], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει αὐτὸς Ἰάκωβος τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:1 Εἰς τελειότητα τὴν κατ' ἀνδρείαν καὶ καρτερίαν προτρέπων ἀκολούθως ἀδελφούς ὀνομάζει, **des.** ἀπὸ Σίμωνος καὶ τῶν ὁμοίων ἐπετήδευον κατὰ τοὺς προειρημένους λόγους.

3. BHG 1454, inc. Παῦλος ὁ ἀπόστολος Ἑβραῖος μὲν ἦν τὸ γένος ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, **des.** τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος ὡς ἐν συντόμῳ εἰπεῖν αὐται.

4. BHG 1457b, inc. Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο καὶ ἀνῆλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, **des.** ἔτη ἀπὸ τῆς κλήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς τελειώσεως τριάκοντα καὶ πέντε.

5. CPG C165.e with von Soden [140–141], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Τὸ ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κεῖσθαι αὐτοῦ τὸ ὄνομα, **des.** εἰκότως δι' αὐτοῦ ὁ Πατὴρ τὸ εὐάρεστον αὐτῷ εἰς ἡμᾶς ἐπιτελεῖ, ὃ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

6. inc. [Ὅτι καὶ τοῦτο τὸ σύγγραμμα μύησις τῆς αὐτοῦ ἐπὶ τὸ στήθος ἀνακλίσεως], **des.** κατὰ τὸ μᾶλλον δὲ καὶ ἥττον ἢ χρήσις πρόεισιν (ed. M. De Groot, *Sacris erudiri* 32 [1991], 116–119).

7. Ἀρέθα ἐπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας (commentary on Rev), inc. Ὅτι τὴν πᾶσαν πραγματείαν τοῦ παρόντος βιβλίου εἰς εἰκοσιτέσσαρας λόγους etc. Rev 1:1 Ἀποκάλυψις ἐστὶν ἡ τῶν κρυπτῶν μυστηρίων δήλωσις, **des.** μισθὸν τὴν ἐκ Θεοῦ δόξαν παρέχουσαν ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

[47289] GA 314 Oxford, Bodleian Library, Barocci 3, membr., 130 × 100 mm, 299 ff., linn. var., s. X:¹ (10r–27r) 1/i.m., (27v–62v) 2, (63r–65v) 3, (66r–69v) 4, (73r–241v) 5, (242r–v) 6/i.m., (245v–299v) 7/f.m.

[23466] and [38968] GA 1862 Athos, M. Ἁγ. Παύλου, 2 and London, BL, Add. 19392A, membr., 243 × 196 mm, 429 + 2 ff., linn. var., s. X/2:² (I:³23r–98r) 1/i.m., (I:99r–v.II:2r–3v.I:103r–145v) 2, (I:146r–150r) 3, (I:150r–155v) 4, (I:156r–378v) 5, (I:379r–429v) 7.⁴

[35275] GA 1888 Jerusalem, Greek Orthodox Patriarchate, Π. Τάφου 38, membr., 243 × 185 mm, 280 ff., linn. 25 (NT text), s. XI/2:⁵ (3r–72r) 1/i.m., (73r–106r) 2, (106v–108v) 3, (108v–111r) 4, (111v–241v) 5, (242r–279v) 7.⁶

[2503] and [46723] GA 1360 Athens, EBE, 207 and Odessa, OHHB, 555, membr., 161 × 134 mm, 321 + 7 ff., linn. var., s. XI:⁷ (I:⁸1r–88v) 1/i.m., (I:105r–144v.II:1r) 2,⁹ (II:1v–3r) 3, (II:3r–5v) 4, (II:5v–7v.I:145r–319v) 5.

[38789] GA 1956 London, BL, Add. 7142, membr., 330 × 220 mm, 198 ff., linn. var., s. XI: (1r–3r) 3, (3r–6r) 4, (6v–198r) 5.

[69300] GA 2741 Vatican City, BAV, Vat. lat. 125, f. ii, membr., 267 × 165 mm, linn. var., s. XI: (ii r–v) 2/i.f.m.

---

¹ Ff. 1–9 replaced, chart., s. XIV.

² Ff. I:1–22 and 100–102 replaced, chart., s. XIX.

³ The two parts of the manuscript are designated here I and II.

⁴ 7 inc. Ἀποκάλυψις ἐστὶν ἡ τῶν κρυπτῶν.

⁵ Fol. 2 replaced, s. XV; fol. 234 added s. XIV?

⁶ 7 inc. Ἀποκάλυψις ἐστὶν ἡ τῶν κρυπτῶν.

⁷ Ff. I:89–104 added s. XIV.

⁸ The two parts of the manuscript are designated here I and II.

⁹ 2 inc. Εἰς τελειότητα τὴν κατ' ἀνδρείαν καὶ καρτερίαν.

cp.16.i.β

full-page commentary; full NT text

1. CPG C175 with von Soden [134], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει αὐτὸς Ἰάκωβος τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:1 Εἰς τελειότητα τὴν κατανδρείαν καὶ καρτερίαν προτρέπων ἀκολούθως ἀδελφοὺς ὀνομάζει, **des.** ἀπὸ Σίμωνος καὶ τῶν ὁμοίων ἐπετήδευον κατὰ τοὺς προειρημένους λόγους.

2. BHG 1454, inc. Παῦλος ὁ ἀπόστολος Ἑβραῖος μὲν ἦν τὸ γένος ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, **des.** τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος Παῦλος ὡς ἐν συντόμῳ εἰπεῖν αὐται.

3. BHG 1457b, inc. Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο καὶ ἀνῆλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, **des.** ἔτη ἀπὸ τῆς κλήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς τελειώσεως τριάκοντα καὶ ε΄.

4. BHG 1458, inc. Ἐπὶ Νέρωνος τοῦ καίσαρος Ῥωμαίων ἐμαρτύρησεν, **des.** ἔτει τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρουσίας.

5. CPG C165.e with von Soden [140–141], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Τὸ ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κεῖσθαι αὐτοῦ τὸ ὄνομα, **des.** εἰκότως δι' αὐτοῦ ὁ Πατὴρ τὸ εὐάρεστον αὐτῷ εἰς ἡμᾶς ἐπιτελεῖ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

[43493] GA 2125 Modena, Biblioteca Estense, α.V.6.3, ff. 49–321, membr., 325 × 225 mm, linn. 30, s. X/1: (52r–103r) **1**, (103r–104v) **2**, (104v–107r) **3**, (107r) **4**, (107v–321v) **5**.

acpr.16.ii.α

marginal commentary; full NT text

1. glossary, inc. Ἀλφαῖος· μάθησις, des. Χαναάν· μετάβολος.
2. **BHG 1591m**, inc. Ὡσηέ· σκιαζών, des. Ἡσαΐας· σκιασμός.
3. Δωροθέου ἀρχιεπισκόπου Τύρου (**von Soden [168]**), inc. Οὗτος ὁ λεχθεὶς ἀοίδιμος ἀνὴρ συγγράματα διάφορα καταλέλοιπεν, des. κηρύξας ὑπ' αὐτῶν σταυρωθεὶς καὶ τελειωθεὶς θάπτεται ἐκεῖ.
4. Δωροθέου (**BHG 152g**), inc. α' Ἰάκωβος ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου καὶ πρῶτος ἐπίσκοπος Ἱεροσολυμῶν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου γενόμενος, des. ὅτι καὶ Σίμων ὁ Κυρηναῖος ὑπὲρ Χριστοῦ σταυρωθεὶς ἀναιρεῖται.
5. inc. «Ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος ὃς οὐκ ᾔδει τὸν Ἰωσήφ» ἀντὶ τοῦ «ἀνηγορεύθη», «κατέστη», des. «καὶ πλήξατε τοὺς υἱοὺς Κεδέμ».
6. inc. Φύσις ὃ καλεῖται καὶ εἶδος καὶ ἀπλῶς ὃ τὰς ὑποστάσεις περιέχει, des. ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συμβιβαζόμενον.
7. **BHG 157a**, inc. Ἀπορούντων τινῶν καὶ λεγόντων ὑπὸ τίνος ἄρα οἱ ἀπόστολοι ἐβαπτίσθησαν, des. «γύναι, ἴδε ὁ υἱός σου» εἰπόντος.
8. glossary, inc. Μάννη· μέμετρηται, des. ὁ δὲ σίκλος βασιλικὸς κ' ὀβολοὶ ἔστιν.
9. excerpt from **CPG 3748**, inc. Ὁ λίθος ὁ ἀδάμας ἐμφερής ἐστι τῷ ἀέρι, des. ὁ ἄγγελος τοῦ Χριστοῦ διὸ καὶ δεδοξασμένον τὸ πέταλον ἐφάνη.
10. **CPG C152**, inc. Οὗτος ὁ μακάριος Λουκάς μαθητὴς ἦν Παύλου etc. Acts 1:1 Τὰ θαύματα καὶ τὰς διδασκαλίας φησὶ οὐ τοῦτο δὲ μόνον ἀλλ' ὅτι καὶ ἐν τῷ ποιεῖν ἐδίδασκεν, des. ἔτει Νέρωνος τελειοῦται ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτιμηθεὶς.
11. excerpt from **CPG 3648**, inc. Ὅτι ἐπιστολὰς ἐδέξαντο οἱ Ἰουδαῖοι περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ἀρχιερέων, des. ὡς ἐδήλωσεν Ἰουδαϊκῶν ἀποστόλων.
12. **CPG C175** with **von Soden [134]**, inc. Ταύτην ἐπιστέλλει αὐτὸς Ἰάκωβος τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:1 Εἰς τελειότητα τὴν κατ' ἀνδρείαν καὶ καρτερίαν προτρέπων ἀκολούθως ἀδελφοὺς ὀνομάζει, des. ἀπὸ Σίμωνος καὶ τῶν ὁμοίων ἐπετήδευον κατὰ τοὺς προειρημένους λόγους.
13. **CPG 3642**, inc. Τὸ φιλομαθὲς καὶ σπουδαῖον ἀγάμενος τῆς σῆς ἀγάπης, des. καὶ παραδόσεις πρὸς οἰκοδομὴν παραδεχόμενοι τῆς οὐρανοῦ βασιλείας κληρονόμοι καθίστανται.
14. **BHG 1457c**, inc. Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο καὶ ἀνήλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, des. ἐν αὐτῇ Ῥώμη ἐμαρτύρησεν αὐτόθι τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνισάμενος.

15. CPG 3642, inc. Περιέχει οὖν ἢ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴ κατήχησιν εἰς Χριστὸν, **des.** ἔκθεσιν ἐνὶ τῶν σοφωτάτων τινι φιλοχρίστων πατέρων πεπονημένην.

16. CPG C165.e with von Soden [140–141], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Τὸ ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κεῖσθαι αὐτοῦ τὸ ὄνομα, **des.** εἰκότως δι' αὐτοῦ ὁ Πατὴρ τὸ εὐάρεστον αὐτῷ εἰς ἡμᾶς ἐπιτελεῖ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. - Χάρις· ἢ ἄφεσις τῶν ἀμαρτιῶν καὶ ἡ κάθαρσις.

17. inc. Ὅτι μετὰ τὸ συγγράψασθαι τὸ κατ' αὐτὸν θεῖον εὐαγγέλιον καὶ δοῦναι τοῖς αἰτισαμένοις, **des.** τὰ ἐν αὐτῇ βάρη ἐρευνηῶν μὴ δὲ λυσιτελέσ.

18. inc. Βουλομένοις ἡμῖν διηγῆσασθαι περὶ τοῦ μετὰ πόσους χρόνους τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως, **des.** τῆς πρὸς τοὺς λοιποὺς φανερώσεως αὐτῆς καὶ ἐκδόσεως.

19. [Ἀρέθα ἐπισκόπου Καισαρείας] (commentary on Rev), inc. Ἀποκάλυψις ἐστὶν ἢ τῶν κρυπτῶν μυστηρίων δήλωσις, **des.** μισθὸν τὴν ἐκ Θεοῦ δόξαν παρέχουσα ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ ζῶσσοι τῷ Πνεύματι πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

[71969] GA 424 Vienna, ÖNB, Theol. gr. 302, ff. 1–364, membr., 182 × 140 mm, linn. 22 (NT text), a. 996–8 (358v, 363r): (8r–9v) **1**, (9v) **2**, (10r–11v) **3**, (*marg.* 10r–12r) **4**, (12r–v) **5**, (12v–14r) **6**, (*marg.* 12v) **7**, (*marg.* 13r) **8**, (*marg.* 13r–14r) **9**, (17v–101r) **10**, (101r) **11**, (101v–140v) **12**, (141r–148v) **13**, (*marg.* 141r–142r) **14**, (*marg.* 142r–144r) **15**, (149r–312v) **16**, (312v–313v) **17**, (*marg.* 312v–313v) **18**, (314r–353v) **19**.

acpr.16.ii.β

marginal commentary; full NT text

1. Δωροθέου ἀρχιεπισκόπου Τύρου (**von Soden [168]**), inc. Οὗτος ὁ λεχθεὶς ἀοίδιμος ἀνὴρ συγγράματα διάφορα καταλέλοιπεν, des. καὶ κηρύξας ὑπ' αὐτῶν σταυρωθεὶς καὶ τελειωθεὶς θάπτεται ἐκεῖ.
2. Δωροθέου (**BHG 152g**), inc. α' Ἰάκωβος ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου καὶ πρῶτος ἐπίσκοπος Ἱεροσολυμῶν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου γενόμενος, des. ὅτι καὶ Σίμων ὁ Κυρηναῖος ὑπὲρ Χριστοῦ σταυρωθεὶς ἀναιρεῖται.
3. **BHG 157a**, inc. Ἀπορούντων τινῶν καὶ λεγόντων ὑπὸ τίνος ἄρα οἱ ἀπόστολοι ἐβαπτίσθησαν, des. «γύναι, ἴδε ὁ υἱὸς σου» εἰπόντος.
4. inc. «Ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος ὃς οὐκ ἤδει τὸν Ἰωσήφ» ἀντὶ τοῦ «ἀνηγορεύθη», «κατέστη», des. «καὶ πλήξατε τοὺς υἱοὺς Κεδέμ».
5. inc. Φύσις ὃ καλεῖται καὶ εἶδος καὶ ἀπλῶς ὃ τὰς ὑποστάσεις περιέχει, des. ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συμβιβασζόμενον.
6. glossary, inc. Μάννη· μέμετρηται, des. ὃ δὲ σίκλος βασιλικὸς κ' ὀβολοὶ ἐστίν.
7. excerpt from **CPG 3748**, inc. Ὁ λίθος ὁ ἀδάμας ἐμφερὴς ἐστὶ τῷ ἀέρι, des. ὁ ἄγγελος τοῦ Χριστοῦ διὸ καὶ δεδοξασμένον τὸ πέταλον ἐφάνη.
8. glossary, inc. Ἀλφαῖος· μάθησις, des. Χαναάν· μετάβολος.
9. **BHG 1591m**, inc. Ὡσηέ· σκιαζῶν, des. Ἡσαΐας· σκιασμός.
10. Δωροθέου ἐπισκόπου (**BHG 152h**), inc. Εὕρομεν καὶ ταῦτα ἐν τοῖς ἱστορικοῖς συγγράμμασι τοῦ προλεχθέντος θεοῦ ἀνδρὸς, des. αὐτοῦ τοῖς πόνοις καὶ τῇ ἀθανάτῳ μνήμῃ τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.
11. **BHG 1589**, inc. Ἡσαΐας ὁ μέγας προφήτης ἦν ἀπὸ Ἱερουσαλήμ, des. ἀπόδειξις ἔχει τῆς πρὸς τὸν κοινὸν δεσπότην εὐνοίας.
12. **CPG C152**, inc. Οὗτος ὁ μακάριος Λουκάς μαθητὴς ἦν Παύλου etc. Acts 1:1 Τὰ θαύματα καὶ τὰς διδασκαλίας φησὶ οὐ τοῦτο δὲ μόνον ἀλλ' ὅτι καὶ ἐν τῷ ποιεῖν ἐδίδασκεν, des. ἔτει Νέρωνος τελειοῦται ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτιμηθεὶς.
13. **CPG C176 with von Soden [134]**, inc. Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:1 Ἐκαστος τῶν ἀποστόλων ἐπιστέλλων προοίμιον τῆς ἐπιστολῆς τὸ ἀξίωμα ἑαυτοῦ ποιεῖται, des. μορφήν ἄλλην αὐτῇ καὶ εἰκόνα παρὰ τὴν θεῖαν θέμενος.
14. **CPG 3642**, inc. Τὸ φιλομαθὲς καὶ σπουδαῖον ἀγάμενος τῆς σῆς ἀγάπης, des. καὶ παραδόσεις πρὸς οἰκοδομὴν παραδεχόμενοι τῆς οὐρανοῦ βασιλείας κληρονόμοι καθίστανται.

15. BHG 1457c, inc. Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο καὶ ἀνήλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, *des.* ἐν αὐτῇ Ῥώμη ἐμαρτύρησεν αὐτόθι τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνισάμενος.

16. CPG 3642, inc. Περιέχει οὖν ἡ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴ κατήχησιν εἰς Χριστὸν, *des.* ἔκθεσιν ἐνὶ τῶν σοφωτάτων τινι φιλοχρίστων πατέρων πεπονημένην.

17. CPG C165.e with von Soden [140–141], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Τὸ ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κείσθαι αὐτοῦ τὸ ὄνομα, *des.* εἰκότως δι' αὐτοῦ ὁ Πατὴρ τὸ εὐάρεστον αὐτῷ εἰς ἡμᾶς ἐπιτελεῖ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. - Χάρις ἡ ἄφεις τῶν ἀμαρτιῶν καὶ ἡ κάθαρσις.

18. inc. Ὅτι μετὰ τὸ συγγράψασθαι τὸ κατ' αὐτὸν θεῖον εὐαγγέλιον καὶ δοῦναι τοῖς αἰτισημένοις, *des.* τὰ ἐν αὐτῇ βάθη ἐρευνηᾶν μὴ δὲ λυσιτελέσ.

19. inc. Βουλομένοις ἡμῖν διηγῆσασθαι περὶ τοῦ μετὰ πόσους χρόνους τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως, *des.* τῆς πρὸς τοὺς λοιποὺς φανερώσεως αὐτῆς καὶ ἐκδόσεως.

20. ἐκ τῶν Οἰκουμένῳ τῷ ἐπισκόπῳ Τρίκκης Θεσσαλίας, *inc.* Ὅτι καὶ τοῦτο τὸ σύγγραμμα μύησις τῆς αὐτοῦ ἐπὶ τὸ στήθος ἀνακλίσεως, *des.* κατὰ τὸ μάλλον δὲ καὶ ἦττον ἢ χρῆσις πρόεισιν (ed. M. De Groote, *Sacris erudiri* 32 [1991], 116–119).

21. [Ἀρέθα ἐπισκόπου Καισαρείας] (commentary on Rev), *inc.* Ἀποκάλυψις ἐστὶν ἡ τῶν κρυπτῶν μυστηρίων δῆλωσις, *des.* μισθὸν τὴν ἐκ Θεοῦ δόξαν παρέχουσα ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ ζωοποιῷ Πνεύματι πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

[49365] GA 250 Paris, BnF, Coislin 224, membr., 255 × 210 mm, 379 ff., linn. 20–22 (NT text), s. XI in. (348v): (8v–9v) **1**, (9v–12r) **2**, (12r–v) **3**, (12v–13r) **4**, (13r–v) **5**, (14r) **6**, (14r–v) **7**, (14v–16v) **8**, (16v) **9**, (17v–18r) **10**, (18r–24v) **11**, (28r–111r) **12**, (111v–150v) **13**, (151r–158v) **14**, (*marg.*151r) **15**, (*marg.*151v–152v) **16**, (159r–328v) **17**, (329r–330r) **18**, (*marg.*329r–330r) **19**, (330v–332v) **20**, (334r–373v) **21**.

pc.16.iii*full-page commentary; full NT text*

1. CPG C165.c with von Soden [140.142], des. *εἰ μὴ ὑβρίσωμεν εἰς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ ἁμαρτάνοντες καὶ ῥαθυμοῦντες.*

2. CPG C176, inc. *Τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν διασπαρεῖσι καὶ πιστεύ-
σασιν, des. μορφήν ἄλλην αὐτῇ καὶ εἰκόνα παρὰ τὴν θεῖαν θέμενος.*

[15469] GA 2987 Escorial, Real Biblioteca del Monasterio, Υ.ΙΙ.1, ff. 1–268, chart., 300 × 235 mm, linn. 30–35, s. XII: (1r–233v) 1/i.m., (233v–268r) 2.

[15336] GA 918 Escorial, Real Biblioteca del Monasterio, Σ.Ι.5, chart., 345 × 235 mm, 397 ff., linn. 28, s. XVI/2: (1r–347r) 1/i.m., (347v–397v) 2.¹

---

¹ This manuscript is a direct copy of [15469].

acp.17.i

marginal commentary; full NT text

1. Χρυσοστόμου (excerpts from **CPG 4426**), inc. Ἰστέον ὅτι ὁ ἅγιος Λουκάς ἐστὶν ὁ εὐαγγελιστὴς ὁ τὸ βιβλίον τοῦτο συγγραψάμενος, des. οὐκ ἔστι γὰρ χάριτος ἀπολαῦσαι μὴ νήφοντα.

2. **CPG C155.1**, inc. Αὕτη ἡ συγγραφή τοῦ μακαρίου καὶ εὐαγγελιστοῦ ἐστὶν Λουκά ὁ μαθητὴς Παύλου etc. Acts 1:1 Τὴν οἰκείαν ἀκρίβειαν ἐνδείξασθαι βουλόμενος ἀναμνησκει Θεόφιλον τοῦ εὐαγγελίου, des. ἔπει Νέρωνος τελειοῦται ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεὶς.

3. **CPG C175 with von Soden [134]**, inc. Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:1 Τῶν πεπιστευκότων. - Εἰς τελειότητα τὴν κατ' ἀνδρείαν καὶ καρτερίαν προτρέπων ἀκολούθως ἀδελφοὺς ὀνομάζει, des. ἀπὸ Σίμωνος καὶ τῶν ὁμοίων ἐπετήδευον κατὰ τοὺς προειρημένους λόγους.

4. **BHG 1454**, inc. Παῦλος ὁ ἀπόστολος Ἑβραῖος μὲν ἦν τὸ γένος ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, des. ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ Παῦλος ὡς ἐν συντόμῳ εἰπεῖν αὐταί.

5. **BHG 1457b**, inc. Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο καὶ ἀνῆλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, des. καὶ μετ' ὀλίγα τῆς ἐπιστολῆς «ἀσπάζεται σε» γράφει «Λουκάς ὁ σὺν ἐμοί».

6. Θεοδώρητου (from **CPG 6209**), inc. Τὰς τέτταρας μὲν καὶ δέκα ἐπιστολάς ὁ μακάριος γέγραφε Παῦλος, des. ἐμοὶ δὲ τὸ πρῶτον ἀληθέστερον εἶναι δοκεῖ.

7. **BHG 1458b**, inc. Ἐπὶ Νέρωνος τοῦ καίσαρος Ῥωμαίων ἐμαρτύρησεν, des. περιόδου μηνὸς Ἰουνίου κθ' ἡμέρα.

7. **CPG C165.c with von Soden [140]**, inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Ὅτι διὰ πρακτικῆς καὶ φυσικῆς καὶ θεολογικῆς γίνεται τις δοῦλος Χριστοῦ, des. εἰκότως δι' αὐτοῦ ὁ Πατὴρ τὸ εὐάρεστον αὐτῷ εἰς ἡμᾶς ἐπιτελεῖ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

[49787] GA 605 Paris, BnF, Grec 216, membr., 330 × 230 mm, 333 ff., linn. 21 × 2 (NT text), s. X: (Iv) **1**, (3r–85v) **2**, (86r–128r) **3**,¹ (*marg* 128r–129v) **4**, (*marg* 129v–130r) **5**, (*marg* 131r–132r) **6**,¹ (128r–333r) **7**.²

¹ Jc 1:1 Δοῦλον ἑαυτὸν καλεῖ εἰς ἀξίωμα τοῦτο λογιζόμενος etc. added by a supplementary hand, s. X.

acp.17.ii

marginal commentary; full NT text

1. CPG C150, inc. Ἀντιοχεὺς ὑπάρχων τὸ γένος ὁ Λουκάς ἰατρὸς τὲ τὴν ἐπιστήμην etc. Acts 1:1 Τίνος ἕνεκεν ἀναμιμνήσκει αὐτὸν τοῦ εὐαγγελίου; Ὡστε τὴν οἰκειὰν ἀκρίβειαν ἐνδείξασθαι, des. καὶ πᾶσαν ἐμπλήσας τὴν οἰκουμένην οὕτω κατέλυσε τὸν βίον.

2. CPG C175 with von Soden [134], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει αὐτὸς Ἰάκωβος τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:1 Εἰς τελειότητα τὴν κατ' ἀνδρείαν καὶ ἀρετὴν προτρέπων καρτερίαν ἀκολούθως ἀδελφοὺς ὀνομάζει, des. τὸ γὰρ τῆς ἀποφάσεως καὶ τῆς κρίσεως ἐπεφύλακτο τῷ κριτῇ τουτέστι τῷ Χριστῷ.

3. BHG 1454.1457b, inc. Παῦλος ὁ ἀπόστολος Ἑβραῖος μὲν ἦν τὸ γένος ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, des. ἔτη ἀπὸ τῆς κλήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς τελειώσεως τριάκοντα καὶ πέντε.

4. CPG C165.c with von Soden [140.142], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Τὸ ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κεῖσθαι αὐτοῦ τὸ ὄνομα διατοῦτο δὲ ἀπὸ Σαύλου εἰς Παῦλον μετετέθη, des. εἰ μὴ ὑβρίσωμεν εἰς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ ἀμαρτάνοντες καὶ ῥαθυμοῦντες.

[39005] GA 641 London, BL, Add. 22734, membr., 298 × 234 mm, 248 ff., linn. var., s. XI: (2r–68r) **1**, (68r–96r) **2**, (95r–100r) **3**, (100v–248r) **4/f.m.**

[49788] GA 606 Paris, BnF, Grec 217, membr., 332 × 256 mm, ff. 2–78, linn. 28 (NT text), s. XI/2: (2r–48r) **1**, (48r–72v) **2**, (73r–77v) **3**.

[67396] GA 1916 Vatican City, BAV, Vat. gr. 765, membr., 360 × 290 mm, 177 ff., linn. var., s. XI: (1r–177v) **4**.

¹ **1, 4, 5, 6** added by a supplementary hand, s. X.

² Additions by supplementary hand S, s. X: inc. Ὅτι καὶ ἡμεῖς ὅσαπερ ἴσμεν εἶπερ τινὰ ἴσμεν etc. Ὅτι πολλοὶ δουλείας τρόποι etc. Οὐκ ἄρα οἱ ἀπόστολοι ἤσαν οἱ κατορθοῦντες ἀλλ' ἢ προοδοποιοῦσα χάρις etc. Τὸ ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κεῖσθαι αὐτοῦ τὸ ὄνομα etc., des. πάντων αἴτιον τῶν ἀγαθῶν τὸ παραμένειν ἡμῖν αἰεὶ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος.

p.17.iii*marginal commentary; full NT text*

1. CPG C165.c with von Soden [140–142],¹ inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ἑρωμαίους etc. Rom 1:1 Τὸ ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κείσθαι αὐτοῦ τὸ ὄνομα, διὰ τοῦτο etc. Προέταξε τὸ Παῦλος μὴ δὲ διαίρειν στόμα ἄνευ τοῦ μεμνήσθαι, des. εἰ μὴ ὑβρίσωμεν εἰς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ ἁμαρτάνοντες καὶ ῥαθυμοῦντες.

[69504] GA 1923 Venice, BNM, Z.33, membr., 395 × 320 mm, 369 ff., linn. var., s. XI: (2r–369v) **1**.

[42662] GA 1982 Milan, Biblioteca Ambrosiana, D 541 inf., membr., 385 × 315 mm, 324 ff., linn. var., s. XI:² (1r–324v) **1/i.f.m.**

---

¹ **Heb** has an additional preface by Origen (excerpeted from **CPG 3495**), inc. Ὁ χαρακτήρ τῆς λέξεως, des. Λουκάς ὁ γράψας τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὰς Πράξεις. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ᾧδε ἐχέτω.

² Ff. 153–168 replaced, s. XIV in.

p.17.iv

marginal commentary; full NT text

1. BHG 1454, inc. Παῦλος ὁ ἀπόστολος Ἑβραῖος μὲν ἦν τὸ γένος ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, des. τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος ὡς ἐν συντόμῳ εἰπεῖν αὐται.

2. BHG 1457b, inc. Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο καὶ ἀνῆλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, des. ἔτη ἀπὸ τῆς κλήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς τελειώσεως αὐτοῦ τριάκοντα καὶ πέντε.

3. BHG 1458, inc. Ἐπὶ Νέρωνος τοῦ καίσαρος Ῥωμαίων ἐμαρτύρησεν, des. ἔτει τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρουσίας.

4. CPG C165.c with von Soden [140–142], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Ἡ πίστις εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ γέγονεν· αὐτὸν γὰρ τὰ ἔθνη οὐκ ἐθεάσαντο, des. εἰ μὴ ὑβρίσωμεν εἰς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ ἀμαρτάνοντες καὶ ῥαθυμοῦντες.

[49169] GA 1905 Paris, BnF, Coislin 27, ff. 3–251, membr., 353 × 258 mm, linn. var., s. X: (3r–3^ar) **1**, (3^ar–4r) **2**, (4v) **3**, (5r–250v) **4**.¹

[65936] GA 1998 Vatican City, BAV, Pal. gr. 204, ff. 3–180, membr., 335 × 245 mm, linn. var., s. XI: (3r–4v) **1**, (4v–5v) **2**, (178r) **3**, (178v–180v.7r–177r) **4**.²

[69505] GA 1924 Venice, BNM, Z.34, membr., 330 × 260 mm, 332 ff., linn. var., s. XI:³ (1r–2r) **1**, (2r–3v) **2**, (3v) **3**, (3v–5r.6v–332r) **4**.

¹ A supplementary hand, s. X, has added on f. 251r-v and in the margins of ff. 7r–8r, 9r–11r, etc. commentary by Photius, Patriarch of Constantinople (ed. Staab, *Pauluskommentare*, 470–652). I owe this observation to the kindness of Chiara Coppola and Jacopo Marcon.

² Prefaces **von Soden [140–141]**.

³ Ff. 1–8 replaced, s. XIV in.

acp.17.v

marginal commentary; full NT text

1. CPG C150, inc. Ἀντιοχεὺς ὑπάρχων τὸ γένος ὁ Λουκάς ἰατρὸς τὲ τὴν ἐπιστήμην etc. Acts 1:1 Τίνος ἕνεκεν ἀναμνησκει αὐτὸς τοῦ εὐαγγελίου; des. καὶ πᾶσαν ἐμπλήσας τὴν οἰκουμένην οὕτω κατέλυσεν τὸν βίον.

2. CPG C175 with von Soden [134], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει αὐτὸς Ἰάκωβος τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:1 Εἰς τελειότητα κατ' ἀνδρείαν καὶ ἀρετὴν προτρέπων καρτερίαν ἀκολούθως ἀδελφοὺς ὀνομάζει, des. τὸ γὰρ τῆς ἀποφάσεως καὶ τῆς κρίσεως ἐπεφύλακτο τῷ κριτῇ τουτέστι τῷ Χριστῷ.

3. BHG 1454.1457b, inc. Παῦλος ὁ ἀπόστολος Ἑβραῖος μὲν ἦν τὸ γένος ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, des. ἔτη ἀπὸ τῆς κλήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς τελειώσεως τριάκοντα καὶ πέντε.

4. CPG C165.a with von Soden [140]/CPG C167, inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Τὸ ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κείσθαι αὐτοῦ τὸ ὄνομα διατοῦτο δὲ ἀπὸ Σαύλου εἰς Παῦλον μετετέθη, des. ἐν τριάδι Θεοῦ δεικνύμενοι ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.¹

[43972] GA 103 Moscow, ГИМ, Syn. gr. 347, membr., 240 × 200 mm, 333 ff., linn. var., s. XIII/2:² (9r–75r) 1,³ (75v–110r) 2,⁴ (110v–116v) 3, (117r–327r) 4.

¹ The order of the epistles is Rom, Heb, Col, I–II Thess, Phil, I–II Tim, Phlm, Eph, Gal, I–II Cor.

² Ff. 1–8 and 328–333 added s. XIV–XV.

³ This manuscript is one of the sources ('codex d') for the text printed in C. F. Matthaei, *S. Lucae actus apostolorum*, Riga 1782, xviii, 299–347, 353.

⁴ This manuscript is one of the sources ('codex D') for the text printed in C. F. Matthaei, *SS. apostolorum septem epistolae catholicae*, Riga 1782, 183–245.

apc.17.vi

full-page commentary; full NT text

1. CPG C150, inc. «Πράξεις» ἐπιγράφεται τὸ βιβλίον ὡσεὶ ἔλεγε «κόποι καὶ πόνοι» τῶν ἀποστόλων etc. Ὁ μακάριος Λουκάς Ἀντιοχεὺς ὑπάρχων τὸ γένος ἰατρὸς τὴν τέχνην etc. Acts 1:1 Τίνος ἔνεκεν ἀναμιμνήσκει αὐτὸν τοῦ εὐαγγελίου; Ὡστε τὴν οἰκείαν ἐνδείξασθαι ἀκρίβειαν, des. ἔπει Νέρωνος τελειοῦται ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεὶς.

2. CPG C167, inc. Ἡ συνεχὴς ἀνάγνωσις τῶν Θεῶν Γραφῶν etc. Rom 1:1 Οὔτε Μωϋσῆς οὔτε πολλοὶ τῶν μετ' αὐτὸν, des. τῷ εὐεργέτῃ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

3. CPG C175 with von Soden [134], inc. Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:1 Εἰς τελειότητα τὴν κατ' ἀνδρείαν καὶ καρτερίαν προτρέπων ἀκολούθως ἀδελφοὺς ὀνομάζει, des. ἀπὸ Σίμωνος καὶ τῶν ὁμοίων ἐπετήδευον κατὰ τοὺς προειρημένους λόγους.

[49791] GA 608 Paris, BnF, Grec 220, membr., 294 × 207 mm, 388 ff., linn. 42-43 × 2, s. XIII/2: (1r-61v) **1**, (62r-367r) **2**, (367v-388v) **3**.

acp.18.i

full-page commentary; full NT text

1. von Soden § 38 (τοῦ Παμφίλου), inc. Ἐκ πατέρων ἡμεῖς καὶ διδασκάλων τὸν τρόπον καὶ τὸν τύπον, des. ἄτινα τὰς σημειώσεις ἔχουσιν διὰ τοῦ ✠ τεσσαράκοντα καὶ ὀκτώ.

2. BHG 1457, inc. Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο, des. ὕστερον ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ ἐμαρτύρησεν.

3. Χρυσοστόμου καὶ ἐτέρων διαφόρων ἐξηγητῶν (CPG C150), inc. Ἄντιοχεὺς ὑπάρχων τὸ γένος ὁ Λουκάς ἰατρός τε τὴν ἐπιστήμην etc. Acts 1:1 Τίνος ἕνεκεν αὐτὸν ἀναμιμνήσκει τοῦ εὐαγγελίου; Ὡστε τὴν οἰκείαν ἀκρίβειαν ἐνδείξασθαι, des. περιόδου μηνὶ Ἰουνίῳ κθ' | κ' ἐνάτῃ ἡμέρᾳ.

4. CPG C176 with von Soden [134], inc. Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:1 Ἐκαστος τῶν ἀποστόλων ἐπιστέλλων προοίμιον τῆς ἐπιστολῆς τὸ ἀξίωμα ἑαυτοῦ ποιεῖται, des. οὐ γὰρ χάριν ἀπαιτεῖ ἀλλὰ ἀδικεῖσθαι διαβεβαιοῦται.

5. CPG 4440

6. CPG 7478

[35921] GA 1895 Jerusalem, Greek Orthodox Patriarchate, T. Σταυροῦ 25, membr., 286 × 235 mm, 349 ff., linn. 26 × 2, s. X/1:¹ (3r–283v) 3/i.m., (283v–348v) 4/f.m.

[65122] GA 453 Vatican City, BAV, Barb. gr. 582, membr., 350 × 273 mm, 295 ff., linn. 32 × 2, s. XIV/1: (1r–3r) 1, (3v–4r) 2, (4r–230r) 3, (230r–295r) 4.

[18477] GA 2186 Athos, M. Βατοπεδίου 333, membr., 420 × 320 mm, 176 ff., linn. 39 × 2, s. XII: (1r–82v) 5/i.m., (83r–132v) 4, (133r–176v) 6.

---

¹ Ff. 1–2 chart., added a. 1790.

acp.18.ii

marginal commentary; full NT text

1. von Soden § 38 (τοῦ Παμφίλου), inc. Ἐκ πατέρων ἡμεῖς καὶ διδασκάλων τὸν τρόπον καὶ τὸν τύπον, des. ἅτινα τὰς σημειώσεις ἔχουσιν διὰ τοῦ ✠ μῆ'.

2. BHG 1457, inc. Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο, des. ὕστερον ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ ἐμαρτύρησεν.

3. Χρυσοστόμου καὶ ἐτέρων διαφόρων (CPG C150), inc. Ἀντιοχεὺς ὑπάρχων τὸ γένος ὁ Λουκάς ἰατρὸς τὲ τὴν ἐπιστήμην etc. Acts 1:1 Τίνος ἔνεκεν αὐτὸν ἀναμιμνήσκει τοῦ εὐαγγελίου; Ὡστε τὴν οἰκείαν ἀκρίβειαν ἐνδείξασθαι, des. τῆς 1ε' ἐτηρικῆς περιόδου μηνὶ Ἰουνίῳ εἰκοστῇ ἐνάτῃ ἡμέρᾳ.

4. CPG C176 with von Soden [134], inc. Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν, Jc 1:1 Ἐκαστος τῶν ἀποστόλων ἐπιστέλλων προοίμιον τῆς ἐπιστολῆς τὸ ἀξίωμα ἑαυτοῦ ποιεῖται, des. οὐ γὰρ χάριν ἀπαιτεῖ ἀλλὰ ἀδικεῖσθαι διαβεβαιοῦται.

5. Χρυσοστόμου (CPG C165.a) with von Soden [142], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Τὸ ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κεῖσθαι αὐτοῦ τὸ ὄνομα διατοῦτο δὲ ἀπὸ Σαύλου εἰς Παῦλον μετετέθη, des. Heb 13:25 εἰ μὴ ὑβρίσωμεν εἰς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ ἁμαρτάνοντες καὶ ῥαθυμοῦντες.¹

[49167] GA 307 Paris, BnF, Coislin 25, membr., 320 × 235 mm, 255 ff., linn. var., s. X: (1r–3v) 1, (4r–v) 2, (5r–190v) 3, (191r–254v) 4.

[49792] GA 610 Paris, BnF, Grec 221, ff. 1–143, membr., 284 × 219 mm, linn. var., s. XI: (1r–2v) 1, (3r–143v) 3.

[48716] GA 2818 Oxford, New College, 58, membr., 260 × 205 mm, 245 ff., linn. var., s. XII/1: (1r–177r) 3, (178r–245v) 4.

[49342] GA 94 Paris, BnF, Coislin 202bis, ff. 30–328, chart., 243 × 183 mm, 298 ff., linn. var., s. XII: (30r–117r) 3,² (118r–155r) 4, (156r–304r.305r–328v) 5.

¹ The order of the epistles is Rom, I–II Cor, Gal, Eph, Phil, Col, I–II Thess, Heb, I–II Tim, Titus, Phlm/f.m.

² 3 des. πρὸς οἰκοδομὴν παρεχόμενοι τῆς οὐρανοῦ βασιλείας κληρονόμοι καθίστανται.

apc.18.iii

full-page commentary; full NT text

1. inc. Πάντοθεν μὲν συλλέγειν τὰ κάλλιστα καὶ ὠφέλιμα (ed. K. Staab, *Die Pauluskatenen*, Rome 1926, 120).

2. **CPG C150**, inc. Ἀντιοχεὺς ὑπάρχων τὸ γένος ὁ Λουκάς ἰατρός τε τὴν ἐπιστήμην etc. Acts 1:1 Τίνος ἕνεκεν αὐτὸν ἀναμνησκει τοῦ εὐαγγελίου; Ὡστε τὴν οἰκίαν ἀκρίβειαν ἐνδείξασθαι, des. καὶ πᾶσαν ἐμπλήσας τὴν οἰκουμένην οὕτω κατέλυσε τὸν βίον.

3. **CPG C165.a** with prefatory excerpts from **CPG 6209** and with **von Soden [142]**, inc. Οἶδα μὲν ὡς οὐ διαφεύξομαι τῶν μεμψιμοίρων τὰς γλώττας etc. Ποικίλιν καὶ παντοδαπὴν ὁ θεῖος ἀπόστολος διὰ τῶν γραμμάτων προσφέρει διδασκαλίαν etc. Rom 1:1 Τὸ ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κεῖσθαι αὐτῷ τὸ ὄνομα τοῦτο δὲ ἀπὸ Σαύλου εἰς Παῦλον μετετέθη, des. ἀλλὰ διὰ τὰς θλίψεις ἐν αἷς ἦσαν παρακλήσεως φησίν.

4. **Cath** without commentary, with **von Soden [134]** (inc. Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν)

[49789] GA 607 Paris, BnF, Grec 218, membr., 320 × 248 mm, 317 ff., linn. 37, s. XI: (1v) 1/f.m., (2r–66v) 2, (67r–304v) 3, (305r–317v) 4.

p.18.iv.a*marginal commentary; full NT text*

1. CPG C165.a with von Soden [140.142], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Ζητητέον τίνας ἔνεκεν αὐτοῦ τὸ ὄνομα ὁ Θεὸς Σαῦλον λεγόμενον Παῦλον μετωνόμασεν, des. Heb 13:25 ἀμαρτάνοντες καὶ ῥαθυμοῦντες. - Τί ἐστὶν χάρις; Ἡ ἄφεσις τῶν ἀμαρτιῶν καὶ ἡ κάθαρσις.¹

[48398] GA 1908 Oxford, Bodleian Library, Roe 16, membr., 285 × 210 mm, 255 ff., linn. var., s. X/1: (1r-255r) **1**.

---

¹ The order of the epistles is Rom, I-II Cor, Gal, Eph, Phil, Col, I-II Thess, Heb, I-II Tim, Titus, Phlm.

p.18.iv.β

marginal commentary; full NT text

1. CPG 3642, inc. [Τὸ φιλομαθὲς καὶ σπουδαῖον ἀγάμενος τῆς σῆς ἀγάπης], des. ἔτη ἀπὸ τῆς κλήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς τελειώσεως τριάκοντα καὶ πέντε.

2. BHG 1457–1458, inc. Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο καὶ ἀνῆλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, des. ἔτει τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ παρουσίας.

3. excerpt from CPG 3648, inc. Πρὶν ἐπιδημῆσαι Παῦλον ἐν τῇ Ῥώμῃ, des. ὡς ἐδήλωσεν Ἰουδαϊκῶν ἀποστόλων.

4. Θεοδωρήτου ἐπισκόπου Κύρρου (CPG C165.a) with von Soden [140.142], inc. Ταύτην τὴν ἐπιστολὴν ἀποστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Ζητητέον τίνας ἕνεκεν αὐτοῦ τὸ ὄνομα ὁ Θεὸς Σαῦλον λεγόμενον Παῦλον μετωνόμασεν, des. εἰ μὴ ὑβρίσωμεν εἰς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ ἀμαρτάνοντες καὶ ῥαθυμοῦντες.

[18383] GA 2183 Athos, M. Βατοπεδίου, 239, membr., 290 × 200 mm, 474 ff., linn. var., s. XII/1: (1r–3v) **1**, (3v–4r) **2**, (6r–v) **3**, (4r–v.6v–474v) **4**.

acpr.19.i*marginal commentary; full NT text***1. Acts originally without commentary¹**

2. CPG C175 with von Soden [134], inc. Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:1 Εἰς τελειότητα τὴν κατ' ἀνδρείαν καὶ καρτερίαν προτρέπων ἀκολούθως ἀδελφοὺς ὀνομάζει, des. ἀπὸ Σίμωνος καὶ τῶν ὁμοίων ἐπετήδευον κατὰ τοὺς προειρημένους λόγους.

3. CPG C165.a with von Soden [140–142], inc. [Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους] etc. Rom 1:1 Τὸ ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κεῖσθαι αὐτοῦ τὸ ὄνομα διατοῦτο δὲ ἀπὸ Σαύλου εἰς Παῦλον μετετέθη, des. εἰ μὴ ὑβρίσωμεν εἰς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ ἀμαρτάνοντες καὶ ῥαθυμοῦντες.

4. CPG 7478

[33678] GA 1871 Istanbul, Ecumenical Patriarchate, Παναγίας Καμαριώτισσας 33, membr., 290 × 218 mm, 215 ff., linn. var., s. X: (1r–5r) 1/i.m., (5v–28v) 2, (29r–214v) 3, (215r–v) 4/f.m.

---

¹ CPG C152 (des. καὶ ἐρεθίζων καὶ δεικνὺς ὅτι ἐὰν ἐπιστρέψωσιν ἰάσεται αὐτούς) and BHG 1456c (inc. Διετίαν ὄλην εἰς Ῥώμην φυλαττομένω, des. ἔτη ἀπὸ τῆς κλήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς τελειώσεως τριάκοντα καὶ πέντε) added in the margins by a later hand, s. XIII/2.

acpr.19.ii*marginal commentary; full NT text*

1. CPG C152, inc. Οὗτος ὁ μακάριος Λουκάς μαθητῆς ἦν Παύλου etc. Acts 1:1 Ἀναμνησκει τὸν Θεόφιλον τοῦ εὐαγγελίου ὥστε τὴν οἰκίαν ἀκρίβειαν ἐνδείξασθαι, des. ἔτει Νέρωνος τελειοῦται ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεὶς.

2. CPG C175 with von Soden [134], inc. Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:1 Εἰς τελειότητα τὴν κατ' ἀνδρείαν καὶ καρτερίαν προτρέπων ἀκολούθως ἀδελφοὺς ὀνομάζει, des. ἀπὸ Σίμωνος καὶ τῶν ὁμοίων ἐπετήδευον κατὰ τοὺς προειρημένους λόγους.

3. CPG C165.a with von Soden [140–142], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Τὸ ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κείσθαι αὐτοῦ τὸ ὄνομα διατοῦτο δὲ ἀπὸ Σαύλου εἰς Παῦλον μετετέθη, des. εἰ μὴ ὑβρίσωμεν εἰς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ ἁμαρτάνοντες καὶ ῥαθυμοῦντες.

4. [Ἀρέθα ἐπισκόπου Καισαρείας] (commentary on Rev), inc. Ἀποκάλυψις μὲν ἐστὶν ἡ τῶν κρυπτῶν μυστηρίων δήλωσις.

[39178] and [39180] GA 911, London, BL, Add. 39599 and 39601, membr., 265 × 210 mm, 318 + 16 ff., linn. var., s. XI: (I:12r–60v) 1, (I:61r–301v) 3, (I:302r–317v) 2/f.m., (II:1r–16v) 4/i.f.m.

---

¹ The two parts of the manuscript are designated here I and II.

acp.19.iii

marginal commentary; full NT text

1. CPG C152, inc. Οὗτος ὁ μακάριος Λουκάς μαθητῆς ἦν Παύλου etc. Acts 1:1 Ἀναμνησκει τὸν Θεόφιλον τοῦ εὐαγγελίου ὥστε τὴν οἰκίαν ἀκριβείαν ἐνδείξασθαι, des. ἔτει Νέρωνος τελειοῦται ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεὶς.

2. CPG C175 with von Soden [134], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει αὐτὸς Ἰάκωβος τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:1 Εἰς τελειότητα τὴν κατ' ἀνδρείαν καὶ καρτερίαν προτρέπων ἀκολούθως ἀδελφούς ὀνομάζει, des. ἀπὸ Σίμωνος καὶ τῶν ὁμοίων ἐπετήδευον κατὰ τοὺς προερημένους λόγους.

3. CPG C165.a with von Soden [140–142], inc. [Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους] etc. Rom 1:1 Τὸ ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κείσθαι αὐτοῦ τὸ ὄνομα [δια]τοῦτο δὲ ἀπὸ Σαύλου εἰς Παῦλον μετετέθη, des. οἶον πληρώσει ἡμᾶς οὖν δεῖ ἐνάρξασθαι, τὸν δὲ πληροῦντα ἱκετεύειν.

[15917] GA 454 Florence, BML, Plut.04.01, membr., 330 × 250 mm, 244 ff., linn. var., s. XI: (1r–46r) **1**, (47r–76v) **2**, (77r–244v) **3/f.m.**¹

[16141] GA 1922 Florence, BML, Plut.10.19, membr., 246 × 187 mm, 260 ff., linn. var., s. XIII/2:² (4r–259r) **3/i.m.**

[48717] GA 327 Oxford, New College, 59, membr., 240 × 175 mm, 298 ff., linn. var., s. XII/1: (1r–70r) **1**, (70v–106v) **2**, (107r–298r) **3**.

¹ **3** did not originally include prefaces (ὑποθέσεις) to the Epistles. Some of these have been added in the lower margins of ff. 106r, 158r, 168r, 179r, 186v, 193v, 203v, 211v, 216v, 220r, and 222v by a supplementary hand, s. XI.

² No later than a. 1317/18 (259r).

p.20.i*full-page commentary; full NT text*

1. CPG C165.a with von Soden [142], inc. Τὸ ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κείσθαι αὐτοῦ τὸ ὄνομα διατοῦτο δὲ ἀπὸ Σαύλου εἰς Παῦλον μετετέθη, des. εἰ μὴ ὑβρίσωμεν εἰς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ ἀμαρτάνοντες καὶ ῥαθυμοῦντες.

[47133] GA 2962 Oxford, Bodleian Library, Auct. T.1.7, membr., 303 × 234 mm, 306 ff., linn. 30, s. X/1: (305r–306v.1r–304v) 1/i.f.m.

[16127] GA 1919 Florence, BML, Plut.10.04, membr., 320 × 240 mm, 425 ff., linn. 28, s. X med.: (1r–425r) 1.

[41913] and [53928] GA 2011 Meteora, M. Μεταμορφώσεως, 503 and Paris, BnF, Suppl. gr. 1264, membr., 275 × 200 mm, 9 + 199 ff., linn. 31, s. XI: (M:1r–9v.P:1r–198v) 1/i.m.

p.20.ii.α

marginal commentary; full NT text

1. BHG 1454, inc. Παῦλος ὁ ἀπόστολος Ἑβραῖος μὲν ἦν τὸ γένος ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, des. τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος Παῦλος ὡς ἐν συντόμῳ εἰπεῖν αὐται.

2. BHG 1457b, inc. Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο καὶ ἀνῆλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, des. ἔτη ἀπὸ τῆς κλήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς τελειώσεως αὐτοῦ τριάκοντα καὶ πέντε.

3. BHG 1458, inc. Ἐπὶ Νέρωνος τοῦ καίσαρος Ῥωμαίων ἐμαρτύρησεν, des. ἔτει τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρουσίας.

4. CPG C165.a with von Soden [140–142], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Τὸ ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κεῖσθαι αὐτοῦ τὸ ὄνομα διὰ τοῦτο δὲ ἀπὸ Σαύλου εἰς Παῦλον μετετέθη, des. εἰ μὴ ὑβρίσωμεν εἰς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ ἀμαρτάνοντες καὶ ῥαθυμοῦντες.

[65743] GA 1997 Vatican City, BAV, Pal. gr. 10, membr., 335 × 245 mm, 268 ff., linn. var., s. X/1: (1r–2r) 1, (2r–4v) 2, (4v) 3, (5r–268v) 4.

[15883] GA 619 Florence, BML, Conv. soppr. 191, ff. 72–342, membr., 337 × 245 mm, linn. var., a. 983/4¹ (342r): (72r–73r) 1, (73r–74v) 2, (74v) 3, (75r–342r) 4.

[43723] GA 1927 Moscow, ГИМ, Syn. gr. 98, ff. 5–241, membr., 345 × 265 mm, linn. var., s. X med.: (5r–241r) 4/i.m.

[67397] GA 1917 Vatican City, BAV, Vat. gr. 766, membr., 375 × 290 mm, 249 ff., linn. var., s. X/2:² (1v–2r.3r–249v) 4.

[42513] GA 1981 Milan, Biblioteca Ambrosiana, C 295 inf., membr., 355 × 275 mm, 190 ff., linn. var., s. X/2: (1r–v) 1/i.m., (1v–3v) 2, (4r) 3, (4v–190r) 4.

[49170] GA 1906 Paris, BnF, Coislin 28, ff. 8–270, membr., 378 × 272 mm, linn. var., a. 1056 (269v): (1r) 3, (1r–269v) 4.

[16129] GA 1921 Florence, BML, Plut.10.07, membr., 333 × 245 mm, 270 ff., linn. var., s. X: (3r–4r) 2/i.m., (4r) 3, (4r–269r) 4.

¹ Ff. 340–341 added s. XV.

² Ff. 1–2 added s. XII in.

[49172] GA 1970 Paris, BnF, Coislin 30, membr., 296 × 225 mm, 177 ff., linn. var., s. XI: (1r–2r) 1, (2v–4r) 2, (4r) 3, (4r–176v) 4.

[65272] GA 1946 Vatican City, BAV, Ottob. gr. 31, membr., 380 × 260 mm, 181 ff., linn. var., s. XI: (1r–181v) 4/i.m.

[65234] GA 1951 Vatican City, BAV, Chig. R.viii.55, membr., 370 × 270 mm, 158 ff., linn. var., s. XI/2: (1r–158r) 4/i.m.

[8898] GA 2817 Basel, Universitätsbibliothek, A.N.iii.11, membr., 285 × 215 mm, 387 ff., linn. var., s. XI:¹ (1r–2r) 1, (2r–4v) 2, (4v) 3, (4v–6r.8r–387v) 4/f.m.

[54307] GA 2001 Patmos, M. Ay. Ιωάννου του Θεολόγου, 63, membr., 275 × 220 mm, 236 ff., linn. var., s. XI: (1r–2v) 1, (2v–4v) 2, (5r) 3, (5r–6r.8r–235r) 4.²

[66155] GA 1968 Vatican City, BAV, Pal. gr. 423, ff. 7–8, membr., 300 × 241 mm, linn. var., s. XI: (7r–8v) 4/i.f.m.

[65114] GA 1986 Vatican City, BAV, Barb. gr. 574, membr., 345 × 265 mm, 189 ff., linn. var., s. XI: (1r–196v) 4/i.f.m.

---

¹ Ff. 292–310 replaced, s. XIII ex.

² 4 des. (II Cor.) ἐν τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ παρακλήτου τοῦ Θεοῦ τοῦ πνεύματος.

p.20.ii.β*full-page commentary; full NT text*

1. CPG C165.a with von Soden [140–142], inc. [Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Τὸ ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κείσθαι αὐτοῦ τὸ ὄνομα διατοῦτο δὲ ἀπὸ Σαύλου εἰς Παῦλον μετετέθη], **des.** εἰ μὴ ὑβρίσωμεν εἰς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ ἀμαρτάνοντες καὶ ῥαθυμοῦντες.

[16098] GA 2007 Florence, BML, Plut.09.10, membr., 302 × 224 mm, 392 ff., linn. 33, s. X/2:¹ (13r–392v) 1/i.m.

[28684] GA 1772 Athos, M. Μεγίστης Λαύρας, Λ 172, chart., 270 × 180 mm, 141 ff., linn. 39–42, s. XIII/2: (1r–141v) 1/i.m.

---

¹ Ff. 1–12 replaced, s. XIII.

p.20.iii

marginal commentary; full NT text

1. BHG 1454, inc. Παῦλος ὁ ἀπόστολος Ἑβραῖος μὲν ἦν τὸ γένος ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, des. τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος Παῦλος ὡς ἐν συντόμῳ εἰπεῖν αὐται.

2. BHG 1457b, inc. Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο καὶ ἀνῆλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, des. ἔτη ἀπὸ τῆς κλήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς τελειώσεως αὐτοῦ τριάκοντα καὶ πέντε.

3. BHG 1458, inc. Ἐπὶ Νέρωνος τοῦ καίσαρος Ῥωμαίων ἐμαρτύρησεν, des. ἔτει τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρουσίας.

4. CPG C165.a with von Soden [140–141], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Τὸ ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κεῖσθαι αὐτοῦ τὸ ὄνομα διὰ τοῦτο δὲ ἀπὸ Σαύλου εἰς Παῦλον μετετέθη, des. εἰ μὴ ὑβρίσωμεν εἰς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ ἀμαρτάνοντες καὶ ῥαθυμοῦντες.

[16128] GA 1920 Florence, BML, Plut.10.06, membr., 344 × 260 mm, 285 ff., linn. var., s. X/1: (1r–2v) **1**, (2v–4v) **2**, (4v) **3**, (5r–286r) **4**.

[58656–58657] GA 1878–1879 Sinai, Μονὴ Ἁγ. Αἰκατερίνης, Gr. 281–282, membr., 350 × 270 mm, 298+282 ff., linn. 12 (NT text), s. XI:¹ (1:27r–II.360v) **4/i.m.**

[49239] GA 1971 Paris, BnF, Coislin 95, membr., 353 × 265 mm, 348 ff., linn. var., s. XI: (1r–348r) **4/i.m.**³

[67392] GA 1914 Vatican City, BAV, Vat. gr. 761, membr., 350 × 250 mm, 266 ff., linn. var., s. X/2:⁴ (6r) **2/f.m.**,⁵ (6r–264v) **4/f.m.**⁶

[48700] and [12180] GA 1907 Oxford, Magdalen College, Gr. 7, ff. 17–54.85–122.148–170 and Cambridge, UL, Ff.1.30, ff. 20–30.39–50.62–

¹ Ff. I:1–6 replaced, chart., s. XVI; ff. II:1–2 replaced, s. XIII/2.

² The two parts of the manuscript are designated here I and II.

³ Extra scholia added by a supplementary hand, s. XI.

⁴ Ff. 1–5 and 265–266 replaced, s. XIV in.

⁵ Replacement text (1r–5v) inc. Τὸ φιλομαθὲς καὶ σπουδαῖον ἀγάμενος τῆς σῆς ἀγάπης.

⁶ Replacement text (265r–266v) des. εἰκὸς γὰρ ἦν ἀπολεῦσθαι μὲν αὐτὸν μὴ ἐληλυθέναι δὲ διὰ τι κώλυμα τάχιον.

67.72–79.82–89.93–96.99–107.112–118.123–127.129–162, membr.,
300 × 215 mm, linn. var., s. X: (I:¹17r–II:162v) 4/i.m.

[42298] GA 1941 Milan, Biblioteca Ambrosiana, B 6 inf., membr., 335
× 260 mm, 241 ff., linn. var., s. XI:² (45r–241v) 4/i.f.m.

---

¹ The two parts of the manuscript are designated here I and II.

² Ff. 1–44 replaced, chart., s. XV.

c.21.i*marginal commentary; full NT text*

1. CPG C177, [inc. Θεοῦ μὲν τοῦ Πατρὸς Κυρίου δὲ τοῦ Υἱοῦ ὥστε εἰ ἐξίσου Πατρὸς καὶ Υἱοῦ δοῦλος], des. Jc 4:11 διὰ τῶν προκειμένων σωφρονίζειν βούλεται.

[16072] GA 197bis Florence, BML, Plut. 08.14, ff. 1–19, membr., 298 × 232 mm, linn. 10 (NT text), s. X: (1r–19r) 1/i.m., unfinished.

acpr.21.ii.α

marginal commentary; full NT text

1. CPG C151, inc. Εἰ καὶ «πράξεις» τὸ βιβλίον ἐπιγέγραπται «τῶν ἀποστόλων» ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰς τοῦ Παύλου περιέχει etc. Acts 1:1 «Λόγον» εἶπε «πρῶτον» οὐκ «εὐαγγέλιον» καίτοι Παύλου «εὐαγγέλιον» αὐτὸ καλοῦντος, des. πάντα πράττειν ἐπὶ τῆ σῆ σωτηρία, οὐ τῆ σῆ δὲ μόνον ἀλλὰ καὶ τῶν συνόντων.

2. excerpt from CPG 3648, inc. Πρὶν ἐπιδημῆσαι Παῦλον ἐν τῇ Ῥώμῃ, des. ὧν ἐδήλωσεν Ἰουδαϊκῶν ἀποστόλων.

3. BHG 1454, inc. Παῦλος ὁ ἀπόστολος Ἑβραῖος μὲν ἦν τὸ γένος ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, des. τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος Παῦλος ὡς ἐν συντόμῳ εἰπεῖν αὐται.

4. BHG 1457b, inc. Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο καὶ ἀνῆλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, des. ἔτη ἀπὸ τῆς κλήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς τελειώσεως αὐτοῦ τριάκοντα καὶ πέντε.

5. BHG 1458, inc. Ἐπὶ Νέρωνος τοῦ καίσαρος Ῥωμαίων ἐμαρτύρησεν, des. ἔτει τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρουσίας.

6. CPG C165.c with von Soden [140–141], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Τὸ ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κεῖσθαι αὐτοῦ τὸ ὄνομα διὰ τοῦτο δὲ ἀπὸ Σαύλου εἰς Παῦλον μετετέθη, des. εἰ μὴ ὑβρίσωμεν εἰς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ ἁμαρτάνοντες καὶ ῥαθυμοῦντες.

7. CPG C177 with von Soden [134], inc. Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν ἰβ' φυλῶν etc. Καθολικαὶ λέγονται αὐται etc. Jc 1:1 Θεοῦ μὲν τοῦ Πατρὸς Κυρίου δὲ τοῦ Υἱοῦ ὥστε εἰ ἐξίσου Πατρὸς καὶ Υἱοῦ δοῦλος, des. οὐ γὰρ χάριν ἀπαιτεῖ ἀλλὰ ἀδικεῖσθαι ἀναισχυντεῖ.

8. [Ἀρέθα ἐπισκόπου Καισαρείας] (commentary on Rev), inc. Τινὲς τῶν ἀρχαιοτέρων νοθεύουσι ταύτην τῆς Ἰωάννου τοῦ ἡγαπημένου γλώττης, des. τὸ δὲ «ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων τῶν ἀγίων» βεβαιουῦντός ἐστιν.

[70017] GA 617 Venice, BNM, Z.546, membr., 300 × 230 mm, 268 ff., linn. 21 (NT text), s. X:¹ (1r–59v) 1, (59v–60r) 2, (60v–62v) 3, (62v–65v) 4, (65v) 5, (66r–205r) 6, (205r–236v) 7, (237r–268r) 8/i.m.

¹ Ff. 134–173 replaced, chart., s. XVI.

[14997] GA 916 Escorial, Real Biblioteca del Monasterio, X.III.3, ff. 1–32, membr., 268 × 193 mm, linn. var., s. XI: (1r–32v) 1/i.f.m.

[49792] GA 610 Paris, BnF, Grec 221, ff. 144–177, membr., 284 × 219 mm, linn. var., s. XI: (144r–177v) 7.¹

---

¹ 7 inc. Ταύτην γράφει αὐτὸς Ἰάκωβος τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. (omit. Καθολικαὶ λέγονται αὐταὶ etc.)

pr.21.ii.β

marginal commentary; full NT text

1. BHG 1454, inc. Παῦλος ὁ ἀπόστολος Ἑβραῖος μὲν ἦν τὸ γένος ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, des. τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος Παῦλος ὡς ἐν συντόμῳ εἰπεῖν αὐται.

2. BHG 1457b, inc. Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο καὶ ἀνῆλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, des. ἔτη ἀπὸ τῆς κλήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς τελειώσεως αὐτοῦ τριάκοντα καὶ πέντε.

3. BHG 1458, inc. Ἐπὶ Νέρωνος τοῦ καίσαρος Ῥωμαίων ἐμαρτύρησεν, des. ἔτει τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρουσίας.

4. CPG C165.a with von Soden [140–142], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Τίνος ἔνεκεν αὐτοῦ τὸ ὄνομα ὁ Θεὸς Σαῦλον λεγόμενον Παῦλον μετωνόμασεν, des. εἰ μὴ ὑβρίσωμεν εἰς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ ἀμαρτάνοντες καὶ ῥαθυμοῦντες.

5. Ἀρέθα ἐπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας (commentary on Rev), inc. Ὅτι τὴν πᾶσαν πραγματείαν τοῦ παρόντος βιβλίου etc. Rev 1:1 Τινὲς τῶν ἀρχαιοτέρων νοθεύουσι ταύτην τῆς Ἰωάννου τοῦ ἡγαπημένου γλώττης, des. τὸ δὲ «ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων τῶν ἀγίων» βεβαιουῦντός ἐστιν.

[18737] GA 2189 Athos, M. Βατοπεδίου, 593, ff. 1–254, membr., 260 × 210 mm, linn. var., s. X/2: (3r–4r) **2**,¹ (1r–3r.5r–254v) **4**/f.m.

[65046] GA 1952 Vatican City, BAV, Barb. gr. 503, membr., 279 × 206 mm, 267 ff., linn. var., a. 1323/4 (265r): (3r–4v.7r) **1**, (7r–8v) **2**,² (8v) **3**, (5r–6v.9r–267r) **4**.

[49793] GA 1932 Paris, BnF, Grec 222, membr., 310 × 259 mm, 227 ff., linn. var., s. XI: (2v–3r) **2**,³ (1v–2r.4r–227r) **4**.

[49795] GA 1934 Paris, BnF, Grec 224, membr., 300 × 220 mm, 282 ff., linn. var., s. XI: (1v–2v) **1**, (2v–4r) **2**, (4r) **3**, (4r–5r.8r–220v) **4**, (221r–273v) **5**.

¹ **2** des. ἐν αὐτῇ ἐμαρτύρησεν τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνησάμενος. **3** added on f. 4v by a later hand, s. XIII/2.

² **2** des. ἐν αὐτῇ ἐμαρτύρησε τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνισάμενος.

³ **2** des. τελευταῖα δὲ ὡς φασι τινὲς ἐξήκοντα καὶ ὀκτῶ χρόνων, οὗ αἱ ἐπιστολαὶ μετὰ πάσης σοφίας αἵτινες εἰσὶν αὐταὶ καθὼς ὑποτέτακται.

[49358] GA 1972 Paris, BnF, Coislin 217, ff. 16–225, membr., 277 × 210 mm, linn. var., s. XI: (17r–18r) 1, (18r–19v) 2, (19v) 3, (20r–225v) 4.

[49794] GA 1933 Paris, BnF, Grec 223, ff. 1–201, membr., 289 × 210 mm, linn. var., a. 1045 (201v): (1r–2v) 1, (2v–4v) 2, (4v) 3, (4v–201v) 4.

acpr.21.ii.γ

full-page commentary; NT text abridged

1. CPG C151, inc. Εἰ καὶ «πράξεις» τὸ βιβλίον ἐπιγέγραπται «τῶν ἀποστόλων» ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰς τοῦ Παύλου περιέχει etc. Acts 1:1 «Λόγον» εἶπε «πρῶτον» οὐκ «εὐαγγέλιον» καίτοι Παύλου «εὐαγγέλιον» αὐτὸ καλοῦντος, des. ἔτει Νέρωνος τελειοῦται ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεὶς.

2. CPG C177 with von Soden [134], inc. Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν ἰβ' φυλῶν etc. Καθολικαὶ λέγονται αὗται etc. Jc 1:1 Θεοῦ μὲν τοῦ Πατρὸς Κυρίου δὲ τοῦ Υἱοῦ ὥστε εἰ ἐξίσου Πατὴρ καὶ Υἱὸς δοῦλος, des. ταῦτα εἰπὼν εὐχῆ λοιπὸν ἐπισφραγίζει τὴν ἐπιστολήν.

3. Εὐθαλίου διακόνου (BHG 1454), inc. Παῦλος ὁ ἀπόστολος Ἑβραῖος μὲν ἦν τὸ γένος ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, des. τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος [Παῦλος] ὡς ἐν συντόμῳ εἰπεῖν αὐται.

4. BHG 1457b, inc. Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο καὶ ἀνῆλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, des. ἔτη ἀπὸ τῆς κλήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς τελειώσεως αὐτοῦ τριάκοντα καὶ πέντε.

5. BHG 1458, inc. Ἐπὶ Νέρωνος τοῦ καίσαρος Ῥωμαίων ἐμαρτύρησεν, des. ἔτει τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρουσίας.

6. excerpt from CPG 3648, inc. Πρὶν ἐπιδημῆσαι Παῦλον ἐν τῇ Ῥώμῃ, des. ὧν ἐδήλωσεν Ἰουδαϊκῶν ἀποστόλων.

7. CPG C165.d with von Soden [140–142], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Τὸ ἐξῆς «Παῦλος ἀπόστολος πᾶσι τοῖς ἐν Ῥώμῃ ἀγαπητοῖς Θεοῦ κλητοῖς ἁγίοις χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη» οἷον ὁ δεῖνα τῷ δεῖνι χαίρειν, des. εἰ μὴ ὑβρίσωμεν εἰς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ ἁμαρτάνοντες καὶ ραθυμοῦντες.

8. Ἀρέθα ἐπισκόπου Καισαρείας (commentary on Rev), inc. Ὅτι τὴν πᾶσαν πραγματείαν τοῦ παρόντος βιβλίου etc. Rev 1:1 Τινὲς τῶν ἀρχαιοτέρων νοθεύουσι ταύτην τῆς Ἰωάννου τοῦ ἡγαπημένου γλώττης, des. τὸ δὲ «ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων» βεβαιοῦντός ἐστιν.

[49790] GA 91 Paris, BnF, Grec 219, membr., 324 × 237 mm, 313 ff., linn. 40, s. XI: (1r.5r–28v) 1, (28v–61v) 2, (62r–v) 3, (62v–63r) 4, (63r–v) 5, (64r) 6, (63v–64r.69r–256v) 7,¹ (312r–313r.257r–311v) 8.²

[49794] Paris, BnF, Grec 223, ff. 202–273, membr., 289 × 210 mm, linn. 40, s. XI: (202r–231v) 1, (232r–271v) 2, (271v–272v) 3, (272v) 4/f.m., (273v) 6, (273r–v) 7/i.f.m.

---

¹ The order of the epistles is Rom, I–II Cor, Gal, Eph, Phil, Col, I–II Thess, Heb, I–II Tim, Titus, Phlm.

² 7 with full NT text.

acp.21.iii.a

full-page commentary; full NT text

1. CPG C151, inc. Εἰ καὶ «πράξεις» τὸ βιβλίον ἐπιγέγραπται «τῶν ἀποστόλων» ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰς τοῦ Παύλου περιέχει etc. Acts 1:1 «Πρῶτον λόγον» εἶπεν καὶ οὐκ «εὐαγγέλιον» καίτοι Παύλου «εὐαγγέλιον» αὐτὸ καλοῦντος, des. ἀπὸ δὲ τοῦ σωτηρίου πάθους τριάκοντα καὶ ἕξ.

2. CPG C177 with von Soden [134], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει αὐτὸς Ἰάκωβος τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:1 Θεοῦ μὲν τοῦ Πατρὸς Κυρίου δὲ τοῦ Υἱοῦ ὥστε εἰ ἐξίσου Πατὴρ καὶ Υἱὸς δοῦλος, des. ταῦτα εἰπὼν εὐχῆ λοιπὸν ἐπισφραγίζει τὴν ἐπιστολήν.

3. CPG C165.d with von Soden [140–142],¹ inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 «Παῦλος ἀπόστολος πᾶσι τοῖς ἐν Ῥώμῃ ἀγαπητοῖς Θεοῦ κλητοῖς ἀγίοις χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη» οἷον ὁ δεῖνα τῷ δεῖνι χαίρειν, des. ἧς γένοιτο μετασχεῖν καὶ ἡμᾶς διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

[49168] GA 056 Paris, BnF, Coislin 26, membr., 298 × 233 mm, 381 ff., linn. 40, s. XI: (2r–56r) 1, (56r–116r) 2, (116r–379r) 3.

[44823] GA 0142 Munich, BSB, Gr. 375, membr., 320 × 245 mm, 381 ff., linn. 40, s. XI: (1r–55r) 1, (55r–115r) 2, (115r–381r) 3.

[69506] GA 1925 Venice, BNM, Z.35, membr., 370 × 290 mm, 159 ff., linn. 40, s. XI: (1r–159v) 3/i.f.m.

[26041] GA 1066 Athos, M. Κουτλουμουσίου, 16, ff. 1–145, membr., 280 × 195 mm, linn. 31, s. XI: (1r–78v) 1/f.m., (79r–145v) 2/i.f.m.

---

¹ The prefaces have some unusual features; see A. Lorrain, *Zeitschrift für antikes Christentum* 19 (2015) 491n.26.

p.21.iii.β

marginal commentary; full NT text

1. BHG 1454, inc. Παῦλος ὁ ἀπόστολος Ἑβραῖος μὲν ἦν τὸ γένος ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, des. τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος ὡς ἐν συντόμῳ εἰπεῖν αὐται.

2. BHG 1457b, inc. Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο καὶ ἀνῆλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, des. ἔτη ἀπὸ τῆς κλήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς τελειώσεως τριάκοντα καὶ πέντε.

3. BHG 1458, inc. Ἐπὶ Νέρωνος τοῦ καίσαρος Ῥωμαίων ἐμαρτύρησεν, des. ἔτει τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρουσίας.

4. CPG C165.d with von Soden [~140.142], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 «Παῦλος ἀπόστολος πᾶσι τοῖς ἐν Ῥώμῃ ἀγαπητοῖς Θεοῦ κλητοῖς ἀγίοις χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη» οἷον ὁ δεῖνα τῷ δεῖνι χαίρειν.

[48700] and [12180] GA 1907 Oxford, Magdalen College, Gr. 7, ff. 1–16.55–84.123–147 and Cambridge, UL, Ff.1.30, ff. 1–19.31–38.51–61.68–71.80–81.90–92.97–98.108–111.119–122.128.163–171, membr., 300 × 215 mm, linn. var., s. XII in.: (I:1r–2r) **1**, (I:2r–3v) **2**, (I:3v) **3**, (I:4r–II:171v) 4/f.m.

---

¹ The two parts of the manuscript are designated here I and II.

acp.22.i.a*full-page commentary; NT text abridged*

1. CPG C155.3, des. ἀγγέλους κούφους ὠνόμασε πρὸς ἀντιδιαστολήν ὡς ἐδήλωσεν Ἰουδαϊκῶν ἀποστόλων. - Δείκνυσιν ὁ Παῦλος διατούτου ὅτι τὸ Πνεῦμα ἦν ὁ ὁ προφήτης Ἡσαΐας τεθέατο.

2. CPG C176, inc. Ὡς γὰρ οἱ τοῦ κόσμου ἐν ταῖς συγγραφαῖς ταῖς βιω-
 τικαῖς ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς ἀξιωματῶν χρηματίζειν θέλουσιν, **des.** τὴν
 ἀλήθειαν ὑποβάλλοντες καὶ τὸν φόβον τὸν αἰώνιον ἐκ πυρὸς ἀρπάζετε τοῦ
 αἰωνίου.

3. CPG C165.e, inc. Εἶδη λατρείας εἰσὶ πολλά· ὁ προσευχόμενος Θεῷ
 λατρεύει καὶ ὁ νηστείας ἐχόμενος καὶ ὁ τοῖς θεοῖς προσέχων λόγοις, **des.**
 ἀλλ' ὁ μὲν σαρκὸς ὁ τοῦ Χριστοῦ ὁ δὲ ἀμαρτίας ὁ ἡμέτερος.

[54507] Patmos, M. Αγ. Ιωάννου του Θεολόγου, 263, ff. 1-119, membr.,
 182 × 128 mm, linn. 22, s. X/1: (1r-10r) 1/i.m., (10r-29r) 2, (29r-
 119v) 3.

acpr.22.i.β

marginal commentary; full NT text

1. BHG 1459b, inc. "Ὅσοι τῆς ὄντως πάνυ πως ἀγχιθέου και θεοφιλοῦς ἀθανασίας εἰσὶν ἐρασταί, des. οἱ ἀπόστολοι διὰ Χριστὸν πολλῶν τε και μεγίστων κινδύνων.

2. von Soden [130–132], inc. «Πράξεις ἀποστόλων» τὸ βιβλίον καλεῖται ἐπειδὴ τὰς πράξεις ὁμοῦ τῶν ἀποστόλων περιέχει, des. και ἄλλους πολλοὺς ἀσθενοῦντας ἐν τῇ νήσῳ ἐθεράπευσεν ὁ Παῦλος.

3. BHG 1457, inc. Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο, des. ὕστερον ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ ἐμαρτύρησεν.

4. von Soden § 38, inc. Ἐκ πατέρων ἡμεῖς και διδασκάλων τὸν τρόπον και τὸν τύπον, des. Ἡσαΐου προφήτου· «Πορεύθητι πρὸς τόν».

5. CPG C150, inc. Ἡ τοῦ Σαββάτου ὁδὸς ὡς φησὶν Ὁριγένης ἐν τῷ ε΄ Στρωματεῖ, des. ἀγγέλους κούφους ὠνόμασεν πρὸς ἀντιδιαστολήν ὧν ἐδήλωσεν Ἰουδαϊκῶν ἀποστόλων.

6. CPG 3641, inc. Μικροῖς μὲν και μικρὰ τολμῶσιν οὐκ ἀδεές, des. και θείων μαρτυριῶν μετρίως ἐνθένδε ποιούμενος.

7. CPG C176 with von Soden [134], inc. Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:1 Τὸ αἴτιον ἡμῖν λέγει τοῦ τελείου ἔργου· τοῦτο δέ ἐστιν ἡ σωφία ἢ ἄνωθεν, des. Τὴν πορνείαν λέγει και τὴν ἀκαθαρσίαν ἣν οἱ ἀπὸ Σίμωνος ἐπετήδευον.

8. CPG 3642, inc. Τὸ φιλομαθὲς και σπουδαῖον ἀγάμενος τῆς σῆς ἀγάπης, des. και παραδόσεις πρὸς οἰκοδομὴν παραδεχόμενοι τῆς οὐρανίου βασιλείας καθίστανται κληρονόμοι.

9. BHG 1458b, inc. Ἐπὶ Νέρωνος τοῦ καίσαρος Ῥωμαίων ἐμαρτύρησεν, des. περιόδου μηνὸς Ἰουνίου εἰκοστῇ ἐνάτῃ ἡμέρᾳ.

10. CPG C165.e with prefaces, inc. Ἡ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴ ἐγράφη ἀπὸ Κορίνθου διὰ χειρὸς Τερτίου etc. Rom 1:1 Πολλοὶ δουλείας τρόποι και πάντας ἔσχεν ὁ Παῦλος· εἷς ὁ τῆς δημιουργίας, εἷς ὁ τῆς πίστεως, ἄλλος ὁ τῆς ἀποσταλῆς, des. Τί ἐστιν ἡ χάρις; Ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν και ἡ κάθαρσις.

11. CPG 7478

12. Δωροθέου ἐπισκόπου Τύρου (von Soden [168]), inc. Οὗτος ὁ προλεχθεὶς ἀοίδιμος ἀνὴρ συγγράματα διάφορα καταλέλοιπεν, des. ἐν Βρετανίᾳ ὑπ' αὐτῶν σταυρωθεὶς και τελειωθεὶς θάπτεται ἐκεῖ.

[49809] GA 82 Paris, BnF, Grec 237, membr., 206 × 160 mm, 246 ff., linn. 28 (NT text), s. X/1: (1r–3r) 1, (3r–4v) 2, (4v–5v) 3, (5v–9r) 4,

(10r–61r) 5,¹ (61v–62r) 6, (62r–88r) 7,² (88v–95v) 8, (96r) 9, (96v–217r) 10,³ (217v–242r) 11, (242v–246v) 12.

[43971] GA 462 Moscow, ГИМ, Syn. gr. 346, ff. 1–100, chart., 240 × 192 mm, linn. 25 (NT text), s. XIII ex.⁴: (1r–4r) 1, (4r–5v) 2, (5v–6v) 3, (6v–11v) 4, (12r–65v) 5,⁵ (66r–v) 6, (66v–93r) 7, (93v–100r) 8, (100r–v) 9.

---

¹ Scholia added by a supplementary hand S, s. X: inc. Καὶ πῶς ὁ Ἰωάννης ὅτι οὐκ δυνατὸν πάντα γράψαι καὶ ὅτι εἰ ἐγράφη οὐκ ἂν τὸν κόσμον, des. Ἐν ἧ γὰρ μετὰ παρρησίας λέγειν ἀλλὰ καὶ κεκολυμένος· τὴν γὰρ παρρησίαν αὐτοῦ οὐδὲν ἐνέκοψεν ἀλλὰ καὶ ἀκολύτως ἔλεγεν.

² Scholia added by a supplementary hand, s. X: inc. Ὡς γὰρ οἱ τοῦ κόσμου ἐν ταῖς συγγραφαῖς ταῖς βιωτικαῖς ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς ἀξιομάτων χρηματίζειν θέλουσιν, des. καὶ κατασπῶσιν τῶν δὲ δικαίων ἡττῶνται δι' ἀγγελικῆς συμμαχίας.

³ Scholia added by a supplementary hand, s. X: inc. Ὅτι τὸ ἀγνοεῖν τὸν μακάριον ἀπόστολον Παῦλον οὐ παρὰ, des. Τὸν μέγαν ποιμένα λέγων οὐκ ἄνθρωπον ψιλὸν καὶ ἐνταῦθα λέγει αὐτὸν εἶναι ἀλλὰ Κύριον.

⁴ Judging from the appearance of the handwriting and of the ornament, the scribe carefully imitated a tenth-century exemplar.

⁵ This manuscript is a source ('codex f') of the texts printed in C. F. Matthaei, *S. Lucae actus apostolorum*, Riga 1782, 1–4, 9–21, 299–347, 353.

acrp.22.ii

marginal commentary; full NT text

1. Δωροθέου ἐπισκόπου Τύρου (**von Soden [168]**), inc. Οὗτος ὁ προλεχθεὶς αἰοίδιμος ἀνὴρ συγγράματα διάφορα καταλέλοιπε, des. ἐν Βριτανίᾳ ὑπ' αὐτῶν σταυρωθεὶς καὶ τελειωθεὶς θάπτεται ἐκεῖ.

2. CPG C150, inc. Ἡ τοῦ Σαββάτου ὁδὸς ὡς φησὶν Ὁριγένης ἐν τῷ θ' Στρωματεῖ, des. ἀγγέλους κούφους ὠνόμασεν πρὸς ἀντιδιαστολὴν ὧν ἐδήλωσεν Ἰουδαϊκῶν ἀποστόλων.

3. CPG C176, inc. Ἐπιθυμητικῶς μὲν ἔχει ἡ ἐν ἡμῖν ψυχὴ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν οἰκειότητος, des. Ἀρχὴν αὐτῶν φησὶν τὴν εἰς τὸ εἶναι παραγωγὴν· παρήχθησαν δὲ καὶ αὐταὶ εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ὥσπερ καὶ ἡμεῖς.

4. Rev with commentary, inc. Τριμερὴ εἶναι τὴν γραφὴν καὶ ταύτης σωματόγραμμα καὶ ἡ κατ' αἴσθησιν ἱστορία, **Rev 2:17 inc.** Τοῦτ' ἔστιν ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ ἴδεν καὶ οὖς οὐκ ἤκουσεν καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, des. τὰ πάντα γὰρ τοῦ Θεοῦ ὃς τοῖς πᾶσι τὴν ἀρμόζουσαν οἴκησιν παρέχει.

5. CPG 3642, inc. Τὸ φιλομαθὲς καὶ σπουδαῖον ἀγάμενος τῆς σῆς ἀγάπης, des. καὶ παραδόσεις πρὸς οἰκοδομὴν παραδεχόμενοι τῆς οὐρανοῦ βασιλείας καθίστανται κληρονόμοι.

6. BHG 1458b, inc. Ἐπὶ Νέρωνος τοῦ καίσαρος Ῥωμαίων ἐμαρτύρησεν, des. περιόδου μηνὸς Ἰουνίου εἰκοστῆ ἑνάτῃ ἡμέρᾳ.

7. CPG C165.e, inc. Εἶδη λατρείας πολλά· καὶ γὰρ ὁ προσευχόμενος Θεῷ λατρεύει καὶ ὁ νηστεία χρώμενος καὶ ὁ τοῖς θεοῖς προσέχων λογίσις, des. Τί ἐστὶν ἡ χάρις; Ἡ ἄφεις τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ἡ κάθαρσις.

8. scholion on Jn 7:39 (Γενναδίου), inc. Δόξαν μὲν τοῦ Ἰησοῦ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν, des. πεντηκοστὴν δὲ τῆς ἀναστάσεως οὐρανόθεν ἐπὶ τοὺς τοῦ Χριστοῦ μαθητὰς κατεφοίτησεν.

[33671] GA 1870 Istanbul, Ecumenical Patriarchate, Παναγίας Καμαριώτισσας 26, membr., 320 × 230 mm, 298 ff., linn. 26 (NT text), s. X/1: (1v–8r) **1**, (9r–75v) **2**, (76r–109r) **3**, (109v.110v–142r) **4**, (143r–152r) **5**, (152v) **6**, (153v–301v) **7**, (301v) **8**.

[68692] GA 627 Vatican City, BAV, Vat. gr. 2062, ff. 1–187, membr., 270 × 205 mm, linn. 26 (NT text), s. X: (1r–v) **2/i.m.**, (2r–31v) **4**, (32r–60r) **3**, (61r–70r) **5**, (71r–187v) **7/f.m.**

acp.22.iii.a*marginal commentary; full NT text*

1. CPG C155.2, des. οικεία δυνάμει ἀσεβοῦντες οὐ Θεὸν ἀλλὰ ἄνθρωπον τῆς ἑαυτῶν οὐσίας οὐκ αἰδοῦνται κηρύττειν.

2. CPG C176 with von Soden [134], inc. Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:1 Τῶν πεπιστευκότων Ἰουδαίων, des. ἔνθα ἑαυτὸν ἐρριζωμένον εἰδὼς ὁ ἅγιος ἔλεγεν· «ἐγὼ δὲ ὡσεὶ ἐλαία κατάκαρπος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ».

3. CPG C165.e with von Soden [140], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Ὡς ἔξαγορασθεὶς ὑπ' αὐτοῦ. - Ἐκάλεσε γὰρ αὐτὸν οὐρανόθεν. Etc. Εἶδη λατρείας πολλά· καὶ γὰρ ὁ προσευχόμενος Θεῷ λατρεύει καὶ ὁ νηστεία χρώμενος καὶ τοῖς θείοις προσέχων λογίοις, des. διὰ τῆς οἰκίας ῥαθυμίας ἀπέδοτο καὶ μιᾶς ἡδονῆς μικρᾶς τὴν μεγίστην δόξαν ἐπώλησε τοῦτο βδελλυροῦ τοῦτο ἀκαθάρτου.

4. Rev without commentary

[15244] GA 920 Escorial, Real Biblioteca del Monasterio, Ψ.III.18, membr., 229 × 170 mm, 239 ff., linn. 25 (NT text), s. X/1: (1r-44v) 1/i.m.,¹ (44v-74r) 2, (74v-213v) 3,² (214r-239v) 4/f.m.

¹ Extra commentary added s. XII/1, des. πάντως γὰρ οἶα τὰ πρότερα τοιαῦτα ἔσχε καὶ τὰ μετὰ τοῦτο.

² Extra commentary added s. XII/1, inc. ...] ἵνα μὴ δὲ ἐν τούτῳ τῶν ἀποστόλων ἔλαττον ἔχη ἐκείνων μετονομασθέντων, des. οὗτος γὰρ ποιήσει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ὃ ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ κατηρτισμένος.

acp.22.iii.β*marginal commentary; full NT text*

1. CPG C150, inc. [Ἡ τοῦ Σαββάτου ὁδὸς ὡς φησὶν Ὁριγένης ἐν τῷ ἐ΄ Στρωματεί], *des.* ἀγγέλους κούφους ὠνόμασεν πρὸς ἀντιδιαστολὴν ὧν ἐδήλωσεν Ἰουδαϊκῶν ἀποστόλων.

2. CPG C176 with von Soden [134], inc. Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:1 Τῶν πεπιστευκότων Ἰουδαίων, *des.* ἔνθα ἑαυτὸν ἐρριζωμένον εἰδὼς ὁ ἅγιος ἔλεγεν· «ἐγὼ δὲ ὡσεὶ ἐλαία κατάκαρπος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ».

3. CPG C165.e with von Soden [140], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Εἶδη λατρείας πολλά· καὶ γὰρ ὁ προσ[ευχόμενος Θεῷ λατρεύει καὶ ὁ νηστεία χρώμενος] καὶ τοῖς θείοις προσέχων λογίοις, *des.* [Τί ἐστὶν ἡ χάρις; Ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ἡ κάθαρσις].

[12109] GA 1277 Cambridge, UL, Add. 3046, ff. 25–312, membr., 200 × 160 mm, linn. 18-19, s. XI: (25r–102r) 1/i.m., (102v–144v) 2, (144v–312v) 3/f.m.

acp.22.iv*marginal commentary; full NT text*

1. CPG C150, inc. Ἡ τοῦ Σαββάτου ὁδὸς ὡς φησὶν Ὁριγένης ἐν τῷ πέμπτῳ Σπρωματεῖ, Acts 28:15 des. Τριῶν καπηλίων.

2. CPG C176 with von Soden [134], inc. Ταύτην γράφει αὐτὸς ὁ Ἰάκωβος τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:1 Τῶν πεπιστευκότων Ἰουδαίων. - Πνευματικῆς καὶ οὐκ ἀνθρωπίνης, des. ἡ πάλιν ἢ κατὰ τὴν ἀξίαν τῆς χάριτος τάξις τῆς στάσεως.

3. CPG C165.e with von Soden [140–141], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Περιέχει ἡ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴ κατήχησιν εἰς Χριστὸν etc. Rom 1:1 Πανταχοῦ κλητὸν ἑαυτὸν καλεῖ δεικνὺς τὴν οἰκείαν εὐγνωμοσύνην, des. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἐν ταῖς Πράξεσι κεῖται.

[15945] GA 457 Florence, BML, Plut.04.29, membr., 260 × 195 mm, 294 ff., linn. 19, s. X: (1r–80r) 1/i.m., (80v–117v) 2, (118r–294r) 3.

acr.22.v

marginal commentary; full NT text

1. CPG C150, inc. [Ἡ τοῦ Σαββάτου ὁδὸς ὡς φησὶν Ὁριγένης ἐν τῷ ἐ΄ Στρωματεΐ], *des.* ἀγγέλους κούφους ὠνόμασεν πρὸς ἀντιδιαστολήν ὧν ἐδήλωσεν Ἰουδαϊκῶν ἀποστόλων.

2. CPG C176 with von Soden [134], inc. Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν *etc.* Jc 1:1 Ἐκαστος τῶν ἀποστόλων ἐπιστέλλων προοίμιον τῆς ἐπιστολῆς τὸ ἀξίωμα ἑαυτοῦ ποιεῖται, *des.* οὐ γὰρ χάριν ἀπαιτεῖ ἀλλὰ ἀδικεῖσθαι διαβεβαιοῦται.

3. Rev with commentary, Rev 2:27 inc. Τοὺς μὲν πιστοὺς ποιμανεῖ τοὺς δὲ ἀπίστους συντρίβει, *des.* (Εἰρηναίου) τὰ πάντα γὰρ τοῦ Θεοῦ ὅς τοῖς πᾶσι τὴν ἀρμόζουσαν οἴκησιν παρέχει.

[26107] GA 1859 Athos, M. Κουτλουμουσίου, 82, membr., 330 × 245 mm, 145 ff., linn. var., s. XI/2:¹ (9r–70v) 1/i.m., (71r–121v) 2, (121v–145r) 3.

---

¹ Ff. 1–8 replaced, s. XIV.

acp.22.vi

marginal commentary; full NT text

1. **von Soden [130–132]**, inc. Ἐστὶν ὁ διηγούμενος τὰς πράξεις, des. καὶ ἄλλους πολλοὺς ἀσθενοῦντας ἐν τῇ νήσῳ ἐθεράπευσεν ὁ Παῦλος.
2. **BHG 1457**, inc. Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο, des. ὕστερον ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ ἐμαρτύρησεν.
3. **BHG 1459b**, inc. Ὅσοι τῆς ὄντως πάνυ πως ἀγχιθέου καὶ θεοφιλοῦς ἀθανασίας εἰσὶν ἐρασταί, des. οἱ ἀπόστολοι διὰ Χριστὸν πολλῶν τε καὶ μεγίστων κινδύνων.
4. **von Soden § 38**, inc. Ἐκ πατέρων ἡμεῖς καὶ διδασκάλων τὸν τρόπον καὶ τὸν τύπον, des. Εὐθάλιος ἐξεθέμην καὶ ἔγραψα ἐν Κυρίῳ. Στιχῶν ροε΄.
5. **BHG 1459**, inc. Ἐπὶ Νέρωνος καίσαρος Ῥωμαίων ἐμαρτύρησεν, [des. ὡς εἶναι τὰ πάντα ἀπὸ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν παρουσίας μέχρι τοῦ προκειμένου ἔτους ἔτη υξβ΄.]
6. **Acts with two scholia**: Ἡ τοῦ Σαββάτου ὁδὸς ὀκτακοσίων πήχεων ὑπῆρχε etc., Acts 17:28 Ἀράτου ἀστρονόμου καὶ Ὀμήρου ποιητοῦ.
7. **Cath with von Soden [134]** (inc. Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν) and without commentary
8. **BHG 1455b.1456b**, inc. Παῦλος ὁ ἀπόστολος Ἑβραῖος μὲν ἦν τὸ γένος ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, des. καὶ παραδόσεις πρὸς οἰκοδομὴν παραδεχόμενοι τῆς οὐρανίου βασιλείας κληρονόμοι καθίστανται.
9. **CPG C165.e with von Soden [140–141]**, inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Τὸ ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κεῖσθαι αὐτοῦ τὸ ὄνομα, des. Phlm 1:20 Θεοδ(ώρου). Ἀντὶ τοῦ «ἀπολαύσαιμί σου» τῶν ἐν Χριστῷ κατορθωμάτων. Ἰδοίμι σε πλουτοῦντα ἐν ἅπασιν τοῖς πνευματικοῖς ἀγαθοῖς.¹

[53926] and [46612] GA 1885 Paris, BNF, Suppl. gr. 1262 and New York, Metropolitan Museum of Art, inv. 1991.232.15, membr., 247 × 182 mm, 396 + 1 ff., linn. 20 (NT text), a. 1101 (P:34r): (P:17r–19v) 1, (P:20r–21v) 2, (P:22r–27r) 3, (P:27v–33r) 4, (P:33v) 5/f.m., (P:34r–130v) 6, (P:131r–173v) 7, (P:174r–181r) 8, (P:181r–339v.NY:1r-v.P:340r–395v) 9.

¹ The order of the epistles is Rom, I–II Cor, Gal, Eph, Phil, Col, I–II Thess, Heb, I–II Tim, Titus, Phlm.

acpr.22.vii*marginal commentary; full NT text*

1. von Soden [130–132].BHG 1455b.1456b, inc. Ἐστὶν ὁ διηγου-
μενος τὰς πράξεις.

2. CPG C151, inc. Acts 7:53 Ἀντὶ τοῦ «κατὰ τὰς διαταγὰς» καθὼς
ἐκεῖνοι διετάξαντο τῷ Μωϋσῇ ὀφθέντες ἐν τῇ βάρῃ καὶ ἐν τῷ ὄρει, des.
Acts 28:15 τῇ Ῥωμαίων φωνῇ οὕτως ὀνομαζόμενα.

3. CPG C176 with von Soden [134], inc. Ταύτην γράφει αὐτὸς ὁ
Ἰάκωβος τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:5 Πνευματικῆς οὐκ ἀν-
θρωπίνης δηλονότι, des. Jd 1:4 τὴν ἑαυτῶν ἀπεπλήρουν ἀκρασίαν παρα-
νόμους μίξεις ἐργαζόμενοι.

4. CPG C165.e with von Soden [140–141], inc. Ταύτην
ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Τὸ
ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κείσθαι αὐτοῦ τὸ ὄνομα, des. τῷ εὐεργέτῃ τῶν
ἡμετέρων ψυχῶν μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ
καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

5. Rev with scholia, inc. Rev 1:20 Ἐπειδήπερ φῶς ἀληθινὸν ὁ
Χριστὸς τούτου χάριν λύχνοι οἱ τὸν αὐτοῦ πλουτοῦντες φωτισμόν, des.
Rev 19:10 Μὴ προσκύνει μὲν φησὶ ὁ θεῖος ἄγγελος μὴ δὲ τῷ συνδούλῳ
προσκύνει ἀλλὰ τῷ Θεῷ τῷ τὰ πάντα δίδοντι.

6. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἐκ διαφορῶν λόγων συντεθὲν παρὰ Θεο-
δώρου Μαγίστρου (**BHG 1463**)

[49664] GA 468 Paris, BNF, Grec 101, chart., 227 × 158 mm, 200 ff.,
linn. 28 (NT text), s. XIII/2: (1r–5v) 1/f.m., (6r–48v) 2, (48v–70r) 3,
(70r–179v) 4, (181r–199r) 5, (199r–200v) 6/f.m.

acp.23.i

marginal commentary; full NT text

1. BHG 1459b, inc. "Οσοι τῆς ὄντως πάνυ πως ἀγχιθέου και θεοφιλοῦς ἀθανασίας εἰσὶν ἐρασταί, des. οἱ ἀπόστολοι διὰ Χριστὸν πολλῶν τε και μεγίστων κινδύνων.

2. von Soden [130–132], inc. «Πράξεις ἀποστόλων» τὸ βιβλίον καλεῖται ἐπειδὴ τὰς πράξεις ὁμοῦ τῶν ἀποστόλων περιέχει, des. και ἄλλους πολλοὺς ἀσθενοῦντας ἐν τῇ νήσῳ ἐθεράπευσεν ὁ Παῦλος.

3. von Soden § 38, inc. 'Ἐκ πατέρων ἡμεῖς και διδασκάλων τὸν τρόπον και τὸν τύπον, des. λς' Μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνήχθη μὲν ἐν πλοίῳ παρακεχημακότει ἐν τῇ νήσῳ Ἀλεξανδρινῶ.

4. Acts originally without commentary

5. CPG 3641, inc. Μικροῖς μὲν και μικρὰ τολμῶσιν οὐκ ἀδεές, des. και θείων μαρτυριῶν μετρίως ἐνθένδε ποιούμενος.

6. Cath with von Soden [134] (inc. 'Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν) and originally without commentary

7. excerpt from CPG 3761, inc. [Παῦλος ὁ ἀπόστολος γέγονεν ἀπὸ Τάρσου τῆς Κιλικίας], des. ὡς εἶναι κατὰ τὴν ἐν σαρκὶ ὁμόχρονον τοῦ Κυρίου.

8. excerpt from CPG 2249, inc. 'Ἐπειδὴ ταύτας αὐτὸς ὁ ἀπόστολος ἰδία ἐπιστέλλει και διὰ τούτων, des. ὡς ἐστὶν ἀπ' αὐτῶν τὸν ἐντυγχάνοντα καταμαθεῖν.

9. CPG 3642, inc. Τὸ φιλομαθὲς και σπουδαῖον ἀγάμενος τῆς σῆς ἀγάπης, des. και παραδόσεις πρὸς οἰκοδομὴν παραδεχόμενοι τῆς οὐρανοῦ βασιλείας κληρονόμοι καθίστανται.

10. BHG 1459, inc. 'Ἐπὶ Νέρωνος τοῦ καίσαρος Ῥωμαίων ἐμαρτύρησεν, des. ὡς εἶναι τὰ πάντα ἀπὸ τῆς τοῦ Σωτήρος ἡμῶν παρουσίας μέχρι τοῦ προκειμένου ἔτους ἔτη υξβ'.

11. von Soden [140] for Rom, inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακὼς Ῥωμαίους, des. εἰς τὰ ἦθη διδάξας τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

12. Inc. Εἰς τὸ τῆς μανίας ἀκρότατον ὁ Νέρων ἀφικόμενος ἀνεῖλε μὲν Ἀγριππίναν, des. ὡς εἶναι και αὐτοῦ τὸν ἅπαντα χρόνον τοῦ τε κηρύγματος και τῆς κλήσεως ἔτη πέντε και τριάκοντα.

13. BHG 1454, inc. Παῦλος ὁ ἀπόστολος Ἑβραῖος μὲν ἦν τὸ γένος ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, des. τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος Παῦλος ὡς ἐν συντόμῳ εἰπεῖν αὐται.

14. BHG 1457b, inc. Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο καὶ ἀνῆλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, des. ἔτη ἀπὸ τῆς κλήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς τελειώσεως τριάκοντα καὶ πέντε.

15. BHG 1458, inc. Ἐπὶ Νέρωνος τοῦ καίσαρος Ῥωμαίων ἐμαρτύρησεν, des. ἔτει τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρουσίας.

16. CPG C165.a with von Soden [140–142], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Τὸ ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κείσθαι αὐτοῦ τὸ ὄνομα διατοῦτο δὲ ἀπὸ Σαύλου εἰς Παῦλον μετετέθη, des. εἰ μὴ ὑβρίσωμεν εἰς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ ἀμαρτάνοντες καὶ ῥαθυμοῦντες.

[54259] GA 1162 Patmos, M. Αγ. Ιωάννου του Θεολόγου, 15, membr., 312 × 230 mm, 356 ff., linn. 36 × 2 (ff. 1–87) and linn. var. (ff. 88–354), s. XI/1: (1r–2v) **1**, (4v–6r) **2**, (6r–8v) **3**, (9r–44r) **4**,¹ (44r–v) **5**, (46v–65v) **6**,² (marg.65v) **7**, (65v) **8**, (65v–71r) **9**, (71r–v) **10**, (79v–81r) **11**, (81r–v) **12**,³ (82r–83v) **13**, (83v–85v) **14**, (85v–86r) **15**, (86r–354r) **16**.

---

¹ CPG C156 added by a supplementary hand, s. XI/2: inc. Τουτέστι πνευματικὰ πρὸς αὐτοὺς εἰπὼν ῥήματα οὐδὲν ἀνθρώπινον ἢ τοῦτο ὅτι διὰ Πνεύματος αὐτοῖς ἐνετείλατο. - Πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει. τὸν γὰρ παθόντα λέγει καὶ τὰ θαῦματα πεποιηκῆναι καὶ ἑαυτὸν ἐγγηγεκῆναι ἐκ νεκρῶν. - Acts 21:38 des. ταῖς ὑπὸ Ῥωμαίων σκίαις καλουμέναις ἀφ' ὧν καὶ τὴν προσηγορίαν οἱ ληστεύοντες ἔλαβον.

² CPG C175 added by a supplementary hand, s. XI/2: inc. Εἰς τελειότητα τὴν κατ' ἀνδρείαν καὶ καρτερίαν προτρέπων ἀκολούθως ἀδελφοὺς ὀνομάζει, des. «ἐγὼ δὲ ὡς ἡ ἐλαία ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ [Θεοῦ]».

³ **7** and **12** added by a supplementary hand, s. XI/2.

ap.23.ii

marginal commentary; full NT text

1. BHG 1459b, inc. [Ὅσοι τῆς ὄντως πάνυ πως ἀγχιθέου καὶ θεοφιλοῦς ἀθανασίας εἰσὶν ἐρασταί], des. οἱ ἀπόστολοι διὰ Χριστὸν πολλῶν τε καὶ μεγίστων κινδύνων.

2. von Soden [130–132], inc. «Πράξεις ἀποστόλων» τὸ βιβλίον καλεῖται ἐπειδὴ τὰς πράξεις ὁμοῦ τῶν ἀποστόλων περιέχει, des. καὶ ἄλλους πολλοὺς ἀσθενοῦντας ἐν τῇ νήσῳ ἐθεράπευσεν ὁ Παῦλος.

3. BHG 1457, inc. Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο, des. ὕστερον ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ ἐμαρτύρησεν.

4. von Soden § 38, inc. Ἐκ πατέρων ἡμεῖς καὶ διδασκάλων τὸν τρόπον καὶ τὸν τύπον, des. πεντάκι δ' αὖ χίλια τὸ Πί μέσσον ἡνίκ' ἔχη τὸ Χί.

5. CPG C156, inc. Τὸν παθόντα λέγει καὶ τὰ θαῦματα πεποιηκέναι. - Συνεσθίων καὶ πίνων τοῦτ' ἔστιν κοινωνῶν ἄλλων, κοινωνῶν τραπέζης, Acts 17:22–23 des. «Δεισιδιαμονεστέρους» ἀντὶ τοῦ «εὐλαβεστέρους» ἐχρήσατο τῇ λέξει. - Θεοῖς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης καὶ Λιβίης Θεῶ ἀγνώστῳ καὶ ξένῳ.

6. CPG 3642, inc. Τὸ φιλομαθὲς καὶ σπουδαῖον ἀγάμενος τῆς σῆς ἀγάπης, des. [καὶ παραδόσεις πρὸς οἰκοδομὴν παραδεχόμενοι τῆς οὐρανοῦ βασιλείας καθίστανται κληρονόμοι].

[63376] GA 1764 Tirana, Arkivi Qëndror i Shtetit, f. 488, dos. 17, membr., 220 × 155 mm, 99 ff., linn. 17 (NT text), s. X/2: (1r–3v) 1/i.m., (3v–6r) 2, (6r–7r) 3, (7r–13v) 4, (14r–99r) 5, (99v) 6/f.m.

acp.23.iii

marginal commentary; full NT text

1. BHG 1459b, inc. "Οσοι τῆς ὄντως πάνυ πως ἀγχιθέου και θεοφιλοῦς ἀθανασίας εἰσὶν ἐρασταί, *des.* οἱ ἀπόστολοι διὰ Χριστὸν πολλῶν τε και μεγίστων κινδύνων.

2. von Soden [130–132], inc. «Πράξεις ἀποστόλων» τὸ βιβλίον καλεῖται ἐπειδὴ τὰς πράξεις ὁμοῦ τῶν ἀποστόλων περιέχει, *des.* και ἄλλους πολλοὺς ἀσθενοῦντας ἐν τῇ νήσῳ ἐθεράπευσεν ὁ Παῦλος.

3. BHG 1457, inc. Ἀπὸ Δαμασκού ἤρξατο, *des.* ὕστερον ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ ἐτελειώθη διὰ τοῦ μαρτυρίου.

4. von Soden § 38, inc. Ἐκ πατέρων ἡμεῖς και διδασκάλων τὸν τρόπον και τὸν τύπον.

5. CPG C156, inc. Πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει· τὸν γὰρ παθόντα λέγει και τὰ θαῦματα πεποιηκῆναι και ἑαυτὸν ἐγγηγεκῆναι ἐκ νεκρῶν, *des.* οἰκεία δυνάμει ἀσεβοῦντες οὐ Θεὸν ἀλλὰ ἄνθρωπον τῆς ἑαυτῶν οὐσίας οὐκ αἰδοῦνται κηρύττειν.

6. CPG 3641, inc. Μικροῖς μὲν και μικρὰ τολμῶσιν οὐκ ἀδεές, *des.* και θείων μαρτυριῶν μετρίως ἐνθένδε ποιούμενος.

7. CPG C182.1 with von Soden [134], inc. Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:1 Οὐκ ἀδελφὸς ἐνομιζέτο. - Τῶν πεπιστευκότων Ἰουδαίων, *des.* Ὡς οἶμαι οὗτος ἐστὶν ὁ τοὺς ἀργυρεῖς ναοῦ ποιῶν τῆς Ἀρτεμίδος ὁ στασιάζας ποτε κατὰ Παύλου τοῦ ἀποστόλου.

8. CPG 3642, inc. Τὸ φιλομαθὲς και σπουδαῖον ἀγάμενος τῆς σῆς ἀγάπης, *des.* και παραδόσεις πρὸς οἰκοδομὴν παραδεχόμενοι τῆς οὐρανοῦ βασιλείας καθίστανται κληρονόμοι.

9. BHG 1459, inc. Ἐπὶ Νέρωνος τοῦ καίσαρος Ῥωμαίων ἐμαρτύρησεν, *des.* ὡς εἶναι τὰ πάντα ἀπὸ τῆς τοῦ Σωτήρος ἡμῶν παρουσίας μέχρι τοῦ προκειμένου ἔτους ἔτη υξβ'.

10. excerpt from CPG 2249, inc. Ἐπειδὴ ταύτας αὐτὸς ὁ ἀπόστολος ἰδία ἐπιστέλλει και διὰ τούτων, *des.* ὡς ἐστὶν ἀπ' αὐτῶν τὸν ἐντυγχάνοντα καταμαθεῖν.

11. CPG C165.e with von Soden [140–141], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους, *inc.* Ἐκάλεισεν γὰρ αὐτὸν οὐρανόθεν. - «Αφορίσατε» γὰρ «δὴ μοι τὸν Βαρνάβαν και

Παῦλον» ἔφη τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, des. Οὐ γὰρ διέλειπεν αἰῶνάς τε οὐχ
ὑπῆρχεν.¹

[68600] GA 1845 Vatican City, BAV, Vat. gr. 1971, membr., 172 × 135
mm, 247 ff., linn. 31 × 2 (NT text), s. XI/1: (30r–32v) **1**, (36r–37r) **2**,
(37r–38r) **3**, (38r–41v) 4/f.m., (42r–90r) **5**, (90v–91r) **6**, (93r–117v) **7**,
(118r–123v) **8**, (123v–124r) **9**, (132r) **10**, (132v–246v) **11**.

---

¹ The order of the epistles is Rom, I–II Cor, Gal, Eph, Phil, Col, I–II
Thess, Heb, I–II Tim, Titus, Phlm.

acpr.23.iv

marginal commentary; full NT text

1. BHG 1459b, inc. Ὅσοι τῆς ὄντως πάνυ πως ἀγχιθέου καὶ θεοφιλοῦς ἀθανασίας εἰσὶν ἐρασταί, *des.* οἱ ἀπόστολοι διὰ Χριστὸν πολλῶν τε καὶ μεγίστων κινδύνων.

2. von Soden [130–132], inc. «Πράξεις ἀποστόλων» τὸ βιβλίον καλεῖται ἐπειδὴ τὰς πράξεις ὁμοῦ τῶν ἀποστόλων περιέχει, *des.* καὶ ἄλλους πολλοὺς ἀσθενοῦντας ἐν τῇ νήσῳ ἐθεράπευσεν ὁ Παῦλος.

3. BHG 1457, inc. Ἀπὸ Δαμασκού ἤρξατο, *des.* ὕστερον ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ ἐμαρτύρησεν.

4. von Soden § 38, inc. Ἐκ πατέρων ἡμεῖς καὶ διδασκάλων τὸν τρόπον καὶ τὸν τύπον, *des.* ἄτινα τὰς σημειώσεις ἔχουσιν τὰς διὰ τοῦ κινναβάρως.

5. glossary, inc. Ὅπανόμενος· ὀρώμενος, φαινόμενος, *des.* ἱερόν· οἶκος θεοῦ.

6. Acts with two scholia: Τοσοῦτον ἦν τὸ διάστημα ὅσον δυνατὸν ἦν τὸν Ἰουδαῖον περιπατεῖν ἐν Σαββάτῳ. Ἡ τοῦ Σαββάτου ὁδὸς ὡς φησὶν Ὀριγένης etc. - Acts 2:33 Σημαιοτέον ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὑποδείκνυσιν ὁραθέν.

7. CPG 3641, inc. Μικροῖς μὲν καὶ μικρὰ τολμῶσιν οὐκ ἀδεές, *des.* καὶ θείων μαρτυριῶν μετρίως ἐνθένδε ποιούμενος.

8. Cath with scholia and von Soden [134], inc. Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:1 Ὅτι Ἠγήσιππος φησὶ ὡς ἀπεσκληκέμαι τὰ γόνατα αὐτοῦ δίκην καμήλου διὰ τὸ αἰεὶ κάμπτειν etc. Ἰακώβ πτερνίζων τὰ πάθη οἶνον καὶ σίκερα οὐκ ἔπιεν, *des.* Τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἐφέσῳ.

9. CPG 3642, inc. Τὸ φιλομαθὲς καὶ σπουδαῖον ἀγάμενος τῆς σῆς ἀγάπης, *des.* καὶ παραδόσεις πρὸς οἰκοδομὴν παραδεχόμενοι τῆς οὐρανοῦ βασιλείας καθίστανται κληρονόμοι.

10. BHG 1458, inc. Ἐπὶ Νέρωνος τοῦ καίσαρος Ῥωμαίων ἐμαρτύρησεν, *des.* ἔτει τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρουσίας.

11. excerpt from CPG 2249, inc. Ἐπειδὴ ταύτας αὐτὸς ὁ ἀπόστολος ἰδία ἐπιστέλλει καὶ διὰ τούτων, *des.* ὡς ἐστὶν ἐπ' αὐτῶν τὸν ἐντυγχάνοντα καταμαθεῖν.

12. CPG C165.e with von Soden [140], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 9:32 Καθὼς γέγραπται «ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιών λίθον προσκόμματος», *des.* Οἶον λαλοῦντα· κηρύσσοντα. - Ἀβραὰμ καὶ Λώτ.

- 13.** excerpt from **BHG 1710**, inc. Ἀνὴρ μικρομεγέθης ψιλὸς τῆ κεφαλῆ, des. ποτὲ δὲ ὡς ἀγγέλου πρόσωπον ἐπέϊχεν.
- 14.** Ἀρέθα ἐπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας (preface to **Rev**), inc. Ὅτι τὴν πᾶσαν πραγματείαν τοῦ παρόντος βιβλίου εἰς εἰκοσιτέσσαρας λόγους, des. οἱ ἐκκλησιαστικοὶ πατέρες ἐχέγγυοι πιστώσασθαι.
- 15.** **Rev** without commentary
- 16.** Synodicon of Orthodoxy, inc. Προφητικαῖς ἐπόμενοι ῥήσεσιν, des. τῶν θεοειδῶν ἀγγέλων καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἀμήν.
- 17.** synopsis of the seven Ecumenical Councils, inc. Χρὴ γινώσκειν ὅτι ἑπτὰ ἅγιοι οἰκουμενικαὶ εἰσὶ σύνοδοι, des. τὰ δέξαντα καλῶς ἔχειν διατυπώσασαι.
- 18.** canonical instruction, inc. Ἀρχὴ τῶν νηστείων καθὼς γέγραπται, des. σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἐπιστώθης καὶ ἔμαθες εὐχόμενος ὑπὲρ ἡμῶν, ἀμήν.
- 19.** Πέτρου Ἐξήγητοῦ (**BHG 1056k**)
- 20.** τοῦ αὐτοῦ Πέτρου (**BHG 154n**)
- 21.** Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ (from **CPG 7707.7**), inc. Ἰστέον ὅτι-περ λεπτὰ καλοῦνται τὰ ἀσσάρια, des. γινόμενα ἐν χρυσῷ νομίσματα ἑκατόν.
- 22.** von Soden [153]
- 23.** Χρυσοστόμου (von Soden [156]), inc. Ὅτι τέσσαρες Μαρίαὶ ἐμφέρονται διαφόρως ἐν τοῖς θείοις εὐαγγελίοις, des. ἡ σώφρων ἢ τοῦ Λάζαρου ἀδελφή.
- 24.** Χρυσοστόμου (von Soden [158])

[39067] GA 203 London, BL, Add. 28816, membr., 295 × 215 mm, 149 ff., linn. 32-33 (NT text), a. 1111 (139v, 149v): (1r-2v) **1**, (2v-3v) **2**, (3v-4r) **3**, (4r-6r) **4**, (6r-v) **5**, (7r-38r) **6**, (38r-v) **7**, (38v-54v) **8**, (54v-58r) **9**, (58r-v) **10**, (58v) **11**, (58v-124v) **12**, (124v) **13**, (125r) **14**, (126r-139r) **15**, (140r-143r) **16**, (143v-147r) **17**, (147r-v) **18**, (147v-148v) **19**, (148v-149r) **20**, (149r) **21**, (149r) **22**, (149r-v) **23**, (149v) **24**.

acp.23.v

full-page commentary; full NT text

1. von Soden [130–132], inc. «Πράξεις ἀποστόλων» τὸ βιβλίον καλεῖται ἐπειδὴ τὰς πράξεις ὁμοῦ τῶν ἀποστόλων περιέχει, des. καὶ ἄλλους πολλοὺς ἀσθενοῦντας ἐν τῇ νήσῳ ἐθεράπευσεν ὁ Παῦλος.

2. BHG 1457, inc. Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο, des. ὕστερον ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ ἐμαρτύρησεν.

3. von Soden § 38, inc. Ἐκ πατέρων ἡμεῖς καὶ διδασκάλων τὸν τρόπον καὶ τὸν τύπον, des. ἄτινα τὰς σημειώσεις ἔχουσιν διὰ κινναβάρεως Εὐθάλιος ἐξεθέμην καὶ ἔγραψα ἐν Κυρίῳ.

4. CPG C152, inc. Οὗτος ὁ μακάριος Λουκάς μαθητὴς ἦν Παύλου etc. Acts 1:1 Ἀναμιμνήσκει τὸν Θεόφιλον τοῦ εὐαγγελίου ὥστε τὴν οἰκίαν ἀκρίβειαν ἐνδείξασθαι, des. καὶ τῷ ἰγ' ἔτει Νέρωνος τελειοῦται ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεῖς.

5. CPG C175 with von Soden [134], inc. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸς ὁ Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:1 Εἰς τελειότητα ἀνδρείαν καὶ καρτερίαν προτρέπων ἀκολούθως ἀδελφούς ὀνομάζει, des. ἀπὸ Σίμωνος καὶ τῶν ὁμοίων ἐπετήδευον κατὰ τοὺς προειρημένους λόγους.

6. CPG 3642, inc. Τὸ φιλομαθὲς καὶ σπουδαῖον ἀγάμενος τῆς σῆς ἀγάπης, des. καὶ παραδόσεις πρὸς οἰκοδομὴν παραδεχόμενοι τῆς οὐρανοῦ βασιλείας κληρονόμοι καθίστανται.

7. BHG 1458, inc. Ὡς δὲ ἐπὶ Νέρωνος τοῦ καίσαρος Ῥωμαίων ἐμαρτύρησεν, des. ἔτει τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρουσίας.

8. excerpt from CPG 2249, inc. Ταύτας ὁ αὐτὸς ἀπόστολος ἰδία ἐπιστέλλει καὶ διὰ τούτων, des. ὡς ἐστὶν ἀπ' αὐτῶν τῶν ἐντυγχανόντων καταμαθεῖν.

9. CPG 6209 with von Soden [140]

[53963] GA 2242 Paris, BnF, Suppl. gr. 1299, membr., 205 × 155 mm, 394 ff., linn. 20–25, s. XIII in.¹: (1r–3v) **1**, (3v–5r) **2**, (5v–11r) **3**, (11r–151v) **4**, (152r–206v) **5**, (206v–213v) **6**, (213v) **7**, (214v) **8**, (214v–394v) **9/f.m.**

¹ South-Italian hand (a peculiar form of *scrittura 'di Reggio'*).

acp.23.vi

full-page commentary; full NT text

1. BHG 1459b, inc. "Ὅσοι τῆς ὄντως πάνυ πως ἀγχιθέου και θεοφιλοῦς ἀθανασίας εἰσὶν ἐρασταί, des. οἱ ἀπόστολοι διὰ Χριστὸν πολλῶν τε και μεγίστων κινδύνων.

2. von Soden § 38, inc. Ἐκ πατέρων ἡμεῖς και διδασκάλων τὸν τρόπον και τὸν τύπον, des. τὰς ἐν μέρει τούτων ἐχομένας ὑποδιαίρέσεις ἐσημειωσάμεθα.

3. BHG 1456b, inc. Ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην ἐν βραχὺ και τὸν χρόνον ἐπισημειώσασθαι τοῦ κηρύγματος Παύλου, des. και πιστοὶ ταῖς τῶν πατέρων διδασκαλίαις καθίστανται κληρονόμοι.

4. CPG C152, inc. Οὗτος ὁ μακάριος Λουκᾶς μαθητῆς ἦν Παύλου etc. Acts 1:1 Ἀναμιμνήσκει τὸν Θεόφιλον τοῦ εὐαγγελίου ὥστε τὴν οἰκείαν ἀκρίβειαν ἐνδείξασθαι, des. και ἐρεθίζων και δεικνὺς ὅτι ἐὰν ἐπιστρέψωσιν ἰάσεται αὐτούς.

5. BHG 1458b, inc. Ἐπὶ Νέρωνος καίσαρος Ῥωμαίων ἐμαρτύρησεν, des. περιόδου μηνὸς Ἰουνίου εἰκοστῇ ἐνάτῃ ἡμέρᾳ.

6. BHG 1457, inc. Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο, des. ὕστερον ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ ἐτελειώθη διὰ τοῦ μαρτυρίου.

7. CPG 3641, inc. Μικροῖς μὲν και μικρὰ τολμῶσιν οὐκ ἀδεές, des. και θείων μαρτυριῶν μέτρα ἐνθάδε ποιούμενος.

8. CPG C175 with von Soden [134], inc. Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Οὐ μὴν δὲ τὸ τῶν πολλῶν νόσημα και ὅπως ἰδίας ἐπιθυμίας ἐκ φύσεως etc. Jc 1:1 Εἰς τελειοτάτην ἀνδρείαν και καρτερίαν προτρέπων ἀκολούθως ἀδελφοὺς ὀνομάζει, des. ἀπὸ Σίμωνος και τῶν ὁμοίων ἐπετηῆδευον κατὰ τοὺς προειρημένους λόγους.

9. excerpt from CPG 2249, inc. Ἐπειδὴ ταύτας ὁ ἀπόστολος αὐτὸς ἰδία ἐπιστέλλει και διὰ τούτων, des. ὡς ἐστὶν ἀπ' αὐτῶν τὸν ἐντυγχάνοντα μαθεῖν.

10. CPG C165.e with von Soden [140–142], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἐωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Μωϋσῆς μὲν πέντε βιβλία γράψας οὐδαμοῦ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τέθηκε οὐδὲ οἱ μετ' ἐκείνον συνθέντες, des. εἰ μὴ ὑβρίσωμεν εἰς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ ἀμαρτάνοντες και ῥαθυμούντες.

[67901] GA 621 Vatican City, BAV, Vat. gr. 1270, membr., 225 × 165 mm, 164 ff., linn. 30–36, s. XIII: (1r–2v) **1**, (2v) **2**, (2v–4r) **3**, (6r–54r) **4**, (54r–v) **5**, (54v) **6**, (55r) **7**, (55r–77r) **8**, (77v) **9**, (77v–164v) **10**/f.m.

ap.23.vii

full-page commentary; NT text abridged

1. **BHG 1456b**, inc. Ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην ἐν βράχει καὶ τὸν χρόνον ἐπισημειώσασθαι τοῦ κηρύγματος Παύλου, des. καὶ πίστει ταῖς τῶν πατέρων διδασκαλίαις καθίστανται κληρονόμοι.
2. **BHG 1458b**, inc. Ἐπὶ Νέρωνος τοῦ καίσαρος Ῥωμαίων ἐμαρτύρησεν, des. περιόδου μηνὶ Ἰουνίῳ κθ'.
3. **BHG 1457**, inc. Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο, des. ὕστερον ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ ἐτελειώθη διὰ τοῦ μαρτυρίου.
4. ἀπὸ φωνῆς Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (**CPG C152**), inc. Οὗτος ὁ μακάριος Λουκᾶς μαθητῆς ἦν Παύλου etc. Acts 1:1 Ἀναμνησκει τὸν Θεόφιλον τοῦ εὐαγγελίου ὥστε τὴν οἰκείαν ἀκριβείαν ἐνδείξασθαι, des. ἔπει Νέρωνος τελειοῦται ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεὶς.
5. **CPG C175 with von Soden [134]**, inc. Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:1 Εἰς τελειοτάτην ἀνδρείαν καὶ καρτερίαν προτρέπων ἀκολουθῶν ἀδελφοὺς ὀνομάζει, des. ἀπὸ Σίμωνος καὶ τῶν ὁμοίων ἐπετήδευον κατὰ τοὺς προειρημένους λόγους.
6. **CPG C165.a with von Soden [140–142]**, inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Τὸ ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κείσθαι αὐτοῦ τὸ ὄνομα διατοῦτο δὲ ἀπὸ Σαύλου εἰς Παῦλον μετετέθη, des. εἰ μὴ ὑβρίσωμεν εἰς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ ἀμαρτάνοντες καὶ ῥαθυμοῦντες.

[43817] GA 463 Moscow, ГИМ, Syn. gr. 192, membr., 302 × 220 mm, 235 ff., linn. 32 × 2, s. XIV/1: (2r-v) 1, (2v-3r) 2, (3r) 3, (4r-32v) 4,¹ (32v-46v) 5,² (47r-235r) 6.

¹ This manuscript is one of the sources ('codex h') for the text printed in C. F. Matthaei, *S. Lucae actus apostolorum*, Riga 1782, xviii, 299–347, 353.

² This manuscript is one of the sources ('codex H') for the text printed in C. F. Matthaei, *SS. apostolorum septem epistolae catholicae*, Riga 1782, 183–245.

acp.23.viii*full-page commentary; full NT text*

1. CPG C152, inc. Οὗτος ὁ μακάριος Λουκᾶς μαθητῆς ἦν Παύλου etc. Εἰ καὶ «αἱ πράξεις τῶν ἀποστόλων» τὸ βιβλίον ἐπιγέγραπται τοῦτο ἀλλ' οὖν ὡς ἐπὶ πολὺ τὰς τοῦ Παύλου πράξεις etc. Acts 1:1 Ἀναμιμνήσκει τὸν Θεόφιλον τοῦ εὐαγγελίου ὥστε τὴν οἰκείαν ἀκρίβειαν ἐνδείξασθαι, des. καὶ ἐρεθίζων δεικνύει ὅτι ἂν ἐπιστρέψωσιν ἰάσεται αὐτούς.

2. CPG C175 with von Soden [134], inc. Ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:1 Εἰς τελειοτάτην ἀνδρείαν καὶ καρτερίαν προτρέπων ἀκολούθως ἀδελφοὺς ὀνομάζει, des. ἀπὸ Σίμωνος καὶ τῶν ὁμοίων ἐπετήδευον κατὰ τοὺς προειρημένους λόγους.

[67283] GA 1842 Vatican City, BAV, Vat. gr. 652, ff. 16–105, chart., 280 × 190 mm, linn. 35, s. XIV in.¹: (16r–75v) 1,² (76r–105v) 2.

---

¹ Fol. 105 replaced, s. XVI.

² This manuscript is the source of the text printed in *PG*, 125: 849–1060.

ap.24.i

full-page commentary; full NT text

1. CPG C152, inc. [Οὗτος ὁ μακάριος Λουκάς μαθητὴς ἦν Παύλου etc. Εἰ καὶ «αἱ πράξεις τῶν ἀποστόλων» τὸ βιβλίον ἐπιγέγραπται τοῦτο ἀλλ' ὡς ἐπὶ πολὺ τὰς τοῦ Παύλου πράξεις etc. Acts 1:1 Ἀναμνησκει τὸν Θεόφιλον τοῦ εὐαγγελίου ὥστε τὴν οἰκίαν ἀκρίβειαν ἐνδείξασθαι], *des.* ἔτει Νέρωνος τελειοῦται ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεὶς.

2. BHG 1457, inc. Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο καλεῖσθαι εἶτα εἰς Πέργην, *des.* ὕστερον ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ ἐτελειώθη διὰ τοῦ μαρτυρίου.

3. excerpt from CPG 2249, inc. Ἐπειδὴ ταύτας αὐτὸς ὁ ἀπόστολος ἰδίᾳ ἐπιστέλλει καὶ διὰ τούτων, *des.* ὡς ἐστὶν ἀπ' αὐτῶν τὸν ἐντυγχάνοντα μαθεῖν.

4. CPG C165.a with von Soden [140.142], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Τὸ ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κείσθαι αὐτοῦ τὸ ὄνομα διατοῦτο δὲ ἀπὸ Σαύλου εἰς Παῦλον μετετέθη, *des.* [εἰ μὴ ὑβρίσωμεν εἰς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ ἀμαρτάνοντες καὶ ῥαθυμοῦντες].

[64414] GA 441 Uppsala, Universitetsbiblioteket, Gr. 1, ff. 1–91, membr., 225 × 170 mm, linn. 38-39, s. XIII: (2r–9v.1r-v.10r–28r)

1/i.m., (28r-v) 2, (28v) 3, (28v–29v.32r-v.31r-v.30r-v.37r-v.33r-v.35r–36v.34r-v.38r–39v.64r–71v.40r–63v.72r–79v.84r–91v.80r–83v) 4/f.m.

ap.24.ii

full-page commentary; NT text abridged

1. CPG C152, inc. Οὗτος ὁ μακάριος Λουκᾶς μαθητὴς ἦν Παύλου etc. Εἰ καὶ «αἱ πράξεις τῶν ἀποστόλων» τὸ βιβλίον ἐπιγράφεται τοῦτο ἀλλ' οὖν ὡς ἐπὶ πολὺ τὰς τοῦ Παύλου πράξεις etc. Acts 1:1 Ἀναμιμνήσκει τὸν Φιλόθεον τοῦ εὐαγγελίου ὥστε τὴν οἰκίαν ἀκρίβειαν ἐνδείξασθαι, des. ἔτει Νέρωνος τελειοῦται ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεὶς.

2. CPG C165.a with von Soden [140.142], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Τὸ ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κείσθαι αὐτοῦ τὸ ὄνομα διατοῦτο δὲ ἀπὸ Σαύλου εἰς Παῦλον μετετέθη, des. [εἰ μὴ ὑβρίσωμεν εἰς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ ἁμαρτάνοντες καὶ ῥαθυμοῦντες].

[16077] Florence, BML, Plut.08.19, membr., 210 × 170 mm, 298 ff., linn. 28, s. XIII: (1r–41v) 1, (42r–298v) 2/f.m.

a.24.iii*full-page commentary; full NT text*

1. CPG C152, inc. ...] τούτων γὰρ πιστευόντων ὁδῶ προβαίνει ἀκολούθως καὶ τὰ λοιπά etc. Acts 1:1 Ἀναμιμνήσκει τὸν Θεόφιλον τοῦ εὐαγγελίου ὥστε τὴν οἰκείαν ἀκρίβειαν ἐνδείξασθαι, des. ἔτη ἀπὸ τῆς κλήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς τελειώσεως λε'.

2. additional scholia to Acts, inc. «Πράξεις» ἐπιγέγραπται τὸ βιβλίον ὡσεὶ ἔλεγε «κόποι καὶ πόνοι» τῶν ἀποστόλων etc. Δύο βίβλους ὁ μακάριος ἀνατάξας Λουκάς, des. ἔτη ἀπὸ τῆς κλήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς τελειώσεως τριάκοντα καὶ πέντε (i.e. des. καὶ μισθὸν παρῆχε τῆς οἰκίας ἐν ἧ κατέμενον ἐν τῇ Ῥώμῃ + BHG 1456c).

3. BHG 1457, inc. Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο καὶ ἀνήλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, des. ὕστερον ἐν αὐτῇ ἐμαρτύρησεν.

[67391] GA 437 Vatican City, BAV, Vat. gr. 760, ff. 1–249, membr., 258 × 210 mm, linn. 24, s. XI:¹ (1r–180r) 1/i.m., (181r–248r) 2, (248v–249v) 3.

---

¹ Ff. 1 and 249 replaced, s. XIII.

ap.25.i

full-page commentary; full NT text

1. Θεοφυλάκτου ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας (CPG C150), inc. Ἀντιο-
χεὺς ὑπάρχων τὸ γένος ὁ Λουκάς ἰατρὸς τὲ τὴν τέχνην etc. Acts 1:1
Τίνος ἔνεκεν ἀναμιμνήσκει αὐτὸν τοῦ εὐαγγελίου; Ὡστε τὴν οἰκίαν
ἐνδείξασθαι ἀκρίβειαν, des. καὶ πᾶσαν ἐμπλήσας τὴν οἰκουμένην οὕτω
κατέλυσε τὸν βίον.

2. Θεοφυλάκτου ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας (CPG C167),¹ inc. Ἡ συ-
νεχὲς ἀνάγνωσις τῶν Θείων Γραφῶν etc. Rom 1:1 Οὔτε Μωϋσῆς οὔτε
πολλοὶ τῶν μετ' αὐτὸν, des. τῆς χρηστότητος αὐτοῦ ᾧ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰ-
ῶνας, ἀμήν.

[42769] GA 2576 Milan, Biblioteca Ambrosiana, F 104 sup., membr.,
260 × 185 mm, 438 ff., linn. 29–31, a. 1286/7 (436v): (1r–69r) **1**,
(69v–436v) **2**.

[15921] GA 455 Florence, BML, Plut.04.05, chart., 311 × 252 mm, 285
ff., linn. 34, s. XIII/2: (1r–40r) **1**,² (41r–285r) **2**.

---

¹ The order of the epistles is Rom, Heb, Col, I–II Thess, Titus, I–II Cor, I–II Tim, Eph, Phlm, Gal, Phil.

² This manuscript is the main source of the text printed in *PG*, 125: 1061–1130.

pc.25.ii*full-page commentary; full NT text*

1. CPG 3642, inc. Τὸ φιλομαθὲς καὶ σπουδαῖον ἀγάμενος τῆς σῆς ἀγάπης, *des.* καὶ παραδόσεις πρὸς οἰκοδομὴν παραδεχόμενοι τῆς οὐρανόου βασιλείας καθίστανται κληρονόμοι.

2. excerpt from CPG 2249, inc. Ἐπειδὴ ταύτας αὐτὸς ὁ ἀπόστολος ἰδίᾳ ἐπιστέλλει καὶ διὰ τούτων, *des.* ὡς ἐστὶν ἀπ' αὐτῶν τὸν ἐντυγχάνοντα καταμαθεῖν.

3. von Soden [140] for Rom

4. ἀπὸ φωνῆς Θεοφυλάκτου (CPG C167), inc. Ἡ συνεχὲς ἀνάγνωσις τῶν Θείων Γραφῶν etc. Rom 1:1 Οὔτε Μωϋσῆς οὔτε πολλοὶ τῶν μετ' αὐτὸν, *des.* τῷ εὐεργέτῃ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ ἀγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

5. CPG C176 with von Soden [134], inc. Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:1 Ἐκαστος τῶν ἀποστόλων ἐπιστέλλων προοίμιον τῆς ἐπιστολῆς τὸ ἀξίωμα ἑαυτοῦ ποιῆται, *des.* οὐ γὰρ χάριν ἀπαιτεῖ ἀλλὰ ἀδικεῖσθαι διαβεβαιοῦται.

[18389] GA 2197 Athos, M. Βατοπεδίου, 245, membr., 260 × 195 mm, 411 ff., linn. 37–40, s. XIII/2: (7r–9r) 1, (9r) 2, (9r-v) 3, (10r–356v) 4, (356v–411v) 5.

acp.26.i

full-page commentary; full NT text

1. von Soden [130] + [132], inc. «Πράξεις ἀποστόλων» τὸ βιβλίον καλεῖται ἐπειδὴ τὰς πράξεις ὁμοῦ τῶν ἀποστόλων περιέχει, des. καὶ ἄλλους πολλοὺς ἀσθενοῦντας ἐθεράπευσεν.

2. BHG 1457d, inc. Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο καὶ ἀνήλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, des. τὴν ὄλην ἀνθρώποις διέγραψε πολιτείαν.

3. von Soden [126], inc. Πολλοῖς τουτὶ τὸ βιβλίον οὐδ' ὅτι ἐνὶ γνῶριμόν ἐστιν, des. οὕτως μάλιστα ἐστίν· ἀκούσωμεν δὲ λοιπὸν αὐτῶν τῶν προοιμίῶν.

4. CPG C152, inc. Ἀναμιμνήσκει τὸν Θεόφιλον τοῦ εὐαγγελίου ὥστε τὴν οἰκίαν ἀκριβεῖαν ἐνδείξασθαι, des. καὶ μισθὸν παρεῖχε τῆς οἰκίας ἐν ᾗ κατέμενον ἐν τῇ Ῥώμῃ.

5. CPG C177 with von Soden [134], inc. Καθολικαὶ λέγονται αὗται etc. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν ἰβ' φυλῶν etc. Jc 1:1 Θεοῦ μὲν τοῦ Πατρὸς Κυρίου δὲ τοῦ Υἱοῦ ὥστε εἰ ἐξ Ἰσου Πατρὸς καὶ Υἱοῦ δοῦλος, des. ταῦτα δὲ εἰπὼν εὐχῆ λοιπὸν ἐπισφραγίζεται τὴν ἐπιστολήν.

6. von Soden [140] for Rom

7. Θεοφυλάκτου ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας (CPG C167), inc. Ἡ συνεχὲς ἀνάγνωσις τῶν Θείων Γραφῶν etc. Rom 1:1 Οὔτε ὁ Μωϋσῆς οὔτε πολλοὶ τῶν μετ' αὐτὸν, des. καὶ εὐεργέτη τῶν ἡμετέρων ψυχῶν μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

8. von Soden [141], inc. Δεῖ δὲ παρὰ τισιν ἡ ἐποστολή αὕτη ἡ πρὸς Ἑβραίους μὴ εἶναι τοῦ Παύλου, des. ἀπόστολον αὐτὸν οὐ θέμις καλεῖν.

[71817] GA 1524 Vienna, ÖNB, Theol. gr. 150, chart., 258 × 173 mm, 331 ff., linn. 41–55, s. XIV in.: (1r) **1**, (1r-v) **2**, (2r–3r) **3**, (3r–56r) **4**,¹ (56r–101r) **5**, (101v–102r) **6**, (102r–331r) **7**, (331v) **8**.

[71808] GA 1523 Vienna, ÖNB, Theol. gr. 141, membr., 258 × 172 mm, 153 ff., linn. 39–46, s. XIII/2:² (1r–20v) **5**/i.m., (21r-v) **6**, (21v–153v) **7**/f.m.

[67858] GA 1844 Vatican City, BAV, Vat. gr. 1227, ff. 256–305, chart., 330 × 220 mm, linn. 28, s. XVI: (256r–303v) **5**.¹

¹ This manuscript is the source of the texts printed in PG, 125: 484–848.

² Ff. 1, 63, 98–101, 108–110, and 134–137 replaced, chart., s. XVI.

acpr.26.ii

full-page commentary; full NT text

1. inc. Χρῆ τὸν ἐντυγχάνοντα τῆδε τῇ βίβλῳ γινώσκειν, *des.* ἵνα εὐσύν-
οπτα ἔσται τοῖς ἐντυγχάνουσι τὰ νοήματα (von Soden, 605).

2. von Soden [126], inc. Πολλοῖς τουτὶ τὸ βιβλίον οὐδ' ὅτι ἔνι
γνώριμόν ἐστιν, *des.* οὕτως μάλιστα ἐστίν· ἀκούσωμεν δὲ λοιπὸν αὐτῶν
τῶν προοιμίων.

3. Θεοφυλάκτου ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας (CPG C152), inc. Ὁσεὶ
ἔλεγεν «κόποι καὶ πόνοι» τῶν ἀποστόλων etc. Ἀντιοχεὺς ὑπάρχων τὸ γέ-
νος ὁ Λουκᾶς ἰατρός τε τὴν ἐπιστήμην etc. Acts 1:1 Θαυμάζειν μοι καὶ
σφόδρα θαυμάζειν ἔπεισι τὴν τοῦ μακαρίου Λουκᾶ σύνεσιν etc. Ἀνα-
μιμνήσκει τὸν Θεόφιλον τοῦ εὐαγγελίου ὥστε τὴν οἰκειὰν ἀκριβείαν
ἐνδείξασθαι, *des.* ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθέντα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ
κυρίῳ ἡμῶν ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι
νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

4. CPG C176|C177 with von Soden [134], inc. Ἐπειδὴ γὰρ
αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc.
Καθολικαὶ λέγονται αὗται etc. Jc 1:1 Ἐκαστος τῶν ἀποστόλων
ἐπιστέλλων προοίμιον τῆς ἐπιστολῆς τὸ ἀξίωμα ἑαυτοῦ ποιεῖται, *des.*
ταῦτα δὲ εἰπὼν εὐχῆ λοιπὸν ἐπισφραγίζεται τὴν ἐπιστολὴν ἐν Χριστῷ
Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ
Πνεύματι νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

5. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, inc. Ὑπερέβη πᾶσαν φύσιν ὁ ἀπόστολος
Παῦλος ἄφηκεν ὀπισθεν αὐτοῦ τὴν φύσιν, *des.* ἵνα ἡμᾶς συνάψῃ Θεῷ ᾧ
ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

6. Ἐπιφανίου ἀρχιεπισκόπου Κύπρου (from CPG 3761), inc. Παῦλος
ὁ ἀπόστολος γέγονεν ἀπὸ Τάρσου τῆς Κιλικίας, *des.* κατὰ τὴν ἐν σαρκὶ
γέννησιν αὐτοῦ ὁμόχρονον τοῦ Κυρίου.

7. Θεοδωρήτου ἐπισκόπου Κύρου (from CPG 6209), inc. Τὰς δέκα καὶ
τέσσαρις ἐπιστολὰς ὁ μακάριος γέγραφε Παῦλος, *des.* τῆς πρὸς Ῥωμαί-
ους τὸν σκόπον αἰροῦμεν ἐν κεφαλαίῳ.

**8. Θεοφυλάκτου ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας (CPG C167) with von
Soden [140], inc.** Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν
ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Ἡ συνεχὴς ἀνάγνωσις τῶν Θείων Γραφῶν etc.

---

¹ Θεοφυλάκτου ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας, *inc.* Ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ Ἰωάννης ὁ τὸ
εὐαγγέλιον γράψας etc. I Jn 1:1 Τοῦτο καὶ πρὸς Ἰουδαίους καὶ πρὸς Ἕλληνας.
This manuscript is a direct copy of [71808].

Rom 1:1 Οὔτε ὁ Μωϋσῆς οὔτε πολλοὶ τῶν μετ' αὐτὸν, **des.** καὶ εὐεργέτη τῶν ἡμετέρων ψυχῶν μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

9. ἐκ τῶν Οἰκουμένῳ τῷ ἐπισκόπῳ Τρίκκης Θεσσαλίας, **inc.** "Ὅτι καὶ τοῦτο τὸ σύγγραμμα μύησις τῆς αὐτοῦ ἐπὶ τὸ στήθος ἀνακλίσεως, **des.** καὶ τῶν παρωχημένων τε καὶ μελλόντων γνώσ[ιν] τὸ μετὰ χεῖρας αὐτὰ θησαυρίζει (ed. M. De Groot, *Sacris erudiri* 32 [1991], 116f.).

10. Ἀρέθα ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας, **inc.** "Ὅτι τὴν πᾶσαν πραγματείαν τοῦ παρόντος βιβλίου εἰς κδ' λόγους, **des.** καὶ ἐν τῇ βραχυτάτῃ παραλλαγῇ τῶν λέξεων.

11. CPG 7478

[2786] GA 254 Athens, EBE, 490, chart., 250 × 170 mm, 453 ff., linn. 42, s. XIII/2:¹ (3–4)² **1**, (4–5) **2**, (5–157) **3**, (157–253) **4**, (254–255) **5**, (255–256) **6**, (256) **7**, (257–798) **8**, (799) **9**, (801–802) **10**, (802–899) **11**.

---

¹ Fol. 1 replaced, s. XVII.

² The manuscript is paginated.

eacpr.27.i.a*marginal commentary; full NT text***1. CPG 6600–6613 with CPG 7708****2. CPG 7704****3. CPG 3465****4. inc.** Τὰ τῆς Νέας πάνσεπτα ταῦτα βιβλία, **des.** ὁ δὲ ἅγιος Ἰωάννης τίτλους κ', κεφάλεια σλβ' (von Soden, 402)**5. von Soden [122]****6. von Soden [108] + [82]****7.** ἀπὸ φωνῆς Θεοφυλάκτου ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας (commentary on Mt)**8. von Soden [150], inc.** Ἰάκωβος γενόμενος ἐπίσκοπος πρῶτος Ἱεροσολύμων, **des.** υἱὸς δὲ τοῦ Ἰωσήφ ὁ Κύριος ἐνομιζέτο.**9. von Soden [157], inc.** Κατὰ Ἰωάννην Μαρία μόνη πρῶτῃ, ἔτι σκοτίας οὔσης, **des.** καθ' ἕκαστον τῶν εὐαγγελιστῶν παρίστασθαι.**10. von Soden [158], inc.** Κατὰ Μάρκον μετὰ τὴν ἀνάστασιν λέγεται ὥφθαι τοῖς μαθηταῖς, **des.** καὶ πάλιν ἐξήγαγεν αὐτοὺς εἰς Βηθανίαν καὶ διέστη ἀπ' αὐτῶν.**11. von Soden [122], des.** Θεῶ καὶ πληρώσαντι.**12. von Soden [108]****13. von Soden [120]** (ἐπιγέγραπται), **des.** τοῖς μαθηταῖς.**14.** Θεοφυλάκτου ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας (commentary on Mk)**15. von Soden [122], des.** πληρώσαντι καὶ πληροῦντι.**16. von Soden [108], des.** ἤρξατο.**17. von Soden [120]** (ἐπιγέγραπται)**18.** Θεοφυλάκτου ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας (commentary on Lk)**19. von Soden [122], des.** καὶ καινὴ διαθήκη.**20. von Soden [108], des.** γενεάν.**21. von Soden [120]** (ἐπιγέγραπται)**22.** Θεοφυλάκτου ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας (commentary on Jn)**23. scholia to Jn 7:53–8:11, inc.** Ἀρτεμιδώρου· Ὡς ἄρα οἱ κενοὶ ὄντες πίστεως ἰδόντες ὅτι κατεγελάσθησαν, **des.** (Αὐγουστίνου·) ἐπεὶ εἶπεν ὁ Χριστὸς «μηκέτι ἀμάρτανε».**24.** Θεοδώρου ἐπισκόπου Ἀνδίδων (explanation of the Divine Liturgy), **inc.** Πολλοὶ τῶν ἱερᾶσθαι, **des.** τῶν αἰώνων, ἀμήν (PG, 140: 417–468).

25. Διάταξις τῆς Θείας Λειτουργίας (ed. from this manuscript P. N. Trempelas, *Αἱ τρεῖς λειτουργίαι κατὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις κώδικας*, Athens 1935, 1–16).

26. Χρυσοστόμου (von Soden [129])

27. von Soden [130–132], inc. Ἐστὶν ὁ διηγούμενος τὰς πράξεις, des. καὶ ἄλλους πολλοὺς ἀσθενοῦντας ἐθεράπευσεν.

28. τοῦ Χρυσοστόμου καὶ ἐτέρων διαφόρων (CPG C150), inc. Ἀντισχεὺς ὑπάρχων τὸ γένος ὁ Λουκάς ἰατρὸς τὴν ἐπιστήμην etc. Acts 1:1 Τίνος ἔνεκεν αὐτὸν ἀναμιμνήσκει τοῦ εὐαγγελίου; Ὡστε τὴν οἰκείαν ἀκριβείαν ἐνδείξασθαι, des. καὶ παραδόσεις πρὸς οἰκοδομὴν παραδεχόμενοι τῆς οὐρα-
νίου βασιλείας κληρονόμοι καθίστανται.

29. Ἰωάννου μοναχοῦ (excerpts from CPG 8056)

30. CPG 3641, inc. Μικροῖς μὲν καὶ μικρὰ τολμῶσιν οὐκ ἀδεές, des. καὶ θείων μαρτυριῶν μετρίως ἐνθένδε ποιούμενος.

31. CPG C176 with von Soden [134], inc. Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν ἰβ' φυλῶν etc. Jc 1:1 Ἐκαστος τῶν ἀποστόλων ἐπιστέλλων προοίμιον τῆς ἐπιστολῆς τὸ ἀξίωμα ἑαυτοῦ ποιεῖται, des. οὐ γὰρ χάριν ἀπαιτεῖ ἀλλὰ ἀδικεῖσθαι διαβεβαιοῦται.

32. Κυρίλλου Ἱεροσολύμων (from CPG 3585), inc. Τὰς μὲν τῶν ἄλλων ἀποστόλων ἐπιστολάς, des. πλείονα ἐχαρισματο γράφειν ἵνα πάντες ἐπιστομισθῶσιν.

33. τοῦ ταύτην ἐρανισαμένου ὃς ἐστὶν ὁ Ζιγαβινός (commentary on Rom–Titus)¹ with von Soden [140], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακὼς Ῥωμαίους etc. Ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἔλαμψεν ἡ τοῦ Παύλου γλῶττα etc. Rom 1:1 Πανταχοῦ τῶν ἐπιστολῶν τὸ ἑαυτοῦ προτίθησιν ὄνομα ὡς ἐκ μακροῦ τὰ γράμματα διαπεμπόμενος, des. [ἀληθῶς εἶη μετὰ πάντων ὑμῶν].

34. scholia on Rev, inc. Ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς, des. (Εὐσεβίου) τὴν ἐπ' ὀνόματος φερομένην Ἰωάννου ἀποκάλυψιν ἑωρακέναί.

35. CPG 7478 + CPG 7470

36. inc. Ἔοικε τὸ πρᾶγμα τῆς Ἐκκλησίας νηϊ μεγάλη διὰ σφοδροῦ χειμῶνος ἀνδρας φερούση.

[22909] GA 1678 Athos, M. Ἁγ. Παντελεήμονος, 770, chart., 210 × 145 mm, 334 ff., linn. var., s. XIV/1: (1r–52v) 1, (53r–56v) 2/f.m., (59r–

¹ The order of the epistles is Rom, I–II Cor, Gal, Eph, Col, Phlm, I–II Thess, Phil, Heb, I–II Tim, Titus.

60r) **3**, (60r) **4**, (60r-v) **5**, (60v) **6**, (60v-78v) **7**, (79r) **8**, (79r) **9**, (79r) **10**, (79v) **11**, (79v) **12**, (79v) **13**, (79v-88r) **14**, (88r) **15**, (88r) **16**, (88r) **17**, (88v-117r) **18**, (117r) **19**, (117r) **20**, (117r) **21**, (117v-145v) **22**, (145v.148v) **23**, (146r-148v) **24**, (149r-151v) **25**, (152v) **26**, (153r) **27**, (153v-192v) **28**, (192v) **29**, (193r) **30**, (193r-207v) **31**, (208r) **32**, (208v-281r) **33**, (281v) **34**, (282r-307v) **35**, (308r-332v) **36**.¹

---

¹ I have not seen the last forty-five pages of this manuscript.

cp.27.i.β

full-page commentary; full NT text

1. CPG C176 with von Soden [134], inc. [Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν ἰβ' φυλῶν etc. Jc 1:1 Ἐκαστος τῶν ἀποστόλων ἐπιστέλλων προοίμιον τῆς ἐπιστολῆς τὸ ἀξίωμα ἑαυτοῦ ποιεῖται], des. οὐ γὰρ χάριν ἀπαιτεῖ ἀλλὰ ἀδικεῖσθαι διαβεβαιούται.

2. Ζιγαβηνοῦ Εὐθυμίου μοναχοῦ (commentary on Rom–Titus),¹ inc. Ἀπὸ τῆς τῶν Γραφῶν ἀγνοίας etc. Rom 1:1 Πανταχοῦ τῶν ἐπιστολῶν τὸ ἑαυτοῦ προτίθησιν ὄνομα ὡς ἐκ μακροῦ τὰ γράμματα διαπεμπόμενος, des. ἀληθῶς εἶη μετὰ πάντων ὑμῶν.

[56085] GA 1840 Rome, Biblioteca Casanatense, 1395, chart., 330 × 230 mm, 456 ff., linn. 30, s. XVI: (1r–70v) 1/i.m., (71v–456v) 2.

[56332] GA 2978 Rome, Biblioteca Vallicelliana, F.9, ff. 21–57, chart., 245 × 176 mm, linn. 29, s. XVI: (21r–52r) 1/i.m.²

---

¹ The order of the epistles is Rom, I–II Cor, Gal, Eph, Col, Phlm, I–II Thess, Phil, Heb, I–II Tim, Titus.

² 1 unfinished, des. οἱ τε αἵρετικοὶ καὶ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας.

acp.28.i

marginal commentary; full NT text

1. BHG 1457, inc. [Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο καὶ ἀνῆλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ], des. μαρτυρήσας ἐν τῷ τριακοστῷ ἔκτῳ ἔτει τοῦ σωτηρίου πάθους.

2. CPG C150, inc. Τὰ μὲν οὖν εὐαγγέλια ὧν ὁ Χριστὸς ἐποίησε καὶ εἶπεν ἱστορία τίς ἐστίν, αἱ δὲ Πραξεῖς ὧν ὁ ἕτερος Παράκλητος καὶ εἶπεν καὶ ἐποίησεν, des. τὰ δὲ τῶν Ταβερνῶν πανδοχείων τινῶν ἢ καπηλιῶν χρῆσιν αἰνίσσεται τῇ Ῥωμαίων φωνῇ οὕτως ὀνομαζόμενα.

3. CPG C176 with von Soden [134], inc. Ἐπειδὴ αὐτὸς Ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν etc. Jc 1:1 Σκοπήσας ὁ ἀπόστολος τῷ θεωρητικῷ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμῷ ὅτι πάντα τὸν προσερχόμενον τῷ Θεῷ, des. Χιτῶνα δὲ σαρκὸς τὴν πορνείαν λέγει καὶ τὴν ἀκρασίαν ἣν οἱ ἀπὸ Σίμωνος ἐπετήδευον.

4. CPG C165.e with von Soden [140–142], inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μῆπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Ὡσπερ ἐν τῷ κόσμῳ οἱ ἐν ταῖς βιοτικαῖς συγγραφαῖς etc. Ὁ μὲν οὖν Μωσῆς πέντε βίβλους συγγράψας etc. Διατί Σαῦλος ἀκούων Παῦλος ἑαυτὸν ἐγράφει; ἵνα μηδὲν τούτῳ ἔλαττον ἔχοι τοῦ κορυφαίου Πέτρου

[49667] GA 302 Paris, BnF, Grec 103, membr., 215 × 170 mm, 333 ff., linn. 18 (NT text), s. XI:¹ (1r-v) 1/i.m., (1r-97r) 2, (97r-139v) 3, (139v-332v) 4/f.m.

---

¹ Fol. 333 replaced, chart., s. XVI.

eacp.28.ii

marginal commentary; full NT text

1. CPG 3465**2. von Soden [108]**

3. CPG C110.4, inc. Εὐαγγέλιον ἢ παροῦσα βίβλος λέγεται ὅτι κολάσεως ἀναίρεσιν etc. Mt 1:1 Βίβλον γενέσεως αὐτὴν καλεῖ Ἰησοῦ Χριστοῦ, des. ὡς ἐνὶ σώματι διαλέγεται πᾶσιν.

4. von Soden [108] (δεικνύς)

5. CPG C125.2, inc. Ἰωάννην τὸν τελευταῖον τῶν προφητῶν ἀρχὴν εἶναι τοῦ εὐαγγελίου, des. τότε τὸν λόγον ἐβεβαίον τα ἔργα τὰ ἐπακολουθοῦντα καὶ τὰ σημεῖα.

6. von Soden [108] (ἤρξατο γράφειν)

7. CPG C137.10, inc. Τὸ ἐπιχείρησαν λεληθυῖαν ἔχει τὴν κατηγορίαν, des. καὶ τὸν ἐπαγγειλάμενον τὸ τῆς δυνάμεως πνεῦμα ἐδόξαζον.

8. von Soden [108] (γενεάν)

9. CPC C140.2, inc. Διατί εἶπεν «ἐν ἀρχῇ»; Διὰ τὸ τοὺς ἀνθρώπους τὸ πρεσβύτερον τιμᾶν, des. πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν.

10. CPG C150, inc. Ἀντιοχεὺς ὑπάρχων τὸ γένος ὁ Λουκάς ἰατρός τὲ τὴν ἐπιστήμην etc. Acts 1:1 Πῶς τοῦ Ἰωάννου λέγοντος εἰ πάντα ἐγράφη «οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι χωρῆσαι τὸν κόσμον τὰ γραφόμενα βιβλία», des. ἀπὸ δὲ τοῦ σωτηρίου πάθους λς'.

11. CPG C176, inc. Ἐκαστος τῶν ἀποστόλων ἐπιστέλλων προοίμιον τὸ ἀξίωμα ἑαυτοῦ ποιεῖται, des. καθάπερ χιτῶνά τινα περὶ ἑαυτὸν δυσωδίαν πληροῦται παθῶν.

12. CPG C165.c with von Soden [140] (abridged), inc. Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ Κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Τὸ ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κείσθαι αὐτοῦ τὸ ὄνομα διατοῦτο δὲ ἀπὸ Σαύλου εἰς Παῦλον μετετέθη, des. εἰ μὴ ὑβρίσωμεν εἰς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ ἀμαρτάνοντες καὶ ραθυμοῦντες.

[13410] GA 1424 Drama, M. Κοσινίτης, 3, membr., 280 × 180 mm, 337 ff., linn. 30-31 (NT text), s. XII (commentary): (1r-4v) 1/i.f.m., (7v) 2, (7v-54v) 3, (55v) 4, (56r-83r) 5, (84v) 6, (85r-130r) 7, (130v) 8, (131r-164r) 9, (164v-206r) 10, (206v-224r) 11, (248v-336r) 12.

pc.29

marginal commentary; full NT text

1. CPG C165.b with von Soden [142], inc. [Τὸ ἀποῦσι γράφειν αἴτιον τοῦ κείσθαι αὐτοῦ τὸ ὄνομα διατοῦτο δὲ ἀπὸ Σαύλου εἰς Παῦλον μετετέθη], des. εἰ μὴ ὑβρίσωμεν εἰς τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ ἁμαρτάνοντες καὶ ῥαθυμοῦντες.

2. Cath with von Soden [134] (inc. Ταύτην γράφει αὐτὸς ὁ Ἰάκωβος τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν) and originally without commentary

[68061] GA 622 Vatican City, BAV, Vat. gr. 1430, ff. 2–48.61–270, membr., 360 × 285 mm, linn. 20 (NT text), s. X: (2r–222r) 1/i.m., (223r–270v) 2.¹

p.30

full-page commentary; full NT text

1. CPG C165.f

[2434] GA 2013 Athens, EBE, 138, membr., 190 × 145 mm, 109 ff., linn. 21, s. XI/2: (151–160.1–150.161–218)² 1/i.f.m.

---

¹ Ἑρμηνεῖα ἐξ ἀνεπιγράφου (CPG C176) added s. XV, inc. "Ἐκαστος τῶν ἀποστόλων ἐπιστέλλων προοίμιον τῆς ἐπιστολῆς τὸ ἀξίωμα ἑαυτοῦ ποιεῖται, des. οὐ γὰρ χάριν ἀπαιτεῖ ἀλλὰ ἀδικεῖσθαι διαβεβαιούται.

² The manuscript is paginated.

e.31.i*marginal commentary; full NT text***1. CPG 3465****2. inc.** Τὰ τῆς Νέας πάνσεπτα ταῦτα βιβλία, *des.* ὁ δὲ ἅγιος Ἰωάννης τίτλους ιη', κεφάλεια σλβ' (von Soden, 402).**3. von Soden [80]**, *inc.* Εὐαγγέλιον τὸ θεῖον τοῦτο βιβλίον λέγεται, *des.* εὐαγγελίζεται.**4. CPG C116.3**, *inc.* Ματθᾶν ὁ ἱερεὺς ἐν Βηθλεεμ γεννᾷ θυγατέρας τρεῖς, *des.* τὸ γὰρ ὅμοιον παντὶ φίλον ἐχθρὸν δὲ τὸ μὴ καταλλήλων.**5. Mk** without commentary**6. Lk** with scholia (cf. CPG C137), *inc.* Διατί δευτερόπρωτον εἴρηται; *des.* οὐχ ὁ Πέτρος ἀλλ' ὁ ἕτερος.**7. Jn** with scholia (cf. CPG C147.7), *inc.* Ὁ πέμψας Ἰωάννην βαπτίζειν, *des.* ἔλαβον τὰς δύο ἀδελφάς.**8. Gospel lections for Holy Week and for major feast days**

[66985] GA 028 Vatican City, BAV, Vat. gr. 354, membr., 360 × 240 mm, 234 ff., linn. 27 × 2 (NT text), a. 949 (234v): (1r–13v) 1/i.m., (14r) 2, (16r) 3, (17r–77v) 4, (79r–115r) 5, (117v–178v) 6, (180r–224v) 7, (225r–234v) 8.

e.31.ii

marginal commentary; full NT text

1. CPG 3465

2. von Soden [121]–[122]

3. Mt with scholia, inc. Διατί ἡ παροῦσα βίβλος εὐαγγέλιον λέγεται; Ὅτι κολάσεως etc. Mt 1:1 «Βίβλον» ταύτην «γενέσεως» λέγει ἐπειδὴ πάσης τῆς οἰκονομίας, des. τὸ γὰρ ὅμοιον παντὶ φίλον ἔχρον δὲ τὸ μὴ κατάλληλον.

4. von Soden [122]

5. Mk with scholia, inc. Διατί πανταχοῦ καὶ πᾶσιν τοῖς τεθεραπευμένοις παραγγέλων ὁ Κύριος μηδενὶ εἰπεῖν, des. Mk 15:44 Ἄντὶ «εἰ ἤδη».

6. von Soden [122], des. καὶ πληροῦντι, ἀμήν.

7. Lk with scholia, inc. Διατί δευτερόπρωτον εἴρηται; des. ἀνεψιὸς ἦν τοῦ Σωτῆρος δεύτερος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.

8. von Soden [122], des. διαθήκη.

9. Jn with scholia, inc. Ὅπισω διὰ τὸν χρόνον τῆς οἰκονομίας, des. ἔλαβον τὰς δύο ἀδελφάς.

10. Κοσμᾶ Ἰνδικοπλεύστου (von Soden [168]), inc. Οὗτος ὁ ἀοίδιμος ἀνὴρ ὁ προλεχθεὶς καὶ συγγράματα καταλέλοιπεν, des. [κηρύξας ὑπ' αὐτῶν σταυρωθεὶς καὶ τελειωθεὶς θάπτεται ἐκεῖ].

[9208] GA 655 Berlin, Staatsbibliothek, Gr. 4° 39, membr., 240 × 190 mm, 323 ff., linn. 23 (NT text), s. X: (21r–25r) 1, (26r–28v) 2, (32r–107r) 3, (108r–v) 4, (112r–160r) 5, (160r–161v) 6, (165r–251v) 7, (253r–254v) 8, (255r–317v) 9, (318r–323v) 10/f.m.

e.32

marginal commentary; full NT text

1. CPG 3465

2. inc. Ἰστέον ὅτι τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον συνεγράφη μὲν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ματθαίου μετὰ ὀκτῶ χρόνους τῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως ἐβραϊδι διαλέκτῳ ἐν Ἱερουσαλὴμ τῆς Παλαιστίνης ἐρμηνεύθη δὲ ὑπὸ Ἰωάννου, des. τῆς δὲ θεολογίας τὸ κατὰ Ἰωάννην ἐξ ἧς θεοπρεπῶς ἤρξατό τε καὶ ἔληξεν.

3. CPG C116.1, inc. Τοῦτό ἐστι τὸ τοῦ Θεοῦ εὐαγγέλιον πρεσβεία Θεοῦ καὶ παράκλησις πρὸς ἀνθρώπους etc. Mt 1:1 Ἰστέον ὅτι ἕτερος ὁ κατ' αἰτίαν προηγούμενος τῆς τοῦ ἀνθρώπου γενέσεως λόγος ἐστί, des. ὁ φύσει Θεὸς καὶ πᾶσαν θεότητα ἐκβεβηκῶς ἔνοιαν ὡς ὑπέρθεος.

4. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται), des. μαθηταῖς.

5. CPG C126.2, inc. Mk 1:9 (114r) Φασὶν οἱ τὰ θεῖα μυστικῶς περιέποντες λόγια καὶ τοῖς ὑψιλοτέροις ὡς εἰκὸς αὐτὰ σεμνύνοντες, des. τὴν ἐξ ἀρχῆς φυσικῶς ἡμῖν πρὸς τοῦτο δοθεῖσαν δύναμιν.

6. von Soden [120] (ἐπιγέγραπται)

7. CPG C137.4, inc. Lk 1:32 Εἰ οὐ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ οὗτοι Ἰσραὴλ οὐδ' ὅτι εἰσὶ σπέρμα Ἀβραὰμ πάντες τέκνα, des. ἀλλὰ μὴ τοσοῦτον ἀποβάλωμεν καθ' ὅσον ἂν ἀμαρτάνωμεν.

8. von Soden [104], des. ἅπερ εἰ ἀκριβῶς σκοπήσεις οὕτως εὐρήσεις.

9. CPG C147.2, inc. Εἰ λόγος προκαθηγεῖται τῆς τῶν ὄντων γενέσεως οὔτε ἦν οὔτε ἐστὶν οὔτε ἔσται τοῦ λόγου λόγος ἀνώτερος etc. Ὅτι ἴσον δύναται τῷ «ἐν ἀρχῇ» τὸ «ἦν», des. οὐ μὴν δὲ αὐτὴν ἀπερικαλύπτως γυμνὴν δεικνύς τὴν ἀλήθειαν.

[66980] GA 127 Vatican City, BAV, Vat. gr. 349, membr., 324 × 253 mm, 378 ff., linn. var., s. XI/2: (2r–3v) 1, (3v) 2, (4r–111r) 3, (112v) 4, (113r–181r) 5, (182r) 6, (183r–292r) 7, (293r–v) 8, (293v–377r) 9.

e.33

marginal commentary; full NT text

1. CPG 3465

2. CPG C116.2, inc. Εὐαγγέλιον διατοῦτο λέγεται ὅτι κρίσεως ἀναίρεσιν καὶ ἀμαρτημάτων λύσιν etc., Mt 1:5 Θεοφίλου ἐκ τῶν Ἀσμάτων εἰς τὸ ῥητὸν «φορεῖον ἐποίησεν ἑαυτῷ ὁ βασιλεὺς Σαλωμών ἀπὸ ξύλων τοῦ Λιβάνου» βίτις· ἐξ ἔθνῶν φησὶ τὸ κατὰ σάρκα ὁ Κύριος, des. Mt 27:52 (59r) τὴν γενικὴν τῶν σωμάτων ἀνάστασιν ὧν πρωτότοκος ἐστὶν Ἰησοῦς.

3. CPG C126.6, inc. Mk 3:16 (67r) ὁ ἐστὶ «στερρότης», des. Mk 13:32 (94r) εἰδὼς γὰρ ὡς Θεὸς λόγος δύναται καὶ ὡς ἄνθρωπος ἀγνοεῖν «ἵνα κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι» κατὰ τὴν Παύλου φωνήν.

4. CPG C137.6, inc. Τῶν μὲν δοκίμων καὶ ἐκκρίτων εὐαγγελιστῶν οὐ πολλοὶ πρὸ αὐτοῦ, des. Lk 22:42 (160r) ἧς οὐδεμία θελήματός ἐστι διαφορὰ διὰ τὴν κοινωνίαν τῆς φύσεως.

5. CPG C147.7, inc. Jn 5:19 (177r) ἃ γὰρ βλέπει τὸν Πατέρα ποιῶντα ποιεῖ ὁ Χριστὸς οὐχ οἷα ποεῖ ἀλλ' ἅπερ ποεῖ, des. Jn 19:25 (210r) διὰ δὲ τὸ καθὼς καὶ ἀνέπαφον τῆς Θεοτόκου ἀδελφαί.

6. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου (from CPG 1306), inc. Ἐπειδὴ γὰρ τέσσερα κλίματα τοῦ κόσμου ἐν ᾧ ἐσμέν, des. ἵνα τὰς οἰκονομίας Χριστοῦ ἀβητήσωσιν (cf. von Soden [85]).

7. inc. Διαφωνία τις εἶναι δοκεῖ περὶ τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ δεσπότου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, des. πᾶσα περιήρηται ἀμφισβήτησις καὶ ἅπαν σκάνδαλον.

[15865] GA 200 Florence, BML, Conv. soppr. 159, membr., 225 × 170 mm, 229 ff., linn. 25 × 2, s. XI: (Iv-IVv) 1, (1r-61v) 2, (62r-101v) 3, (104r-167r) 4, (168r-214v) 5, (215r-216v) 6, (216v-217v) 7.

e.34

full-page commentary; full NT text

1. CPG C114, Mt 1:1 inc. Ζητεῖται μὲν και ἴσως εὐλόγως ἡ τῆς λέξεως ταύτης αἰτία, des. τὴν πρώτην ταύτην θεῖαν τοῦ πρώτου εὐαγγελιστοῦ ἐξήγησιν· ᾧ ἡ δόξα και τὸ κράτος σὺν τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ και τῷ παναγίῳ Πνεύματι νῦν και ἀεὶ και εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων, ἀμήν.

2. CPG C126.5, inc. Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος τοῦ ἐξ οὐρανοῦ ἐπελθόντος, des. οὐδενὶ οὐδεν εἶπον ἢ τοὺς Ἰουδαίους φοβούμεναι ἢ ὑπὸ τοῦ φόβου τὸν νοῦν ἀπολέσασαι.

[49763] GA 304 Paris, BnF, Grec 194, membr., 275 × 210 mm, 241 ff., linn. 31–33, s. XII/1: (1r–166v) 1/i.m., (167r–241r) 2.

e.35

marginal commentary; full NT text

1. CPG C126.8

[46865] and [70307] GA 894 Oslo, Schøyen Collection, 583/2 and Venice, BNM, Cl. II,144, ff. 1–4, membr., 250 × 205 mm, 1 + 4 ff., linn. 18, s. XI: (I:1r–v.II.1r–4v)¹ 1/i.f.m.

---

¹ The two parts of the manuscript are designated here I and II. Only ff. 3r and 4r contain commentary text.

e.36*marginal commentary; full NT text*

1. inc. Χρῆ τὸν ἐντυγχάνοντα τῆδε τῆ βίβλω γινώσκειν, des. Ἰν' εὐσύν-
 οπτα ἔσται τοῖς ἐντυγχάνουσι τὰ νοήματα (von Soden, 605).

2. CPG C137.3, inc. Εὐαγγέλιον καλοῖτ' ἂν οὐκ ἐπειδὴ βέβαια καὶ
 ἀκίνητα μόνον ἐστὶν ἀγαθὰ etc. Λουκᾶς ὁ μακάριος ἰατρὸς μὲν ἦν τὴν
 τέχνην etc. Lk 1:1 Ὡσπερ γὰρ ἐν τῷ πάλαι λαῷ πολλοὶ προφητεῖαν
 ἐπηγγέλλοντο.

[73427] GA 040 Cambridge, UL, Add. 10062 (lower text), membr., ca.
 360 × 280 mm,¹ 89 ff., linn. var., s. IX/1: (1r) 1, (3r–89v) 2/f.m.

[66005] Vatican City, BAV, Pal. gr. 273, ff. 1–4 and 271–274, chart.,
 348 × 245 mm, 8 ff., linn. var., s. XII: (1r–2v.271r–274v.3r–4v) 2/f.m.²

e.37*full-page commentary; full NT text*

1. CPG C137.2, inc. Ἐπειδὴ ὑπέρογκον ἦν τὸ ἐπιχείρημα.

[44654] GA 053 Munich, BSB, Gr. 208, ff. 235–248, membr., 275 ×
 230 mm, linn. 42 × 3, s. X: (235r–248v) 1/f.m.

---

¹ Reconstructed original measurements (before palimpsesting).

² NT text abridged.

e.38

full-page and marginal commentary; NT text abridged

1. inc. Εὐαγγελιστὰι μὲν συγγραφεῖς τέσσαρες εὐαγγέλιον δὲ ἓν ὅτι τέσσαρες γὰρ τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ, **des.** τὸ κατὰ Ματθαῖον ὡς φυσικωτέραν εἰσάγον διδασκαλίαν.

2. von Soden [108], **des.** γέννησιν.

3. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (CPG 4425)

4. CPG C147.8, inc. Ἰωάννης ὁ θειότατος εὐαγγελιστῆς ἄχρι τῶν χρόνων Τραϊάνου παρέμεινεν etc. Jn 1:1 Μὴ παραλογισθῆς τῷ πολυσήμῳ τῆς λέξεως, **des.** οὐ διὰ πλῆθος γραμμάτων ἀλλὰ μέγεθος πραγμάτων.

5. Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου (von Soden [159]), inc. Πῶς παρὰ μὲν τῷ Ματθαίῳ ὁπὲ Σαββάτων φαίνεται ἐγγεγεμένος ὁ Σωτὴρ, παρὰ δὲ τῷ Μάρκῳ πρωτὶ μιᾷ τῶν Σαββάτων; **des.** μέσοι δὲ ὅτι παρὰ τῷ Ἰωάννῳ καὶ παρὰ τῷ Λουκᾷ.

6. Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου (von Soden [161]), inc. Ἄρα εἰ χρεώστην τινα ἐπαγγεῖλαμενον τῷ οἰκείῳ δανειστῇ, **des.** οἱ τὴν ἀλήθειαν μὴ ἠληθευκένοι διίσχυριζόμενοι.

7. τοῦ αὐτοῦ (from CPG 5557), inc. Τῶν τριῶν τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου ἡμερονυκτίων αὕτη ἐστὶν ἡ διασάφησις, **des.** καὶ τὴν ἑτέραν ἔωθεν τὴν τριταίαν αὐτοῦ ἄγει ἡμέραν.

8. inc. «Βασιλεία τῶν οὐρανῶν» καὶ «βασιλεία τοῦ Θεοῦ» λέγεται μὲν ἡ πρώτη τοῦ δεσπότη Χριστοῦ παρουσία, **des.** ἡ μέλλουσα δίδοται χάρις.

9. inc. Ματθαῖος ὁ Χριστοῦ μαθητῆς ὕστερον τελώνης πρότερον ἦν, **des.** ἐν εἰρήνῃ πρὸς Θεὸν ἀναλύει.

10. inc. «Πνεύματα» τὰς ἐνεργείας λέγει τοῦ Πνεύματος, **des.** καὶ δι' αὐτῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἄνιμεν.

11. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (CPG 4424)

12. CPG C116.4, inc. Εὐαγγέλιόν ἐστι λόγος περιέχων, **des.** ἡ βίβλος τῶν Πράξεων διαλαμβάνει ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.

13. Βίκτωρος πρεσβύτερου Ἀντιοχείας (CPG C125.2), inc. Πολλῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην etc. Mk 1:1 Ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος τοῦ ἐξ ὕψους, **des.** καὶ τὸν λόγον βεβαιούντος «διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων», ἀμήν.

14. CPG C137.9, inc. Τὸ προοίμιον τοῦ εὐαγγελίου δύο τινα κεφάλαια περιέχει, **des.** καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· αὐτῷ ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

15. τοῦ Χρυσοστόμου (from **CPG 4428**), inc. Καὶ μὴν τὸ εὐαγγέλιον τοῦναντίον λέγει ὅτι τῇ Μαρίᾳ πρώτη ὄφθη, des. ἀξιοπίστους κατασκευάζων ἐν οἷς ἔλεγεν.

16. Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης (**CPG 7922**), inc. Τὰ μὲν οὖν τοῦ πάθους τοῦ Σωτήρος διήλθομεν, des. τῇ ἀγάπῃ κυβερνομένη καὶ διαμένουσα εἰς αἰὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ παναγιῷ Πνεύματι ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

[69966] GA 599 Venice, BNM, Z.495, chart., 404 × 293 mm, 441 ff., linn. 42 (main text), s. XV/2: (10r) **1**, (12r) **2**, (13r–143r) **3**, (marg.13r–143r) **4**, (143^{bis}r–144r) **5**, (144r) **6**, (144r-v) **7**, (144v) **8**, (145r) **9**, (145r-v) **10**, (146r–334r) **11**, (marg.146r–333r) **12**, (335r–370v) **13**, (373r–434v) **14**, (435r) **15**, (435r–437v) **16**.

e.39

marginal commentary; full NT text

1. CPG C143

[56326] GA 397 Rome, Biblioteca Vallicelliana, E.40, ff. 23–295, membr., 280 × 235 mm, linn. var., s. XI: (23r–295v) **1**/i.f.m.

p.40.i*full-page commentary; full NT text*

1. CPG C160, inc. Πανταχοῦ τῶν ἐπιστολῶν τὸ ὄνομα ἑαυτοῦ προτίθην ὡς διὰ μακροῦ τὰ γράμματα διαπεμπόμενος.

[67393] GA 1915 Vatican City, BAV, Vat. gr. 762, ff. 1–411, membr., 310 × 230 mm, linn. 36, s. X: (1r–411v) 1/f.m.

p.40.ii*full-page commentary; NT text abridged*

1. CPG C160

[67323] GA 1993 Vatican City, BAV, Vat. gr. 692, membr., 350 × 255 mm, 97 ff., linn. 34 × 2, s. XI: (1r–97v) 1/i.f.m.

p.41*full-page commentary; full NT text*

1. CPG C169.1

[37428] GA 2966 Kiev, НБУВ, ф.1, no. 137, ff. 161–162, membr., 282 × 230 mm, linn. 35, s. X/2: (161r–162v) 1/i.f.m.

p.42*full-page commentary; full NT text*

1. CPG C162, inc. Τοῦ κηρύγματος εἰς τὰ ἔθνη δεχθέντος τινες τῶν ἐκ τῆς περιτομῆς ἐξιόντες etc. Gal 1:1 Ἔλεγον γὰρ ὡς προεῖπον οἱ ἀπατεῶνες ἐκεῖνοι ὅτι τῶν ἀποστόλων ἐκείνων ἔσχατος οὗτός ἐστι, des. τὸ παραμένειν ἡμῖν ἀεὶ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος· αὕτη γὰρ ἡμῖς πρὸς πάντα ὁδηγεῖ.

[49344] GA 1910 Paris, BnF, Coislin 204, membr., 278 × 230 mm, 312 ff., linn. 32 × 2, s. X med.: (1r–311r) 1.

p.43

full-page commentary; NT text abridged

1. BHG 1457b, inc. [Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο καὶ ἀνῆλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ], *des.* τὰ πάντα ἀπὸ τῆς κλήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς τελειώσεως [τριάκοντα καὶ πέντε].

2. Συμεὼν μαγίστρου τοῦ λογοθέτου (BHG 1493), inc. Γάϊος δέ τις ἀνὴρ ἐκκλησιαστικὸς, *des.* καί γε τοῦτον ἐγὼ μᾶλλον πείθομαι.

3. Χρυσοστόμου (from CPG 4427), inc. Ἀπὸ τῆς τῶν Γραφῶν ἀγνοίας, *des.* πᾶσιν ἐκεῖνοις ὧν τοσοῦτον τῷ χρόνῳ διεστήκασι.

4. Θεοδωρήτου (from CPG 6209), inc. Τὰς τέτταρας μὲν οὖν καὶ δέκα ἐπιστολάς ὁ μακάριος γέγραφε Παῦλος, *des.* ἐμοὶ δὲ δοκεῖ τὸ πρῶτον ἀληθέστερον εἶναι.

5. Χρυσοστόμου (from CPG 4427), inc. Μηδεὶς δὲ πάρεργον τὸν περὶ τῆς τάξεως αὐτὸν ἠγείσθω, *des.* περιελάμβανεν τὴν οἰκουμένην καὶ ἐν ἑαυτῷ περιέφερον ἅπαντας.

6. Βασιλείου, inc. Ἐπιτροχάδα δὲ ἐρῶ, *des.* εἶτα λοιπὸν τοὺς γνησίους καὶ τῶν ἄλλων ἐπιεικεστέρους ἀσπάζεται.

7. Θεοδωρήτου (from CPG 6209), inc. Ἴνα οὖν ἔτι σαφέστερον τὸν ἅπαντα σκόπον τῆς ἐπιστολῆς ἀνακεφαλαιώσωμεν, *des.* ὁμοῦ καὶ τὴν ἀληθεῖαν παιδεύων καὶ τὸ ἦθος ρυθμίζων.

8. CPG C164 with von Soden [140], inc. Ἐπιστέλλει δὲ ταύτην τὴν ἐπιστολὴν ἀπὸ Κορίνθου μὴπω μὲν ἑωρακῶς Ῥωμαίους etc. Rom 1:1 Μωϋσῆς μὲν πέντε βιβλία γράψας οὐδαμοῦ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τέθηκε οὐδὲ οἱ μετ' ἐκεῖνον τὰ μετ' ἐκεῖνον συντεθέντες.

[71833] GA 1953 Vienna, ÖNB, Theol. gr. 166, ff. 1–70, chart., 237 × 155 mm, linn. 30, s. XIII/2: (1r) 1/i.m., (1r-v) 2, (1v–2v) 3, (2v–4r) 4, (4r-v) 5, (4v–5r) 6, (5r-v) 7, (5v–70r) 8/unfinished

p.44

marginal commentary; full NT text

1. CPG C166

[29047] GA 1900 Athos, M. Παντοκράτορος, 28, membr., 315 × 245 mm, 270 ff., linn. 14 (NT text), s. X: (1r–270v) 1/i.f.m.

APPENDIX: MANUSCRIPTS WITH SINGLE-AUTHOR COMMENTARIES

The manuscript witnesses for each commentary are listed in roughly chronological order. Those marked with an asterisk* contain also catenae and are described in the foregoing catalogue.

p.Χρ

On this collection of sermons by John Chrysostom see **CPG 4427–4440**.

GA 2006, GA 2574, GA 2596, s. X; GA 623, GA 1817, s. XI; GA 1818, GA 1962, GA 1969, GA 2186*, s. XII; *GA 1942, s. XIII; GA 1936, s. XVI*

e.K

On this commentary by Cyril, Patriarch of Alexandria, see **CPG 5208**.

GA 850, s. XI; GA 2129, s. XIV; GA 1819, GA 1820, s. XV

p.Θδ

On this commentary by Theodoret, Bishop of Cyrus, see **CPG 6209**.

GA 606, GA 1945, s. XI; GA 2242*, s. XII; *GA 1999, s. XIV/1; GA 2012, s. XIV; GA 1967, s. XV/2; GA 1939, GA 1963, GA 1996, s. XVI*

e.Θφ

This commentary is the work of Theophylact, Archbishop of Bulgaria. Its text is printed in *PG*, 123: 143–1348 and *PG*, 124: 9–317.

GA 306, GA 721, GA 1613, GA 1707, GA 2470, s. XI ex.

GA 154, GA 315, GA 320, GA 354, GA 392, GA 428, GA 596, GA 719,
 GA 720, GA 732, GA 733, GA 737, GA 739, GA 744, GA 819, GA 840,
 GA 848, GA 857, GA 862, GA 863, GA 874, GA 1021, GA 1160*, GA
 1255, GA 1302, GA 2490, GA 2879, GA 2988, s. XII

GA 168, GA 303, GA 318, GA 427, GA 589, GA 590, GA 684, GA 727,
 GA 728, GA 729, GA 735, GA 736, GA 749, GA 772, GA 817, GA 818,
 GA 820, GA 834, GA 835, GA 842, GA 854, GA 855, GA 856, GA 858,
 GA 878, GA 886, GA 891, GA 949, GA 970, GA 1029, GA 1177, GA
 1240, GA 1254, GA 1261, GA 1263, GA 1265, GA 1268*, GA 1304, GA
 1387, GA 1516, GA 1533, GA 1536, GA 1628*, GA 1677*, GA 1780*,
 GA 2100, GA 2106, GA 2107, GA 2184, GA 2185, GA 2206, GA 2395,
 GA 2459, GA 2578, GA 2735, GA 2738, GA 2989, s. XIII

GA 243, GA 316, GA 370, GA 649, GA 731, GA 734, GA 738, GA 740,
 GA 741, GA 742, GA 833, GA 836, GA 841, GA 888, GA 889, GA 890,
 GA 993, GA 1043, GA 1130, GA 1137, GA 1156, GA 1182, GA 1183, GA
 1252, GA 1256, GA 1262, GA 1267, GA 1271, GA 1336, GA 1337, GA
 1534, GA 1616, GA 1678*, GA 2148, GA 2188, GA 2202, GA 2203, GA
 2214, GA 2577, GA 2976, GA 2977, GA 2979, GA 2984, GA 2995, GA
 2998, s. XIV

GA 722, GA 723, GA 883, GA 1537, GA 2192, GA 2452, GA 2985, s. XV

GA 881, GA 1374, GA 2207, GA 2573, GA 2583, GA 2597, GA 2957, GA
 2983, GA 2997, s. XVI

p.Θφ

The text of this commentary (**CPG C167**) by Theophylact, Arch-
 bishop of Bulgaria, is printed in *PG*, 124: 336–1357 and *PG*,
 125: 9–404.

GA 2961, s. XI ex.

GA 720, GA 1913, GA 1943, GA 1965, GA 1976, GA 1988, GA 1991, GA
 2105, GA 2248, GA 2257, GA 2936, s. XII

GA 103*, GA 254*, GA 455*, GA 608*, GA 886, GA 891, GA 1523*, GA
 1926, GA 1947, GA 1961, GA 1973, GA 1977, GA 1992, GA 2002, GA
 2197*, GA 2576*, GA 2899, s. XIII

GA 1267, GA 1524*, GA 1798, GA 1928, GA 1929, GA 1950, GA 1964,
 GA 1978, GA 1984, GA 1987, GA 1995, GA 2000, GA 2104, GA 2482*,
 GA 2659, GA 2889, s. XIV

GA 2102, s. XV

GA 1930, GA 1935, GA 1977, GA 1979, GA 1985, GA 1994, GA 2572, s. XVI

e.Ιω

Variously attributed to John VIII or John IX, both of them patriarchs of Constantinople (1064–1075 / 1111–1134), this commentary is partially printed in S. Eustratiades (ed.), *Όμιλῖαι εἰς τὰς Κυριακὰς τοῦ ἑνιαυτοῦ ἐκ χειρογράφου τῆς ἐν Βιέννῃ αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης*, Trieste 1903, 1–594. See also A. Ehrhard, *Überlieferung und Bestand der hagiographischen und homiletischen Literatur der Griechischen Kirche*, III, Leipzig 1937, 525–558.

GA l 933, s. XIII; GA l 102, GA l 560, GA l 1437, GA l 1549, s. XIV; GA l 568, GA l 1161, GA 1027, s. XV; GA l 569, s. XVI

e.Ζγ

This commentary is the work of Euthymius Zigabenus. Its text is printed in PG, 129: 112–1501.

GA 196, GA 240, GA 244, GA 334, GA 600, GA 2285, GA 2538, GA 2646, s. XII; GA 136, GA 305, GA 730, GA 1112, GA 1178, s. XIII; GA 2101, s. XIV; GA 379, GA 2109, GA 2982, s. XVI

p.Ζγ

This commentary is the work of Euthymius Zigabenus. Its text is printed in N. Calogeras (ed.), *Euthymii Zigabeni commentarius in XIV epistolas catholicas sancti Pauli*, 2 vols, Athens 1887, I: 1–560 and II: 1–472.

GA 2739, s. XII; GA 2008, s. XIII/2; GA 1678*, GA 2668, s. XIV; GA 1840*, GA 2690, GA 2999, s. XVI

acp.An1

I found this anonymous and as-yet-unpublished commentary in a single manuscript:

[40701] GA 1839 Messina, Biblioteca Regionale Universitaria, S. Salv. 40, s. XII

a.An2

It is possible – but not readily demonstrable – that this is actually part of **acp.An1**, the beginning of which does not survive in *GA 1839*. The fragmentary text is found in a single manuscript, embedded between **e.Θφ** and **p.Θφ**:

[66176] *GA 886* Vatican City, Biblioteca Apostolica Vaticana, Reg. gr. 6, s. XIII/2, ff. 185r–189v¹

p.An3

On this anonymous commentary see K. Staab, *Die Pauluskatenen*, Rome 1926, 128–132.

[68061] *GA 622* Vatican City, BAV, Vat. gr. 1430, ff. 49–60, s. XIV/1

---

¹ Ff. 189v–205v contain, written in a different hand (s. XIV), a section from **CPG C150**.

INDICES

For **CPG**, **von Soden**, and **BHG**, see the list of bibliographic abbreviations on p. xi. – All references in the following indices are to page numbers in the text above.

INDEX OF TEXTS BY CPG NUMBER

Commentaries on the Gospel of Matthew

C110.1 6, 10, 12, 14–20, 22, 29, 35

C110.2 23, 26, 31, 32, 92

C110.3 98, 99, 101, 102

C110.4 76, 80, 82, 84, 86, 87, 198

C111 38, 40, 41, 43, 45, 48, 49, 51, 52, 54, 57, 59–62, 64, 66, 68–70

C112.1 89

C112.2 91

C112.3 71, 72, 74, 75

C112.4 113, 114, 116

C112.5 117

C112.6 105

C113 118

C114 204

C115 33

C116.1 202

C116.2 203

C116.3 200

C116.4 206

C119.1 106, 109

C119.2 94, 95, 97

4424 41, 46, 49, 54, 89, 106, 116, 206; see also **von Soden [80]**

Commentaries on the Gospel of Mark

C125.1 20, 23, 31, 38, 40, 41, 43, 48, 49, 51, 52, 54, 57, 59, 60, 62, 64, 66, 68, 71, 72, 74, 75, 89, 91, 92, 94, 105, 106, 109, 113, 114, 116

C125.2 7, 11, 27, 33, 35, 37, 69, 70, 77, 81, 82, 84, 87, 198, 206

C126.1 98

C126.2 202

C126.3 95, 97

C126.4 29

C126.5 204

C126.6 203**C126.7** 86**C126.8** 204*Commentaries on the Gospel of Luke***C130** 6, 10, 12, 16, 20, 22, 23, 25, 27, 29, 31, 33, 35, 37, 86–88, 114**C131** 17, 75, 77, 79, 81, 82, 84**C132** 38, 40, 41, 43, 45, 48, 49, 51, 52, 54, 57, 59, 60, 62, 64, 66, 68–70, 92, 94, 98, 99, 101, 102, 109**C133** 71–74, 105**C134** 125**C135** 25, 122, 124**C137.1** – see **C132****C137.2** 205**C137.3** 205**C137.4** 202**C137.5** – see **C137.3****C137.6** 203**C137.7** 116**C137.8** 106**C137.9** 206**C137.10** 198**C139.1** 95**C139.2** 89, 91**3576** 46, 49, 64, 106*Commentaries on the Gospel of John***C140.1** 6, 10, 12, 14, 16–18, 20, 22, 29, 35, 86**C140.2** 15, 23, 25, 27, 31, 87, 88, 198**C140.3** 98, 99, 101, 102**C140.4** 69, 70, 77, 81, 82, 84**C141.1** 39–41, 43, 45, 48, 49, 51, 52, 54, 57, 59, 60, 62, 65, 66, 68, 69, 92, 94, 116**C141.2** 71–75**C142** 105**C143** 207**C144** 118, 121**C145** 110, 111**C146** 33**C147.1** 32**C147.2** 202**C147.3** 17**C147.4** 90, 91**C147.5** 95**C147.6** 114**C147.7** 200, 203**C147.8** 206**C147.9** 107, 109**1453** 112**2860** 48**3843** – see **von Soden [124]****4425** 33, 47, 55, 64, 107, 110, 206**4852** 64**5208** 60, 62, 64, 107, 110, 211**6975** 47, 65*Commentaries on the Acts of the Apostles***C150** 99, 101, 135, 138–142, 164, 166, 168–170, 188, 194, 197, 198, 214**C151** 155, 159, 161, 172**C152** 126, 129, 131, 145–147, 180, 181, 183–187, 190, 191

C155.1 134
C155.2 167
C155.3 163
C156 174–176
3640 – see **BHG 1457–1459**
4426 134; see also **von Soden**
     [126]
Commentaries on the Pauline
     Epistles
C160 208
C161 118
C162 208
C163 119
C164 209
C165.a 101, 138, 141–149, 151,
     152, 157, 174, 183, 185,
     186
C165.b 199
C165.c 103, 133–137, 155, 198
C165.d 159, 161, 162
C165.e 53, 99, 104, 126, 128,
     130, 132, 163, 164, 166–
     169, 171, 172, 176, 178,
     181, 197
C165.f 199
C166 209
C167 138, 139, 188–191, 212
C169.1 208
3642 53, 129–132, 144, 164,
     166, 173, 175, 176, 178,
     180, 189; see also **BHG**
     1456b and **von Soden**
     [140]
4427–4440 140, 207, 209, 211
6209 134, 142, 180, 191, 209,
     211
8079 13

Commentaries on the Catholic
     Epistles
C175 52, 102, 126, 128, 129,
     134, 135, 138, 139, 145–
     147, 174, 180, 181, 183,
     184
C176 11, 12, 99, 103, 104,
     131, 133, 140, 141, 163,
     164, 166–170, 172, 189,
     191, 194, 196–199
C177 154, 155, 159, 161, 190,
     191
C178 – see **C177**
C182.1 176
3641 52, 164, 173, 176, 178,
     181, 194; see also **von**
     Soden [134]

Commentaries on Revelation
7470 194
7478 121, 140, 145, 164, 192,
     194
varia
1306 45, 49, 116, 203; see also
     von Soden [82]
1569 37, 77, 81, 82, 84
2247 45, 64
2249 53, 173, 176, 178, 180,
     181, 185, 189
2901 7, 21
3010 7, 21
3465 (Epistula ad Carpianum
     et Canones evangeliorum)
     15–17, 26, 38, 41, 51, 52,
     54, 57, 59, 60, 62, 66, 70,
     72, 75, 76, 84, 88, 89, 91,

92, 94, 95, 98, 116, 193, 198, 200–203	6561 33
3470 98, 99, 101; see also von Soden [159] and [160]	6600–6613 193
3495 103, 136	6610 45, 107
3585 194	7035 26, 38, 45, 76, 80, 107
3648 129, 144, 155, 159	7267 45, 107
3748 129, 131	7468 – see von Soden [122]
3761 173, 191	7648 27
3780a – see von Soden [168] and BHG 152g	7688 46, 107
4447 54	7689 33
4596 51	7694 89
4684 – see BHG 1463	7704 193
5557 6, 12, 21, 23, 26, 29, 35, 38, 51, 76, 80, 91, 206; see also von Soden [161]	7705 89
	7707 179
	7708 193
	7922 207
	8021 13
	8043 27
	8056 194
	8151 27

INDEX OF TEXTS BY VON SODEN NUMBER

For ease of reference, I have also included (in parentheses) the corresponding page numbers in von Soden's volume cited on p. xi above.

[40] (297) 27, 40	[104] (306) 202
[80] (301) 26, 54, 200	[105] (306) 92
[81] (302) 46	[108] (311) 15, 16, 57, 91, 193, 198, 206
[82] (303) 15, 16, 57, 91, 193	[115] (313) 43
[85] (304) 46, 49, 116, 203	[120] (314–316) 18, 22, 38, 39, 41, 43, 46, 49, 51, 52, 54, 57, 59–62, 64, 66, 70, 72, 89, 91, 92, 106, 107, 116, 193, 202
[91] (305) 49, 89	[121] (316) 201
[92] (305) 46, 49	[122] (317–321) 43, 46, 64, 97, 106, 193, 201
[95] (305) 84	
[96] (305–306) 84	
[101] (306) 89	
[102] (306) 6, 12, 23, 33, 47	
[103] (306) 121	

- [123] (321–323) 41, 88
- [124] (326) 47, 62, 64, 107, 110, 112
- [126] (327–330) 190, 191
- [129] (331) 194
- [130] (331) 164, 171–173, 175, 176, 178, 180, 190, 194
- [131] (332) 164, 171–173, 175, 176, 178, 180, 194
- [132] (332–333) 164, 171–173, 175, 176, 178, 180, 190, 194
- [133] (333–334) 155, 159, 190, 191
- [134] (334–339) 12, 52, 103, 104, 126, 128, 129, 131, 141, 142, 145–147, 155, 159, 161, 164, 167–173, 176, 178, 180, 181, 183, 184, 189–191, 194, 196–199
- [140] (339–346) 53, 103, 126, 128, 130, 132–138, 143–147, 149, 151, 152, 155, 157, 159, 161, 167–169, 171–174, 176, 178, 180, 181, 183, 185, 186, 189–191, 194, 197, 198, 209
- [141] (347–349) 53, 126, 128, 130, 132, 136, 137, 145–147, 149, 151, 152, 155, 157, 159, 161, 169, 171, 172, 174, 176, 181, 183, 190, 197
- [142] (350–354) 101, 103, 133, 135–137, 141–149, 151, 157, 159, 161, 174, 181, 183, 185, 186, 197, 199
- [150] (361–362) 27, 38, 54, 57, 62, 96, 106, 193
- [153] (362) 179
- [154] (362) 106
- [156] (363) 179
- [157] (363) 54, 57, 193
- [158] (363) 55, 57, 179, 193
- [159] (363) 6, 12, 14, 20, 23, 26, 29, 35, 37, 38, 76, 80, 86, 206
- [160] (363) 6, 12, 21, 23, 26, 29, 35, 37, 38, 76, 80, 86
- [161] (363) 6, 12, 21, 23, 26, 29, 35, 38, 206
- [168] (364) 129, 131, 164, 166, 201
- [182] (367–369) – see **BHG 1457** and **1457b-d**
- [183] (369) – see **BHG 1458**
- [184] (369–370) – see **BHG 1458b**
- [185] (369–371) – see **BHG 1459**
- § 21–23 (388–402) – see **CPG 3465**
- § 38 (448–454) 52, 140, 141, 164, 171, 173, 175, 176, 178, 180, 181

INDEX OF TEXTS BY BHG NUMBER

- 151** – see **von Soden [168]**
152g 129, 131
154n 179
157a 129, 131
766f – see **von Soden [150]**
779h – see **von Soden [150]**
828 – see **CPG 8151**
919c – see **von Soden [122]**
920m – see **von Soden [124]**
925a-b – see **CPG 7648**
991a – see **von Soden [122]**
1038a – see **von Soden [122]**
1046k 51
1056k 179
1227 – see **von Soden [91]**
1228a – see **von Soden [122]**
1228c – see **CPG 4424**
1459b 52, 164, 171, 173, 175,
 176, 178, 181
1454 126, 128, 134, 135, 137,
 138, 149, 152, 155, 157,
 159, 162, 173
1455b 171, 172
1456b 171, 172, 181, 183
1456c 145, 187
1457 140, 141, 144, 171, 176,
 178, 180, 181, 183, 185,
 187, 197
1457b 126, 128, 134, 135,
 137, 138, 149, 152, 155,
 157, 159, 162, 174, 209
1457c 129, 132
1457d 190
1458 128, 137, 144, 149, 152,
 155, 157, 159, 162, 174,
 178, 180
1458b 134, 164, 166, 181, 183
1459 171, 173, 176
1459b 52, 164, 171, 173, 175,
 176, 178, 181
1463 172
1493 209
1589 131
1591m 129, 131
1710 179
2076 – see **CPG 4852**

INDEX OF MANUSCRIPTS BY GA NUMBER

See the explanation on p. 3 above.

018 13, **028** 200, **033** 10, **040** 205, **050** 110, **053** 205, **055** 8, **056** 161, **075** 101, **0141** 111, **0142** 161, **0150** 13, **0151** 13

12 91, **19** 69, **20** 28, **24** 55, **25** 93, **34** 77, **36** 70, **37** 59, **39** 77, **40** 59, **41** 113, **48** 87, **50** 28, **63** 66, **72** 97, **77** 63, **82** 164, **87** 110, **91** 160, **92** 11, **94** 141, **95** 94

100 92, **101** 4, **103** 138, 212, **108** 75, **114** 86, **127** 202, **129** 39, **136** 213, **137** 65, **138** 71, **139** 105, **146** 68, **148** 19, **151** 98, **154** 212, **168** 212, **186** 55, **194** 78, **195** 56, **196** 213, **197** 41, 154

200 203, **203** 179, **210** 105, **215** 28, **222** 42, **233** 42, **237** 74, **238** 114, **239** 68, **240** 213, **243** 212, **244** 213, **249** 120, **250** 132, **253** 4, **254** 192, 212, **259** 55, **299** 56

300 28, **301** 83, **302** 197, **303** 212, **304** 204, **305** 213, **306** 211, **307** 141, **310** 119, **311** 24, **313** 123, **314** 127, **315** 212, **316** 212, **317** 120, **318** 212, **320** 212, **327** 147, **329** 75, **332** 41, **333** 119, **334** 213, **353** 55, **354** 212, **357** 73, **362** 123, **366** 117, **370** 212, **373** 83, **374** 42, **377** 115, **379** 213, **381** 125, **391** 66, **392** 212, **397** 112, 207

423 119, **424** 130, **426** 123, **427** 212, **428** 212, **430** 120, **434** 123, **437** ix, 187, **441** 185, **442** 104, **453** 140, **454** 147, **455** 188, 212, **457** ix, 169, **462** 165, **463** 183, **468** 172

549 48, **556** 68, **569** 51, **589** 212, **590** 212, **591** 96, **596** 212, **598** 124, **599** 207

600 213, **605** 134, **606** 135, 211, **607** 142, **608** 139, 212, **610** 141, 156, **617** 155, **619** 149, **621** 182, **622** 199, 214, **623** 211, **627** 166, **640** – see **1862**, **641** 135, **649** 212, **655** 201, **684** 212

719 212, **720** 212, **721** 211, **722** 212, **723** 212, **727** 212, **728** 212, **729** 212, **730** 213, **731** 212, **732** 212, **733** 212, **734** 212, **735** 212, **736** 212, **737** 212, **738** 212, **739** 212, **740** 212, **741** 212, **742** 212, **743** 121, **744** 212, **746** 60, **747** 116, **749** 212, **754** 72, **770** 42, **771** 85, **772** 212, **773** 28, **780** 18

800 67, **807** 114, **809** 96, **814** 4, **817** 212, **818** 212, **819** 212, **820** 212, **821** 111, **822** 119, **832** 13, **833** 212, **834** 212, **835** 212, **836**

212, 840 212, 841 212, 842 212, 846 123, 847 113, 848 212, 850
 211, 853 123, 854 212, 855 212, 856 212, 857 212, 858 212, 859
 123, 861 43, 862 212, 863 212, 865 10, 869 120, 874 212, 878 212,
 881 212, 883 212, 884 73, 125, 885 44, 886 212, 887 105, 888 212,
 889 212, 890 212, 891 212, 893 120, 894 204

911 146, 916 ix, 156, 918 133, 920 167, 949 212, 951 90, 964
 55, 970 212, 978 42, 989 66, 993 212, 994 71

1016 122, 1021 212, 1027 213, 1028 59, 1029 212, 1043 212,
 1066 161, 1078 85, 1080 16

1112 213, 1130 212, 1137 212, 1156 212, 1160 115, 212, 1162
 174, 1164 93, 1177 212, 1178 213, 1182 212, 1183 212, 1184 4

1230 42, 1240 212, 1252 212, 1253 42, 1254 212, 1255 212,
 1256 212, 1261 212, 1262 212, 1263 212, 1264 122, 1265 212,
 1266 31, 1267 212, 1268 88, 212, 1271 212, 1277 168, 1293 17

1302 212, 1304 212, 1312 49, 1313 95, 1332 113, 1336 212,
 1337 212, 1360 127, 1366 8, 1370 111, 1373 59, 1374 212, 1387
 212, 1392 94

1411 ix, 8, 1412 8, 1422 107, 1423 92, 1424 198, 1437 105

1507 34, 1516 212, 1523 190, 212, 1524 190, 212, 1533 212,
 1534 212, 1535 58, 1536 212, 1537 212, 1570 56

1613 211, 1616 212, 1677 90, 212, 1678 194, 212, 213, 1684 81

1707 211, 1764 175, 1769 103, 1772 151, 1780 53, 212, 1798 212

1814 43, 1817 211, 1818 211, 1819 211, 1820 211, 1821 122,
 1822 123, 1839 213, 214, 1840 196, 213, 1842 184, 1844 190,
 1845 177, 1859 170, 1862 127, 1870 ix, 166, 1871 145, 1878
 152, 1879 152, 1885 171, 1888 127, 1895 140

1900 209, 1905 137, 1906 149, 1907 152, 162, 1908 143, 1909
 120, 1910 208, 1913 212, 1914 152, 1915 208, 1916 135, 1917
 149, 1919 148, 1920 152, 1921 149, 1922 147, 1923 136, 1924
 137, 1925 161, 1926 212, 1927 149, 1928 212, 1929 212, 1930
 213, 1932 157, 1933 158, 1934 157, 1935 213, 1936 211, 1938
 120, 1939 211, 1941 153, 1942 211, 1943 212, 1945 211, 1946
 150, 1947 212, 1950 212, 1951 150, 1952 157, 1953 209, 1956

- 127, 1961 212, 1962 211, 1963 211, 1964 212, 1965 212, 1967 211, 1968 150, 1969 211, 1970 150, 1971 152, 1972 158, 1973 212, 1976 212, 1977 212, 213, 1978 212, 1979 213, 1980 ix, 101, 1981 149, 1982 136, 1983 120, 1984 212, 1985 213, 1986 150, 1987 212, 1988 212, 1991 212, 1992 212, 1993 208, 1994 213, 1995 212, 1996 211, 1997 149, 1998 137, 1999 211
- 2000 212, 2001 150, 2002 212, 2006 211, 2007 151, 2008 213, 2011 148, 2012 211, 2013 199, 2097 16
- 2100 212, 2101 213, 2102 213, 2103 111, 2104 212, 2105 212, 2106 212, 2107 212, 2109 213, 2110 13, 2111 116, 2125 128, 2129 211, 2148 212, 2183 144, 2184 212, 2185 212, 2186 140, 211, 2187 123, 2188 212, 2189 157, 2190 120, 2192 212, 2197 212
- 2202 212, 2203 212, 2206 212, 2207 212, 2211 57, 2214 212, 2242 180, 2244 ix, 15, 2248 212, 2257 212, 2285 213
- 2346 92, 2381 41, 2395 212
- 2414 55, 2452 212, 2453 30, 2458 62, 2459 212, 2470 211, 2480 40, 2481 40, 2482 72, 2490 212
- 2517 95, 2538 213, 2539 55, 2572 213, 2573 212, 2574 211, 2575 71, 2576 212, 2577 212, 2578 212, 2583 212, 2593 123, 2596 211, 2597 212
- 2604 90, 2607 – see 2202, 2637 90, 2646 213, 2659 212, 2668 213, 2690 213, 2698 – see 2011
- 2735 212, 2738 212, 2739 213, 2741 127, 2755 ix, 113, 2763 – see 1304, 2764 – see 2936, 2768 32, 2770 44
- 2812 60, 2817 150, 2818 141, 2879 212, 2889 212, 2890 120, 2899 212
- 2936 212, 2937 109, 2957 212, 2961 212, 2962 148, 2964 14, 2965 120, 2966 208, 2975 119, 2976 212, 2977 212, 2978 196, 2979 212, 2980 124, 2981 43, 2982 213, 2983 212, 2984 212, 2985 212, 2986 74, 2987 133, 2988 212, 2989 212, 2993 120, 2994 67, 2995 212, 2997 212, 2998 212, 2999 213
- 1 102 213, 1 560 213, 1 568 213, 1 569 213, 1 933 213, 1 1161 213, 1 1437 213, 1 1549 213, 1 1551 – see GA 101

INDEX OF MANUSCRIPTS BY LOCATION

Alexandria, Patriarchal Library, 122 109

Ankara, Türk Tarih Kurumu, 26 59

Athens, Chr. G. Sarros Collection, 1 95

Athens, Βιβλιοθήκη Σπύρου Λοβέρδου, 63 90

Athens, Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων, 1 114, 4 16

Athens, Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας (ΕΒΕ), 56 28, 65 67, 95 8, 98 8, 100 101, 121 18, 138 199, 203 42, 204 85, 207 127, 490 192, 1371 110, 2364 96; Μετοχίου του Παναγίου Τάφου 466 122

Athos, Μονή Αγίου Παντελεήμονος, 217 90, 770 194

Athos, Μονή Αγίου Παύλου, 2 127

Athos, Μονή Βατοπεδίου, 239 144, 245 189, 247 58, 248 105, 333 140, 530 123, 593 157, 662 30, 663 120, 936 56

Athos, Μονή Διονυσίου, 71 110, 80 90, 588 62

Athos, Μονή Δοχειαρίου, 7 55, 76 42

Athos, Μονή Ιβήρων, 2 66, 19 71, 371 122, 648 103, 665 59, 1439 122

Athos, Μονή Κουτλουμουσιού, 16 161, 82 170

Athos, Μονή Μεγίστης Λαύρας, A 15 16, A 16 85, B 113 34, Λ 172 151

Athos, Μονή Παντοκράτορος, 28 209, 39 94

Basel, Universitätsbibliothek, A.III.51 74, A.N.III.11 150, O.II.23 37, O.II.27 11

Berlin, Staatsbibliothek Preußischer Kulturbesitz, Gr. 4° 39 201; Philipps 1419 25, 1420 111

Bernkastel-Kues, Bibliothek des St. Nikolaus-Hospitals, 18 110

Bologna, Biblioteca dell'Archiginnasio, A 3 72

Budapest, Eötvös Loránd Tudomány Egyetem Könyvtára, Gr. 1 92

- Cambridge, Trinity College, B.VII.1 7
- Cambridge, University Library (UL), Additional 3046 168, 4490 113, 10062 205; Ff.1.30 152, 162
- Cephalonia, *Μονή Κηπουράλων*, 2 57
- Chicago, Jesuit-Krauss-McCormick Theological Seminary – see Drama
- Cleveland, Cleveland Museum of Art, 42.152 41
- Cologne, Fondation Martin Bodmer, Bodmer 25 68
- Drama, *Μονή Κοσινίτσας*, 3 198
- Dublin, Chester Beatty Library, W 139 90
- Dublin, Trinity College, 31 66
- Durham NC, Duke University, David M. Rubenstein Library, Kenneth Willis Clark Collection 1 53, 60 92
- Escorial, Real Biblioteca del Monasterio de El Escorial, Σ.I.5 133, Υ.II.1 133, Υ.II.8 42, Χ.III.3 156, Ψ.3.18 167
- Florence, Biblioteca Medicea Laurenziana (BML), *Conventi soppressi* 159 203, 171 117, 176 123, 191 149; *Plutei* 04.01 147, 04.05 188, 04.29 169, 06.05 13, 06.18 55, 06.33 78, 06.34 56, 08.14 9, 41, 154, 08.19 186, 08.24 25, 08.29 14, 09.10 151, 10.04 148, 10.06 152, 10.07 149, 10.19 147; *San Marco* 687 7
- Geneva – see Cologne
- Istanbul, Ecumenical Patriarchate, *Παναγίας Καμαριώτισσας* 26 166, 33 145
- Jerusalem, Greek Orthodox Patriarchate, *Αγίου Σάββα* 232 113; *Παναγίου Τάφου* 25 49, 28 95, 38 127; *Τιμίου Σταυρού* 25 140
- Kephallenia – see Cephalonia
- Kiev, Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського (НБУВ), фонд 1, no. 137 208
- London, British Library (BL), Additional 7142 127, 19386 88, 19392A 127, 22734 135, 28816 179, 39592 48, 39599 146, 39601 146; *Harley* 5540 86, 5647 97

Madrid, Biblioteca Nacional de España (BNE), 4673 111, 4739 119, 4740 119, 4777 22; Res. 235 60

Messina, Biblioteca Regionale Universitaria "Giacomo Longo", San Salvatore 40 213

Meteora, *Μονή Μεταμορφώσεως*, 503 148

Mikulov, Regionální muzeum, MİK 6370 120

Milan, Biblioteca Ambrosiana, A 62 inf. 101, A 184 sup. 71, A 241 inf. 120, B 6 inf. 153, C 255 inf. 10, C 295 inf. 149, D 541 inf. 136, E 2 inf. 120, F 104 sup. 188, M 93 sup. 55, O 142 sup. 9

Milan, Biblioteca Nazionale Braidense, AF XIV.15 43

Modena, Biblioteca Estense, α.V.6.3 128

Moscow, Государственный исторический музей (ГИМ), Синодальное собрание (Syn.) gr. 41 74, 44 55, 46 68, 47 114, 92 120, 97 13, 98 149, 119 110, 137 7, 138 36, 192 183, 346 165, 347 138, 384 7

Moscow, Российский государственный архив древних актов (РГАДА), фонд 1607, по. 3 114

Munich, Bayerische Staatsbibliothek (BSB), Gr. 33 124, 36 119, 37 119, 83 37, 99 37, 208 32, 205, 375 161, 412 120, 437 120, 473 123

Munich, Universitätsbibliothek, 2° 30 (Cim. 16) 10

Münster, Bibelmuseum, 9 113

Naples, Biblioteca Nazionale, ex Vindob. 3 75

New Haven, Yale University, Beinecke Library, 235 9

New York, Metropolitan Museum of Art, 1991.232.15 171

Odessa, Одеська національна наукова бібліотека (ОННБ), 555 127

Oslo, Martin Schøyen Collection, 583/2 204

Oxford, Bodleian Library, Auctarium D.2.17 87, E.2.2 119, T.1.4 24, T.1.7 148; Barocci 3 127, 225 111, Laud gr. 33 28; Rawlinson G 157 13; Roe 16 143

- Oxford, Christ Church, Wake 2** 110
- Oxford, Corpus Christi College, 25** 9, 489 9
- Oxford, Lincoln College, Gr. 16** 94
- Oxford, New College, 58** 141, 59 147
- Oxford, Magdalen College, Gr. 7** 152, 162
- Paris, Bibliothèque nationale de France (BnF), Coislin 19** 75, 20 70, 21 59, 22 59, 23 77, 24 113, 25 141, 26 161, 27 137, 28 149, 30 150, 71 9, 95 152, 195 77, 201 122, 202bis 141, 204 208, 206 31, 217 158, 224 132; **Grec 101** 172, 103 197, 177 56, 178 55, 186 28, 187 83, 188 28, 189 69, 191 93, 193 61, 194 204, 199 14, 200 14, 201 8, 202 119, 203 24, 206 36, 208 123, 209 111, 212 120, 216 134, 217 135, 218 142, 219 160, 220 139, 221 141, 156, 222 157, 223 158, 160, 224 157, 230 91, 231 9, 237 164, 238 120, 412 120, 700 8, 701 8, 702 13, 703 21, 704 8, 939 21; **Supplément grec 159** 121, 611 60, 612 116, 1076 72, 1225 17, 1248 116, 1262 171, 1264 148, 1299 180, 1300 47
- Patmos, Μονή Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου, 15** 174, 58 115, 59 7, 60 7, 61 13, 62 13, 63 150, 80 93, 177 100, 263 163
- Perpignan, Bibliothèque municipale, 13** 124
- Prague, Národní knihovna České republiky, XXV B 7** 107
- Rhethymno, Βιβλιοθήκη Δικηγορικού Συλλόγου, 2** 67
- Rome, Biblioteca dell' Accademia Nazionale dei Lincei e Corsiniana, 41.G.16** 96
- Rome, Biblioteca Angelica, Gr. 36** 113, 67 8, 100 123
- Rome, Biblioteca Casanatense, 334** 79, 715 123, 1395 196
- Rome, Biblioteca Vallicelliana, E.40** 112, 207, F.9 196
- Saint Petersburg, Российская национальная библиотека (РНБ), Gr. 72** 51, 326 90, 667 55
- Sinai, Monastery of Saint Catherine, Gr. 193** 42, 281 152, 282 152, 303 42

Sofia, Център за славяно-византийски проучвания (ЦСВП)
„Проф. Иван Дуйчев“, D. gr. 177 81

Tirana, Arkivi Qëndror i Shtetit, fonds 488, dosja 15 15, 17 175

Turin, Biblioteca Nazionale Universitaria, B.I.9 119, B.III.25 120,
C.II.4 41, C.II.14 22

Uppsala, Universitetsbiblioteket, Gr. 1 104, 185

Vatican City, Biblioteca Apostolica Vaticana (BAV), Archivio di San
Pietro B 59 24; Barberiniani gr. 444 9, 503 157, 562 24, 574 150,
582 140; Chigiani R.VIII.55 150; Ottoboniani gr. 31 150, 113 21,
237 9, 432 66; Palatini gr. 5 68, 10 149, 20 125, 136 19, 204 137,
220 98, 273 205, 423 150; Reginenses gr. 3 73, 125, 5 44, 6 214, 9
105; Rossiani 211 8; Vaticani gr. 349 202, 354 200, 358 39, 384
21, 547 25, 652 184, 692 208, 709 100, 724 61, 756 65, 757 71,
758 105, 759 123, 760 187, 761 152, 762 208, 765 135, 766 149,
1090 43, 1227 190, 1229 90, 1270 182, 1423 83, 1430 199, 214,
1445 42, 1472 10, 1532 24, 1611 122, 1618 115, 1642 123, 1692
30, 1741 40, 1767 100, 1804 14, 1909 44, 1915 100, 1971 177,
1996 120, 2062 166, 2275 40, 43, 61, 2348 40, 2350 40, 2573 123;
Vaticani lat. 125 127

Venice, Biblioteca Nazionale Marciana (BNM), Classis I,34 8, I,61
120, II,144 204; Thesaurus Antiquus (Z) 27 105, 28 73, 33 136,
34 137, 35 161, 494 124, 495 207, 544 28, 545 79, 546 155

Vienna, Österreichische Nationalbibliothek (ÖNB), Theologici gr.
71 123, 117 40, 141 190, 150 190, 154 63, 166 209, 180 42, 209
40, 251 14, 301 102, 302 130

Zagora, Δημόσια Ιστορική Βιβλιοθήκη, 1 55

Zavorda, Μονή Αγίου Νικάνορος, 5 71